

56, 2

8
~~18~~

4, 233a

~~ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Γεν. αριθ. 568
Κατηγορία 141
Ειδ. αριθ. 8~~

~~ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Γεν. αριθ. 18
Κατηγορία 18
Ειδ. αριθ. 103~~

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Π.Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Αριθμ. 6/1156-2

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Μ. Δρ.

Η ΧΟΛΕΡΙΑΣΜΕΝΗ

ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Γεν. ἀριθ. _____
Χωρογραφία ΝΒ
ΠΡ. ἀριθ. 123

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ,"
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΠΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ἀριθ. αῦξ. 205
Κατηγ. α. γ. δ. ε. ς. ζ. η. θ.

Η ΧΟΛΕΡΙΑΣΜΕΝΗ

Τὴν κατωτέρω διήγησιν, καθὼς καὶ μίαν ἄλλην, ἐπι-
γραφομένην «τὸ Θαῦμα τῆς Καισαριανῆς», ἤκουσα
ἐκ στόματος τῆς παθούσης, ἣτις εἶνε ἡ κυρὰ Ρήνη
Ἐλευθέρανα, τοῦ ποτὲ Ροδίτη, σεβασμῖα γερόντισσα
Ἀθηναία.

«Μὲ εἶχαν παρατήσει ὅλοι οἱ δικοί μου, ὁ ἄνδρας
μου, ὅπως κ' ὁ ἀδερφός μου... Εἶχα πανδρευθῆ μικρὴ,
μ' αὐτὸν τὸν μπάρομπα-Λευθέρη, ποῦ βλέπεις ποῦ
κοντεύει τώρα τὰ ὀγδονταπέντε. Θὰ ἦτον ὡς εἴκοσι
χρόνια μεγαλείτερος ἀπὸ μένα.

Τόσο μικρὴ καὶ τόσο ἄκακη καὶ ἀγνωστη ἦμουν,
κορίτσι δεκατριῶν χρονῶν. Ἐκεῖνος μ' ἔπαιρνε στὰ
γόνατά του καὶ μ' ἐφίλευε καραμέλες. Θὰ ἦταν τριαν-
τάρης τότε. Ἐγὼ οὔτε ιδέαν εἶχα ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγ-
ματα.

Σὰν ἦρθε ἡ φοβερὴ χρονιά, ποῦ ἔφερε τὴν κατοχὴ
τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ τὴ χολέρα, ποῦ βάσταξε τρεῖς
μῆνες κ' ἔπαψε τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Φιλίππου,
ἕστερα ἀπὸ μεγάλη λιτανεία καὶ δέησι ποῦ ἔκαμε ὁ
λαὸς μὲ τοὺς παπάδες, μὲ τὰ εἰκονίσματα, μὲ Σταυ-
ροὺς καὶ μὲ ξεφτέρια, κ' οἱ Ἀγγλογάλλοι φοβέριζαν
τὸν βασιλεῖά μας, τὸν Ὄθωνα, κ' ἐκεῖνος ἦτον κλει-
σμένος στὸ Παλάτι,—μόνο γιὰ νὰ παρηγορῇ τὸν λαὸ

ἔβγαινε—καὶ δὲν τὸ κούνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μ' ὄλη τὴ χολέρα καὶ τὸ θανάτικο. Κ' ἔβγαιναν τὸν ἀνήφορο οἱ Ἀγγλογάλλοι, πλῆθος πολὺ, καθάλλαρία, Δραγῶνοι τοὺς λέγανε, καὶ φαντᾶροι, ποῦ φοροῦσαν κάτι πουτούρια καὶ τοὺς λέγανε Ζουάβους· κ' ἄλλοι μὲ κατακόκκινες γιανέταις, κάτι φοβεροὶ, θεόρατοι, ἄνδρες ὡς 'κεῖ ἴπάνω, μὲ ἄντζες γυμνές, ποῦ φοροῦσαν κάτι σὰν φουστανέλλες· κ' ἔβγαιναν κατὰ τὴν πλατέα κ' ἐφοβέριζαν τὸν Ὀθωνα. Κι' ὅσο τὸν ἐφοβέριζαν οἱ Ἀγγλογάλλοι, τόσο τὸν ἀγαποῦσε ὁ λαός. Κι' ὁ βασιλιάς ἐπονοῦσε τὸ λαὸ κ' ἐσκορποῦσε ἐλέη καὶ ψυχικὰ πολλὰ ἀπ' τὸ Παλάτι.

Σὰν ἦρθε ἡ χρονιά ἐκεῖνη, ἐμεῖς ἡμαστέ πανδρομμένοι τρία χρόνια μπροστῆτερα. Ὁ μάρμπα-Λευθέρης μὲ τῆς καραμέλες μὲ εἶχε καταφέρει. Θὰ ἦμουν δεκαπέντε, ὡς ἦμουν τὸ πολὺ δεκάξη χρονῶν, ὅταν ἔγεινε ἡ στεφάνωσι. Ἐκεῖνος θὰ ἦτον παραπάνω ἀπὸ τριάντα.

Τότε, σὰν ἦρθε τὸ κακό, χολεριασθήκα κ' ἐγώ. Εἶχα γεννήσει ὀλίγους μῆνες μπροστὰ τὴ μοναχοκόρη, τὴ Κατήγκω μου, αὐτὴ ποῦ βλέπεις. Σὰν μ' ἐπιασαν οἱ ἐμετοὶ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα, Θεὸς νὰ φυλάῃ—μακρὰ ἀπὸ σᾶς—ὁ Λευθέρης, αὐτὸς ποῦ βλέπεις, μ' ἀπαράτησε κ' ἔγεινε ἄφαντος. Πέρασαν πολλὲς ὥρες καὶ δὲν ἐφάνη. Ὁ ἀδερφός μου ὁ Θύμιος, κ' αὐτός, οὔτε θέλησε νὰ μὲ ζυγώση.

Ἐκαθόμουν στὴν ἐνορία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, σ' ἓνα στενὸ σοκάκι, στὴν Ἀκρόπολι ἀποκάτω. Εἶχα τὸ παιδί στὴν κούνια κ' ἔκλαιε. Ἐγὼ ὑπόφερνα ἀπ' τοὺς πόνους τῆς ἀρρώστειας κ' ἐδίψαγα φοβερά.

Ἐφώναζα νᾶρθη κανένας. Ἐζητοῦσα ἓνα ποτῆρι νερό γιὰ ἔλεος. Κανένας δὲν ἦρχετο. Ἡ γειτόνισσες ἄλλες εἶχαν φύγει, μὲ τὴν ὥραν τους, στὴν ἔξοχή, κ' ἄλλες ἔκαναν τὸν κουφὸ καὶ δὲν ἄκουαν.

Μόνον ἓνας γείτονας, ὁ κύριος Μικέλῆς ὁ Φλουδάκης, πέρασε τὸ χέρι του ἀπ' τὸ παραθυράκι καὶ μοῦ ἔρριξε δέκα σβάντζικα. Ἐγὼ τοῦ φώναζα νὰ μοῦ φέρῃ νερό. Ἀλλὰ μοῦ εἶπε, δὲν εἶχε, κ' ἔφυγε. Ἡ δὲν εἶχε ἀληθινά, ἢ φόβος τὸν ἐπιασε καὶ δὲν ἠθελε ν' ἀργοπορήσῃ σιμά μου, μὴν κολλήσῃ.

Καλὰ καὶ τὰ δέκα σβάντζικα. Λεφτὸ δὲν εἶχα. Μὰ εὐχαρίστως θὰ ἔδωκα τὰ δέκα σβάντζικα, γιὰ νὰ μοῦ ἔφερνε κανεὶς ἓνα ποτῆρι νερό.

Μιὰ ἀρμάθα κυδῶνια εἶχα κρεμασμένη στὸν τοῖχο ἀπ' ἓν ἀραφάκι. Σηκώθηκα, ἐπῆρα ἓνα καὶ τὸ μάσησα, γιὰ νὰ ξεδιψάσω. Ὑστερα, σὰν καλλίτερα μοῦ φάνηκε νὰ ἦταν ψημένα. Ἐκαμα κουράγιο, ἀναψα φωτιά κ' ἔψησα δυὸ-τρία καὶ τᾶφαγα.

Εἶχα κουράγιο. Ἡ καρδιά μου γερή. Ὁ ἐμετὸς μοῦ εἶχε πάψει ἀπὸ ὄρα.

Σὰν εἶχα φάγει τὰ κυδῶνια, μοῦ φάνηκε πῶς μοῦ ἐκόπη κάπως ἡ δίψα. Ὑστερα πάλι ἐδίψασα χειρότερα.

Σηκώθηκα, κ' ἐβγήκα ἔξω. Ἐκαμα ὀλίγα βήματα στὸ σοκάκι. Ἡ γειτονιά ἔρημη. Ὁ κόσμος εἶχε φύγει. Ἀλόπορτες κλεισμένες. Παράθυρα κλειδομανταλωμένα. Ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο πουθενά.

Ἐπῆγα παραπέρα ἰώμα. Ἡξερνα πῶς ἦτον μιὰ

βρούσι κάπου ἐκεῖ. Ἐφτασα, μὲ μεγάλη ἀδυναμία, μὲ κομμένα γόνατα. Ξέστρησα μὲ κόπο τὴν κἀνουλα τῆς βρούσης. ὦ! συφορά μου! τὸ νερὸ εἶχε κοπῆ.

Σηκώνουμαι, σέρνουμαι ἀκόμα παραπέρα... Δὲν θυμᾶμαι ἂν εἶχα πάρει μαζί μου τὸ κορίτσι μου ἀπὸ τὴν κούνια...»

Ἐδῶ ἡ ἀφηγουμένη διεκόπη, καὶ προσεπάθει ν' ἀναπολήσει. Εἶτα ἐπανελάβε.

«Ναί... ὄχι, δὲν τὸ πῆρα μαζί μου... Εἶχα βγῆ ἔξω γιὰ προσωρινά. Τὸ ἕνα πρῶτο γιὰ νὰ βρῶ νερὸ κ' ἔπειτα μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀπαντήσω κανένα γνώριμο... νὰ τὸν ἀρωγήσω ἂν εἶδε τὸν ἄνδρα μου πουθενά. Χωρὶς ἄλλο εἶχα σκοπὸ νὰ γυρίσω πίσω στὸ σπίτι μου.

Ἐπῆγα παραπέρα ἀπ' τὴ βρούσι, ποῦ δὲν εἶχε νερὸ. Ἐκεῖ ἀκούω σὰν μουρμουρητό, σὰν σιγανὴ ψαλμοψαλμία. Ἐφτασα ἀπ' ἔξω ἀπ' τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους. Βλέπω μιὰ μικρὴ καρρότσα, μὲ τ' ἀλογάκια τῆς, ποῦ ἔστεκε παρῆκει, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δρόμου.

Ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς ἦτο ἀνοιχτή. Βλέπω μιὰ γρηῃ. Ἦτον ἡ κλησιάρισσα. Σὰν μὲ εἶδε, φοβήθηκε κ' ἠθέλησε νὰ κλείσῃ τὴν πόρτα ἀπὸ μέσα. Θὰ κατάλαβε ἀπ' τὴν ὄψι μου πῶς ἤμουν μολεμένη. Σπρώχνω τὴν πόρτα, φωνάζω·

— Λίγο νερὸ!... δὲν εἶστε χριστιανοί;

Εἶδα ποῦ εἶχε δύο στάμνες ἀκούμπισμέναις ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν πόρτα, σιμὰ στὸ παγγάρι. Ἡ γρηῃ μ' ἐλυπήθηκε, ἐσήκωσε τὴ μιὰ στάμνα, ποῦ φαίνεται

νὰ εἶχε λίγο νερὸ, κάτω ἀπ' τὴ μέση, καὶ μοῦ εἶπε·
— Κάμε τῆς χουφτές σου.

Ἐκαμα τῆς χουφτές μου, τῆς παλάμες μου βαθουλέξ, ἔσκυψα, αὐτὴ μοῦ ἔρογγε ἀπ' ὀλίγο-λίγο νερὸ μέσ' τῆς χουφτές κ' ἐγὼ ἔπινα. Μοῦ φάνηκε σὰν ἁγιασμός. Ἄναστήθη· ἡ ψυχὴ μου. Ὑστερα ἡ γρηῃ, σὰν ἐτροβήξε τὴ στάμνα μέσα, ἔκαμε πάλι νὰ σπρώξῃ τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὲ κλείσῃ ἀπ' ἔξω. Ἐγὼ ἔπιασα μὲ τὰ δυὸ χέρια τὸ φύλλο τῆς πόρτας, κ' εἶπα·

— Τί κάνουν μέσα;

Ἄκουσα σιγανὴ ψαλμοψαλμία καὶ διάβασμα παπᾶ.

— Βαφτίζουν, μοῦ εἶπεν ἡ καλόγρη, μὲ τρόπον ποῦ ἔδειχνε πῶς ἦτον στενοχωρημένη ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ μὲ ἀπομακρύνῃ.

Ἐπέρασα τὸ κεφάλι στὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας. Ἐαφνίστηκα. Ἐβαλα μιὰ φωνή. Ἐκεῖ μέσα στὴν ἐκκλησιά, γνώρισα δικούς μου ἀνθρώπους. Ἦτον ὁ Λευθέρης, ὁ ἄνδρας μου, ὁ Στάθης, ὁ γαμβρός του κ' ἡ Στάθαινα, ἡ ἀνδραδέλφη μου, ποῦ εἶχε πάρει εὐχή, καθὼς φαίνεται, πρὶν σαραντίση καὶ ἐβάφτιζαν τὸ μικρό τους, τὴν πρώτη κόρη ποῦ τοῦ εἶχε κάμει ἡ γυναικὰ του ἡ νύμφη.

Ἐνας ἄλλος ἀνθρώπος ἦτον μαζί τους. Αὐτὸς ἦτον ὁ ἀμαξᾶς ἐκείνης τῆς καρρότσας, ποῦ εἶχα ἰδεῖ νὰ στέκῃ ἀπ' ἔξω ἐκεῖ.

Κατάλαβα τί ἔτρεχε. Εἶχαν σκοπὸ νὰ φύγουν ὅλοι τους μαζί, γιὰ κανένα περιβόλι, κ' εἶχαν ἔτοιμο καὶ τὸν ἀμαξᾶ μὲ τὴν καρρότσα, κ' ὁ ἄνδρας μου, ποῦ ἔκανε καὶ τὸ νουνό, θὰ πήγαινε, καθὼς φαίνεται,

μαζί τους. Πριν φύγουν, ἠθέλησαν σὰν καλοὶ χριστιανοί, νὰ βαπτίσουν τὸ μωρὸ τους.

— Πῶς ἦρθες; μοῦ ἐφώναξε ὁ ἄνδρας μου σὰν μὲ εἶδε ποῦ ἄφησες τὸ παιδί;

— Ἐσύ, πῶς μ' ἄφησες, ἐμένα; τοῦ λέω.

Ἐκαίνη τὴ στιγμή εἶχε τελειώσει ἡ βάρπτισι. Ἐγὼ τοὺς ἔγεινα κοννοῦπι καὶ δὲν ἔφευγα ἀπὸ κοντὰ τους. Ὁ ἄνδρας μου ἦτον συλλογισμένος.

Μ' ἔβλεπαν πῶς μοῦ εἶχε πάψει ὁ ἐμετός, κ' ἔβαστούσα καλὰ στὰ πόδια μου. Ἐτοιμάζοντο γιὰ νὰ φύγουν.

— Θάρθω κ' ἐγὼ μαζί σας ὅπου πάτε! εἶπα ἐγὼ χτυπώντας τὸ κορτερό τοῦ χειροῦ ἐπάνω στὴν παλάμη μου.

— Σύρε νὰ φέρης τὸ παιδί, μοῦ λέει ὁ ἄνδρας μου.

— Πᾶμε μαζί, τοῦ λέω.

Ὁ Λευθέρης ἄρχισε νὰ ξύνεται. Ὁ ἀμαξᾶς χωρὶς νὰ τοῦ προτείνῃ κανεὶς τίποτε, ἄρχισε νὰ φέρονῃ δυσκολίες.

— Συμφωνήσαμε γιὰ τρεῖς νοματαίους καὶ τὸ μωρὸ τέσσεροι καὶ μοῦ δώσατε, τί μοῦ δώσατε; τὸν ἄκουσα νὰ λέῃ στὸν ἀνδράδελφόν μου. Τώρα οἱ τέσσεροι θὰ γίνουν ἕξη. Δὲν μᾶς παίρν' ἡ καρρότσα.

Ὁ ἀνδράδελφός μου, τὸν εἶδα ποῦ τοῦ ἔγνεψε μὲ τρόπο, σὰν νὰ ἠθελε νὰ τοῦ πῆ: «Ἦσύχασε καὶ μὴ σὲ μέλη... θὰ εἴμαστε ὅσοι εἴμαστε...»

Τότε ἐγὼ ἔβγαλα τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ μοῦ εἶχε ῥίψει ὁ γείτονας ὁ κύρ Μικέλης καὶ δὲν εἶχα

ἔεχάσει νὰ τὰ δέσω καλὰ στὸ κλωνὶ τῆς μανδήλας μου. Σὰν ἄκουσε τὸν κουδουνισμό ὁ καρροτσέρης, ἐγύρισε κατὰ μένα.

— Νά, ἔχω ἔνδεκα σβάντζικα, εἶπα. Σοῦ τὰ δίνω ὅλα νὰ μὲ πάρης κ' ἐμένα μαζί.

Ὁ καρροτσέρης ἐζύγωσε πρὸς τὸ μέρος μου. Ἐέχασε πῶς ἦμουν χολεριασμένη.

Ἐβγαλα τὰ σβάντζικα καὶ τὰ μετροῦσα.

— Νά, πάρε τα καὶ τὰ δέκα, εἶπα, καὶ νὰ μὲ πάρης μαζί.

Τὴν πρώτη φορὰ εἶχα εἰπεῖ ἔνδεκα: ὕστερα, στὴ στιγμή, τὸ μετάνοισα κ' εἶπα μὲ τὸν ἑαυτό μου: «Ἄς κρατήσω κ' ἓνα σβάντζικο, δὲν ξέρω τί γίνεται». Μὰ ὁ ἀμαξᾶς εἶχεν ἀκούσει τὰ ἔνδεκα. Ἐπάσκισα ἐγὼ νὰ τὸ κρύψω, τὸ ἓνα μέσ' τὴν παλάμη μου, μὰ ἐκεῖνος τὸ εἶδε.

— Εἶπες ἔνδεκα, εἶπεν ὁ ἀμαξᾶς. Φέρο' τα ἐδῶ καὶ θὰ σὲ πάρω.

— Δέκα, εἶπα ἐγώ.

— Φέρο' το καὶ τ' ἄλλο, ἐπέμεινεν ὁ ἀμαξᾶς.

Μοῦ τὰ πῆρε καὶ τὰ ἔνδεκα. Ὁ ἀνδράδελφός μου γύρισε καὶ τοῦ εἶπε:

— Τώρα δὲν ἔλεγες πῶς θὰ πέσουμε πολλοί;

— Μὰ ἀφοῦ μᾶς παίρν' ἡ βάρκα! ἀπελογήθη ὁ ἀμαξᾶς ἡ βάρκα χωρεῖ, ἐσᾶς τί σᾶς μέλει;

Εἶχαν ἰδεῖ πῶς δὲν εἶχα πλέον ἄσχημα συμπτώματα, ἡ ὄψις μου φαίνεται νὰ εἶχε σιάξει καὶ δὲν ἔδειχναν μεγάλο φόβο. Ἡ ἀνδραδέλφη μου μοῦ ἔρριξε μὰ ματιά, σὰν νὰ μ' ἐλυπήθη.

— "Ας ἔρθῃ κ' αὐτή, ἡ καυμένη, Στάθη, εἶπε τοῦ ἀνδρός της.

Κοντολογῆς, ὁ ἄνδρας μου, ὁ Λευθέρης, ἔκαμε κουράγιο, ἐπῆγε μόνος του ὡς τὸ σπίτι, ἤρθε τὸ παιδί μας ποῦ ἔκλαιε, τὸ ἐπῆρε καὶ μοῦ τὸ ἔφερε καὶ ὀλίγα ρουχικά μαζί.

Μπαράραμε ὅλοι ἀντάμα στὴν καρρότσα.

Ἐμείναμε δυὸ - τρεῖς μῆνες, μετὰ τὸν ἄνδρα μου, σ' ἓνα περιβόλι μιανῆς συγγένισσάς μας, κοντὰ στὸν "Αἰ - Γιάννη τοῦ Ρέντη.

Ἐκεῖ ἤρχοντο συχνὰ Ἀγγλογάλλοι. Εἶχαν σταθμοὺς ἐκεῖ κοντά. Τοὺς ἔπλυνα τὰ ρούχα καὶ μοῦ ἔδιναν ἀσημένια φράγκα. Ἐβλεπαν τὸ κορίτσι μου, τὴν Κατήγκω μου, ποῦ μεγάλωνε σιγά - σιγά, κ' ἐκόντευε νὰ χρονίσῃ. Τὴν ἐχάδευαν κ' ἔλεγαν: «Πίκκολο! πίκκολο!».

Ὡς τόσο, ὅταν ἦταν ὅλοι τους μαζί, καρβαλαρία, μετὰ τῆς περικεφαλαῖές τους, ἐφαίνοντο φοβεροί· χωριστὰ κ' ὀλίγοι - ὀλίγοι, ἐφαίνοντο κ' αὐτοὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Περάσαμε καλά. Ἡ χολέρα ἔφυγε σὲ λίγο. Κοντὰ στὰ Χριστούγεννα, ἤρθαμε στὸ σπίτι μας, στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τὸ ἤῤαμε ἀπειράχτο, κ' ἐκαθίσαμε μετὰ ἀγάπη καὶ εἰρήνη.

Ὅχι μόνον εἶχαμε περάσει καλά, ἀλλὰ καὶ κάτι λεφτὰ μοῦ περίσσεψαν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ποῦ ἔκανα στοὺς Ἀγγλογάλλους. Ὅταν ἐγνωρίσαμε στὴν Ἀθήνα, μέσα, εἶχα σωστὰ ἑκατὸν δέκα φράγκα ἀσημένια.

Μοῦ φάνηκε, τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ εἶχα δώσει τρεῖς μῆνες μπροστὰ στὸν καρροτσέρη, πῶς τὰ εἶχα σπείρει στὴ γῆς κ' ἐκαρποφόρησαν τὸ δεκαπλάσιο».

ἐνόει νὰ γίνετα ὅπως αὐτὸς ἤθελε. Καὶ ἐγένετο σχεδὸν πάντοτε. Διότι, ἂν καὶ δὲν ἐδέχετο ὁ χαρακτήρ του τὴν κολακείαν, ἀλλ' ἦτο ἀπλοῦς καὶ εὐθύτατος, [καὶ] τὰ εἶχε καλὰ μετὰ τοὺς Ἀγάδες.

Ἐν τούτοις, κατ' οἶκον εἶχε διαφόρους πειρασμοὺς ὁ Κουμπῆς. Τὴν χρονίαν ἐκείνην εἶχε κολλήσει στὸν νοῦν τοῦ Κουμπῆ, ὅτι ἔπρεπε νὰ χωρίσῃ τὴν γυναϊκά του, ἐπειδὴ ὕστερ' ἀπὸ 15 χρόνων συζυγίαν δὲν τοῦ εἶχε κάμει παιδί. Ὁ Κουμπῆς δὲν ἐνόει νὰ ἔχη παλλακίδα — «πόρνους καὶ μοιχοὺς κοινεῖ ὁ Θεός». Αὐτὸ τὸ ὀητὸν σχεδὸν μόνον ἀπ' ὅλην τὴν Γραφήν ἤξευρεν. Ἀλλὰ πῶς νὰ υἱοθετήσῃ ξένον γέννημα (ξένο κρειὰς νὰ μὴ θρέψῃς, ἔλεγε χυδαία τις παροιμία); διὰ νὰ τὸν βλασφημοῦν τάνηψια μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπειδὴ θὰ τοὺς ἀπεκλήρωνεν; ἢ πῶς ν' ἀφήσῃ τὸ βιό του σ' ὅλους αὐτοὺς, ὅπου θὰ ἐμάλωναν μετὰ τὴν τελευταίαν του, ποῖος νὰ πάρῃ τὰ πλειότερα, καὶ ἴσως θὰ ἀστοχοῦσαν νὰ τοῦ κάμουν τὰ ψυχικά—καὶ πάλιν αὐτὸ θὰ ἦτο κατὰρα καὶ βάρος εἰς τὴν ψυχὴν του; Καλὰ εἶπεν ὁ Κύριος: «Πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ διάδος πτωχοῖς». Ἀλλὰ κ' οἱ καλόγεροι, δι' οὓς φαίνεται νὰ τὸ εἶπε, κ' αὐτοὶ περιμένουν πότε νὰ πωλήσῃ ἄλλος τὰ ὑπάρχοντά του, ἢ καὶ νὰ τοὺς τὰ χαρίσῃ διὰ νὰ ἔχουν νὰ τρῶνε, ἀλλὰ καὶ διεκδικοῦν λυσσωδῶς «τὰ κτήματα τῆς Μονῆς», διὰ νὰ τρώῃ ὄρφους καὶ γουρουνόπουλα ὁ Δεσπότης, ὁ Πίτροπος, ὁ Βοῖβοντας, ὁ γραμματικὸς καὶ τόσοι ἄλλοι.

Ἀνάγκη πᾶσα νὰ τραβῆξῃ τις τὸ σκοινί του—νὰ
Ἐ Χολεριασμένη

βαστήση τὸν ζυγὸν του, νὰ μεταφέρει τὸ φορτίον του. Ὁ Κύρ Κουμπῆς, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο τόσον αὐστηρὸς ἄνθρωπος, εἶχε κ' αὐτὸς μίαν ἀδυναμίαν· ἐπόθει νὰ ἔχη μικρὸν νινί, χαριτωμένον, ἀγγελικὸν πλάσμα, διὰ νὰ τὸ χορεύῃ στὰ γόνατά του. Ἡ Σεραϊνὴ ἦτο σαράντα χρόνων, καὶ μετὰ τόσα χρόνια, 15 περίπου, δὲν ἐγέννησε τίποτε. «Οὔτε παιδί, οὔτε κουτάβι, οὔτε κλουῖθο». Αὐτὸς ἦτο πενηκοντούτης ὡς ἔγγιστα. Ἡ Δελούδα ἡ ἀντικρυνή του ἦτο μόλις τριάντα χρόνων ἴσως—ὠραία, ῥοδόπλαστος, σεμνή, ταπεινή, πτωχὴ καὶ ἄμεμπτος, ἀπροστάτευτη καὶ πεντάρφανη. Ἐνα μόνον θεῖον εἶχε, κ' ἐκεῖνος δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ τὴν προστατεύσῃ.

Ἐσκέφθη νὰ τὴν ἀπαγάγῃ, καὶ νὰ δωροφορήσῃ ἕναν παπᾶν, ἢ καὶ νὰ τὸν βιάσῃ μὲ φοβέραν—ἐπειδὴ ἦτο γνωστὸν ὅτι τὰ εἶχε καλὰ μὲ τοὺς Τούρκους—νὰ τοὺς στεφανώσῃ. Καὶ τὸ πρῶτον στεφάνι τί θὰ ἐγίνετο; Αὐτὸς δὲν εἶχεν ἀτιμάσει τὸ στεφάνι, οὔτε ἡ συμβία του. «Πόρνους καὶ μοιχοὺς . . . » Θὰ τὸ ἔκαμνε μόνον διὰ ν' ἀποκτήσῃ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, κληρονόμον. Ὅταν, τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, συνέβη νὰ καταπλεύσῃ ὁ Πασᾶς μὲ τὴν ἀρμάδα, ὁ Κουμπῆς τὸ ἀπεφάσισε.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν ναυαρχίδα συνωμίλησε μίαν ὥραν μετὰ τοῦ Ἀχμέτη Πασᾶ. Τί τοῦ εἶπε; Φαίνεται ὁ Κουμπῆς τοῦ ἐζήτησεν ἐκδούλευσιν, καὶ ὁ Τοῦρκος ναύαρχος τοῦ ὑπεσχέθη.

Τὸ βράδυν, ὅταν ἐνύχτωσε, ὁ Κουμπῆς εἶχεν ἀρωμάσει μίαν σακαπαβίον μὲ ἕξ κωπία. Τοὺς δύο ἐκ τῶν

κοπηλατῶν, ψαράδες τοῦ γαλοῦ, ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι του καὶ λίαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτόν, τοὺς ἔπεισε ν' ἀνέλθωσι τὸν ἀνήφορον—ὑψηλόν, ἀπότομον, πετροῶδη, ὅπου ἔφερεν ἀπὸ τὸν Γιαλὸν εἰς τὸ Κάστρον, ὑποκάτω στὴν γέφυραν τοῦ Κάστρου, ἀπὸ ἄσχιστον ἀγριόξυλον, παρὰ τὸ χάσμα, ὅπου ἔχαιεν ἄβυσσος καὶ κομηνός, ὅπου ἔπιανε πάντα ἄνθρωπον ἱλιγγος καὶ σκοτοδίνη. Τὴν γυναῖκά του τὴν Σεραϊνὴν, τὴν εἶχε κράξει τὸ προῖ, καθὼς κατέβαιναν ἀπὸ τὸν κρεμαστὸν σοφᾶν, ὅπου εἶχε κοιμηθῆ, κ' ἐφόρεσε τὰ πανοβράκια, μὲ τὰς κεντητὰς βρακοζώνας καὶ τὰ πλατέα μανίκια, κ' ἔπινε τὸ πρωινὸν σερμπέτι του. Διότι μόλις εἶχεν εἰσαχθῆ τότε εἰς τὸν τόπον ὁ καφές. Τὸν εἶχε φέρει πρῶτος ὁ κύρ Ἀλεξανδράκης ὁ Λογοθέτης, ἄλλος προσετὼς κ' αὐτός, ἐμπορευόμενος ἀπὸ τὴν Μολδοβλαχίαν, κ' ὁ κύρ Κουμπῆς, ἐπειδὴ δὲν ἦτο εὐκόλος νεωτεριστὴς εἰς ὅλα τ' ἄλλα—μόνον εἰς τὸν γάμιον ἤθελεν, ὄχι νὰ νεωτερίσῃ, ἀλλὰ νὰ πραξικοπήσῃ καὶ δώσῃ κακὸν παράδειγμα—δὲν τὸν εἶχε συνηθίσει ἀκόμη. Ἐκράξε τὴν γυναῖκα καὶ τῆς εἶπε.— Τ' ἀκοῦς, Κουμπίνα; Τὸ βράδυν, σὰν σουρουπώσῃ, νὰ πᾶς ν' ἀνάψῃς τὰ καντήλια τ' Αἰ-Προκοπίου, κάτω στὸ ῥέμμα. Τὸ ἔχω τάξιμο ἀπὸ καιρό. Μεθαύριο εἶνε ἡ μνήμη του, κ' αὔριο δὲν θὰ πάρῃς εὐκολὰ ἀράδα, θὰ κουβαλίσουν χίλια λαδικά. Πάρε μαζί σου καὶ τὴν φτωχὴν γειτόνισά μας τὴν Δελούδα, ἐπειδὴ καὶ εἶνε κ' αὐτὴ ἀνέβγαλτη, καὶ δὲν ἔχει ἄλλη παρηγοριὰ ἀπὸ σένα, ποῦ θὰ εἶνε μοναξιά, νὰ πᾶτε ν' ἀνάψετε τὰ καντήλια, νὰ σεργιανήσετε κ' ὅλας.

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, νᾶχω καὶ τὸ συμπάθειο, Κουμπῆ, ἀπήντησε τὸ Σεραϊνῶ. Ἡ Λελοῦδα εἶνε, ὅπως εἶπες, ἀνέβγαλτη, καὶ τώρα εἶν' ἐδῶ ἡ ἀρμάδα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν θὰ βγοῦν οἱ Τουρκαλάδες ὄξω στὴ στεριά, νὰ πάρουν ἀράδα τῆς ἀβραγιᾶς καὶ τὰ χωράφια. Ἡ Λελοῦδα θὰ φοβᾶται νὰ ῥθῆ μαζί μου.

— Ἄκοῦς τί σ' λέω, Κουμπίνα; Ἐσὺ νὰ τὴν καταφέρης νὰ ῥθῆ μαζί σου. Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ σᾶς πειράξῃ, χριστιανὸς ἢ τοῦρκος ἢ ἄλλος, ἄς εἶνε καὶ διάβολος μὲ τὰ κέρατα; Δὲν ξέρεις ὅτι τάχω καλὰ μ' τσ' ἀγάδες; Ἐχουν ἄλλοι ἀπὸ μένα ἐδῶ στὸ χωριὸ κόνσολα κ' ἀποκοῦμπι; Ἐγὼ εἶμ' ἐδῶ. Ποιὸς θ' ἀποκοτῆσῃ νὰ σᾶς πειράξῃ;

Ἡ Κουμπίνα, ἂν καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ καταδαμάσῃ τὴν ἀλλόκοτον ὑποψίαν ποῦ τῆς ἦλθε στὸν λογισμόν, συνεμορφώθη μὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ συζύγου της. Ἦτο ἀπλῆ καὶ δὲν ἐπονηρεύετο. «Ἡ δὲ γυνὴ ἕνα φοβεῖται, τὸν ἄνδρα». Τῆς γίδας τὰ κέρατα εἶνε κωστά, εἰς σημεῖον ὑποταγῆς, φαίνεται, εἰς τὸν ὑψικέφατον τράγον. Τῆς κόττας ἡ λοφιὰ εἶναι ἀμαυρὰ καὶ ταπεινὴ, καὶ τοῦ πετεινοῦ εἶνε κόκκινη, ὑψηλὴ καὶ ἐξηραμένη, καὶ ὅλον τὸ σῶμά του μὲ ὑψηλὰ σκέλη ἀνωρθωμένον. Παντοῦ ἡ ὑποταγὴ τῆς θηλείας εἰς τὸν ἄρρενα.

Ἡ φτωχὴ Λελοῦδα, ἅμα εἶδε τὴν πρώτην ἀρχόντισσαν τοῦ χωριοῦ καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ ὑπάγῃ μαζί της εἰς βραχεῖαν ἐκδρομὴν ἔξω τοῦ Κάστρου, ἐπειδὴ ἠσθάνετο κ' αὐτὴ ὑπολανθάνουσάν τινα ἀνάγκην ν'

ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς μῆνας ὁποῦ δὲν εἶχεν ἐξέλθει ἀπὸ τὸ ταπεινὸν καλύβι της, ἐπέστη. Ἡ Κουμπίνα τῆς εἶπεν, ὅτι δὲν εἶχον νὰ φοβηθοῦν τοὺς Τοῦρκους, καθότι μέσα στὰ καρῖβια ἦσαν καὶ πολλοὶ ναῦται χριστιανοί, Ὑδραῖοι καὶ ἄλλοι, κ' ἂν θὰ ἔβγαιναν καὶ Τοῦρκοι, ὁποῦ δὲν ἦτο πιθανὸν νὰ ἔβγουν, διότι ἅμα θὰ ἐφυσουῖσε καιρὸς, στὸ ἀμπαγιέρι, εὐθὺς ἡ ἀρμάδα θὰ ἔφευγε. Ἀλλὰ κ' ἂν ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη μπονάτσα, κ' ἂν ἔβγαιναν Τοῦρκοι, ὁ Κουμπῆς ἔκοβε τὸ σπαθὶ του, καὶ τὰ εἶχε καλὰ μὲ τοὺς ἀγάδες, «γιὰ τὸ καλὸ τῆς χριστιανωσύνης», καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ πειράξουν ἀνθρώπον. Ἡ Λελοῦδα ἐφόρεσε ἕνα πουκάμισο . . . κόκκινο κεντητὸν μὲ μετάξι, ἕνα ὠραῖο φουστάνι «μόρικο», ποῦ ἔκανε νερὰ-νερὰ—(δὲν ἐτόλμα ποτέ της νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ ἐγένετο νύφη, ἂν καὶ εἶχε χρουσοῦφанта ποδογύρια καὶ ἀργυρᾶ τσαπράκια χρυσοποίκιλτα στὴν κασέλλα της), ἐπῆρε τὸ καλάθι της, ἔβαλε τὸ λαδικὸ μέσα, καὶ τρία κηριά, κ' ὀλίγο λιβάνι στὸ χαρτί—ἀκόμη καὶ μικρὸ προσφάγι, ψωμί κ' ἑλῆές, ἐπειδὴ ἦτο Παρασκευὴ, καὶ ἀκολούθησε τὴν Κουμπίναν.

Ἡ Κουμπῆς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὑπάγει πρὸς συνάντησιν τοῦ παπᾶ-Σταμέλου ἐνοριτοῦ του, ἐφημερευόντος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εἶπε:

— Τὸ βράδυ-βράδυ, νὰ πάρῃς τὸ πετραχειλί σου, καὶ τὸ ἀγιασματάρι θὰ πᾶμε μαζί, γιὰ νὰ ψάλλῃς ἀγιασμό στὴ φεργάδα.

Ἡ παπᾶς τὸν ἐκύτταξε μὲ ἀπορίαν.

— Μὴ σοῦ φαίνεται παράξενο. Εἶνε τόσοι Χριστιανοὶ μέσ' τὰ καράβια. Ὁ γραμματικὸς τοῦ Καπετάν Πασᾶ εἶνε Χριστιανός, ὁμοεθνὴς μας, ὁ λοστρόμος Χριστιανός, σ' ὅλα τὰ καράβια εἶνε ἀσκέρι Χριστιανοί. Στὴ φεργάδα εἶνε τὸ ἕνα τρίτο. Ὁ ἴδιος ὁ Πασᾶς σέβεται τὰ θεῖα, κ' ἐπικαλεῖται τὸν Ἁϊ-Γεώργη, τὸν Ἁϊ-Δημήτρη, καὶ τὴν Μεριέμ-Ἀνά (τὴν Παναγίαν).— Πάρε κ' ἕνα τετραβάγγελο μαζί σου, γιατί θὰ χρειασθῆ, θαρρῶ, νὰ διαβάσης ὀλίγα κεφάλαια στοῦ λοστρόμο, ποῦ εἶνε ἄρρωστος ἀπὸ μελαγχολία, καὶ δὲν ξέρει τί ἔχει.

Ὁ ἱερεὺς τὸν ἤκουε σύννους. Ὁ Κουμπῆς ἐξηκολούθησεν:

— Ἄν θέλῃς, παπᾶ μου. Σ' ἐπροτίμησα ὡς ἐνορίτη μου. Ἄν δὲν θέλῃς, θὰ προσκαλέσω τὸν παπᾶ Φραγκούλη, τὸν σύντροφόν σου στὸν Χριστό, ἢ τὸν παπᾶ-Δανιέλο ἀπ' τὸν Ἁϊ-Νικόλα. Μὴ φοβᾶσαι τίποτε, παπᾶ μου· ἔχω ὄρισμὸν ἀπ' τὸν Ἀχμέτ Πασᾶ. Θὰ πάρῃς γιὰ τὸν κόπον σου ἕνα σελῆμι (τάλληρον), καὶ παραπάνω. Ἄλλοιῶς, θὰ θυμώσῃ ὁ Πασᾶς μ' ἐμένα, καὶ μὲ σᾶς τοὺς παπάδες, πῶς δὲν τοῦ ἔκαμα τὸν λόγον του.

Τὴν ὥραν ποῦ ἔβγαιναν ἡ Κουμπίνα κ' ἡ Λελοῦδα ἀπὸ τὸν Ἁγιον Προκόπιον, ὅπου εἶχον ἀνάψει τὰ κανδήλια, εἶχε σουρουπώσει πλέον, καὶ σκότος ἤρχισε ν' ἀπλώνεται εἰς ὅλην τὴν κρημνάδα αὐτήν. Μακρὰν, πρὸς δυσμᾶς, ἐφαίνοντο φῶτα εἰς τὸν γαῖσκον τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, ὅπου θὰ εἶχεν ἀρχίσει ὡς ἔγγιστα ἡ ἀγρουπνία. Αἱ δύο γυναῖκες εἶχον ἐπι-

σκεφθῆ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τὸ παρεκκλῆσι [ἐκεῖνο], καὶ κατόπιν εἶχον μεταβῆ εἰς τὸν Ἁγιον Προκόπιον. Τὸ μονοπάτι ἐκατηφόριζε ἀποτόμως πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθὼς ἐξῆλθον ἀπὸ τὸν ναῖσκον τοῦ Ἁγίου, κ' ἔβγαινον ἐγγύτατα εἰς τὸν αἰγιαλόν. Εἶτα ἀνήρχετο πάλιν, κ' ἀνηφόριζε πλαγινὰ βαθμηδὸν βαῖνον πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ Καστριοῦ, εἰς τὴν γέφυραν. Ἐκεῖ ποῦ ἐπατοῦσαν αἱ δύο γυναῖκες, εἰς τὸ παρδαλὸν σκότος, ἦτο ἄκρα μοναξιά, δὲν ἐφαίνετο ψυχὴ ζῶσα.

Ὡ, καλύτερον νὰ μὴν ἦτο ψυχὴ ζῶσα τὴν ὥραν ἐκείνην, διὰ τὴν Κουμπίναν, καὶ διὰ τὴν Λελοῦδαν— τὴν τρομάρα ποῦ πῆραν αἱ δύο γυναῖκες!— εἰς τὸ μέρος αὐτό. Δύο ἄνθρωποι, κρυμμένοι ὀπισθεν βράχου, εἰς τὸν ὄχθον τοῦ δρόμου, ὠμίλησαν ἑλληνιστί.

— Σταθῆτε! μὴ φοβᾶσθε...

— Ὡχ! τί εἶνε; Ἄχ! Θέ μου, Ἁϊ-Προκόπη μου.

Ἄχ! Παναγία μου!

Ποῖν ἀρθρώσωσι δευτέραν λέξιν, τρίτος ἐξ ὀπισθεν τοῦ βράχου προέκυψεν, ὁ Κουμπῆς.

— Μὴ φοβᾶσαι, ἀθῶα Λελοῦδα! Κουμπίνα, νὰ πᾶς στοῦ σπῆτί σου Ἐλα μαζί μας, Λελοῦδα.

— Νὰ ῥθῆ; ποῦ νὰ ῥθῆ; Σὲ καλό σου, Κουμπῆ, ἐτόλμησε νὰ ψελλίσῃ ἡ Κουμπίνα.

— Σύρε στοῦ σπῆτί σου, Κουμπίνα, ἐπανελάβεν ὁ σύζυγός της.— Λελοῦδα, ἔλα θὰ πᾶμε στὴν φεργάδα.

— Στὴν φεργάδα, ἐπανελάβεν ὡς ἤχῳ ἡ Κουμπίνα.

Ὁ Κουμπῆς, διὰ νὰ μὴ τρομάξουν πάρα πολὺ αἱ

δύο γυναῖκες, εἶχε σκεφθῆ ὅτι προκριτότερον θὰ ἦτο νὰ λάβῃ αὐτὸς μέρος εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἀπαγωγῆς. Ἡ Σεραϊνῶ, μαντεύσασα παραχοῆμα τι ἔμελλε νὰ συμβῆ, ταπεινὴ καὶ ἐγκαρτεροῦσα, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἔπεσε γογυπετῆς πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ προσηχήθη. Εἰς μίαν γειτόνισσαν ἀδιάκριτον, ἣτις εἶχεν ἀναβῆ καὶ τὴν ἡρώτα ἐν ἀπορίᾳ τι ἔγεινεν ἡ Λελοῦδα καὶ διατὶ δὲν ἐπέστρεψε μαζὺ τῆς ἀπ' τὸ ξωκκλήσι, ἀπελογήθη [ἀπηλογήθη].

— Ἐμεινε στὴν Ἁγία-Κυριακῆ. Ἐχει ἀγρουπνία ὁ παπᾶ-Φραγκούλης, κ' εἶνε κόσμος ἐκεῖ. Ἄν μποροῦσα κ' ἐγὼ θὰ ἔμενα. Μὰ δὲν εἶχα τὴν ἄδεια ἀπ' τὸν Κουμπῆ.

Μεγάλῃ βάρκα, μὲ ἕξ κουπιὰ, ἐπερίμενον εἰς τὴν ὄριαν τοῦ θαλασσοκτισμένου Κάστρου, δίπλα εἰς ἓνα χαμηλὸν καὶ τριμμένον πατημένον βράχον, σχηματίζοντα φυσικὴν ἀποβάθραν. Ὁ παπᾶ-Σταμέλος, τὴλιγμένος ὡς τὸν λαμὸν εἰς τὸ θάσον του, μὲ τὸ κωνοειδὲς καλυμμαῦχι του, κατεβασμένον ὡς τὰ φρύδια καὶ τὰ πτερόγυια τῶν ὄτων, ἐκσταστικός, φοβισμένος, ἐπερίμενε καθήμενος παρὰ τὴν πρύμναν. Οἱ ἕξ κωπηλάται ὅλοι Γραικοί, ἐκ τῶν ἀγημάτων ὑψωσαν τὰς κώπας. Ἡ Λελοῦδα, ὠχρὰ, τρέμουσα, λιπόθυμος καὶ σχεδὸν νεκρά, καὶ ζῶσα ὡς ἐν ὄνειρῳ, ἐπεβιβάσθη, ὑποβασταζομένη ἀπὸ τὸν Κουμπῆν. Οἱ δυὸ κωμάται, οἵτινες ἦσαν συνεργοὶ τῆς ἀρπαγῆς, ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ. Ὁ εἰς ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς πρύρας, καὶ ὁ ἕτερος ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὴν πρύμναν, εἰς τὸ πηδάλιον.

— Ἄφσε, κυβερνῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Κουμπῆς.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρῶραν. Ὁ νησιώτης προεστῶς ἔλαβε τοὺς οἴακας, αἱ κῶπαι ἔπληξαν τὰ κύματα, καὶ μετὰ εἴκοσι λεπτὰ ἢ βάρκα ἔφθασε παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ναυαρχίδος.

Ὁ ναύαρχος Ἀχμέτ Πασᾶς δὲν ἐφάνη οὔτε ἐπὶ τοῦ σκάφους, οὔτε εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, ὅπου κατῆλθον οἱ ἐπισκέπται. Ὁ Κουμπῆς ἔλειψεν ἐπὶ τρία λεπτά, πρὶν κατέλθωσι κάτω, ὁ δὲ παπᾶς καὶ ἡ Λελοῦδα ἐκύτταζον ἀλλήλους, ἐκύτταζον τοὺς ναύτας μὲ τὰ τουρκόφρεσα, ἐκύτταζον τὰ ὑψηλὰ κατώρτια καὶ τὰ πολυσύνθετα ἄρμενα, ὑπὸ τὸ φῶς δύο μεγάλων φαναρίων κρεμασμένων πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ τοῦ πρυμναίου ἴστοῦ.

Ὁ Κουμπῆς ἐφάνη μετ' οὐ πολὺ. Φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπάγει νὰ κάμῃ τὸν συνήθη τεμενᾶν εἰς τὸν τοῦρκον ναυαρχον, καὶ νὰ τοῦ δώσῃ λόγον περὶ τοῦ βαθμοῦ ὅπου εἶχε φθάσει ἢ ὑπόθεσις, δι' ἣν εἶχε ζητήσῃ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ. Ὁ Καπετᾶν Πασᾶς ἐπένευσε καὶ παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἑλληνα γραμματέα του νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσῃ.

Ὁ Φαναριώτης ἐφάνη καὶ ὠδήγησε τοὺς ἐπισκέπτας κάτω εἰς τὸν ἴδιόν του θάλαμον. Ἐκεῖ τὸ πρῶτον ὅπου εἶδεν ἡ Λελοῦδα, ἅμα ἤρχισε νὰ συνέρχεται βαθμηδὸν εἰς τὰς αἰσθήσεις της, ἦτο μία εἰκὼν φέρουσα τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Χριστὸν βρέφος, καὶ ὑποκάτω τὸν Ἁγιον Νικόλαον, ἱεράρχην μὲ πολιὰ στρογγύλα γένεια, κρατοῦντα Εὐαγγέλιον κ' εὐλογοῦντα.

Μετὰ τὸ λουκοῦμι καὶ τὴν μαστίχαν τὰ προσενε-

χθέντα εις τοὺς ἐπισκέπτας, ἐξ ὧν ἡ Λελοῦδα δὲν ἠμπόρεσε νὰ γευθῇ τι, ὁ Φαναριώτης ἔβηξε, κ' ἔλαβε τὸν λόγον.

— Λοιπόν, παπᾶ μου, ἂν ἀγαπᾷς τώρα, φόρεσε τὸ πετραχήλι, κ' ἀνοίξε τὸ βιβλίον σου.

Ὁ ἱερεὺς ὑπήκουσε μηχανικῶς. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατῆλθε τὴν σκάλαν τῆς καμπίνας εἰς ναύτης, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν κωπηλατῶν τῆς βάρκας. Ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Κουμπῆν ἓν μικρὸν δέμα, ἐντὸς μεταξωτοῦ προσοπίου, ἐπίπεδον, κυκλοτερές.

— Αὐτὸ τὸ ἡῦρα μέσ' τῆς βάρκας, εἶπεν.

— Ἄ! κ' ἐγὼ τὰ ξέχασα, εἶπεν ὁ Κουμπῆς.

Ἦσαν στέφανα τοῦ γάμου, τὰ ὁποῖα ὁ Κουμπῆς εἶχε κατασκευάσει, φαίνεται λάθρα, καὶ ἰδιοχείρως τὴν ὥραν ποῦ ἡ Κουμπίνα εἶχε κινήσει νὰ ὑπάγῃ στὸν Ἄϊ-Προκόπην μαζί με τὴν Λελοῦδαν. Εἶχε λάβει δύο κληματίδας λεπτὰς ἀπ' τὴν πλουσίαν ἀναδενδράδα τῆς αἰλῆς του, τὰ εἶχε τυλίξει με βαμβάκι, κ' ἐκόλλησεν ἐπάνω ὀλίγον χρυσόχαρτον, τὸ ὁποῖον εὔρε εἰς τὰ συρτάρια τῶν ἐργοχείρων τῆς γυναικὸς του, περίσσευμα ἀπὸ στέφανα ἄλλων γάμων, ἐπειδὴ ἡ Χατζίνα ἠγάπα τὰ τοιαῦτα κοινωνικὰ χρῆμα, καὶ συχνὰ ἐγένετο συντέκνισσα εἰς ἀνδρόγυνα, καὶ νονὰ εἰς βρέφη—ἀκούουσα ἐκάστοτε τὴν συνήθη ἐγκάρδιον εὐχὴν: «Ὅπως ἔτρεξες με τὸ λάδι, νὰ τρέξῃς καὶ με τὸ κλῆμα, συντέκνισσα» δηλ. νὰ ζήσῃ νὰ στεφανώσῃ τὰ νεοφώτιστα, ὅσα εἶχεν ἀναδεχθῆ.

Ὁ Κουμπῆς ἀπόθησε τὰ στέφανα ἐπὶ τῆς τραπέ-

ζης, κάτω τῆς Ἀγίας εἰκόνας, ἔκαμεν ἓνα σταυρόν, κ' ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς τὴν Λελοῦδαν.

— Ἐλα, ἀγάπη μου.

Ἡ κόρη ἐσηκώθη μηχανικῶς. Οὔτε ἠθέλεν, οὔτε ἠδύνατο ν' ἀντισταθῇ.

Ἐστάθη ἐκεῖνος δεξιὰ, καὶ αὐτὴ ἀριστερά, ἀντικρὺ τῆς εἰκόνας.

— Τώρα θὰ μᾶς κάμῃς πατριαρχικὸν γάμον, δέσποτα, ὅπως συνηθίζομε' ἐμεῖς στὸ Φανάρι. Ἐρώτα τοὺς μελλονύμφους, ἂν θέλουν νὰ παρθοῦν ἀμοιβαίως.

Ὁ παπᾶς ἔντρομος, ἔμεινεν ἀδρανῆς.

— Ἀκουσες, Παπᾶ; ἐπανέλαβεν ὁ γραμματεὺς τοῦ ναυάρχου.

— Ἐγὼ δι' ἀγιασμὸν ἤρθα, ἐπέλλισεν ὁ ἱερεὺς. Δὲν ἤξερα πῶς ἦτον γάμος, νὰ πάρω τὸ Βαγγέλιο καὶ τὸ θυματό, νὰ πάρω καὶ τὸ φελόνι μου.

— Θυματὸ ἔχομε' ἐδῶ, εἶπεν ὁ Φαναριώτης. Κ' ἓνα τετραβάγγελο μοῦ βροίσκεται.

— Δὲν ἐπῆρες τὸ τετραβάγγελο, Παπᾶ, ποῦ σοῦ εἶπα; ἠρώτησεν ὁ Κουμπῆς.

Ὁ Παπᾶς ἔμεινεν ἄφωνος. Ὁ γραμματεὺς ἐπανάλαβε.

— Δὲν πειράζει. Ἐχω τετραβάγγελο.

Ἦναψαν κηρία, εὐρισκόμενα ἐκεῖ ὑπὸ τὸ εἰκονοστάσιον. Ὁ Φαναριώτης ἐστάθη ὀπισθεν τοῦ ζεύγους.

Ὁ Παπᾶς ἠνοιξε μηχανικῶς τὸ μικρὸν εὐχολόγιον, ἢ ἀγιασματάριον, ποῦ ἐκράτει, καὶ ἤρχισε νὰ διαβάξῃ με ψίθυρον φωνὴν τὰς εὐχὰς τῆς ἀνομβρίας.

Πρὶν συμπληρώσῃ τὴν πρώτην εὐχὴν, ὁ Φαναριώτης ἐνόησε καλὰ, κ' ἐπεμβῆκε.

— Δὲν εἶχομεν ἀνομβρίαν, δόξα τῷ Θεῷ, φέτος, Παπᾶ μου, ἔκαμε τόσες βροχές. Λάθος ἔκαμες. Εὐρὲ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ γάμου.

Ἐκεῖνος ἐστρεψεν ὀλίγα φύλλα τοῦ βιβλίου, ἐδί-
στασεν, ἔβηξε καὶ πάλιν ἤρχισε νὰ μουρμουρίζῃ μὲ
ταπεινότεραν ἀκόμη φωνήν. Ἐνεγίνωσκεν αὐτὴν τὴν
φορὰν τὴν Ἀκολουθίαν εἰς ψυχορραγοῦντας.

— Σοῦ εἶπα, δέσποτα, εἶπεν ὁ Φαναριώτης. Ἐξα-
σες νὰ ἐρωτήσῃς τοὺς μελλονύμφους, ἂν θέλουν νὰ
παρθοῦν.

Ἐκεῖνος ἐστράφη πρὸς τὸ ζεύγος καὶ ἠρώτησε
μηχανικῶς :

— Θέλεις, Κουμπῆ, διὰ γυναικὰ σου τὴν Λε-
λούδα :

— Τὴν θέλω.

— Θέλεις, Λελούδα, τὸν Κουμπῆν ; . . .

Ἡ Λελούδα δὲν ἔσεισε τὴν κεφαλὴν. Ἐμεινε ἀκί-
νητος, κάτω νεύουσα, μὲ ἀπλὴν καὶ περισσὴν σεμνό-
τητα. Ὁ σύντεκνος ὀπισθεν τοῦ ζεύγους ὤθησε τὴν
κεφαλὴν τῆς νύφης. Εἶχε τὸ «καμάρι» τῆς νύφης
καὶ συνάμα καὶ περισσότερον εἶχε τὴν ἀφωνίαν τοῦ θύ-
ματος, τοῦ ἀγομένου εἰς σφαγὴν.

— Διάβασε, Παπᾶ, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀρραβῶνος
καὶ κατόπιν τοῦ στεφανώματος.

Ἐκεῖνος εἶπεν :

— Ἄς εἶνε, θὰ διαβάσω τὸν Δίγαμον.

Ἐκεῖνος Φαναριώτης ἔμεινε σύννους, εἶτα εἶπε :

— Πῶς τὸν Δίγαμον ; . . . Ἡ νύφη εἶνε παρθέ-
νος, κ' ἔρχεται εἰς πρῶτον γάμον. Τὸν ἀρραβῶνα θὰ
διαβάσῃς καὶ τὸ στεφάνωμα.

— Δὲν ξέρω τί γίνεται στὸ Φανάρι. Τὸν Δίγαμον
θὰ διαβάσω, ἐπέμενε ὁ ἱερεὺς.

Ἐκεῖνος γραμματεὺς τοῦ Παπᾶ ὑπεχώρησεν. (Ἡ παρὰ-
δοσις λέγει, ὅτι ἠπέιλησε νὰ κρεμάσῃ τὸν Παπᾶν εἰς
τὴν κεραίαν τοῦ ἱστοῦ ὅλα αὐτὰ εἶνε ὑπόθεσις. Τὸ
βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Φαναριώτης ὑπεχώρησεν ἐν καιρῷ).

— Ἄς εἶνε.—Διάβασε τὸν Δίγαμον.

Ἐκεῖνος ἔβαλεν εὐλογητὸν καὶ ἤρχισεν. Ἐντὶ
λάξε τὰ δακτυλίδια. Ὁ Κουμπῆς εἶχε τέσσερα ἢ πέντε,
χρυσᾶ καὶ ἀργυρά, εἰς τοὺς δακτύλους του. Ἐχειά-
σθησαν ἔξ αὐτῶν δύο, ἐν ἐκ τῶν δύο ποῦ εἶχεν εἰς
τὸν παρὰμεσον καὶ ἐν εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον. Με-
τέβη εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ στεφάνου, χωρὶς νὰ εἶπῃ :
Εὐλογημένη ἡ βασιλεία. Ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὴν
πρῶτην εὐχὴν κατασκευατικὰ, ὅσον γίνεται λόγος περὶ
ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ περὶ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας.
Εἶτα εὐλόγησε τὰ στέφανα καὶ ὑπέδειξεν εἰς τὸν σύν-
τεκνον πῶς θὰ τ' ἀνταλλάξῃ τὰ στέφανα.

Εἶτα ἐκέρασε τοὺς νεονύμφους τὸ κοινὸν ποτήριον,
τέλος ἐχώρησε μαζί τους τὸν χορὸν τοῦ Ἡσαΐα, κ'
ἔκαμεν ἀπόλυσιν. Τὴν στιγμὴν ποῦ ὁ Φαναριώτης
ἤλλαξε τὰ στέφανα ἐπάνω στὰ κεφάλια τῶν νεονύμ-
φων, τρεῖς μεγάλες κανονιὲς ἐβρόντησαν ἐπάνω, στὸ
κατάστροφον ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου. Ὁλον τὸ
πέλαγος ἐσεισθῆ καὶ τὸ Κάστρον ἀντικρὺ ἐπῆγε καὶ
ἦλθεν ἀπὸ τὸν κρότον καὶ τὸν κλόνον.

Ὁ νυκτοφύλαξ ποῦ ἐκάθητο ἐπάνω στῆς Ἀναγκιάς τὸ κανόνι, εἶδε τὴν βροχειότεραν ἐσχατιὰν τοῦ Κάστρου, εἶδε τὴν λάμψιν, εἶδε τὸν καπνὸν ὑπὸ τὴν πυκνὴν ἀστροφεγγιάν, καθ' ἣν στιγμὴν μόλις εἶχε δύσει ἡ σελήνη (ἦτο ὡς ἑπτὰ ἡμερῶν καὶ ἐκόντευσ μεσάνυχτα), κ' ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ εἶπε :

— Πῶς ρίχνουν κανονιὲς μεσάνυχτα, οἱ ἀγάδες ; Μὴν ἔχουν ραμαζάνι ;

— Δύο γυναῖκες γειτόνισσαι, ποῦ δὲν εἶχον ὕπνον κ' ἐλαγοκοιμοῦντο, πλαγιασμένοι ἢ μία εἰς ἕν ὑπερῶν, πλησίον ἐκεῖ στῆς Ἀναγκιάς, ἢ ἄλλη εἰς ἕν κτῆμα, ὀλίγον παρακάτω, ἀνεσκόρτησαν. Ἡ πρώτη ἐσηκώθη, ἔσπρωξε βλέμμα ἔξω, κ' ἠρώτησε τὸν νυκτοφύλακα, τί τρέχει.

— Οἱ ἀγάδες ἔχουν ραμαζάνι, ἀπήντησεν ὁ ἀνθρῶπος.

— Καὶ τί θὰ πῆ ραμαζάνι ;

— Ποιὸς ξέρει ! (Νηστεία τῆς ἡμέρας, καὶ γλέντι τῆς νυκτός).

Τῆς ἄλλης τὸ βρέφος ἐξύπνησεν εἰς τὰς ἀγκάλας, κ' ἤρχισε τὰ κλάματα, καὶ δὲν ἤθελε νὰ μερώσῃ, μὲ ὅλα τὰ νανουρίσματα καὶ τὰ τραγουδιὰ, ποῦ τοῦ ἔλεγεν ἡ μάνα του. Ἡ κανονιὲς εἶχον ἀντηχήσει πολὺ, κ' ἐβόησεν ὅλη ἡ Ἡχώ, ἡ Ἀναγκιά τοῦ Κάστρου ἀντικρὺ στὰ δυὸ κάτασπρα νησιά, στοὺς βράχους καὶ στὰ ἄντρα.

Κάτω στὸ Κιόσι, στὸν ἀρχοντομαχαλᾶν, κοντὰ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, ἡ Σεραϊνώ, ὁποῦ ἠγρύπνει εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Κουμπῆ, ἤκουσε τοὺς κανονοβολισμοὺς,

καὶ μόνη αὐτὴ τοὺς ἐξήγησεν εἰς τὴν ἀληθῆ σημασίαν των.

— Στερεωμένοι, καλορριζικοὶ, ἐπιθύρισε, σχεδὸν ἄνευ πικρίας. Μὲ γιουὺς, Κουμπῆ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Σεραϊνὴ ὑπελόγιζε μετὰ βεβαιότητος ὅτι, ἐντὸς δύο ὠρῶν τὸ πολὺ, τὸ ζεῦγος ἔμελλε νὰ φθάσῃ στὸ Κάστρον. Διότι δὲν θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι θὰ ἐξημέρωναν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος. Ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τῆς Λελούδας τὸ κλειδί, νὰ ὑπάγῃ νὰ διέλθῃ αὐτὴ τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς ἀντικρὺ, εἰς τὸ μικρὸ σπητάκι ἐκείνης. Τότε ἐνθυμήθη ὅτι τὸ κλειδί τὸ εἶχεν ἀφήσει ἡ Λελούδα εἰς τῆς Κουμπίνας, ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀνατολικὸν θάλαμον, ὅπου εὐρίσκετο τὴν αὐτήν. Τὸ εἶχε κρεμάσει εἰς καρφί, ὑποκάτω στὰ εἰκονίσματα. Ἡ Σεραϊνὴ ἀνέβλεψε καὶ τὸ εἶδεν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ κανδηλίου.

Ἐκαμιν ἀκουσίαν χειρονομίαν νὰ τὸ λάβῃ. Εἶτα ἐκρατήθη, κ' εἶπε : « Καλύτερα, ἂς ἔλθῃ, νὰ τῆς τὸ ζητήσω ».

Τέλος περὶ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔφθασεν ἡρεμα καὶ ἐν ἄκρῳ σιωπῇ τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων. Ὁ Κουμπῆς, ἔχων τόσην ἐπιρροὴν πάντοτε, ἀλλὰ πολλαπλασιασζομένην τώρα ὡς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ τουρκικοῦ στόλου, εἶχε προδιαθέσει τοὺς προεστοὺς καὶ τὴν πολιτοφυλακίην, λέγων ὅτι εἶχε σπουδαίαν ὑπόθεσιν ἐπάνω στὴν φεργάδα, καὶ ὅτι θὰ ἔφθανε πολὺ ἄργά τὴν νύκτα. Ὅθεν ἦτο ἀνάγκη νὰ χαμηλώσουν τὴν γέφυραν καὶ ν' ἀνοίξουν τὰς πύλας τοῦ φρουρίου.

Ἡ Σεραϊνὸς ἤνοιξε τὴν θύραν εἰς τὸ πρῶτον κροῦμα, ἐστάθη σταθερά, ὑπομειδιῶσα καὶ τοὺς ηὔχθη.

— Στερεωμένοι ! καλορρίζικοι ! μὲ γιουὺς, Κουμπῆ...

— Πῶς ξέρεῖς ;

— Ἦρθ' ἓνα πουλάκι καὶ μούπε.

Ἐστράφη πρὸς τὴν Λελοῦδαν.

— Νὰ πάρω τὸ κλειδί τοῦ σπητιοῦ σου, νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ ἀπόψε ;

Ἡ Λελοῦδα κατένευσε δακρύουσα. Εἶτα ἐπρόφερε :

— Νὰ μὲ χωρέσης !

— Σχωρεμένη καὶ βλοημένη νᾶσαι, εἶπεν ἐν ἐγκαοτερῆσει ἡ πρόφην Κουμπίνα.

Τὴν ἐπαύριον πρῶτ' ὁ Κουμπῆς, καθὼς ἐξῆλθε διερχόμενος πρὸ τῆς θύρας τοῦ πενιχοῦ οἰκίσκου, ἔκραξε τὴν γυναῖκα καὶ τῆς εἶπε :

— Σεραϊνὸς (ἔπαυσε πλέον νὰ τὴν ὀνομάζῃ Κουμπίνα), πάρε τὰ ροῦχά σου, τὰ εἶδη σου, τ' ἀτομικά σου, πάρε καὶ καμπόσα δικά μου, ὅσα θέλεις, καὶ σύρε νὰ καθήσης στὸ σπῆτι τὸ δικό σου, ἐκεῖ στὸ Πρεγάδι. Θὰ στείλω μαστόρους νὰ τὸ μερεμετίσουν, ὅτι χρειάζεται, σήμερα. Καὶ σὲ παρακαλῶ, ὅσο μπορεῖς, νὰ τάχης καλὰ μὲ τὴν Κουμπίνα.

— Ἐγὼ θὰ τάχω καλὰ μὲ τὴν νέαν Κουμπίνα, ὅπως τὰ εἶχα καὶ μὲ τὴν Λελοῦδα, ἀπήνησεν ἡ ἀπλῆ ψυχὴ. Καὶ σὲ περικαλῶ, Κουμπῆ, νὰ μ' ἀφήσης νὰ καθήσω στὸ σπῆτι σου, νὰ σοῦ ἀνατρέφω τὰ παιδιὰ ποῦ θὰ κάμῃς.

— Καλά, ὁ Θεὸς σὲ φωτίζει νὰ φέρονσαι ἔτσι,

ἀγία ψυχὴ, εἶπε, μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ ὁ σκληρὸς, τὴν συγκίνησίν του.

Ἐκτοτε ὁ Κουμπῆς Νικολάου ὠνομάσθη ἀπ' ὄλον τὸ χωρίον Καραχμέτης, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ τούρκου ναυάρχου, κ' οἱ ἀπόγονοί του ὀνομάζονται μέχρι σήμερον Καραχμεταῖοι. Διότι ἔτεκεν ἡ Λελοῦδα, καὶ ἡ Σεραϊνα ἀνέθρεψε, τὸν Κονόμον (Ἀλέξανδρον τὸν Μόσκοβον, τὸν Γεώργιον, τὸν Θωμᾶν καὶ ἄλλας τὸσας θυγατέρας.

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν γάμον, ἡ Λελοῦδα ἔκαμιν ἐν φοβερὸν λάθος, λίαν ἐπικίνδυνον. Ἦτο μεγάλη ἔορτή, τῶν Βαΐων, κ' ὁ Κουμπῆς ἐξύπνησε λίαν πρῶτ', νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Χριστόν, νὰ λειτρουγηθῇ Ἡ νέα Κουμπίνα τοῦ εἶχε παραθέσει ἐπὶ τοῦ καναπέ τὰ φορέματά του, διὰ ν' ἀλλάξῃ, ἀλλ' ἐπάνω εἰς τὴν βίαν καὶ τὸν φανατισμὸν τῆς, ἐπειδὴ ἐπτοεῖτο καὶ τὰ ἔχανεν εἰς τὰς φωνὰς καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ Κουμπῆ, ἀντὶ νὰ βάλῃ ποκάμισον τοῦ Κουμπῆ, τὸ ὁποῖον ἦτο μεταξωτὸν καὶ μὲ πλατείας κεντητὰς χειρίδας, ὅπως ἐσυνήθιζον τότε οἱ πρόκριτοι, [οἱ δημογέροντες] ἔβαλεν ὑποκάμισον χρυσοκέντητον ἰδικόν τῆς. Ὁ Κουμπῆς τὸ ἐφόρεσεν εἰς τὸ θαμπερὸν τῆς αὐγῆ καὶ εἰς τὸ τρέμον φῶς τοῦ κανδηλίου, (μὲ ὑπναλέα ἀκόμη ὄμματα), ἐφόρεσε τὸ πανωβράκι, τὸ λαχωρὸ ζωνάρι καὶ τὴν βελουδένιαν τζάκιαν του, καὶ ἐξῆλθεν.

Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, οἱ προσεστοὶ γύρω, στὸν χορὸν, εἶδον τὸ λάθος. Ἐκύτταξαν τὸ γυναικεῖον ὑποκάμισον τοῦ Κουμπῆ, καὶ τινες ὑπεψιδύρισαν, κ' ἐδάγκασαν τὰ χεῖλη των, διὰ νὰ μὴ μειδιάσουν.

Ὁ Κουμπῆς τὸ ἔστοχάσθη. Ἐκύτταξε καλά, τὸ ἴδιον στήθος καὶ τὸν κορμὸν καὶ τὰς χεράς του καὶ τὸ ἀνεκάλυψεν.

Ἐξῆλθε δρομαίως. Ἐφρούαξε κ' ἔτρεξε μὲ σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν νὰ σκοτώσῃ τὴν Λελοῦδα.

Αἱ δύο γυναῖκες εἶχον ἐνδυθῆ. Ἐφόρεσαν ἡ παλαιὰ Κουμπίνα τὰ σεμνὰ καὶ ταπεινά της, κ' ἡ νέα τὰ νυφιάτικα. τὰ ὁποῖα δὲν εἶχε φορέσει στὸν γάμο της, κ' ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἐξέλθωσι, διὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Μὲ ἐν βλέμμα ἡ Σεραῖνα ἐνόησεν ἅμα εἶδε τὸν Κουμπῆν.

Οὗτος ἐσήκωσεν ἤδη τὴν χονδρὴν καὶ σιδεροκέφαλον ράβδον του ἐναντίον τῆς Λελοῦδας.

—Παληβορώμα!...

Ἡ Σεραῖνα ἔπεσεν ἐπάνω στὴν ράβδον, εἰς τὰ γόνατά του, εἰς τοὺς πόδας του.

—Ἐλεος, Κουμπῆ, ἔλεος! Δὲν τὸ ἠθέλεν ἡ καυμένη. Λάθος ἔκαμε, ἐπάνω στὴ βία της, στὴ σαστημάρα της. Δὲν ἐπῆρε ἀκόμη τὰ χουῖα σου, τὰ συστήματά σου, Κουμπῆ. Σχώρεσέ την γιὰ πρώτη φορὰ, Κουμπῆ μου, σχώρεσέ την. Ἐλεος, Κουμπῆ μου ἔλεος!

Ὁ Κουμπῆς ἐκάμφθη.

Ἡ Σεραῖνα ἐπέζησε δέκα ἢ δώδεκα ἔτη, ὅσα ἤρουν διὰ ν' ἀναθρέψῃ τὰ τέκνα τοῦ Κουμπῆ. Ἀνεπαύθη κ' ἐτάφη ἔξωθεν τοῦ ναΐσκου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σιμὰ εἰς τὴν πελωρίαν κοκκινομορῆαν καὶ παρακάτω ἀπὸ τὸν τεράστιον σχοῖνον, κυρτὸν ἐν εἶδει καλύβης καὶ ἀποστάζοντα δάκρυ λιβάνου, καὶ ἀντικρὺ

εἰς τὴν ὠραίαν καὶ τόσον ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τοῦ ναοῦ.

Ὅταν ἐπῆγαν μετὰ τρία ἔτη νὰ σκάψουν διὰ τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων της λεπτὸν θεσπέσιον ἄρωμα ὡς βασιλικοῦ, μόσχου καὶ ρόδου ἅμα, ἀνῆλθεν εἰς τοὺς μυκτῆρας τοῦ ἱερέως, τοῦ σκάπτοντος ἐργάτου, τῆς Λελοῦδας καὶ δύο ἄλλων παρισταμένων γυναικῶν.

Τὰ κόκκαλά της εἶχον εὐωδιάσει.

ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΚΟΡΗ

“Ω, πόσον ώραϊα ἐξυπνᾷ ὅταν ἔχει κοιμηθῆ τις εἰς τὸν μικρὸν κοιτῶνα μὲ τὸ βορεινὸν παράθυρον, τὸ βλέπον πρὸς βουνόν, εἰς τὴν πατρικὴν πενιχράν, καθάριον οἰκίαν, ὅπου εἶδέ ποτε τὸ πρῶτον ἄχραντον φῶς, πόσον ώραϊα ἐξυπνᾷ μίαν πρωΐαν τοῦ Ἰουνίου, ὅταν ἔχει ἐπανακάμψει εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του μετ’ ἀπουσίαν ἑπτὰ ἐτῶν! Ὅπόσαι μεταβολαὶ ἐντὸς τόσου χρόνου! Ὅλα σχεδὸν ἦσαν ὡς νέα πλάσις δι’ ἐμέ.

Τὴν πρωΐαν ἐκείνην μ’ ἐξύπνησεν εὐτυχῆ σχεδὸν ὡς σατράπην, τὸν ὁποῖον χαιρετίζει λίαν πρωὶ ἢ περιπαθῆς μουσικὴ τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐγγόρδων, ἢ φωνὴ τῆς μικρᾶς γειτονοπούλας μου Ξενίᾶς, πενταετοῦς παιδίσκες, ψαλλούσης μὲ παιδικὴν δροσερὰν φωνὴν τὸ δημῶδες παλαιὸν δίστιχον:

Καράβι, καραβάκι, ποῦ πᾶς γυαλό-γυαλό,
μὲ κόκκινη παντιέρα καὶ μὲ χρυσὸ σταυρό.

Πῶς νὰ μὴν εἶνε ὡς νέα πλάσις δι’ ἐμέ, ἀφοῦ, ὅταν εἶχον ἀποδημήσει, ὄχι μόνον αὐτὴ ἦτον ἀγέννητη, ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα της ἀνύπανδρη; Καὶ τώρα, ὕστερον ἀπὸ τόσους αἰῶνας ἀνυπαρξία—ἐκτὸς ἂν ἀληθεύουν ἐκεῖνα ὅσα μυθολογεῖ ὁ θεῖος Πλάτων, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν μεγαλοφρονότατον Πίνδαρον—μῖα μικροσκοπικὴ, ἀόρατος ψυχὴ, μία πνοὴ δημιουργ-

γὸς, ἀκατάληπτος, νὰ ἐμφυσᾶται εἰς μίαν δράκιν σαρκὸς ἢ χόματος καὶ νὰ μορφοῦται πλάσμα ἐμψυχον, καὶ νὰ γίνεταί ψυχὴ ζῶσα· καὶ νὰ σηκώνεταί λίαν πρωὶ μὲ λάμποντα γαλανὰ ὄμματα, μὲ σγουρά, ξανθὰ μαλλιά, καὶ νὰ ἴσταται ὑψηλὰ εἰς τὸ παλαιὸν μπαλκόνι, νὰ προσκολλᾶται εἰς τὰ κάγκελλα, νὰ προσπαθῆ ν’ ἀναρριχθῆ χωρὶς φόβον μὴ πέσει, καὶ νὰ τραγουδῆ: «Καράβι, καραβάκι, ποῦ πᾶς γυαλό-γυαλό;»

Ἐπῆρξαν, λοιπόν, τὸ πάλοι, ἢ καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι πιστεύοντες ὅτι ἡ θεὰ ἐκείνη τοῦ Κόσμου, ὅσων πλασμάτων ἐδέχθη ἤδη τῶν παλαιῶν ἁμαρτιῶν τὴν ποινήν, «ποινὰν πάλοι οὐ πείθεσαι», τούτων τὰς ψυχὰς τὸν ἔννατον χρόνον «εἰς τὸν ὑπερθεὶν ἄλιον» ἀναδίδει πάλιν; Καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἰς τὸν Ἐπάνω κόσμον, δέν μανθάνει, οὔτε σκέπτεται, ἀλλὰ μόνον ἀναμνησκηται;

Ἡ μικρὰ αὕτη παιδίσκε, καθὼς ἔμαθον, ὀλίγας ἡμέρας πρὶν, ὅταν ἀπέθανεν ἐν ἀρχοντόπουλον τῆς γειτονιας, τόσον ἐθαύμασε, καὶ τόσον ἐγοητεύθη ἀπὸ τὸ θέαμα τῶν λαμπρῶν ἑξαπτερύγων, τῶν λαβάρων καὶ θυμιατῶν, καὶ τῶν πολλῶν ἱερέων μὲ τὰς στολὰς των καὶ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐξήλευσε καὶ μὲ πόθον ἀνέκραξε:

— Πότε θὰ πεθάνω κ’ ἐγώ, ν’ ἀρθοῦν νὰ μὲ πάρουν οἱ παπάδες, σὰν τὸν Παναγάκιον!

Καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο μοῦ ἐνεθύμησεν ἐν ἄλλο θέαμα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον παραστῆ πρὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν παράθυρον τοῦ χειμερινοῦ θαλάμου τῆς ἰδίας αὐτῆς πατρικῆς οἰκίας μας, συμ-

βάν εις τὴν αὐτὴν ἐκείνην οἰκίαν μὲ τὸν ὑψηλὸν ἐξώ-
στην, ὅπου σήμερον πρῶτὸ ἀνερορχάτο ἢ μικρὰ Ξε-
νούλα, μέλπουσα τὸ ἀφελὲς ἄσμα, ὅπου μ' ἔκαμε ν'
ἀποσεῖσω τὸν πρωινὸν ὕπνον.

Ἡ Ξενούλα θὰ ἦτον τώρα ἀνεψιὰ (ἂν τὸ ἐπέτρε-
πεν ἡ Περασφόνη) τοῦ παιδίου ἐκείνου, τοῦ μικροῦ
Στέλιου, ὅστις ἀπέθανε κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους
188... μίαν πρωΐαν Σαββάτου, ὅταν ὁ ἥλιος ἤρ-
χισε νὰ λειώνη τὰς χιόνας. Ἡ μητέρα της, ἡ Γαλη-
νιά, ἦτον ἀδελφὴ τοῦ Στέλιου. Ἡ Ζωγράφω, ἡ μάνα
τῆς Γαληνιάς, εἶχεν ἓνα υἱόν, ὕστερα εἶχε κάμει κατὰ
σειρὰν πέντε κορίτσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο εἶχον
κατέλθει νήπια εἰς τὰ βασίλεια τῆς νύμφης τοῦ Πλού-
τωνος, τὰ δὲ τρία ἐξοῦσαν τελευταῖον ἔτεκεν, ὡς γε-
ροντόπαιδον τάχα, ἂν καὶ νέα ἀκόμη, τὸν Στέλιον,
περὶ οὗ ὁ λόγος.

Ὁ μαστρο-Παναγῆς ἦτον καλαφάτης, καὶ εἰργά-
ζετο ὀλίγους μῆνας τὸ ἔτος εἰς τὸ «Καρινάγιο». Ὁ
υἱὸς των, ὁ Γιάννης, δεκατριῶν ἐτῶν, ἐμάνθανεν ἤδη
τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς του. Τὰ τρία κοράσια, ἡ Γα-
ληνιά, ἡ μάνα σήμερον τῆς Ξενούλας καὶ δύο ἄλλα,
ἦσαν ἀπὸ δέκα ἐτῶν καὶ κάτω. Τὸ παιδίον, ὁ Στέ-
λιος, ἦτο βρέφος ἀκόμη. Ὁ μαστρο-Παναγῆς, ὅταν
εἶχε δουλειές, εἰς τὸ καλαφατεῖον, ἔπαιρνε καλὸν ἡμε-
ροκάματον, πλὴν εἶχε περισσότερα κερσάτια. Τὰ
πολλὰ παιδιὰ, ἢ λεχωσιές, ἢ ἀρρώστειες, οἱ γιατροί,
τὰ γιατροιά, τοὺς ἔκαμαν νὰ εἶνε πτωχοί! Ὡς τόσον,
μὲ πολλὰ βάσανα καὶ μὲ πολλὰ χάρδια, οὐχ ἦττον ἢ
Ζωγράφω εἶχεν ἀναθρέψει τὸ ὕστερον τῆς γέννημα.

Τὸ ἐβύζαζε, τὸ ἐγαλούχησε, τὸ ἀπέκοψε· τὸ παιδίον
ἦτο ἀδυνάτου κρᾶσεως μᾶλλον. Ἐπειτα ἦλθεν ὁ χει-
μών, συγχρόνως ἤρχισαν τὰ κερσάτια. Ἐκαμε χιόνια
πολλὰ ἐκείνην τὴν χρονιάν, βαροχειμωνιά· τὰ χιόνια
δὲν ἐπρόφθυσαν νὰ λυώσουν, καὶ ἄλλα χιόνια τὰ
ἐσκέπαζαν. Ἐπειτὰ ἐπῆλθε δυστυχία, στέρησις· ὕστε-
ρον ἀρρώστησεν ὁ Στέλιος, τὸ χαϊδεμένον παιδί τῆς
Ζωγράφως.

Ἡ πολυβασανισμένη γυνὴ ἐμάζενε ξύλα ἀπ' ἐδῶ,
κλαδιὰ ἀπ' ἐκεῖ· ἐξίτηι ἀπὸ τῆς γειτόνισσας διάφορα
βοηθήματα. Μία τῶν γειτονισσῶν ἦτον ἀρχόντισσα
παλαιά, ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν, ἀρχίσασα τώρα νὰ
πτωχεύῃ· μία ἦτο πλουσία ἐν ἐνεργείᾳ. Αἱ ἄλ-
λαι ἦσαν πτωχαί, σχεδὸν ὅσον καὶ αὐτή. Καὶ
ὅμως αὐταὶ τὴν ἐβοηθοῦσαν τὸ κατὰ δύναμιν. Ἡ ἀρ-
χοντοξεπεσμένη ἢ παλαιὰ ἐπεριποιεῖτο τὴν Ζωγρά-
φω· τὴν ἐφίλευε πολλὰ πράγματα. Ἡ Ζωγράφω
ἐφιλοτιμεῖτο νὰ φαίνεται χρήσιμος πρὸς αὐτὴν καὶ
τῆς ἔκαμνε διαφόρους ἐκδουλεύσεις. Ἡ πλουσία, ἡ
τωρινή, τὴν ἀπέπεμψε μὲ ἄδεια χέρια ἀπὸ τὸ σπῆτί
της καὶ ἀπὸ τὴν αὐλήν της.

Μία ὅμως ἀπὸ τῆς γειτόνισσας, αὐτὴ καὶ ἡ κόρη
της, ἦσαν ἰδιατέρας κατασκευῆς γυναῖκες. Ἐτρώγοντο
μὲ ὅλην τὴν γειτονίαν. Τακτικὰ ἐμάλωναν κάθε μῆνα
μὲ μίαν γειτόνισσαν, μὲ τὴν σειρὰν. Κακὸν δαιμόνιον
ἐπεφοῖτα εἰς τὸν ὕπνον τους, εἰς τὰ ξυπνητά τους, καὶ
ταῖς ἐμυθόριζεν εἰς τ' αὐτὰ ὅτι ἡ γειτόνισσας δὲν ταῖς

ἤθελαν τὸ καλὸ, αὐτῆς καὶ τῆς κόρης της, ὅτι τὴν ἐπε-
βουλεύοντο καὶ ταῖς ἔκαμναν μάγια.

Κατ' ἀρχὰς ἐμάλωσαν μὲ τὴν Παπανικόλαιναν, τὴν
γηραιὰν σύζυγον σεβασμίου ἱερέως· κατόπιν ἐφιλο-
νείκησαν μὲ τὴν οἰκίαν τὴν ἐδικὴν μας· ἔπειτα ἐλογο-
μάχησαν μὲ τὴν παλαιὰν ἀρχόντισσαν· ὕστερον ἐκήρυ-
ξαν πόλεμον ἐναντίον εἰς τὴν ἄλλην ἀρχόντισσαν, τὴν
νέαν· εἶτα ἐμάλωσαν μὲ τὴ γρηῶ-Γρηγόραιναν· τελευ-
ταίαν ἐπετέθησαν κατὰ τῆς πτωχῆς μητρὸς τόσων
τέκνων, τῆς Ζουγράφως.

Ἔβγαιναν, μάνα καὶ κόρη, ἔξω στὸ ἐπάνω τὸ λια-
κωτὸ τους, τὸ παλαιὸν καὶ ἐτοιμόρροπον, ἡ γραῖα Κα-
καβάραινα κ' ἡ κόρη της τὸ μελαγχρῶ, μεσημέρι καὶ
βράδυ καὶ μεσάνυχτα, κ' ἔλυναν τὰ κλώνια τῆς μαν-
δήλας τους, κ' ἐξεσκουφώνοντο, κ' ἐτραβοῦσαν τὰ μαλ-
λιά τους καὶ κατηρῶντο «γὰ πέση ξεπατωμὸς» στὴν
γειτονιά. Κ' ἔβγαζαν τῆς καθεμιᾶς καὶ τὸ παραγκῶμί
της. Τὴν μίαν τὴν ὠνόμαζον . . . ποδαροῦσα, τὴν ἄλ-
λην ἐφταλουτροῦ, τὴν ἄλλην γυφτοκόνισμα, τὴν ἄλ-
λην ἀναροῦσα, [ξωτικὸ] τὴν ἄλλην μαυροτσοῦκαλο,
παλαβομανίτα. Εἶχον πλούσιον ὀνοματολόγιον. Κατε-
σκεύαζον καὶ λέξεις ἰδικὰς των, ἀληθεῖς γλωσσοπλάσ-
τρια, χωρὶς νὰ τὸ ἤξεύρουν. Τὸ καστρί, τὸ σφραγι-
δάκι, ὁ τουρκανάκατος, τὸ ἀγαρηνὸ σκυλλί, «ποῦ μυ-
ρίζει χασανιές», ὅλ' αὐτὰ ἀμφιβάλλω ἂν εὐρίσκωνται
εἰς τὸ Λεξικὸν τῶν ἀθησαυρίστων.

Ἦσαν στρίγγλες μὲ ὄνομα, «μὲ τὸ νάμι τους βγαλμέ-
νο» ἐπίφοβοι ἀληθῶς γυναικες τοῦλάχιστον εἰς τὴν γει-
τονίαν ἐπροξένουν φόβον, ἐνῶ μερικοὶ ἄλλοι ἐκ τῆς

ἀγορᾶς κακοὶ ἀστεῖοι, συνετέλουν εἰς τὸ νὰ τῆς ξε-
τρελαίνουν περισσότερον. Τέλος, ὅταν ἐμάλωσαν μὲ
τὴν Ζουγράφω, ἀνέβησαν εἰς τὸ δῶμα κατὰ τὴν συ-
νήθειάν των, κ' ἐτραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους, καὶ μαζὶ
μὲ τὰς τριχὰς ἤρχιζαν νὰ ἐκκοκίζουν καὶ τὸ κομπο-
σχοίνιον τῶν βλασφημιῶν των.

— Παναϊά μ' βγάλ' το τὰ μάτια, εἶπεν ἐν ἐπιλόγῳ
τὸ Μελαγχρῶ· βγάλ' το', Παναϊά μ', τὰ μάτια.

— Τὸ ἓνα τὸ ματάκι τσ' νὰ βγῆ, Παναϊά μ'! διώρ-
θωσεν ἐν κατακλειδί ἡ γραῖα. Τὸ ματάκι τσ' τὸ ξερβί.

Ἡ γραῖα ἤξευρε τί ἔλεγε· καὶ ὠμιλοῦσε βεβαίως
συνθηματικὴν γλῶσσαν, ἣτις πρέπει νὰ ἦτο κατα-
ληπτὴ εἰς τὰς ὑποχθονίους δυνάμεις. Δύο ματάκια
εἶχεν ἀναμφιβόλως, κατ' ἀλληγορικὴν ἔνοιαν ἡ Ζου-
γράφω, τὸν Γιάννην καὶ τὸν μικρὸν Στέλιον.

Ὑστερον ἀπὸ τόσο κρῦο καὶ παγετὸν καὶ πείναν
καὶ δυστυχίαν, τὸ ἄρρωστον μικρὸν ἐχειροτέρευσε.
Ἡ γραῖα Σουλτάνα, ἡ μήτηρ τῆς Ζουγράφως, ἔτρεξε
μὲ ὅσα ψευτογιατρικὰ ἐγνώριζεν, αὐτὴ καὶ ὅλες οἱ γει-
τόνισσες, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τίποτε. Τελευταῖον
ἐκλήθη καὶ ὁ γέρον ἰατρός, ὁ μοναδικὸς εἰς τὸ χω-
ρίον, ἀλλ' ἦτο ἀργά· δὲν ἴσχυσε νὰ σώσῃ τὸ
παιδίον.

Τί μυρολόγι ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠκούσθη εἰς
τὴν γειτονίαν τὴν προΐαν τοῦ Σαββάτου, Ἰανουα-
ρθάνοντας τοῦ ἔτους 188 . . . Ἦτον ἡ Πλουσία, ἡ δευ-
τερότοκος ἀδελφὴ τῆς Ζουγράφως, τριακοντούτης κόρη.
Αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς εἶχε δώσει ὁ νουνὸς της, ἴσως ἀπὸ

ειρωνίαν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως ἐπειδὴ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ πάμπτωχον οἰκογένειαν. Ἄλλ' ἦτο πλουσία κατὰ τὴν μακρὰν καστανὴν κόμην πλουσία κατὰ τὴν ὑπερήφανον κορμοστασίαν, πλουσία κατὰ τὰ κεντήματα καὶ τὰς γυναικείας τέχνας. Τέλος, ἀπεδείχθη πλουσία καὶ καθ' ὅλα, ὅταν εἰς 189... ὅταν εἶχε χάσει πλέον πᾶσαν ἐλπίδα γάμου, κατὰ παραδοξότεραν ἀκόμη ἀντειρωνίαν τῆς τύχης εὐρέθη ὄψιμος νυμφίος δι' αὐτὴν ἀπόχειρος καὶ εὐκατάστατος, ὅστις τὴν ἐχάρισεν ὡς «κοριστιάτικο» τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του.

Αὐτὴ ἦτον ἡ μυρολόγητρα τῆς πρωΐας ἐκεῖνης. Δὲν ἔκλαιε τὴν μαρανθεῖσαν νεότητά της, δὲν ἔκλαιε τὴν μοῖράν της, δὲν ἔκλαιε τὸν ξενιτευμὸν τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν της—ὦ, αὐτὰ δὲν ἠρομηνεύοντο διὰ μεγαλοφόνων θρίνων, ἀλλὰ δι' ἐνδομύχων ἀρρήτων στεναγμῶν—, ἀλλ' ἔκλαιε τὸ μικρὸν, τρουφερὸν πλάσμα, τὸ ὁποῖον ἦλθε νὰ παραλάβῃ εἰς ἱερεὺς μ' ἓνα πενιχρὸν σταυρὸν καὶ θυμιατὸν διὰ νὰ τὸ προπέμψῃ τὴν δροάκα ἐκείνην τοῦ χόματος ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ χῶμα, τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην πνοήν, ἐπανακάμπτουσιν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰίζωον, ἐκεῖ ὅπου ὅλα τὰ νήπια, ὅπως λέγει ὁ Συναξαριστής, ἀπαιτοῦσιν αὐτοδικαίως ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν νὰ τοὺς πληρώσῃ τὰ ὀφειλόμενα. «Δικαιοκρίτα, δὸς ἡμῖν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἀντὶ τῶν ἐπιγείων, ὧν ἡμᾶς ἐστέρησας».

Ἐξω εἰς τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον ἐξώστην, ὑψηλὸν διότι ἡ οἰκία εἶνε κτισμένη ἐπὶ τῶν βράχων, οἵτινες ἀρχίζουσι ἐκεῖθεν νὰ πυρογούνται εἰς ὑπέροχον λοφιὰν ὑπεράνω τῆς στέγης—ἀντικρὺ τοῦ ἰδικοῦ μας ἀνατολικοῦ

παραθύρου, εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐξώστην, ὅπου ἡ ἀδαῆς ὄλου τοῦ παρελθόντος τούτου μικρὰ παιδίσκη τραγουδεῖ τὸ «καράβι - καραβάκι» της,—ἐκεῖ εἶχε λύσει τὴν μανθίλαν κ' ἔτραβα τὰ μαλλιά της ἡ Πλουσία, τονίζουσα τὸ σπαρακτικὸν μυρολόγι της. Καὶ ἡ βαθεῖα καστανὴ κόμη ἐκυμάτιζεν ἀκράτητος ἀπὸ τοὺς ὄμους εἰς τοὺς βραχίονας, καὶ μέχρι τῶν βουβώνων καὶ τῶν ἀστραγάλων, ὡς ἀπὸ κρήνην μελάνυδρον καὶ ἀπὸ πέτραν ἀκρότομον. Τὸ νεκρῶσιμον ἄσμα ἀνέβλυζεν ἀπὸ τὸ πικραμμένον γλωσσὸν στόμα της, καὶ διεδονεῖτο καὶ ἐστροβιλίζετο, κατερχόμενον ὡς χεῖμαρος ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν βράχων, κατακυριεύον ὅλας τὰς ἀκοὰς καὶ τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν, καὶ τῆρον καρδίας καὶ ὄμματα, καθὼς ὁ ἥλιος, ὅστις ἐψήλωνε τότε, ἔτηκε τὰς χιόνας.

Τὸ νεκρὸν βρέφος ἐξέφερον ἐντὸς φερέτρου ὁμοίου μὲ λίχνον αὐτὴ ἡ γοητὰ Σουλτάνα, ἡ μάμμη του. **Σπαρακτικῶς** **εἶπον ἀκόμη μοῦ ἐφάνη** ὅτι τὸν ξύλινον τῆς Ἐκκλησίας Σταυρὸν ἐδέησε νὰ τὸν λάβῃ καὶ νὰ τὸν κρατῇ ὁ μάλιστα Κ... ὁ πατὴρ τοῦ ἐκφερομένου νεκροῦ βρέφους, ἐπειδὴ ὁ μάγκας, ὅστις τὸν εἶχε φέρει, ἀφοῦ παρέδωκε τὸ θυμιατὸν εἰς χεῖρας τοῦ Παπᾶ, τὸν ἀκούμβησεν εἰς τὸν τοῖχον, ἐπὶ τῆς πεζούλας εἰς τὴν βᾶσιν ἐνὸς γειτονικοῦ χαμογείου κλειστοῦ (ἴσως διότι εἶδε τὴν πενιχρότητα τῆς παρασκευῆς καὶ δὲν ἤλπιζε νὰ πληρωθῇ καλὰ διὰ τὸν κόπον του) κ' ἐπῆγε νὰ παῖξῃ τῆς μπάλλες μὲ τὰ χιόνα.

Ἐξεκίνησεν ἡ μικρὰ πομπή, προπεμπομένη ἀπὸ τὸ παθητικὸν πλούσιον μυρολόγι τῆς ὑψηλοσώμου κόρης

Πλουσίας, καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐπάνω εἰς τὸ ἡλιακωτὸν τῆς γείτονος οἰκίας ἐφάνησαν, ὡς φαντάσματα τῆς ἡμέρας, ὡς στήλαι ἀάνητοι, νὰ ἴστανται δύο γυναικες' μία μαυροφόρα, καὶ μία μὲ πολιτικὴν μανδύαν χρωματιστὴν, χρώματος «λαδί». Ἦσαν ἡ Κακαβάραϊνα καὶ ἡ κόρη τῆς ἡ Μελαγχρῶ. Ἐκ τούτων ἡ μὲν γραῖα ἀνείλκυε τὴν σκούφίαν, τὴν μαύρην μανδύαν τῆς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀνέτεινε τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἡ δὲ νέα ἐμειδία πικρὸν μειδίαμα καὶ ἔσειε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα· ἡ στάσις καὶ τῶν δύο γυναικῶν ἐνέφανε σκληρὰν ἀπανθρωπίαν, χαρκακίαν καὶ φανερὰ ἐξηύχοντο καὶ ἐπέχαιρον, διότι ἡ Παναγιὰ εἰσήκουε τὴν ἀράν των, κ' ἔβγαλε τὸ μάτι τῆς Ζουγράφως.

Ἐπειδὴ ἔμαθα ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, ὅτι συνέβη μίαν νύκτα εἰς τὸ Κοιμητήριον τῆς μικρᾶς πόλεως, ἐδυσκολεύθη νὰ τὸ πιστεύσω, ἀλλὰ θὰ τὸ διηγηθῶ παρακάτω ὅπως τὸ ἤκουσα. Ἡ Κακαβάραϊνα καὶ ἡ κόρη τῆς, ἀπὸ πολλῶν χρόνων, εἶχον προχωρήσει πολλὰ βήματα εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγνώστων. Εἶχον **ἐξιπασθῆ**, ἐπειδὴ Γιώργος των, ὁ υἱὸς τῆς μὲν, τῆς δὲ ἀδελφός, εἶχε «βγῆ καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον, εἰς τὴν Ἀθήναν». Ἦσαν ἐκ ταπεινοῦ γένους καὶ ἀμπτωχοί. Ὁ γέρο-Σταῦρος ὁ Κακαβάρας, ἀποθαμμένος πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἦτον ξένος, φερόμενος εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τὴν μεγάλην νῆσον, τὴν Ἐργολίον. Ἡ λαίλαψ τοῦ πολέμου, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰῶνος, εἶχε σκορπίσει ὅλην τὴν οἰκογένειάν του. Ἀκολουθῶς, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, πόσοι ἔγειναν

ἀναγνωρισμοί, μεταξὺ γονέων καταφυγόντων εἰς τὰς νήσους καὶ τέκνων ἀλαχθέντων εἰς τὴν μεγάλην ἡπειρον, ἀδελφῶν φυγόντων εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἀδελφῶν κρυφθέντων μεταξὺ ἐρειπίων καὶ συντριμμάτων. Πολλοὶ ἀνεῦρον τοὺς ἀδελφούς των Τούρκους ἀγάδες, πλούτου κομιστὰς εἰς τὰ παράλια, ἄλλοι ἀνεκάλυψαν τὰς ἀδελφὰς των Σουλτάνες, χανούμισσες εἰς τὰ χαρῆμα. Εἷς ἐκ τῶν ἀναγνωρισμῶν αὐτῶν ἦτο ὁ τοῦ γέρο-Σταῦρου, ἀωνύμου, (ὅστις ὕστερον προσέλαβε τὸ ὄνομα Κακαβάρας, ὄνομα τοῦ πενθεροῦ του, ἀγροίκου βοσκοῦ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον, ὅπου τὸν εἶχε ρίψει ἡ θύελλα καὶ ἐνυμφεύθη τὴν σημερινὴν γραῖαν Κακαβάραϊναν), ὅστις ἀνεγνώρισε τὸν ἀδελφόν του ὄχι Τούρκον, εὐτυχῶς, ἀλλὰ Δεσπότην μιᾶς τῶν μητροπόλεων ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον. Τότε ὁ Δεσπότης προσέλαβε τὸν νέον, ὅστις ἐκμαίνετο [νὰ γείνη ναύτης] μεταξὺ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρὸς του τοῦ ναύτου καὶ τοῦ πάππου του τοῦ βοσκοῦ, τὸν ἐσπούδασε καὶ τὸν ἔβγαλε καθηγητὴν ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐκτότε ἡ Μελαγχρῶ, ἥτις ἦτο κατὰ δύο ἔτη μικροτέρα, ἐξήφθη, ὑπερηφανεύθη καὶ ἤθελε νὰ γείνη καὶ αὐτὴ μεγάλη κυρία. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τρέλλας μετεδόθη βραδύτερον καὶ εἰς τὴν μητέρα τῆς. Κατ' ἀρχὰς ἡ γραῖα εἶχεν ἀντισταθῆ εἰς τὸ μῖασμα, ἔπειτα μὲ τὸν καιρὸν ἐκόλλησε καὶ αὐτή.

Ἡ Μελαγχρῶ ἐφαντάζετο, ἔξαφνα, ὅτι ὁ ἀδελφός τῆς θὰ τῆς φέροι ἓνα πλούσιον, εὐγενῆ ἀρχοντα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας διὰ νυμφίον. Ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Τρικούπης ἦτο ἄγαμος, πάραυτα συνέλαβε τὸ ὄνειρον ὅτι

οὗτος θὰ ἤρχετο νὰ τὴν ζητήσῃ ὡς νύμφην· εἶτα ἡ φιλοδοξία τῆς ἐφθασε καὶ μέχρι τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου. Τὰ ὄνειρα ταῦτα τὰ ἐβλεπαν εἰς τὰ ξυπνητὰ καὶ τὰ ἐξέφεραν μεγαλοφώνως, εἰς ἐπήκοον τῆς γειτονιάς ὅλης. Καὶ οἱ μὲν νέοι καὶ τὰ κοράσια ἐγέλων μὲ πλατὺ στόμα, ὅταν τὰ ἤκουον. Αἱ δὲ γεροτότεροι καὶ φρονημώτεροι γειτόνισσαι τὰς ἐπετίμων, συμβουλεύουσαι αὐτὰς νὰ μὴ ἔχωσι τοιαύτας ιδέας. Διάφοροι ἀνθρωποὶ ἀγοραῖοι, μὲ τὰ κακόζηλα ἀστεῖά των ὑπέθαλπον τὴν τρέλλαν ταύτην, διὰ λόγον, διὰ πλαστῶν ἐπιστολῶν, ἐρχομένων δῆθεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐν αἷς περιείχοντο προτάσεις γάμου ἀπὸ φανταστικὰ ὀνόματα ἀρχόντων καὶ πριγκήπων διὰ χουσοχάρτων προγραμμάτων μὲ ἐπιδεικτικὰ κεφαλαῖα γράμματα, τὰ ὅποια παρουσίαζον ὡς συναλλάγματα καὶ ἐπιταγὰς πρὸς εἰσπραξίν ἑκατομμυρίων κτλ..... καὶ αἱ δύο ἦσαν ἀγράμματοι. Πρώτη ἐκ τῶν γειτόνων ἡ γραῖα Παπαντωνάνα τὰς ἐνουθέτησε, νὰ μὴν τὰ πιστεύουν αὐτὰ, ἀλλ' ἐκείναι ἀργίσθησαν καὶ τὴν ὕβρισαν· ἐκτοτε ἔγειναν κακαὶ μὲ ὅλην τὴν γειτονίαν καὶ μὲ ὅλον τὸν κόσμον.

Ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ Γιώργος των, ὁ καθηγητὴς, ἀργοῦσαι νὰ ταῖς φέρῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τὸν ὄνειροπολούμενον γαμβρόν, τὸν Τρικούπην ἢ τὸν Διάδοχον, ἐδήμωσεν καὶ μὲ αὐτὸν καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν ὕβρίζουν. Ἡ δὲ μανία των ἐπετάθη, ὅταν ἔμαθον ὅτι ὁ Καθηγητὴς εἶχε νυμφευθῆ εἰς τὰς Ἀθήνας μίαν φράγκισσαν νέαν, δυτικὴν τὸ δόγμα καταγομένην ἐκ Βαναρῖος. Ἡ γραῖα ἤρχισε νὰ τὸν καταρῶται. Ὁ Ἀχαΐ-

ρευτος, χαίρι καὶ προκοπῇ νὰ μὴν ἰδῆ. Ἦρ προῆρ! καθάρια Τραμοντίνη!

— Ὁ Τουρκανάκατος, ποῦ μυρίζει χασανιές! Ἐπρόσθεσεν ἡ Μελαγχρῶ (ἐννοοῦσα τὸν γάμον τὸν ὁποῖον ἔκαμε)! Τὸ φραγκόπουλο! ποῦ τρώει τῆς χελῶνες.

Ἐως ἐδῶ εἶχον φθάσει αἱ γυναῖκες αὐταί, μάνα καὶ κόρη. Εἶχε δὲ λάβει καὶ ἄλλας διαστάσεις καὶ στροφὰς ἢ τρέλλα των. Εἶχαν δεχθῆ εἰς τὴν οἰκίαν μάντις καὶ τουρκόγυφτους, διὰ νὰ ταῖς εἰποῦν τὴν μοῖραν. Εἶχον ὑπάγει εἰς μάγισσες νὰ κάμουν μάγια, διὰ νὰ μαγεύσουν τὸν Τρικούπην νὰ ἔλθῃ νὰ ζητήσῃ τὴν κόρην. Εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰ θεῖα καὶ δὲν ἐπλησίαζον εἰς ναόν. Μίαν φορὰν ἠθελήσαν νὰ κάμουν μίαν λειτουργίαν εἰς ἐξωκλήσιον. Τὰ γλυκοχαράμματα εἶχαν σηκωθῆ, ἐστολίσθησαν κ' ἐκίνησαν νὰ πάγουν εἰς τὸν Ἀϊ-Γεώργην. Ἀλλ' εἰς τὸν μισὸν δρόμον ἐστάθησαν, κ' ἐγύρισαν πίσω, κ' ἐπαράγγειλαν εἰς τὸν παπᾶν νὰ μὴ λειτουργήσῃ. Τί ταῖς εἶχε συμβῆ; Αἱ γειτόνισσαι διηγοῦντο ὅτι συνήντησαν καθ' ὁδὸν τὸν Στέλιον, μετὰ..... εἰς σχῆμα γνωστοῦ καλογήρου, ὅστις ταῖς εἶπε «νὰ μὴ κάμουν λειτουργίες, δὲν πιάνονται».

Ὁ Γιάννης τῆς Στάμαινας δὲν ἐφοβεῖτο οὔτε τὰ στοιχεῖα οὔτε τοὺς βρυνκόλακας. Ὅταν ἐπέστρεφε τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ τὰ καθήκοντά του ὡς πολιτοφύλακος περιπόλου τῆς νυκτὸς ἐκείνης — τῆς πολιτοφυλακῆς ταύτης τὰ καθήκοντα συνίσταντο εἰς ἓνα γῦρον μετὰξὺ τῆς 11ης καὶ τοῦ μεσονυκτίου ἀνὰ τὰς

συνουκίας τῆς μικρᾶς πολίχνης, καὶ εἰς ἓνα ὕπνον καθιστὸν συνήθως μεταξὺ τοῦ μεσονυκτίου καὶ τῆς πρώτης ὥρας, ἔξωθεν ἐνὸς κεντρικοῦ μαγαζείου τῆς ἀγορᾶς, ἐπὶ τῆς κτιστῆς μπακέττας τῆς φατνωμένης μεσανίδια — ὅταν ἐπέστρεφε, λέγω, μετὰ τὴν διάλυσιν [λῆξιν] τῆς πολιτοφυλακῆς διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἠθέλησεν, ὡς προνοητικὸς ἄνθρωπος, νὰ ἐξέλθῃ ἔξω εἰς τὸν γεώλοφον πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου εἶδε δεμένον τὸν ἡμίονόν του, διὰ νὰ ρίψῃ ἐν βλέμμα καὶ ἀλλάξῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ ζῶον ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἔβασκεν. Ἐφερὲν ἐπ' ὤμου τὴν καραβίναν του, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἀφ' ἐσπέρας ἀπὸ τὴν δημαρχίαν. Τὸ μέρος, ὅπου ἔβαινε, ἀντίκρουζε τὸ νεκροταφεῖον τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο τὴν νύκτα τῆς τετάρτης, περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου, πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ μικροῦ Στέλιου. Ἐκεῖ βλέπει ἔμπρὸς του, προπορευομένας ἑκατὸν βήματα αὐτοῦ δύο μαύρας σκιάς, νὰ βαδίζουν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ κοιμητήριον. Ἦσαν δύο γυναῖκες, ἢ μία προφανῶς μαυροφῶρα, ἢ ἄλλη μὲ τὸ χρῶμα τῆς νυκτός, εἰς τὸ ὁποῖον συνεχέετο τὸ ἀόριστον χρῶμα τῆς μανδύλας τῆς.

Ὁ Γιάννης δὲν τὰς ἀνεγνώρισεν. Ἐκαμὲ τὸν σταυρόν του μᾶλλον ἀπὸ ἀπορίαν παρὰ ἀπὸ φόβον καὶ ἀντὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πλάγιον δρόμον πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶχε δέσει τὸ ζῶόν του, ἠκολούθησε τὸν εὐθὺν καὶ ἔφθασε πλησίον τοῦ νεκροταφείου. Ἦτο λάμπουσα ἀστροφεγγιά, ἢ δὲ σελήνη φθίνουσα ἔμελλε πρὸς ὄρθρον ν' ἀνατείλῃ. Ὁ ἄνθρωπος εἶδε τὰς δύο

μαυροφῶρας, ἅμα ἔφθασαν πλησίον εἰς τὸν περίβολον, νὰ ἴστανται πρὸς στιγμὴν ἐνώπιον τῆς πύλης, ὡς νὰ ἐδίσταζον. Ὁ Γιάννης τῆς Στάμαινας ἐκρύβῃ ὀπισθεν προεξέχοντος ὄχθου τῆς κυρτωμένης λοφιᾶς τοῦ ὑψώματος καὶ τὰς παρετήρει μὲ ἀπληστον περιέργειαν.

Αἱ δύο σκιαὶ δὲν εἰσῆλθον διὰ τῆς πύλης, ἀλλ' ἤρχισαν νὰ βαδίζωσι τὸν τοῖχον-τοῖχον, κατὰ τὴν βορεινὴν πλευρὰν τοῦ λόφου ἐκ τοῦ μέρους τῆς στερεᾶς. Ἡ ἄλλη ἢ δυτικομεσημβρινὴ πλευρὰ ἦτο πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁλος ὁ περίβολος τῶν νεκρῶν ἔκειτο ἐπὶ λόφου θαλασσοπλήκτου, κωνοειδοῦς, ὅπου πρὸς τὸ νότιον μέρος ἐσχηματίζετο κρημνώδης ἀκτὴ πρὸς τὴν θάλασσαν (τὰ κύματα ἐβαυκάλιζον τὸν ὕπνον τῶν νεκρῶν). Ἡ πύλη ἦτο μὲν ἀνοικτὴ ἐπὶ τοῦ μανδάλου καὶ φύλαξ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐντός, [οὔτε οἰκίσκος οὔτε ναὸς ὑπῆρχεν, ἀλλ' ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ ὑψηλοτέρου ὄροπεδίου πρὸς ἀνατολάς], ἀλλ' ἦτο βαρεῖα καὶ αὐτὸς ὁ κρότος τοῦ ἀνοίγματός της θὰ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ (ταράξῃ τὸν ὕπνον) ἐξυπνήσῃ τοὺς νεκροὺς τὰ μεσάνυκτα καὶ θὰ ἐπέβαλλε [προεκάλει] ῥίγος καὶ φρικίαςιν εἰς τὰ ὄσῃα τοῦ τολμητίου.

Αἱ δύο μαύραι σκιαὶ ἐκρύβησαν ὀπισθεν τοῦ βορεινοῦ τοῖχου καὶ ὁ Γιάννης τῆς Στάμαινας ἔσπευσε δρομαῖος καὶ τὰς παρηκολούθησε. Μετ' ὀλίγα βήματα τὰς ἀντίκρουσε πάλιν καὶ πάραυτα ἔμετριάσε τὸ βῆμα. Ἐκεῖναι ἐβάδισαν ἑκατοστὴν βημάτων τὸν τοῖχον-τοῖχον καὶ εἶτα ἐστάθησαν.

Εἶχον φθάσει εἰς ἓν μέρος τοῦ περιβόλου, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο χαμηλότερον, φθάνον μέχρι τῆς μέ-

σης μετρίου αναστήματος άνδρός, ενῶ τὸ ἄλλο κτίριον ἔφθανεν ἕως τὰς μασχάλας ἢ τοὺς ὤμους. Λίθοι καὶ κονία εἶχον ἐκπέσει ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ τοίχου εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἦτο εὐκολώτατον νὰ τὸ ὑπερβῆ ἄνθρωπος καὶ νὰ εἰσέλθῃ.

Ὁ Γιάννης ἔσταμάτησε καὶ ἔβλεπε μετ' αὐξούσης ἐκπλήξεως τὰ (*)

(*) Τὸ διήγημα, πιθανῶς τὸ τελευταῖον τοῦ συγγραφέως, ἔμεινεν ἕως ἐδῶ ἀτελές.

ΔΗΜΑΡΧΙΝΑ ΝΥΦΗ

Τριάντα τόσα κομμάτια καραβία εἶχον καταπλεύσει εἰς τὸν λιμένα. Δέκα μεγάλα βρίκια, γαλέττες δώδεκα καὶ δύο ἢ τρία μάρκα ἢ τρικάρτα καὶ χωριστὰ ἄλλα μικρότερα, κόττερα, βρατσέρες καὶ λόβεο. Καὶ τότε ὁ μακαρίτης ὁ γέρο - Γιαλέδης, ὅστις ἦτο σφόδρα ἐναντίος εἰς τὴν ἰδέαν, δι' ἣν εἶχον παραταχθῆ ὡς εἰς ναυμαχίαν ὅλα τὰ σκάφη ταῦτα, ἔλεγε πρὸς τινὰ ἄλλον νεώτερον ὁμόφρονά του ἐν παλαιὸν δίστιχον :

Ἦρθαν τ' ἀνθρωπάκια
ἀπ' τὰ καραβία.

Ὅλα αἱ παλαιὰ ναυτικὰ οἰκογένεια τοῦ τόπου, Μαῖμπαῖοι, Γιακουμπαῖοι, Κουμπαῖοι, Χαναῖοι, Μολγοναῖοι, Μπιρμπαῖοι, (καὶ ὁ διηγούμενος ταῦτα ἐπρόσθετε : Μπουλαμπεραῖοι, Ἀστροφαῖοι, Μπουμουναῖοι, Κουρουταῖοι, Σταχταῖοι, Στουρναῖοι, Κασναῖοι καὶ λοιποὶ) εἶχον βάλει πείσμα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῆ ἐξ ἅπαντος, εἰς τὴν ἐπιχειμένην δημοτικὴν, ὡς ἄρχων τοῦ τόπου ὁ κ. Νίκος Ἀγγούδης, νεαρώτατος δικηγόρος τῆς τελευταίας κοπῆς, νεωτεριστῆς, ἐρωτύλος, φιλόκοσμος καὶ φιλόδοξος εἰς ἄκρον, κωμαστῆς καὶ κηθαροδὸς (ἔπαιζε «κρηθάρα», κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Διοματάρη Ρήγα, ἐνὸς τῶν θερωμῶν ὑποστηρικτῶν του), καὶ ὁ μόνος κατάλληλος νὰ δοξάσῃ

τὸν τόπον. Καὶ ἦτο τῶντι βέβαιον ὅτι θὰ ἐξελέγετο μὲ τόσῃν φοβερὰν ἐπιστρατείαν ναυστολικοῦ καὶ πληρωμάτων.

Ἄμα οἱ ἀντίθετοι εἶδον τὴν μεγαλόσωμον αὐτὴν ἀκριδα [ἢ τὴν ἀγέλην αὐτὴν τῶν ὀρνέων τῶν θαλασσιῶν] ἐνσκήψασαν εἰς τὸν λιμένα, ἤρχισαν ἐν χορῶ νὰ τραγουδοῦν «Πολλὴ μαυροῖλα πλάκωσε!» Ὁλος σχεδὸν ὁ ἱστιοφορικὸς στολίσκος τῆς νήσου εἶχεν ἐπιστρατευθῆ. Ἐν μόνον μεγάλο καράβι, τοῦ καπετὰν Ἀλέξη Παγούρη, ἐβράδυνε νὰ φανῆ καὶ δὲν ἐφαίνετο εἰς τὴν συνάντησιν τῶν σκαφῶν τῶν ξυλίνων. Τὸ ἐπερίμεναν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ φανῆ εἰς μάτην. Δὲν ἦλθε δι' ὅλου τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος, δὲν ἦλθεν οὔτε τὴν παραμονὴν τῆς ἐκλογῆς, δὲν ἦλθε οὔτε εἰς τὰ ἐπινίκια. Ἀλλ' οὔτε μετὰ τὰς ἐκλογὰς ποτὲ ἦλθεν.

Εἰς μάτην ἡ καπετάνισσα, ἡ Φλωροῦ, ἡ γυνὴ τοῦ Ἀλέξη Παγούρη, ἐβγαίνε πᾶσαν πρωΐαν καὶ πᾶσαν ἑσπέραν εἰς τὸ ἡλιακωτὸν δῶμα, ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο [τρεῖς] κομποὺς καὶ λεπτοὺς κίονας τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν στέγην, καὶ ἴστατο ἐκεῖ ὥρας, μὲ τὸ ναυτικὸν κιάλι εἰς τὸ ὄμμα, ἀγναντεύουσα τὸ μακρὸν πέλαγος, ἐξετάζουσα τὰ κύματα καὶ διερευνῶσα μὲ τὸ βλέμμα τὰ χαριτωμένα νησάκια, τοὺς μεμακρυσμένους βράχους καὶ τὰς σπηλάδας. Ἰχνος ἱστίου δὲν ἔβλεπε πουθενά, οὔτε ὡς πτερὸν γλάρου, οὔτε ὡς λοφίαν πάπιας, οὔτε ὡς κεκρύφαλον καλλικατζούνας· οὔτε ὄπισθεν τῶν χθαμηλῶν σκοπέλων, οὔτε πέραν τῆς Μπιώτας, οὔτε ἐκεῖθεν τοῦ Καλαμακιοῦ· οὔτε πρὸς τὴν ἀνατολικήν, οὔτε πρὸς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν. Κ' ἐπανήρ-

χετο ἐν ἀθυμίᾳ ἡ γυνὴ εἰς τὸν θάλαμον τῆς καὶ κατέθετε τὸ κιάλι τὸ ἄχρηστον, κ' ἔτρογγε τὸ πικρὸν δεῖπνόν τῆς ἐν συντριβῇ καὶ ἀνεκλίνετο εἰς τὸν σκληρὸν καναπέν τῆς ἐν ἀγωνίᾳ. Καὶ ἦτο μόνη εἰς τὸ ὠραῖον κομψὸν σπητί τῆς ἡ Ἀρχόντω, αὐτὴ καὶ ἡ εἰκοσαεὶς ἀνεψιά τῆς ἡ Φλωροῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν υἰοθετήσῃ, μὴ ἔχουσα θυγατέρα. Ἐπειδὴ τοὺς δύο υἱοὺς τῆς, τὸν Ἀργύρη καὶ τὸν Κίμωνα, τοὺς εἶχε μαζί του στὸ καράβι ὁ πατὴρ των. Κ' ἡ κομψὴ ἀκροὴ οἰκία, μάλιστα τῆς φιλοκαλίας τοῦ κτήτορός τῆς, ἴστατο ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ Σχιναδέικα, ἐπὶ ἀμβλείας προβλήτος πρὸς τὸν γυαλὸν τοῦ Ἐπάνω Μαχαλά, εἰς τὴν γωνίαν ἀκριβῶς δύο κολπίσκων. Ὑπερθεν τοῦ παλαιοῦ μύλου μὲ τοὺς βράχους τοὺς σπαρτούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνεγινώσκοντο ἀκόμη, κατὰ τὴν παράδοσιν ἢ τὴν πρόληψιν, τὰ γράμματα τοῦ Θεμιστοκλέους πρὸς τοὺς Ἴωνας τῆς Μικρῆς Ἀσίας, προτρέποντος αὐτοὺς ν' ἀποταχθῶσι τὸν μισητὸν βάρβαρον καὶ προσέλθωσιν εἰς τὴν γλυκεῖαν Ἑλλάδα, τὴν μητέρα των.

Πῶς νὰ παρηγορηθῆ ἡ Ἀρχόντω διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου τῆς, ἀφοῦ ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν ὅτι οὗτος, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ πλοίαρχοι, εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς ἐκλογὰς; Ἴδου ἦτο Παρασκευή, ἐξημέρωνε τὸ Σάββατον, τὴν μεθαύριον θὰ ἐπανέτελλε Κυριακὴ, ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν, καὶ τὸ καράβι δὲν ἐφάνη. Ἡ καπετάνισσα, καθὼς λέγει τὸ παραμῦθι [ὁ λόγος], «ἔμβαينه κ' ἔβγαينه καὶ βαρειαναστέναζε».

— Μάνα, τῆς λέγει μετὰ πολὺν δισταγμὸν ἢ ἀνεψιά ἢ ψυχοκόρη τῆς. Ἄκους, τί ἄκουσα νὰ λένε, πῶς ἢ γοηὰ ἢ Γκότσαινα, ποῦνε μάγισσα...

— Ξωρκισμένη νᾶνε, παιδί μου, ὑπέλαβεν ἡ Ἄρχόντω!

— Μὰ ἀκοῦς, μάνα... ἐπανελάβεν ἡ κόρη, ἐπειδή, ἀφοῦ ἄπαξ ἤρχισεν, ἠσθάνετο τὴν τόλμην νὰ ἐξακολουθήσῃ.

— Δὲν ἀκούω τίποτα, εἶπεν αὐστηρῶς ἡ Ἄρχόντω.

Ἡ κόρη «ἐποδαιώθη», κ' ἐσιώπησε.

Μετὰ μίαν ὥραν, ἀφοῦ εἶχε σηκωθῆ ἀπὸ τὸ πικραμμένον δεῖπνόν τῆς ἡ καπετάνισσα, πρὶν σηκωθῆ νὰ κάμῃ τὴν προσευχὴν τῆς, διὰ νὰ πλαγιάσῃ, αἴφνης τῆς λέγει:

— Τί ἔλεγες, Φλωροῦ, γιὰ τὴ γοηὰ - Γκότσαινα, τὴν μάγισσα;

— Ναί, ἀλήθεια, μάνα τοῦ Ραχιώτη τὸ καράβι, ἀκοῦς, ὅπου ἔλειπε καιρὸ καὶ καιρὸ, κ' ἦταν φόβος, δὲν ἤθελε ἡ Ραχιώταινα, ἀκοῦς, νὰ πάρῃ τὴν Γκότσαινα νὰ τῆς κάμῃ τὰ μάγια μέσ' τὸ αὐγὸ, νὰ ἰδῆ μὲ τὰ μάτια τῆς ἡ καπετάνισσα ἀνίσως εἶνε καλὰ τὸ καράβι ἢ ὄχι· καὶ τότε ἡ Γκότσαινα τῆς λέει· κ' ἂν φοβᾶσαι τὰ μάγια, πέσε στὰ θεοτικά· πάρ' ἓνα κορίτσι ἀπάρθενο, ἀθῶο, ὡς ἔνδεκα χρονῶν νὰ εἶνε, κατέβασ' ἓνα 'κόνισμα, ἀπ' τὸ 'κονοστάσι, δὸς τῆς το στὰ χέρια νὰ τὸ κρατῆ ὥρα πολλή, καὶ νὰ τὸ κυττάξῃ ἀτράνταχτα, χωρὶς νὰ ξεκολλήσῃ οὔτε στιγμὴ ἀπ' τὸ 'κόνισμα τὸ μάτι. Καὶ τότε τὸ κορίτσι θὰ φωτισθῆ καὶ θὰ τ' ἀρωτίσῃς, τί βλέπεις; Κ' ἐκεῖνο θὰ σοῦ πῆ βλέπω τὸ καὶ

τό, ἢ βουλιαμμένο εἶνε τὸ καράβι, ἢ ἀβούλιαχτο.

— Δέσε τὴ γλώσσά σου, εἶπεν ἡ Ἄρχόντω.

— Ναί· ὁ λόγος τὸ λέει. Ἔτσι τῆς εἶπε ἡ Γκότσαινα, κ' ἔτσι ἔκαμε ἡ Ραχιώταινα. Ἐπῆρε τὸ κορίτσι τοῦ καπετὰν Λυμπέρη, τὴ Χ., ποῦ εἶνε ὡς ἔνδεκα χρονῶν, καθαρὸ, ἀθῶο, ὅπως τῆς εἶπε ἡ Γκότσαινα, καὶ τῆς ἔβαλε τὸ 'κόνισμα στὰ χέρια, κ' ἐκάθισε, καὶ τὸ κύτταξε, μίαν ὥρα. Κ' ὕστερα τὴν ἐρωτᾷ· τί βλέπεις; Καὶ τῆς εἶπε· βλέπω τὸ καράβι ποῦ ἀρμενίζει μὲ πρῦμον καιρὸ, μὲ τὰ πανιά φουσκωμένα, κ' ὁ καπετάνιος στὸ τιμόνι· κατὰ 'δῶ ἔχει τὴν πλώρη. Κι' ἀληθινέ, σὲ τρεῖς μέραις, ἦρθε τὸ καράβι. Τὸ θυμᾶσαι, μῆνες εἶνε ἀπὸ τότε.

Ἡ Ἄρχόντω, μετὰ μικρὰν σκέψιν εἶπε:

— Πᾶς νὰ τὴν φωνάξῃς;

— Ποιὰ, τὴν Χ., τοῦ καπετὰν Λυμπέρη; Τέτοιαν ὥρα, ἔρχεται;

— Τί ὥρα εἶνε; Ἡ κόττες τώρα κάτιασαν.

— Πῶς νὰ πάω, μάνα; φοβᾶμαι.

— Βγαίνω στὸ παραθύρι καὶ σ' ἀγναντεύω· σὲ φυλάω μὲ τὸ μάτι· τρεῖς πόρτες παραπέρα εἶνε

— Ἄς πάω.

Ἡ κόρη ἐξῆλθε, κατέβη στὸν δρόμον, κ' ἡ θεία τῆς ἦνοιξε τὸ παράθυρον καὶ τὴν ἐνεθάρρυνε. Μετὰ πέντε λεπτά ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς, ὅπου ἐκάλει τὴν κόρην τοῦ καπετὰν Λυμπέρη.

— Χ. Ἔ, Χ.

— Τί εἶνε; Ποιὸς φωνάζει;

— Κατέβα νὰ σοῦ πῶ.

Ἦκουσε μικρὸν θόρυβον, συνεννοήσεις, φωνὰς τῆς παιδίσεως ἀπὸ τὸν δρόμον, τῆς μητρὸς της ἀπὸ τὸ μπαλκόνι. Καὶ μίαν τελευταίαν παραγγελίαν :

— Ἄς εἶνε, πήγαινε. Νᾶρθῆς γλήγορα.

Καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά αἱ δύο κορασίδες ἀνέβαινον τρέχουσαι τὰ σκαλοπάτια τῆς οἰκίας τοῦ καπετὰν Ἀλέξη.

Ἡ Χ. ἦτον χλωμή, λευκὴ καὶ λεπτοφυῆς εἰς ἄκρον.

Ταχέως ἐξετελέσθη τὸ πείραμα. Ἡ μικρὰ παιδίση ἐπὶ ὦραν ἐκράτει ἐν εἰκόνισμα μὲ τὰς δύο χεῖράς της. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ καπετάνισσα ἡ Λυμπέραйна, εἴτε διότι ἐδυσχέραινεν ἐκ τῆς παρατεινομένης ἀπουσίας τοῦ θυγατρίου, εἴτε μᾶλλον διότι ἐπεθύμει νὰ εἶνε καὶ αὐτὴ παρούσα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς μαντείας, ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Παγούραινας. Μετὰ ὦραν ἱκανήν, ὅταν ἡ Ἀλέξαινα, καθήμενὴ ἀντικρὺ τῆς μικρᾶς, εἶδε κάπως τὰ ὄμματά της νὰ ἰλλωπίζουσι, ἀπὸ κούρασιν ἢ ζάλην τὴν ἐρωτᾷ :

— Τί βλέπεις ;

— Βλέπω, ἀπὴντησεν ἡ παιδίση, ἓνα καράβι. Βλέπω σύννεφα πολλὰ, θολὰ, τρεχούμενα, ἀνακατομένα, φουσκοθαλασσιά, τρικυμία, θεώρατα κύματα, ποῦ χτυποῦν ἐπάνω στοὺς βράχους, στὸ κάβο, ἴσθιν ἀερογαλιά.

— Καὶ πῶς τὸ βλέπεις τὸ καράβι ; ἠρώτησε μὲ κοιμένην φωνὴν ἡ Ἀρχόντω.

— Τὸ καράβι σύντροιμμα καὶ τρομάρα . . . ὦχ ! καὶ εἶνε ἓνας, δύο, τρεῖς νομάτοι ποῦ πλέουν, τοὺς συνα-

παίρνει τὸ κύμα, (ὑψωνεν ἀλληλοδιαδόχως τρεῖς δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς της), τοὺς κυτᾶ ἢ θάλασσα ἀπάνω στὰ βράχια, ποῦ πολεμοῦν νὰ πιαστοῦν, τοὺς ἀρπάζει ξανὰ πίσω τὸ κύμα, πάλι τοὺς πετᾷ ἔμπροσ, τοὺς χτυπᾷ, πῶ, πῶ ! ἀπάνω στὰ γρούφια, κ' οἱ νομάτοι ζαλισμένοι, μουσκεμμένοι, μισοσκοτωμένοι, δὲν μπόρεσαν νὰ πιαστοῦν. Βουλιᾶν, βούλιαξαν, πᾶνε, ὄμοροι ἔγειναν . . . Οἱ δύο ἐπῆγαν στὸν πάτο κάτω, κ' ὁ ἓνας ἀκίνητος, μὲ γουρλωμένα μάτια, φαίνεται σὰν νὰ γλυκοκοιμᾶται ἀπάνω σὲ μὴν ἀμμουδιά μακρὰν, τοσηδά, ὡς τρεῖς πιθαμιές (ἔκαμε μὲ σχῆμα ὡς νὰ ἐμέτρα ὡς τρεῖς πιθαμιάς.)

Τέλος διεξήχθη πανηγυρικῶς ἡ ἐκλογή, ὁ ὑποψήφιος τῆς νέας ἐσοδείας ἐπῆρε τὸ διπλάσιον τῶν υἱῶν ἀπὸ τὸν παλαιόν, τὸν πολὺ φημισμένον ἄλλοτε καὶ ἰσχυρὸν ἀντίπαλόν του. Ἐωρτάσθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ ἐπινίκια. Χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις μετ' ἀφθόνων σπονδῶν ἐπέπεσον εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τ' Ἀλώνια, καὶ Λειβάδια, ὅπου ἕως τότε ἔβοσκον ἡσύχως τόσα ἄκακα κτήνη. Ὅλος ὁ συμμαχικὸς στόλος ἐσημαιοστολίσθη. Ποικίλα, λαλούμενα, βιολιά καὶ λαγοῦτα. Γύφτοι μὲ κλαρινέττα, φουσῶντες καὶ χορεύοντες, ἐπήδησαν, ἠλάλαξαν, ἐκοβίδησαν, προεξάρχοντες τῆς βακχικῆς πομπῆς. Γυναῖκες ἐχρωμάτισαν ἀπὸ τὴν μέθην των, καὶ παιδιὰ ὠλόλυζαν ἀπὸ τὴν λαχτάραν των, ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ ἀπὸ τὰ σοκάκια [τρέχοντα] εἰς τὰ πλευρὰ καὶ εἰς τὴν οὐρὰν τῆς λαϊκῆς πλυμύρας (ἀγέλης).

Εἶχον βεβαίως δίκαιον νὰ χαρῶσι τόσον ὁ νέος δῆ-

μαρχος ἔμελλεν, ὅπως ἔγραφεν εἰς τὸ πρόγραμμά του, δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Παλίρροϊαν» τῆς Χαλκίδος, κ' εἰς τὸ «Μὴ χάνεσαι» τῶν Ἀθηνῶν, νὰ κατορθώσῃ πολλὰ καὶ μεγάλα ἔργα. Ἐν πρώτοις ἀπόφασιν εἶχε νὰ κατεβάσῃ ἀπὸ τὸ βουνὸν τὴν βρούσιν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, νὰ τὴν ἐγκαθιδρύσῃ εἰς τὴν μικρὰν πόλιν. Εἴκοσι χιλιάδας δραχμῶν εἰσόδημα εἶχεν ὡς ἔγγιστα ὁ δῆμος· πεντακόσαι τοῦλάχιστον χιλιάδες θὰ ἐχρειάζοντο διὰ νὰ κατορθωθῇ τὸ μεγαλεπήβολον ἔργον, ὥστε νὰ παύσουν πλέον οἱ ἐκλογεῖς του πίνοντες νερὸν ἀπὸ τὰ φρέατα, ἃς ἦσαν ταῦτα φλεβώδη καὶ λείαν ὑγιεινά. Τί θὰ τοῦ ἐκόστιζε τοῦ νεαροῦ ἐκλεκτοῦ των νὰ εὕρῃ κάπου πεντακοσίας χιλιάδας διὰ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ; Προσέτι ὁ νέος δημοτικὸς ἄρχων θὰ ἴδρυνεν εἰς τὸν τόπον ἑταιρείαν «Ἀλληλοβοηθείας» μεταξὺ τῶν ναυτικῶν. Πρὸς τοῦτο ὅλοι οἱ πλοίαρχοι (ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸν ἀποζημιώσουν, διότι θὰ ἔχανεν ὁ ἄνθρωπος τὴν πελατεῖαν του εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Πρωτοδικείου) προκατέβαλον χιλιάδας δραχμῶν εἰς χεῖράς του. Καὶ ἡ μὲν «Ἀλληλοβοήθεια» ποτὲ δὲν ἐξετελέσθη, κ' ἡ κρήνη τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἔμεινε διὰ πάντοτε εἰς τὸ βουνόν, ὅπου ἦτο. Εἰς δὲ τὸ «Μὴ Χάνεσαι» ἔδημοσιεύθη μετὰ τινος μηνῶν, ὅτι «ὁ μεγαλοπράγμων δήμαρχος κ. Ν. Ἀγγούδης κατεσκεύασε τρεῖς ὥραιας ὁδοὺς διασχίζουσας τὴν νῆσον, ἐξ ὧν ἡ μία ἄγει εἰς τὴν Μακεδονίαν (sic), ἡ δευτέρα πρὸς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα, κ' ἡ τρίτη ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐφώτισε προσέτι τὴν πόλιν διὰ δεκατριῶν φανῶν, διὰ νὰ βλέπουν τὴν νύκτα ὅλοι οἱ νυκτοβάται, καὶ διὰ νὰ

γχομοτσακίζονται τὴν αὐγὴν ὅλοι οἱ ἔργατικοί, ὅσοι θὰ ἐξύπνων πολλὰ πρῶτ' διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸ ἔργον των.

Τέλος, ἀφοῦ κατόρθωσεν ὅλα ταῦτα, ὁ νέος δήμαρχος ἐπῆρε τὴν κινδύραν του κ' ἔπλευσεν εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον, ὅπου ἐφημίζετο ὅτι ὑπῆρχον πλούσιαι νύμφαι. Διωργάνισεν ἐκεῖ, ἐπειδὴ αὐτὸς προεξῆχεν ὡς καθαροδὸς καὶ ὀρχιστής, κόμους καὶ παννυχίδας μετὰ τὴν νεολαίαν τοῦ τόπου· ὅλην τὴν νύκτα «ἔπαιξε κρινάραν», καθὼς ἔλεγε ὁ Διοματάρχης. κ' ἔμελλε μερακλίδικα τραγοῦδια. Μία ὀρφανὴ πλουσία δὲν ἠμπόρεσε νὰ βαστάξῃ εἰς τὴν γλύκα κ' εἰς τὸ πάθος τῆς κινδύρας καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν συνήφθη ἀρραβῶν καὶ εἶτα ἐτελέσθη ὁ γάμος.

Ἐν τῷ μετοξὺ ἡ πτωχὴ Ἀρχόντω, ἡ χήρα τοῦ πνιγέντος πλοίαρχου, ἔκλαιε τὸν σύζυγον καὶ τοὺς υἱοὺς της, κ' οἱ πλοίαρχοι ἔκλαιον τὰς προκαταβολὰς των. Καὶ πέραν τοῦ πελάγους, εἰς τὴν ἀντικρινὴν νῆσον ἀντήχουν ἄσματα γαμήλια βαρκικά. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, συνεπληρώθη ἡ τετραετία του ὁ κ. Νίκος Ἀγγούδης μετεκόμησε τὴν δημοτικότητα, τὴν φιλοπατοῖαν καὶ ὅλα τὰ προγράμματά του εἰς τὴν πέραν μεγάλην νῆσον, κ' ἔπαυσε πλέον νὰ παίζει «κρινάρα» καὶ νὰ κατεβάξῃ ἀπὸ τὸ βουνὸν εἰς τὴν πόλιν τὴν βρούσιν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

ΟΙ ΚΑΝΤΑΡΑΙΟΙ

«Μήνυσις Ἰω. Δ. Κανταραίου, κατὰ Γ. Δ. Κανταραίου, ἐπὶ ἀγροζημίᾳ, ἐπιθέσει καὶ ἀπειλῇ». — «Ἐγγλησις Ἀντων. Ι. Κανταραίου, κατὰ Βασ. Γ'. Κανταραίου ἐπὶ καταπατήσει ἀγροῦ, τραύματι καὶ αἰκίας». — «Μήνυσις Κωνστ. Στ. Κανταραίου, κατὰ Ἀν. Στ. Κανταραίου ἐπὶ διαταράξει οἰκιακῆς εἰρήνης, ἐξυβρίσει καὶ ἀπειλῇ». Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔγγραφα καὶ πολλὰ ἄλλα ὁμοῦ τὰ διεξήρχετο ὁ καπετὰν Γιωργῆς ὁ Ζηρεΐτης, πρόην ναυτικός, ἐμποροπλοίαρχος καὶ νῦν γραμματικός τῶν χωριῶν, *ταουνκλόκ**, ὅπως λέγουν οἱ Ἄγγλοι, δηλαδὴ γραμματεὺς τῆς Δημαρχίας. Ἐπειδὴ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ ἀστυνομία ἦτο δημοτικὴ, παρ' αὐτῇ ἐγίνοντο αἱ ποινικαὶ καταγγελίαι. Καὶ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὸ πλῆθος αὐτῶν Κανταραίων, οἵτινες εἶχον γίνεαι τόσον πολλοί, (καθότι ἦτο ἐξοικειωμένος μετὰ τὴν πληθῶραν ταύτην καὶ δὲν τοῦ ἔκαμινεν ἐντύπωσιν), ἀνελογίζετο μόνον τὸ ἀτελείωτον αὐτὸ ζήτημα τῶν ἀγροζημιῶν τῶν γενομένων ἕνεκα διαφορᾶς περὶ τὰ σύννορα ἀγροῦ καὶ ἀκουσίως ἀνεπόλει τὸν Ἀλέξην τὸν Μπαρέκον, υἱὸν τοῦ Γιάννη Παρρήκη, μεγαλοβοσκόν, μετ' ἀγέλην ἑπτα-

* Τὸ δεύτερον συνθετικὸν τῆς δικαστικῆς ἐννοίας αὐτοῦ —βοηθοῦ ἢ γραφέως ἀρχείου— «κλόκ» εἶνε παρεφθαρμένον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *κληρικὸς*. Ἀρχῆθεν ἡ λέξις ἐσήμαινε τὸν βοηθὸν ἢ ψάλτην.

κοσίων αἰγῶν, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανόντα· αὐτὸς θὰ ἦτο ὁ μόνος ὅστις, ἅμα ἔβλεπε πῶς εἶχον καταβοσκῆσαι εἰς ἀπηγορευμένον μέρος τὰ γίδια του, χωρὶς μάρτυς νὰ τὸν ἰδῇ, εἰμὴ μόνος ὁ Θεός, (ἀλλὰ μετὰ τὴν ἰσχυρὰν πιθανότητα ὅτι αὐτὸς ἔμελλε νὰ γείνη ὑποπτος, καθὸ γείτων), πάραυτα ἔτρεχεν εἰς τὴν Δημαρχίαν, ἐπαρουσίαζε πέντε ἑκατοστάρια. κ' ἔλεγε: «Νά, ἐκεῖ κ' ἐκεῖ ἔκαμα ζημίαι, στοῦ τὰδε καὶ στοῦ τὰδε· ἄς βάλουν «πραγματογνώμονας» νὰ τὰ ἐκτιμήσουν καὶ νὰ τὰ συμβιβασθοῦμε. Ἄς μοιρασθοῦν αὐτά, κ' ἂν τοὺς φανοῦν λίγα, ἐδῶ εἴμαστε».

Θεὸς χωρέστ' τον, τὸν Ἀλέξην τὸν Μπαρέκον. Ἡμεθεῖς εἰς τὸν γάμον του, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1868. Ὁ θεὸς μου, δήμαρχος τότε, ὡς σύντεκνος τὸν εἶχε στεφανώσει. Μεταξὺ τῶν καλεσμένων ἦτον καὶ ὁ ἰατρός τοῦ χωρίου μας, ὁ ἀλησιμόνητος Βαυαρὸς Γουλιέλμος Βίλδ, καλὸς, ἀνοιχτόκαρδος, εἴρων, μετὰ τὸν ταμποῦκί του καὶ θαυμάσιος διὰ συννααστροφίην. Μαζὶ του ἦταν κ' ἡ ἀνεψιά του, ἡ Κατερίνα Χιῶμμελ, τὴν ὁποίαν ὡς ἄκληρος εἶχεν υἰοθετήσει. Ἦρχετο ἀπὸ τὸ Ἀρσάκειον, ὅπου εἶχεν ἀρχίσει νὰ μαθητεύῃ ὡς ἐσωτερικὴ ἀπὸ δύο ἐτῶν, καὶ ἦτον χλωμὴ, ἀπλοϊκὴ καὶ «γλυκόκαρδη», *σουήτχαρτ*. Ἡ φτωχή! ποῖος τὸ ἠλπίζεν ὅτι ἔμελλε μετὰ τρία ἔτη νὰ λάβῃ τραγικὸν θάνατον, ἀπὸ τὰς ἰδίας τῆς * τὰς χεῖρας, πρὶν γείνη ἀκόμη εἴκοσιν ἐτῶν;

* Ὅρα τὸ διήγημα ἢ *Γλυκοκαρδοῦσα*, εἰς τὸν β' τόμον τῶν *Ὀψίμων* (i)

Λοιπὸν ὁ καπετὰν Γιωργῆς ὁ Ζηρεΐτης, ἐφυλλομέ-
τρα τὰς διαφόρους μηνύσεις, τὰς μεταξὺ τόσων ὁμο-
νύμων, διὰ νὰ συντάξῃ τὰ «κλητήρια θεσπίσματα»,
καὶ τὰς κλήσεις τῶν μαρτύρων, ὅπως εἰσαχθῶσιν αἱ
ὑποθέσεις εἰς τὸ Πταισματοδικεῖον. Ἦτο μεγάλη
φάρα, σχεδὸν κράτος ἐν κράτει ὀλόκληρον φροατρίαν
καὶ φυλὴν ἀπετέλουν αὐτοὶ οἱ Κανταραῖοι. Εἶχον πλη-
θυνθῆ τόσον ἀνὰ τὸ χωρίον καὶ εἰς τοὺς κάμπους τῆς
νήσου [γύρω], ὅπου εἶχον ἀποκτήσει ἐκτεταμένα κτή-
ματα, ἀγρούς καὶ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ εἶχαν ὡς
συνοικίαν ὀλόκληρον καλυβίων, ἀπὸ μίλι εἰς μίλι, ἀπὸ
κάμπου εἰς ρεμματιάν, καὶ ἀπὸ λόφου εἰς δάσος, εἰς
ὅλας τὰς γλοεράς τοποθεσίας τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς,
— εἰς τὸ Σκληθρί, τὴν Καναπίτσαν, εἰς τὸν Πλατα-
νιαῖν, τὸν Τροῦλον, τὸν Στροφυλιῖν καὶ τῆς Κουκου-
ναριῆς, τὸ ὠραῖον ἄλλος τῶν πιτύων, ὅπου ἠπλοῦτο
κ' ἡ λίμνη, ἡ ὄρφη μὲ τὰ γαλήνια βαθειὰ νερά, κτῆμα
τοῦ δήμου, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ πάντοτε ἐνοικίαζον ἢ ἐξε-
μεταλλεύοντο.— Τόσον, λέγω, εἶχον πληθυνθῆ, ὥστε
θὰ ἦσαν ἐπικίνδυνοι, ἐὰν δὲν τοὺς εἶχε δώσει ὁ Θεὸς
κακὴν μανίαν καὶ λύσαν νὰ τρώγωνται μεταξὺ των.
Ἀπῆρτιζον αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς μικρόκοσμον καὶ ὅταν
εἶχον ἀνάγκη νὰ ἐκσπάσουν τὰς κακὰς ὁρμάς των,
δὲν ἔδεχναν ἄλλον, ἀλλ' ἔδεχνοντο αὐτοὶ μεταξὺ των,
ἀδελφοί, θεῖοι καὶ ἀνεψιοί, ἐξάδελφοι καὶ σπανίως
ἐγγενῶντο Κανταροποῦλες ὅλο Κανταρόπουλα· δὲν
κατεπάτου ξένον κτῆμα (ἄλλως, ὀλίγους γείτονας εἶχον
διὰ νὰ καταπατήσουν σιμὰ στὰ σύνορά των,— τοὺς
Δελχάρωναγαίους, τοὺς Αἰτωναραίους, τοὺς Ἀσβι-

σταίους καὶ Στροφισταίους), ἀλλὰ Κανταραῖος κατε-
πάτει τὸν ἀγρὸν Κανταραίου. Ἄν τοὺς ἔπιανε κοκ-
κίνη μανία νὰ φονεύσουν, [ἐφόνευσον] ὁ ἀνεψιὸς τὸν
θεῖον καὶ καθεξῆς. Καὶ ἠξάνοντο καὶ ἐπληθύνοντο,
πληροῦντες τὴν εὐχὴν ἢ τὴν κατάραν τοῦ Δημάρχου.

Μᾶς διηγῆθη τὴν ἱστορίαν, πῶς εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν
νήσον ἡ δαιμονία οἰκογένεια, ὁ γέρον Διονύσιος, ὁ
ἐμπνευσμένος πνευματικός, εἰς τὸν Προφήτην Ἑλίαν.
Εἰς μίαν ἀκτὴν τῆς Εὐβοίας, τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὀλίγα
ἔτη πρὸ τοῦ 21, σιμὰ εἰς τὸ Πευκί, τὸ Ἀρτεμίσιον,
εἰς ἄνθρωπος, νέος ἀκόμη, λίαν πρωὶ ἐπέταξε τὰ
ροῦχά του (ἦτο Ἰούνιος μὴν) κ' ἐρρίφθη εἰς τὴν θά-
λασσαν. Ἦτο καλὸς κολυμβητής, ἂν καὶ ἔξωμερίτης,
ἦτοι γεωργὸς καὶ βουκόλος. Ἦτο ὁ Γιάννης ὁ Κάν-
ταρος, τελευταῖον λείψανον τῆς πάλαι πολυπληθοῦς ἐν
Εὐβοίᾳ οἰκογενείας τῶν Κανταραίων.

Ὁ ἄνθρωπος ἔφευγε τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ
εἶχε καταγγελθῆ ὡς ἀδελφοκτόνος. Κατ' ἐκεῖνον τὸν
καιρὸν ἴσχυεν ἐκεῖ, ὡς καὶ ἄλλου, τὸ «ἐν τῇ μαχαίρα
μου ζήσομαι». Δὲν ἦσαν τότε δικαστήρια διὰ νὰ κρεμᾶ-
τις τὴν κάπαν του, οὔτε δικολάβοι διὰ νὰ κάμουν εἰ-
κονικὰ ἔγγραφα καὶ στρεψοδικίας, οὔτε διαιτηταὶ διὰ
νὰ «συβαστῆς», οὔτε ψευδομάρτυρες διὰ ν' «ἀθωο-
θῆς». Τότε σ' ἐξεθέωναν οἱ προεστοὶ κ' οἱ «γυφτοχα-
ρατζῆδες», τὴν σὲ «ἀθρώνουν» οἱ βουλευταὶ κ' οἱ
δήμαρχοι.

Λοιπὸν ἀνάγκη πᾶσα, διὰ νὰ ζήσης καὶ προκόψης
ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ «κεφαλιώσης» καὶ ἀποκτήσης ἀρ-
πάγματα καὶ κλέμματα (καὶ διὰ νὰ πυκτεύης καὶ θη-

τεύης καὶ δουλεύης), νὰ εἶχες τὸ τουφέκι σου γυαλισμένον, γεμάτον, τὴν κουμπούραν σου ἀσημοδεμένην, σφιχτοταπωμένην, τὴν πάλαν σου κυρτήν, ἀστράπτουσαν, ἀκονισμένην. Οἱ Κανταραῖοι τότε εἶχον πληθυνθῆ ὑπὲρ τὰ πενήντα κεφάλια ἄρρενες ἦσαν εἰς τὴν Εὐβοίαν, ὅλοι σχεδὸν καλοὶ δουλευταὶ κ' εὐποροῦντες, ἀλλὰ καταπιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς εἰσπράκτορας καὶ καταπροδίδοντες ἀλλήλους. Ἐντεῦθεν ἤρχισεν ἐκεῖ ἡ ἀμάχη, ἡ ὁργὴ καὶ κατάρρα τοῦ Θεοῦ. Ἐτρώγοντο μεταξὺ των ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνα, κατὰ γράμμα. Ὁ Κάνταρος ἐκυνήγει τὸν Κάνταρον μὲ τὸ τουφέκι εἰς τὸ δάσος, καὶ τὸν ἐφόνευεν ὡς θηρίον. Ἄλλος Κάνταρος παρεμόνευε τὸν Κάνταρον εἰς τὸ στενὸν μὲ τὴν κουμπούραν καὶ τὸν ἄφινε στὸν τόπον. Ἄλλος μάλωνε μὲ ἄλλον εἰς τὰ σύνορα τοῦ ἀγροῦ, τὸν ἐτρούπα μὲ τὴν πάλαν καὶ τὸν ἔρριπτε κάτω.

Συνέβη καὶ ὀλίγοι τινὲς Κανταραῖοι νὰ ξενιτευθοῦν· ἄλλοι ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πανώλη τὴν ἐνσκήψασαν περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος. Ὁθεν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, δὲν ἔμειναν πλέον, ἐκτὸς τῶν θηλειῶν, εἰμὴ δύο Κανταραῖοι ἀδελφοί, ὁ Νικόλαος, σχεδὸν τεσσαρακοντούτης, κ' ὁ Γιάννης τριακονταπεντούτης. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἴσως διότι ἔκριναν ὅτι ὑπῆρχον παραπολλοὶ δύο Κανταραῖοι, καὶ ὁ εἰς ἐπερίσσευεν, ὁ νεώτερος ἐκυνήγησε τὸν πρεσβύτερον μὲ τὸ τουφέκι, εἰς τὸν δρυμῶνα, ἐντεῦθεν τῆς ἀκτῆς, ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸ κλεινὸν Ἀρτεμίσιον, τὸ Πενκί, ἔρριξε καὶ τὸν ἔφαγε μὲ τὸ βόλι. Διὰ μυριστὴν φορὰν ὁ Κάϊν ἐφόνευσε τὸν Ἀβελ, ἀλλ' ἀντιστρόφως ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν προ-

τοιοκίων. Ἄνθρωποι ἤκουσαν τὸν βρόντον καὶ τὸν συριγμόν, ἔτρεξαν, καὶ εἶδαν τὸν φονέα καὶ τὸ θῦμα. Ὅχι μακρὰν ἀπεῖχεν ὁ σταθμὸς τοῦ Τούρκου, τοῦ **Γιαορκητζῆ**, ἡ τελωνοφύλακος. Ὑπῆρχον καὶ δύο νιζάμηδες, στρατιῶτοι, ἐκεῖ πλησίον. Οἱ χωρικοὶ ἐφοβέριζαν τὸν Γιάννην. Οὗτος πιστεύσας ὅτι ἤδη ἔτρεχον κατόπιν του οἱ νιζάμηδες, ὡς ταχύπους ὅπου ἦτο, ἔτρεξε πρὸς τὴν ἀκτὴν, ἔρριψεν ἐκεῖ τὸ ὄπλον του κάτω, ἐγυμνώθη κ' ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ νῆσος ἡ Ποντική, τὸ ἐρημόνησον ὁποῦ κεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, θ' ἀπέχη περὶ τὰ πέντε μίλια. Πῶς νὰ διακολυμβήσῃ τις τόσον ὑγρὸν διάστημα; Πότε νὰ πλῆη τις ὡς χελώνη, πότε ὡς δελφίν, «τ' ἀντρίκεια», πότε νὰ ὑπτιάζεται, «τ' ἀνάσκελα» διὰ νὰ ξαποστάσῃ, κτλ.—τοῦ κίκου δὲν ἠδύνατό τις νὰ πλεύσῃ πέραν. Πλὴν δὲν ἔλειπαν ἡ ψαροπούλες καὶ τὰ περάματα. Ὅταν ὁ Κάνταρος εἶχεν ἀποκάμει, κ' εἶχε πλεύσει τὰ δύο πέμπτα ὡς ἔγγιστα τοῦ πορθμοῦ, ἐν τοιοῦτον πλοῖον εὐρέθη καὶ τὸν ἐψάρευσε. Δὲν ἦτο προσωρισμένος νὰ χαθῆ, ἐπειδὴ ὅλα καὶ ὅλοι χροιάζονται, διὰ τὰς ἀτελειώτους ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς τοὺς ἀλιεῖς—διηγῆθη ὁ Γιάννης, ὅταν ἀνεξήχθη καὶ συνῆλθεν ἐκ τῆς λιποθυμίας, πρῶτον μὲ τὸ ρακί, εἶτα μὲ μικρὰν τροφήν καὶ ὀλίγον οἶνον—ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἄτυχος, ὁποῦ τὸν κατέτρεχαν οἱ ἀγάδες, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ χριστιανοὶ προδόται, ἐπειδὴ ἦτο φιλελεύθερος καὶ συνεννοεῖτο μὲ τοὺς ἄρματωλοὺς καὶ τοὺς κλέφτας, ἀντιπέραν εἰς τὴν Ρούμελην. Οἱ ἄν-

ἄνθρωποι τὸν ἐπίστευσαν, ὡς εἰκός. Δὲν εἶνε σύνθητες προᾶγμᾶ νὰ βλέπη τις ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα χερσαῖον, νὰ κολυμβᾷ τολμηρὸς τόσον πέλαγος, χωρὶς νὰ ἔχη ἰσχυροὺς καὶ σπουδαίους λόγους. Βεβαίως τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο νὰ μὴν εἶνε παλληκάρι.

Δὲν ἦτο ἔγγαμος, εὐτυχῶς, ὁ Γιάννης ὁ Κάνταρος, ὅταν τὸν ἀπεβίβασε τὸ πέραμα εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν ἀκτὴν τῆς Σ., εἰς τὸν Στροφυλιά, σιμὰ εἰς τὸ ἄλλος τῶν πιτύων καὶ τὴν γλυκεῖαν λίμνην μὲ τὰ πολλὰ χέλια. Εἶχεν ἀφήσει πολλὰς θείας, ἑξαδέλφας, κ' ἀνεψιάς καὶ χήρας καὶ ὀρφανάς, ὀπίσω εἰς τὴν Εὐβοίαν, καὶ οὔτε ἠρώτησεν οὔτε ἔμαθε ποτὲ τί εἶχον γίνει τὰ πλάσματα ἐκεῖνα. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἶχον εὐπορίαν ἀγροτικὴν καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἠγγιστεύθησαν μὲ τοὺς ἐντοπίους, συνεχωνεύθησαν, κ' ἔλειψεν ἐκεῖθεν τ' ὄνομα τῶν Κανταραίων.

Ὁ Γιάννης προσεκολλήθη τὸ πρῶτον, ὡς κοπέλλι, πλησίον τοῦ γέρο-Στριαριώτη, ἐνὸς γεωγραμματίου, ἐθήτευσεν, ἐδούλευσεν, ἔκαμε κλέμματα καὶ ἀρπάγματα. Ἐδούλευε διὰ τρεῖς, ἔτρωγε μόνον δι' ἐνάμισυ καὶ ἦτο πολὺ προκομμένος. Ὅπως οὖν ἔφερον εὐτυχίαν εἰς τὸν παραφέντην του, καὶ θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ καυχηθῆ, ὅπως ὁ Ἰακώβ πρὸς τὸν Λάβαν, ὅτι εἶχε «καλὸ ποδαρικό». «Ἐπὶ τῷ ποδί μου εὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός». Τὸ δεύτερον ἔτος ἔκλεψε μίαν κόρην (ἢ ἀπήγαγε) τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τὴν ἐνυμφεύθη τὸ τρίτον ἔτος, ἐκτὸς τῆς προικὸς τὴν ὁποίαν στανικῶς ἐπῆρεν, εἶχεν ἀποκτήσει ἄλλα τόσα

χωράρια, καὶ εἶχε κατακτήσει ὄχι ὀλίγα γειτονικά χέρσα, μὲ τὸν κόπον του, καὶ τὰ ἐκαλλιέργησε. Κατόπιν ἡ περιουσία του αὐτὴ ἐτριπλασιάσθη, ἐγέννησεν υἱούς, τὸν Στάμον καὶ τὸν Δημήτριον, καὶ θυγατέρα, τὴν Τριανταφυλλιάν, καὶ ἀπέθανε πεντηκοντούτης.

Οἱ υἱοὶ του ἐκληρονόμησαν τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν προκοπάδα του*.

* Τὸ διήγημα ἀπέμεινεν ἀτελές.

Τ' ΜΠΟΥΦ ΤΟΥ Π'ΛΙ

Ποίαν νὰ εἶχε καλὴν τύχην ὁ καπετὰν Στέφος ὁ Γιαρῆς καὶ τοῦ ἤρχοντο ὅλα βολικὰ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον; Ποτὲ δὲν ὑπῆρξεν ἄνθρωπος τόσον τυχερός, ὅσον αὐτός. Ἀπὸ μίαν παληοκαϊάσα, εἶδος βομβάρδας ἢ κολυακιᾶς, ὁποῦ τοῦ εἶχεν ἀφήσει ὡς ἀζήλευτον κληρονομίαν ὁ πατέρας του, ἀπέκτησε τώρα μίαν τεραστίαν σκούναν μεγίστης χωρητικότητος—ἐπειδὴ ἡ μόδα ἦτον εἰς τὰς ἡμέρας μας, ν' ἀρματώνουν ὡς σκούνες καὶ τὰ μεγαλύτερα θαλασσινὰ σώματα [κομμάτια]. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι εἶχε συνήθειαν, ἐκάστοτε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ παρκάρῃ ἀπὸ τὸν λιμένα, νὰ βάζῃ τὴν γυναῖκά του τὴν Σινιώραν νὰ προπορεύεται πρώτη ὡς τὴν βάρκα, καὶ αὐτὸς ν' ἀκολουθῇ, ἐπειδὴ ἐκεῖνη εἶχε καλὸ ποδαρικό. Καὶ ὅταν εἰς γείτων, διαβασμένος κάπως, παρετήρησεν ὅτι αὐτὸ ἦτο δεισιδαιμονία, ὁ παπ' Ἀβέροκιος ὁ ἐρημίτης ἀπήντησεν ὅτι τὴν δοξασίαν ἢ τὴν συνήθειαν αὐτὴν ἐπικυρώνει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή. «Ἐπὶ τῷ ποδί μου εὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός», εἶπεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν Λάβαν τὸν πενθερόν του. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι τὸ μόνον «γοῦρι», ὁ καλὸς οἰωνός, τὸν ὁποῖον συνήθιζε κατὰ κόρον ὁ καπετὰν Στέφος, ἦτον ἡ κλεψιά. Ἀγαποῦσε πολὺ τὸ πλιάτσικο, ὁ βλογημένος. Ὅ,τι τοῦ ἔπαφτε στὴν πλώρη του δὲν τὸ ἄφινεν. Εἴτε εἰς τὸ πέλαγος, εἴτε εἰς τὸν ὄρμον, ὅπου καὶ ἂν προσήγγιζε, πᾶν ναυτικὸν εἶδος,

τὸ ὁποῖον ἤθελεν εὐρεθῆ ἢ στὸν δρόμον του, ἄρμενον ἢ κάρναβιν ἢ ξύλον, τὸ μετεχειρίζετο ὡς λάφυρον πολέμου. Πλὴν τοῦτο ἴσως τὸ συνήθιζον καὶ ἄλλοι ναυτικοί, καί, διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν μαύρην ἀλήθειαν, ποτὲ δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὸν ναυτικὸν μας κόσμον αὐτὴ ἢ στοιχειώδης πειρατεία. Καὶ ὅμως οἱ ἄλλοι ποτὲ δὲν ἠμποροῦσαν, ὅπως ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι, νὰ «κεφαλώσουν», δὲν ἐσήκωναν δηλαδὴ ἄνω τὴν κεφαλὴν, ἀπὸ τὰς καταδρομὰς τῆς τύχης Ἄλλὰ διὰ τὸν καπετὰν Στέφον ὅμως ἡ κλεψιά τοῦ ἔβγαυεν εἰς καλόν.

Τὸν ἐνθυμοῦντο ὅλοι, ὅταν ἦσαν παιδιὰ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἑλληνικοῦ διότι ὡς ἐκεῖ ἐπήγαιναν συνήθως τὰ καπετανόπουλα τοῦ τόπου Δὲν ὑπῆρχεν ὄνειδος καὶ χλεύη, δὲν ὑπῆρχε παραγκῶμι καὶ ἀναγόρευμα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τοῦ ἐρηπτον κατὰμουτρα. Συνήθως τὸν ὠνόμαζον «σαλιάρα» ἢ «μπουκαπόρτα», ἢ «μάπα κεφάλι». Ἄλλὰ τώρα, τὸν ἔβλεπαν καὶ τὸν ἐζήλευαν, θὰ ἠδύναντο νὰ εἴπωσι πρὸς ἀλλήλους : «Οὗτος ἦν, ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς γέλιота καὶ εἰς παραβολὴν ;»

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Σινιώραν τὴν καπετάνισσαν, ὅλοι οἱ ἄνδρες τὴν ἐθεωροῦσαν ὡς πολὺ καλόκαρδην, ὅταν τὴν ἔβλεπαν ἀνοιχτοπρόσωπην, κοκκινομαλλοῦν, χονδρὴν ὡς ξυλίνην καροῦταν, νὰ κάθηται σχεδὸν διαρκῶς ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς ἐξώπορτας τοῦ σπητιοῦ, χωρὶς νὰ κάμνη τίποτε. Αἱ γυναῖκες τὴν ἔλεγαν «ἀπαστύλωτη» «ἀναφάνταλη», «ἀστάνευτη». Ἐλεγαν ὅτι ἔξακολουθεῖ καὶ τῶρ' ἀκόμα, σχεδὸν πενηντάρη, νὰ

βάπτη τὰ μαλλιά της μ' «ἀκνᾶ». Ἐπειδή, ὅταν τῆς τὰ ἔβαπτε μικρᾶς κόρης ἢ μάνα της, τὸ πρῶγμα δὲν ἐλογίζετο εἰς ὄνειδος. Αὐτὴ ὁμως θὰ ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ ὅτι τώρα ἦτο λογικώτερον νὰ τὰ βάπτη. Καὶ τῶντι, ποτὲ δὲν ἐχαλοῦσεν ἢ καρδιά της, οὔτε δι' αὐτὸ οὔτε δι' ἄλλο τίποτε. Ἐλεγε μόνον : «Ποτὲ δὲν βάζω κακὸ στὸ νοῦ μου, κι' ὅλα μοῦ ἔρχονται δεξιά».

Πῶς νὰ μὴν εἶναι καλόκαρδη, καὶ πῶς νὰ μὴν τῆς ἔρχονται ὅλα δεξιά, ἀφοῦ εὐθύς μετὰ τὸν γάμον της, ὅταν ἀπέθανεν ἡ πρώτη γυναῖκά του, καὶ τὴν ἐπῆρε χηρεμένος ὁ Στέφος (ἢ μακαρίτης ἐκείνη ἐπέζησε μόνον ἕως τὸν δέκατον μῆνα μετὰ τὸν γάμον της, καὶ τόσον μόνον ἐχάρη, ὅσον διὰ νὰ κυφορήσῃ, νὰ φέρῃ ἐν βρέφος εἰς τὸν κόσμον καὶ ν' ἀποθάνῃ λεχώ), ἢ Σινιώρα δὲν ἐδίστασε, καθὼς ἔλεγαν, νὰ ὑπάγῃ μὲ ἀντικλεῖδι μίαν νύκτα, νὰ ἀνοίξῃ τὸ ἔρημοκι' ἄχαρο σπῆτι τῆς μακαρίτισσας, (τὸ ὁποῖον ἐκληρονόμησεν ὁ σύζυγος, διότι ἐπέζησε τὸ νεογνόν, νὰ κλέψῃ τὰ νυφιάτικα ροῦχα τῆς νεκρᾶς καὶ νὰ τὰ φορέσῃ ; Ἄπ' ἐδῶ φαίνεται ὅτι δὲν εἶχε προλήψεις, ἢ «καλοκόκαλη». Ποτὲ δὲν ἔβαζε κακὸ στὸ νοῦ της, καὶ τῆς ἔρχοντο ὅλα δεξιά. Μία τοιαύτη, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἔχῃ καὶ «καλὸ πωδαρικὸ» διὰ τὸν σύζυγόν της.

Ὅσον διὰ τὸν καπετὰν Στέφον, οἱ τωρινοὶ πλοῖοχοι εἶχαν ξεχάσει πλέον ὅλα τὰ παλαιὰ παραγκώματα καὶ τὸν περιέγραφοι μόνον ὡς «μποῦφον». Τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο, ὡς διηγοῦνται, φύσει ἀνίκανον νὰ κυνηγῇ, ὅπως κάμνουν τ' ἄλλα ἄρπακτικά, κἀθηται ἐπὶ

κλάδου ἢ ἐπὶ βράχου, ὅπου ἢ μαύρη μορφὴ του συγχέεται καὶ γίνεται ἐν μὲ τὸ βάθρον καὶ μὲ τὴν σκοπιάν του, ἀνοίγει μίαν σπιθαμὴν τὸ πλατὺ καὶ λάιμαργον στόμα του, καὶ τὰ καυμένα τὰ πουλάκια, ἀπατώμενα ἀπὸ τὸν μέλανα γνώφον, καθὼς πλέουν εἰς τὸ κενόν, ἔρχονται ὡσὰν τυφλά, καὶ πέφτουν μέσα εἰς τὸ χᾶσκον καὶ σπηλαιῶδες στόμα τοῦ μπούφου. Οὕτω πως τοῦ ἔρχοντο ὅλα αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Στέφου. «Σὰν τ'μποῦφ τοῦ π'λί». Ὅπως στὸν μποῦφον τὸ πουλί.

Οἱ ἄλλοι πλοῖοχοι, ἐπὶ μῆνας καθήμενοι εἰς τὸν Γαλατᾶν, ἢ εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Εὐξείνου, δὲν ἐναυλῶνοντο. Αὐτὸς μόλις ἔφθανεν, εὗρισκε ναῦλον.

Ἄλλοι ἰκανώτεροι αὐτοῦ θεωρούμενοι ναυτικοί, μόλις ἀπέπλεον εὗρισκον τοὺς καιροὺς ἐναντίους, Αὐτὸς εὗρισκε πάντοτε πρῶμον τὸν ἄνεμον. Οἱ ἄλλοι ἐναυλῶνοντο πρὸς 95 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου. Αὐτὸς πρὸς 1,05. Οἱ ἄλλοι δὲν ἐγλύτωναν ἀπὸ «σταλία», τὴν ἄρρητα εἰς τὸ ἐκφόρτωμα. Αὐτὸς ἐξεφόρτωνεν ἀμέσως. Οἱ ἄλλοι συχνὰ ἐφουρτουνιάζοντο, ἢ εὗρισκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κάμουν ἀβαρίαν, εἰς αὐτὸν ποτὲ δὲν συνέβη.

Μίαν φορὰν, ἐνῶ εὗρισκετο εἰς τὸ χωρίον του, συνέβη ἐν ἐβραιοκάικον, ἔωριασμένον ἴσως ἀπὸ τὴν Σαλονίκην, νὰ φθάσῃ ἔρημον εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου. Ἦτο μικρὸν σκάφος, παλαιόν, σαθρόν, ἄχαρι. Ὅταν ἢ ἐπὶ τῶν Ναυαγίων ἐπιτροπῇ τὸ ἔβγαλεν εἰς τὴν δημοπρασίαν, ὅλ' οἱ ἄλλοι τὸ ἐπεριφρόνησαν καὶ μόνος ὁ Στέφος προσέφερεν εὐτελεῖ τιμὴν. Τὸ ἡγό-

ρασαν ἀντὶ ἑβδομήκοντα περίπου δραχμῶν, ὡς καί-
σιμον ξυλείαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν παρουσιάζεται εἰς
παλαιός, ξεπεσμένος γοιπάρης, καὶ προσφέρεται, ἂν
τὸ ἐπεσκεύαζεν ὁ ἀγοραστὴς δι' ἐξόδων του, νὰ τὸ
ἐνοικιάσῃ καὶ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ πρὸς ἀλείαν, μὲ
συμφωνίαν νὰ δίδῃ εἰς τὸν καπετὰν Στέφον τὸ τρί-
τον τοῦ προϊόντος του ἀκαθάριστον. Ἀφοῦ τὸ παρέ-
λαβε, τὸ ἔκαμε τράταν, καὶ ἤρχισε νὰ ψαρεύῃ. Κατὰ
τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος ἐκείνου συνέβη νὰ πέσῃ
τόσον ἄφθονον ψαρικὸν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς νή-
σου, ὥστε ὁ καπετὰν Στέφος εἰς τὸ μερίδιόν του
ἐπῆρεν, εἰς 67 ἡμέρας 1300 δραχμάς. Εἰς τὸ πλάγι
ἐνὸς βουνοῦ, εἰς τὸ μέρος τὸ πλέον ἄγονον καὶ ἀνυ-
δρον, ὁ Στέφος ἔδωκε τρεῖς λίρας εἰς πτωχὸν χωρι-
κὸν καὶ ἠγόρασεν ἐκτεταμένον ἀγρὸν. Μόλις ἔβαλε
νὰ καλλιεργήσουν τὸ κτῆμα καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν οἱ
ἐργάται ἀνεκάλυψαν ἄφθονον βρύσιν εἰς μίαν γω-
νίαν. Ἐπὶ εἴκοσι χρόνους ὁ πρῶν ἰδιοκτῆτης δὲν
εἶχε παύσει ν' ἀνασκαλεῦῃ ὅλον τὸ ἔδαφος καὶ ποτὲ
ἢ σκαπάνη του δὲν ἔτυχε νὰ κτυπήσῃ εἰς τὴν θαυμα-
τουργὸν φλέβα!— Τινὲς εἶπον, ὅτι ἀνεκαλύφθη καὶ
μεταλλεῖον ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ ἐκείνου· ἀλλὰ τοῦτο
ἴσως ἦτο ὑπερθεματισμός.

Τίς οἶδε, πόθεν εἶχε λάβει τὸ μυστηριώδες μαγι-
κόν, τὸ περίσπτον αὐτὸ τῆς εὐτυχίας; Μία γοῖα,
ἣτις ἐφαίνετο νὰ γνωρίζῃ πολλὰ πράγματα, διηγεῖτο
τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν δύο παλαιῶν γυναικῶν
γνωρίμων τῆς.

— Κλεφτρίνες, πλειό, κακὲς κλεφτρίνες, παιδάκι

μ'! Τ' ἀκοῦς ἐσύ, ὅποτε ἔφερνε μπόρα, κ' ὄλες ἢ
νοικοκυράδες κ' ἢ ἀργατίνες ἢ παρακατινές, ποῦ μά-
ζευαν τῆς ἐληθὲς στὸν κάμπο, ἐφορτώνονταν βιαστικὰ
τὰ κοφίνια τους κ' ἔτρεχαν γιὰ τὸ χωριό, αὐτὲς ἢ δυὸ
μαυροφόρες, ἢ Γιαρούδαινα κ' ἢ Τούρκα, ἢ μάνα
τῆς, ἔπαιρναν τῆς κόφες τους κ' ἔτρεχαν γιὰ τὰ χω-
ράφια! Ὁ λύκος στὴν ἀνεμοζάλη, πλειό . . .

Αὗται ὑπῆρξαν αἱ δύο τροφοὶ τοῦ Στέφου, ἢ μάνα
του, κ' ἢ κυροῦλά του. Ἀπὸ αὐτὰς εἶχε λάβει, ὡς
φαίνεται, τὸ μυστικὸν περίσπτον τῆς εὐτυχίας.

Μίαν χρονιάν, ἐν τοσοῦτῳ, τὲς παραμονὲς τῶν Χρι-
στουγέννων, εἶχεν ἐκτεθῆ εἰς τὸ καφενεῖον Λασκιώτη,
εἰς τὸ παραθαλάσσιον, μίαν εἰκὼν (αὐτοφυοῦς ζω-
γράφου, μᾶλλον ζωοματιστοῦ), ναύτου, ἣτις παρί-
στανεν ἐπὶ μακρᾶς ὀθόνης τεραστίαν σκούναν, πλέου-
σαν μὲ φουσκωμένα τὰ πανιά. Ἐπὶ τῶν κεραιῶν τῆς
ἐφαίνετο μία περίεργος μορφή, ἐν ἄγνωστον εἶδος
ζῳοῦ μὲ στόμα μέγα ἀνοικτόν, καὶ γύρω εἰς τὴν μορ-
φήν ταύτην νέφος ζωυφίων περωτῶν, τὰ ὁποῖα
ἐπιπτον εἰς τὸ χάσκον στόμα.

Τί ἐσήμαιεν ἡ εἰκὼν αὕτη; Πολλὰ συζητήσεις
ἐγένοντο.

— Θὰ εἶνε τελίνιο, ποῦ ἐκάθισε στὰ πινὰ τῆς
σκούνας, ἔλεγεν ὁ εἷς.

— Θὰ εἶνε θαλασσινὸ ὄρνιο, ποῦ γητεύει τὰ που-
λιά, ἔλεγεν ὁ ἄλλος.

— Εἶνε θαλασσαετός! . . . εἶνε σακκάς, πελε-
κᾶνος! . . .

— Εἶνε γλάρος! . . .

— Μωρὲ εἶνε μποῦφος! εἶπεν εἰς γηραιὸς θαλασσινός.

— Μὰ γιατί ἔχει σὰν ἀνθρωπινὸ μοῦτρο;

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ καπετὰν Στέφος ὁ Γιαρῆς ἐπεριμένετο νὰ φθάσῃ, διὰ νὰ κάμῃ Χριστούγεννα εἰς τὸ χωρίον. Ἦλθεν ἡ παραμονὴ καὶ δὲν ἐφάνη. Ἡ μεγάλη σκούνα δὲν ἐπρόβαλεν ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ δυὸ νησιά νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα. Τί ἔγεινε; Μήπως ἐφουρτουσιάσθη ὁ καπετὰν Στέφος κ' ἐπόδισε πουθενά; Θὰ ἦτο ἀπίστευτον.

Ἄλλοι ἀνησύχησαν μόνον ἡ Σινιώρα, ἡ καπετάνισσα, δὲν ἐξέφρασε καμμίαν ἀνησυχίαν. Εἶχε γυκτώσει. Ἐβαλε τὰ παιδιὰ της νὰ κοιμηθοῦν. Κοντὰ τὰ μεσάνυκτα ἀνοίξε τὸ παράθυρον. Τρικυμία ἐμαίνετο ἔξω. Ὁ βορρᾶς ἐσύριζεν.

Ἦκουσε συριγμὸν τροχαλίας καὶ ἀλύσεως. Μέγας ὄγκος ἐφαίνετο εἰς τὸν λιμένα ἀντικρὺ τοῦ παραθύρου του. Μεγάλῃ βάρκα, φέρουσα φανόν, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸν μέγαν ὄγκον, κ' ἐπλησίασε μὲ βαρεῖαν κωπηλασίαν εἰς τὴν προκυμαίαν.

— Καλῶς σ' ἦρα, καπιτάνισσα! ἔκραξε μία φωνὴ ἀπὸ τὴν βάρκαν.

— Καλῶς τὴν ἀγάπη μ' τὴ χουσιῇ! ἔκραξεν ἡ κοκκινομαλλοῦ, ἀναγνωρίσασα τὴν φωνὴν τοῦ συζύγου της.

Τὴν ἐπαύριον ὁ καπετὰν Στέφος ἐπῆγεν εἰς τὸ καφενεῖον. Εἶς ἀστεῖος μεταξὺ τῶν συναδέλφων του ναυτικῶν τὸν ἐφαντάζετο (πράγματι αὐτὸς εἶχε δώσει νέ-

ξιν εἰς τὸν χρωμοσιστήν, πῶς νὰ τὸν ζωγραφίσῃ) καθήμενον ὡς ἐπὶ κλάδου, ἐπὶ τῆς κεραίας καὶ τῶν ἑξαρτίων τοῦ ἰδίου πλοίου του μὲ κεφαλὴν μπούφου καὶ μὲ ἀνθρωπίνην κατὰ τὰ ἄλλα ὄψιν, ἀνοίγοντα μίαν πῆχυν τὸ στόμα καὶ μέσα εἰς τὸ μαῦρον χάσμα νὰ πίπτουν ὡς τυφλά, ὡσὰν περρωτὰ πουλάκια, τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Ὁ ἀπλοῖκός ζωγράφος ἔβαλεν εἰς προᾶξιν τὴν ἰδέαν, κ' ἐσχεδίασε μεγάλην σκούναν ν' ἀρμενίζῃ πλησίστιος. Ἐπάνω εἰς τὸ κατάρτι της τὸ προυνναῖον ἐζωγράφισεν ἓνα μέγαν ἀνθρωπόμορφον μποῦφον, ὡσὰν καρφομένον ἐπὶ τῆς κεραίας, μὲ ἠλίθιον μειδιάμα εἰς τὴν ὄψιν, καὶ εἰς τὸ στόμα του, τὸ χᾶσκον ὡς ἄδης, βροχηδόν, ἀγεληδόν, περοφόρα καὶ πτηνοειδῆ ἐπιπτον ἀμέτρητον πλῆθος ναπολεόνια, τούρκιες λίρες, βενέτικα φλωριά, ρηγγίνες καὶ κολωνάτα.

Ὁ καπετὰν Στέφος εἶδε τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπήνεσε.

— Μράβο τοῦ μαστρο-Γιαννιοῦ, τὴν κατάφερε, εἶπε κέραςέ τον ἓνα ρακί!

Καὶ ἔροψε μίαν πεντάραν εἰς τὸ τραπέζι.

Ο ΧΑΡΑΜΑΔΟΣ

Τί Χριστούγεννα ἔμελλαν νὰ κάμουν, τὸ ἔτος ἐκεῖνο, εἰς τὸ παλαιὸν βραχοκτισμένον Κάστρον, κατέναντι τοῦ ἀγρίως μαινομένου πελάγους, εἰς [πρὸς] τὰ κράτη τοῦ Βορρᾶ; Δυστυχισμένη χρονιά ἐκείνη. Δύο] χιλιάδες γίδια καὶ πρόβατα εἶχαν ψοφήσει ἀπὸ τὰ ὀλίγα κοπάδια τῆς μικρᾶς νήσου, μέσα εἰς τὰ χειμᾶδια τῶν ποιμένων καὶ βοσκῶν, ἀπὸ τὸ τρομερὸν ψῦχος, ἀπὸ τὰ χιόνια τὰ πρῶιμα, ὅπου ἐσκέπασαν τοὺς λόγγους καὶ τὰ βουνά, ἕως τοὺς βουβῶνας, τὸ ὕψος. Τρόφιμα ἄλλα δὲν ὑπῆρχον, εἰμὴ ἐλαῖαι καὶ παστὰ ὀψάρια. Τ' ἀμπέλια δὲν εἶχον καρποφορήσει· ἄγνωστος πρωτοφανῆς νόσος εἶχε βλάψει τὰ σταφύλια.

Τὰς τελευταίας σταγόνας τοῦ οἴνου τῆς χρονιάς, ὀλίγον λάκκρον νεροπλυμένον, τὸ ὁποῖον εἶχαν κάμει τὸ ἔτος ἐκεῖνο, τὰς εἶχον πίνει πρὸ-δύο τριῶν ἡμερῶν ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς, καὶ ὁ ἀχώριστος φίλος του, ὁ Ἄντωνης τῆς Γαλοντζίτσας, εἰς τὸ καπηλεῖον τοῦ Γιαννιοῦ τῆς Στέργαινας· καὶ τώρα, ὅταν [ὅπου] ἐξημέρωναν Χριστούγεννα, μὲ τὸν οὐρανίσκον στεγνόν, ἔμειναν ἀγρυπνοῦντες εἰς τὸ μικρὸν καπηλεῖον, τὸ σύνθετον καὶ ἀπὸ [μὲ] καφενέν, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀνοικτὸν ἐξαιρετικῶς τὴν νύκτα ἐκείνην, μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἔμελλε νὰ σημάνῃ ὁ Ὁρθρος καὶ ἡ Λειτουργία τῶν Χριστουγένων.

Ποῦ ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καθ' ἣν παντοῖοι κουρσάρα, Τοῦρκοι, Ἀφρικανοί, Γενοβέζοι, περιεκάθιζον εἰς τὸ μικρὸν παραθαλάσσιον φρούριον,—καὶ ὅμως οἱ τότε ἄνθρωποι ἦσαν εὐτυχεῖς χωρὶς νὰ τὸ ἤξεύρουν! Ἡ σιδηρόπορτα πάντοτε κλειστή, ἡ κινητὴ γέφυρα ἀνεβασμένη· εἶχον ἀφθόνους τροφάς, κ' ἔπινον νερὸν ἀπὸ μίαν στέρναν· κ' ἐπειδὴ ἐφείδοντο τοῦ νεροῦ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κτισθῇ τοῖχος ἀλλῆς ἢ μικρὰ καλύβη, κατεσκεύαζον τὴν λάσπην μὲ κρασί—καθὼς διηγούντο οἱ γεροντότεροι—καὶ αὐτοὶ τὸ εἶχον ἐξ ἀκοῆς—καὶ ὅλοι ἔλεγαν ὅτι τὸ πιστεύουν. Ποῦ ἡ ἀφθονία ἐκείνη εἰς ὅλα τὰ πράγματα; εὐλογημένος καιρὸς!

Σήμερον, ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς, καὶ ὁ φίλος του, ὁ Ἄντωνης τῆς Γαλοντζίτσας, ἠσθάνοντο ξηρὸν τὸν φάρυγγα, ἐνῶ ἐξημέρωνε τέτοια μεγάλη καὶ φαιδρὰ ἐορτή, χρονιάρα μέρα! Ἀφοῦ ἔπαυσαν τὰ φαναράκια νὰ περιφέρωνται, καὶ τὰ παιδιά ποῦ ἔπαλλον τὰ «Χριστούγεννα-Πρωτόγεννα» ἐπῆγαν νὰ κοιμηθοῦν, κ' ἐσβύσθησαν ὅλα τὰ φῶτα καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο καὶ ἀντίχει ὁ πλαταγισμὸς τῶν κυμάτων κάτωθεν τοῦ βράχου, ἔμεινε τὸ καπηλεῖον μὲ τὰς δύο πενυχρὰς καπνώδεις λυχίας του, μὲ τὴν θύραν βλέπουσαν πρὸς τὸ πέλαγος, εἰς τὸ ὕψος ὅπου ἴστατο τὸ παμμέγιστον «Κανόνι τῆς Ἀναγκιᾶς» κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ Κάστρου.

Δύο ἢ τρεῖς ἄλλοι θαμῶνες ἔκλινον τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ τραπέζια κ' ἐνύσταζον· ὁ κάπηλος, ὄρθιος παρὰ τὸ κυλικεῖον, ἀφῆκε μέγαν ρογχασμόν. Ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς κ' ὁ Ἄντωνης τῆς Γαλοντζίτσας ἐξῆλθον ν' ἀ-

γαντέψουν τὸ μαῦρον πέλαγος, ἀπὸ τῆς Ἀναγκιᾶς τὸ Κανόνι. Τούτους ἠκολούθησε μετ' ὀλίγον διὰ τὰ ξε-
νυστάξῃ κ' ὁ ἴδιος ὁ καφετζῆς.

Ἀνάμεσα εἰς τὰ χορεύοντα κύματα, εἰς τὸ ἔσβετος τῆς
νυκτὸς καὶ τὸ χάος, ὁ Νικολὸς κ' ὁ φίλος του εἶδαν
ἕξαφνα ἐν φῶς μικρόν, ὡς λαμπυρίς, νὰ σείεται, ν'
ἀφανίζεται, καὶ πάλιν ν' ἀνακύπτῃ. Κάποιον πλοῖον
ἀγωνιοῦσε κ' ἐπαράδερθεν ἐκεῖ εἰς τὸ μαῦρον πέλαγος.

— Νά, ἓνα καΐκι, εἶπεν ὁ Νικολὸς τὸ Πίτζ.

— Καράβι μεγάλο εἶνε ! εἶπεν ὁ υἱὸς τῆς Γαλον-
τζίτσας.

— Μεγάλο, μικρό . . . ἢ φορτοῦνα τὸ σπρώχνει
κατὰ ἴδῳ.

— Ξυλάρμενο ; εἶπεν ὁ ἄλλος.

— Ποιὸς μπορεῖ νὰ διακρίνῃ ;

Παρήλθον ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας. Τὸ πλοῖον εἶχε
πλησιάσει. Ἐφαίνεται νὰ ἔχῃ κατεβασμένα τὰ πανιά.
Ἦκούσθη κρότος ἀλύσεως.

— Νά, ἄραξε, εἶπεν ὁ Νικολὸς τὸ Πίτζ. Θέ μου,
καὶ νὰ ἦτον φορτωμένο κρασιά ; . . . ὁ Χριστὸς τὸ
στέλνει.

— Νὰ ἔχῃ καὶ τίποτε ξεροτύρια, στ' ἀμπάρι του !
παρετήρησεν ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας.

— Νὰ ἔφευγε καὶ κάμποσα κεφάλια γιδοπρόβατα
γιὰ σφάξιμο ! προσέθεσεν ὁ Γιαννιὸς τῆς Στέργαινας.

Πρὸ ἔτους καὶ πλέον ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς ὁ Κα-
λούμπης, μετὰ τὴν ὠραίαν μεγάλην σκούναν του, εἶχεν

ἀποπλεύσει ἀπὸ τὴν Σαλονίκην, διὰ τὰ ἐκφορτώσῃ
ἐν ὑπόλοιπον τοῦ ἐκ λιθοκόλλας καὶ οἰκοδομικοῦ ὕλι-
κοῦ φορτίου του εἰς ἓνα δυτικὸν αἰγιαλὸν τοῦ λαίμου
τῆς Κασσάνδρας ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Εἶχε
λάβει ἐπὶ τοῦ πλοίου του ἓνα ἢ δύο Ἑβραῖους βοη-
θοὺς διὰ τὴν ἐκφόρτωσιν, ἐπειδὴ ἡ ἐπιχείρησις ἐγέ-
νετο ἀπὸ μέρους τῆς ἰσραηλιτικῆς κοινότητος τῆς Σα-
λονίκης.

Ὁ Ἑβραῖος φορτωτῆς καὶ ὁ ὑπάλληλός του δὲν
ἤλπίζον νὰ φθάσωσι τόσον γρήγορα εἰς τὸ τέρας
τοῦ πλοῦ. Ἦτο Σάββατον, ἔφθασαν πρὸ μεσημβρίας,
καὶ ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς ἐπέμενε ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως ἢ
ἐκφόρτωσιν.

Ἦτο περὶ τὰ μέσα τοῦ φθινοπώρου, οἱ καιροὶ
ἦσαν θυμωμένοι, καὶ κατὰ πᾶσαν νύκτα σφοδρότατοι
ἀπόγειοι ἄνεμοι ἔπνεον.

Τὸ μέρος ἦτο ἀλίμενον. Ἦτο κίνδυνος, ἂν ἔμενον
τὴν νύκτα ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα νὰ ξεσύρουν τὴν
ἀγκυραν, νὰ ξοριάσουν τὸ πλοῖον, καὶ τότε . . . καλὸ
ξεπλάτισμα !—ὅπως λέγουν οἱ ναυτικοί.

Ὁ Ἑβραῖος ἠρονήθη νὰ δώσῃ χεῖρα εἰς τὴν ἐκφόρ-
τωσιν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Δὲν ἤξευρεν ὁ Τσιφούτης,
ὅτι «ἕξεστιν ἐν Σαββάτῳ ἀγαθοποιεῖν», καὶ δὲν ἤξευ-
ρεν ὅτι «Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ
Σαββάτου». Ἦξευρε μόνον νὰ σώζεται μετὰ τὸν κόπον
τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, πλέων ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου.

Πῶς δὲν τοὺς διέτασσε (τοῦ ἔλεγεν ὁ καπετὰν
Ἡρακλῆς) νὰ ἀράξουν καταμεσῆς στὸ πέλαγος, εἰς
βάρος διακοσίων ὀργυιῶν, διὰ τὰ μὴ ἀρμενίζουσι τὸ

Ο ΓΕΙΤΟΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΛΑΓΟΥΤΟ

Ο νέος νοικάρης ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει τὴν κάμαραν τὴν μεσανήν, κοντός, κυρτός, μεσόκοπος, εἶχεν ἓνα μεγάλο λαγοῦτο, μακρὸ, πλατὺ. Ἐκυπτε διὰ τὸ ξεκλειδώσει τὴν θύραν του, κρατῶν ὑπὸ μάλῃς τὸ λαγοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔψαυε τὸ ἔδαφος.

Ποτὲ δὲν ἤρχετο ὠρισμένην ὥραν εἰς τὸ δωμάτιόν του. Πότε πολὺ ἔνωρίς, πότε πολὺ ἄργά, ἄλλοτε ἔλειπεν ὅλην τὴν νύκτα κ' ἐκοιμᾶτο τὴν ἡμέραν. Πότε ἦτον νησιτικός, πότε ἐφαίνετο νὰ εἶναι «ἀποκαῆς». Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἔπινε χασίς, φαίνεται ὅμως ὅτι ἔπινε πολὺ ρακί. Ἦτον Τουρκομερίτης. Ὀνομάζετο Βαγγέλης.

Τὰ ἄλλα οἰκήματα, ἕξ-ἑπτὰ δωμάτια χαμόγεια, εἰς γραμμὴν, ὅλα παμπάλαια, τρωῶνται, ἄλλα χωρὶς παράθυρα, ὅλα σχεδὸν μὲ σαθροὺς τοὺς τοίχους, κατεῖχοντο ἀπὸ διαφόρους. Ἐπῆρχον δύο ἢ τρεῖς μπεκιάρηδες, μία οἰκογένεια μὲ πέντε ἢ ἕξ παιδιά, μία νέα ζωντοχήρα, Κατερινὴ ἢ Πολίτισσα, ξενοδουλεύουσα, ζῶσα κατὰ τὸ φαινόμενον ὀλομόναχη καὶ τὸ μέσα δωμάτιον εἰς τὸν μυχὸν τῆς αὐλῆς κατεῖχεν ἡ σπιτονοικοκυρὰ κυρὰ Γιάνναινα, χήρα μὲ τὴν κόρην της, τὴν Δημητροῦλαν. Ἡ μάνδρα μὲ τὰ πενιχρὰ οἰκήματα ἔκειτο εἰς τινὰ πάροδον, ἀνάμεσα στοῦ Ψυρρῆ καὶ στοῦ Τάτση.

Ὅταν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν σπιτονοικοκυρὰν ὁ Βαγγέλης διὰ τὸ ἐνοικιάσει τὸ δωμάτιον ἐπαρουσιάσθη ὡς μπεκιάρης καὶ ὡς μέλλον νὰ ζῆ μοναχός του. Ἔστερ' ἀπὸ λίγας ἡμέρας τῆς λέγει ἔξαφνα, ὅτι ἔχει μίαν γυναῖκα καὶ σκέπτεται νὰ τὴν φέρῃ ἐδῶ. Ἡ κυρὰ Γιάνναινα ἀμέσως ὑπόπτεισεν, ὅτι θὰ εἶχε καμμίαν «λεγάμενη».

— Αὐτὰ δὲν τ' ἀκούω ἐγώ, τοῦ λέγει· ἐσὺ μοῦ εἶπες πῶς εἶς' ἐργένης· γιὰ ἐργένη σ' ἔβαλα. Ἄν ἐννοῆς νὰ μοῦ φέρῃς ἐδῶ καμμιά παστρικά, πολὺ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀδειάσης τὴν κάμαρα... σὰν τελειώσῃ ὁ μῆνας ποῦ ἔχεις πληρώσει.

Τὴν νύκτα, ὅταν ἤρχετο κάποι' ἔνωρίς, πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, συνήθως δὲν εἶχε ὕπνον. Ἦναπτε τὸ φῶς, ἐπεριπάτει, ἐξηπλωμένος στὸ κρεββάτι κ' ἔλιανοτραγουδοῦσε ἢ τούρκικα ἢ ντόπια κουτσαβάκικα :

Βασίλω μ', κάτσε φρόνιμα,
Σὰν τ' ἄλλα τὰ κορίτσια...

Ρήνα μου, Κατερίνα μὴ φαρμακόνεσαι,
σοῦ δίνω τὸ βοτάνι...

Εἶτα ἐμονολόγει ἐπὶ ὥραν πολλήν, ὀλίγας δὲ ἀπεσπασμένας φράσεις κατῶρθουν ν' ἀκούουν οἱ γείτονες.

— Μωρὲ κόσμος, ντουνιας!... μπεκιάρης, σοῦ λέει ὁ ἄλλος... Μὴν ἔχεις, λέει καμμιά λεγάμενη;... Σ' ἐρωτῶ ἐγώ, κυρὰ μου, τί ἔχετε σεῖς, καὶ τί κάνετε σεῖς;... Ὁ κόσμος εἶναι τροχός, ρόδα ποῦ γυρίζει.

Σάββατον; Ἄλλως καὶ διὰ τὰ ἀράξουν μόνον ἐχρειάζετο κόπος, ἐργασίας. [Ἄλλὰ ἦτο, ὡς φαίνεται, γνήσιος ἀπόγονος ἐκείνων, οἵτινες τὸ πάλαι διύλιζον τὸν κώνωπα καὶ κατέπινον τὴν κάμηλον].

Ὁ πλοίαρχος ἐθύμωσεν, ἠγανάκτησε καὶ δυστυχῶς, ὡς ἐλέχθη, ἴσως παρεξεστράπη κατὰ τοῦ Ἑβραίου. Τὸν ὑπάλληλόν του τὸν ὑπεχρέωσε διὰ τῆς βίας νὰ ἐργασθῆ, ἐξεφόρτωσεν ὅπως ἠδυνήθη καὶ ἀπέπλευσε.

Τὴν ἄλλην χρονίαν, μεσοῦντος τοῦ Δεκεμβρίου ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς, προερχόμενος ἀπὸ τὰ Μπογάζια καὶ τὸ Δεδαγατς, φέρων καὶ τινα ἐξαίρετα κασκαβάλια τῆς Αἴνου, ἐπλησίασεν εἰς τὴν Λῆμνον, ἐφόρτωσεν ὠραία κοκκινωπὰ κρασιά, κ' ἐπλευσεν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἡ Ἑβραϊκὴ κοινότης ἠρνήθη νὰ δεχθῆ νὰ ἐκφορτώσῃ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν προωρισμένα εἰς παραλαβὴν αὐτῆς. Ἀπηγόρευσεν εἰς ὅλους τοὺς ἐργάτας τῆς, ἐκφορτωτάς, ἀχθοφόρους ἀμαξαγωγούς Ἑβραίους ἢ ὄχι, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν.

Ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς δὲν ἤξευρε τίποτε δι' ὅ,τι εἶχεν συμβῆ ἀπὸ πέρουσιν ἕως ἐφέτος. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κοινότης τὸν εἶχε κάμει *χαρομάδον*, ἦτοι ἀποσυνάγωγον, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐμποροπλοίαρχων.

Ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς δὲν ἠθέλησεν οὔτε νὰ ἐνεργήσῃ τι, οὔτε εἰς τὸ προξενεῖον νὰ προσφύγῃ. Ἐπειδὴ ἤρχοντο Χριστούγεννα, δὲν ἐμελέτα μὲν νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν γενέθλιον νῆσόν του, διὰ νὰ ἐορτάσῃ, ἀλλ' ἐνδομύχως ἤρχετο νὰ ἔστειλῃν ὁ Θεὸς ἓνα καλὸν βορρᾶν, διὰ νὰ πουλήσῃ τὰ κρασιά ὁπουδήποτε, (τὰ

ὁποῖα ἤξευρεν ὅτι ἐκόστιζαν πάμφθινα εἰς τὸν ἔμπορόν του), καὶ ἔπειτα μίαν καλὴν νοτιᾶν διὰ νὰ ποδίσῃ καὶ μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα του. Δὲν ἤξευρεν, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε λάβει γράμματα ἐκεῖθεν, ὅτι ἀκριβῶς διὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ τερπνοῦ ἐμπορευμάτος τοῦ ὑπῆρξε μεγάλη δόξα εἰς ὅλους τοὺς οὐρανίσκους καὶ τοὺς φάουγγας τῶν νυκτερινῶν θαμῶνων τοῦ καπηλείου, ἐπάνω εἰς τὸ Κανόνι τῆς Ἀναγκυᾶς—ἐκεῖ ἦτο ἡ πατρίς του.

Ἀπέπλευσεν ἀπὸ τὴν Σαλονίκην, καὶ ἔλεγε μέσα του: «Νὰ μὴν πιάσῃ ἡ κατάρα τῶν Τσιφούτηδων! Νὰ μὴν τοὺς περάσῃ!». *Διασκέδασον τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρχιτόφιλ*, Κύριε ὁ Θεὸς μου.

Ἄνοικτὰ ἀπὸ τὴν Κασσάνδραν εὔρε δύο μεγάλα πλοῖα, βαρυφορτωμένα ἀπὸ ἀρνία πρῶμα κ' ἐρίφια. Ἠγόρασεν ἐξ αὐτῶν εἴκοσι κεφάλια.

Ὅπως ἠδύνηθη, οὔτω σχεδὸν ἔγεινε. Τὴν πρώτην νύκτα ἔστειλεν ὁ Θεὸς ἐλαφρὸν βορρᾶν. Τὴν δευτέραν ἐσπέραν ἐπνευσε σφοδρὸς νότιος.

Ἐπόδισε τὴν νύκτα καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸ παλαιὸν βραχοκτισμένον καὶ θαλασσοδαρμένον Κάστρον.

Ἄμα ἐξημέρωσε καὶ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος, ἐξεφόρτωσε τὰ εἴκοσι κεφάλια ἀρνία καὶ ἐρίφια, τὰ ἐξαίρετα τυριά τῆς Αἴνου, κ' ἐπώλησε πρὸς εἴκοσι λεπτά τὴν ὀκτὴν τὸ κοκκινωπὸν ἀφρωδὲς ποτόν.

Κ' ἔτσι ἔκαμαν καλὰ Χριστούγεννα, καὶ ὁ πλοίαρχος εἰς τὴν ἐστίαν του, κ' ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς, κ' ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας, κ' ὁ Γιαννιὸς τῆς Στέργαινας, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν βορεινῶν θαλασσοδαρμένων χωρίων.

Ο ΓΕΙΤΟΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΛΑΓΟΥΤΟ

Ο νέος νοικάρης ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει τὴν κάμα-
ραν τὴν μεσανήν, κοντός, κυρτός, μεσόκοπος, εἶχεν
ἓνα μεγάλο λαγοῦτο, μακρὸ, πλατύ. Ἐκυπτε διὰ νὰ
ξεκλειδώσῃ τὴν θύραν του, κρατῶν ὑπὸ μάλῃς τὸ λα-
γοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔψαυε τὸ ἔδαφος.

Ποτὲ δὲν ἤρχετο ὠρισμένην ὥραν εἰς τὸ δωμά-
τιόν του. Πότε πολὺ ἔνωρίς, πότε πολὺ ἀργά, ἄλλοτε
ἔλειπεν ὅλην τὴν νύκτα κ' ἐκοιμᾶτο τὴν ἡμέραν. Πότε
ἦτον νησιτικός, πότε ἐφαίνετο νὰ εἶναι «ἀποκαῆς».
Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἔπινε χασίς, φαίνεται ὅμως ὅτι
ἔπινε πολὺ ρακί. Ἦτον Τουρκομερίτης. Ὀνομάζετο
Βαγγέλης.

Τὰ ἄλλα οἰκήματα, ἕξ-ἑπτὰ δωμάτια χαμόγεια, εἰς
γραμμὴν, ὅλα παμπάλαια, τρῶγλαι, ἄλλα χωρὶς παρά-
θυρα, ὅλα σχεδὸν μὲ σαθροὺς τοὺς τοίχους, κατεῖχοντο
ἀπὸ διαφόρους. Ἐπῆρχον δύο ἢ τρεῖς μπεκιάρηδες,
μία οικογένεια μὲ πέντε ἢ ἕξ παιδιά, μία νέα ζωντο-
χήρα, Κατερινὴ ἢ Πολίτισσα, ξενοδουλεύουσα, ζῶσα
κατὰ τὸ φαινόμενον ὀλομόναχη καὶ τὸ μέσα δωμά-
τιον εἰς τὸν μυχὸν τῆς ἀδλῆς κατεῖχεν ἡ σπιτονοικο-
κυρὰ κυρὰ Γιάνναινα, χήρα μὲ τὴν κόρην της, τὴν
Δημητροῦλαν. Ἡ μάνδρα μὲ τὰ πενιχρὰ οἰκήματα
ἔκειτο εἰς τινα πάροδον, ἀνάμεσα στοῦ Ψυροῆ καὶ
στοῦ Τάτση.

Ὅταν ἐπαρουσιάσθῃ εἰς τὴν σπιτονοικοκυρὰν ὁ
Βαγγέλης διὰ νὰ ἐνοικιάσῃ τὸ δωμάτιον ἐπαρουσιάσθῃ
ὡς μπεκιάρης καὶ ὡς μέλλον νὰ ζῆ μοναχός του.
Ἔστερ' ἀπὸ λίγας ἡμέρας τῆς λέγει ἔξαφνα, ὅτι
ἔχει μίαν γυναῖκα καὶ σκέπτεται νὰ τὴν φέρῃ ἐδῶ. Ἡ
κυρὰ Γιάνναινα ἀμέσως ὑπόπτεισεν, ὅτι θὰ εἶχε καμ-
μίαν «λεγάμενη».

— Αὐτὰ δὲν τ' ἀκούω ἐγώ, τοῦ λέγει· ἐσὺ μοῦ
εἶπες πῶς εἶς' ἐργένης· γιὰ ἐργένη σ' ἔβαλα. Ἄν
ἐννοῆς νὰ μοῦ φέρῃς ἐδῶ καμμιά παστρικά, πολὺ
σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀδειάσῃς τὴν κάμαρα... σὰν
τελειώσῃ ὁ μῆνας ποῦ ἔχεις πληρώσει.

Τὴν νύκτα, ὅταν ἤρχετο κάποι' ἔνωρίς, πρὸ τοῦ
μεσονυκτίου, συνήθως δὲν εἶχε ὕπνον. Ἦναπτε τὸ
φῶς, ἐπεριπάτει, ἐξηπλωμένος στὸ κρεβάτι κ' ἔλια-
νοτραγουδοῦσε ἢ τούρκικα ἢ ντόπια κουτσαβάκικα :

Βασίλω μ', κάτσε φρόνιμα,
Σὰν τ' ἄλλα τὰ κορίτσια...

Ρήνα μου, Κατερίνα μὴ φαρμακόνεσαι,
σοῦ δίνω τὸ βοτάνι...

Εἶτα ἐμονολόγει ἐπὶ ὥραν πολλήν, ὀλίγας δὲ
ἀπεσπασμένες φράσεις κατῶρθουν ν' ἀκούουν οἱ
γείτονες.

— Μωρὲ κόσμος, ντουνιας!... μπεκιάρης, σοῦ
λέει ὁ ἄλλος... Μὴν ἔχεις, λέει καμμιά λεγάμενη;..
Σ' ἐρωτῶ ἐγώ, κυρὰ μου, τί ἔχετε σεῖς, καὶ τί κάνε-
τε σεῖς;.. Ὁ κόσμος εἶναι τροχός, ρόδα ποῦ γυρίζει.

κυρά μου... *μποὺ ντουνιά τσὰρκ φελέκ !...* Ἐννοια σου ἐγώ, μωρή, δὲ σ' ἀφήνω, δὲ σ' ἀπαρατάω· *ἔσκι ντὸς ντουσμὰν ὀλφάς !...* Παληὸς φίλος, ὀχτρὸς δὲ γένεται. Ἐννοια σου κ' ἡ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει... Ἐῖναι τιμημένες, λέει, τιμημένες, κυρά μου... Κ' ἔχει τιμολόγιο, μαθές, ἡ τιμὴ; Μία γροσάρα, ἓνα μπεσλίκι, ἓνα ἐξάρι, ἓνα εἰκοσάρι, μιὰ λίρα, ὡς πόσα ἔχει;

Λιμοκοντόρο, ἓνα διπλό, ἓνα τάλλαρο, ἓνα εἰκοσιπεντάρικο, ἓνα κατοστάρικο, παραπάνω, πόσα ἔχει;... Νὰ σοῦ πῶ ἐγὼ πόσα ἔχει... Ἐκατὸ χιλιάδες χάριτινες δραχμὲς ἢ ἀρχόντισσα τῆς Ἀθήνας, ἓκατὸ χιλιάδες λίρες ἢ ἀρχόντισσα τῆς Πόλης ἢ πιὸ μεγάλη χανούμσσα, ἓνα ἑκατομμύριο λίρες ἢ ἑφτακρατόρισσα, δέκα ἑκατομμύρια ἢ Σουλτάνα...

Αὐτὸ εἶνε τὸ τιμολόγιο !...

Ἐπὶ τινα λεπτὰ ἔπαυε ν' ἀκούεται ἡ φωνὴ του. Εἶτα καὶ πάλιν ἤρχιζε νὰ μονολογῇ :

— Ἐχουν ἀξία ὅλα τ' ἄλλα πράγματα, κυρά μου, εἰς ἓναν κόσμον, ποῦ μόνον οἱ παράδες ἔχουν τιμὴ;... Ἄχ! κεφάλι, κεφάλι, ποῦ θέλεις χτύπημα στὸν τοῖχο αὐτὸν τὸν ραγισμένο, στὸ ντουβάρη, αὐτὸ τὸ μουχλιασμένο, τὸ βρώμικο... Πότε θὰ βάλῃς γνῶσι;... Ἐπροεπε νὰ ζῆ διακόσια, πεντακόσια χρόνια ἓνας ἀνθρώπος, γὰρ νὰ μπορέσῃ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸν κόσμον... Σὰν ξαναγένω νύφη, ξέρω καὶ καμαρώνω... Καλὰ τὸ λέν οἱ Ἀγάδες ἐκεῖ πέρα—μωρέ, ποῦ εἶστε, τάγια χόματα;... Τοῦ Ρωμηοῦ ἡ γνώμη ὕστερα ἔρχεται... *Γιουννανὶν ἀκίλ σουραντὰν γκελλίορ !*

Μίαν πρωίαν ἡ κυρὰ Γιάνναινα, καθὼς ἐξῆλθε πρωὶ-πρωί, εἶδε νὰ ξεμυτίξῃ ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ Βαγγέλη ἓνα κεφαλάκι μικρὸ, ξεσκούφωτο, μετὰ κάτι κορδέλλες καὶ φιογκοὺς στὰ μαλλιά, ν' ἀνεμίξῃ ἓνα φουστανάκι, καὶ νὰ γλυστράῃ εἰς τὸ χαλικόστρωτον τῆς αὐλῆς ἔδαφος καὶ νὰ φεύγῃ ὡς ἀστραπή. Τῆς ἐφάνη νὰ ἦτον μία γυναικοῦλα, σουφρωμένη, μικρόσωμος, σχεδὸν γροηῦλα.

Τότε ἔκαμεν αὐστηρὰς παρατηρήσεις εἰς τὸν Βαγγέλην. Αὐτῆς δὲν τῆς χρειάζονται τὰ τοιοῦτα. Δὲν ἀνέχεται νὰ κακοσυστηθῇ στὴ γειτονιά τὸ σπῆτί της. Καὶ θὰ τῆς κάμῃ τὴν χάρι νὰ τῆς ἀδειάσῃ τὴν γωνιά.

Ἡ νοικάρισσα, ἡ Κατερινὴ ἢ Πολίτισσα κάτοχος τοῦ δευτέρου δωματίου, καθὼς ἐμβαινες ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα, ἦτον θαρροετὴ κ' ἐλεύθερη γυναῖκα. Εἶχεν ἀρχίσει νὰ χωρατεύῃ ὀλίγον μετὰ τὸν Βαγγέλην, ἄκακα νὰ τὸν πειράξῃ. Μίαν πρωίαν, καθὼς ἔβγαινε ἐκεῖνος μετὰ τὸ λαγοῦτο ἀπὸ τὴν κάμαρη, τοῦ ἤρπασε μετὰ θάρρος τὸ λαγοῦτο, τὸ ἀκούμβησεν ἐπὶ τοῦ βραχίονός της, κ' ἐδοκίμαζε μετὰ τὸ πληκτρον νὰ βγάξῃ φωνάς.

— Ἐ! καῦμένη, κύρ Βαγγέλη!... δὲν εἶσαι καὶ σύ, κανέναν μερακλῆς... δὲν σ' ἀκούσαμε καμμιά βραδυὰ νὰ μᾶς παίξῃς κ' ἐδῶ τίποτα... Εἶναι καμπόσοι βιολιτζῆδες τόσο μερακλῆδες, ποῦ καλλίτερα παίζουν μονάχοι τοὺς ὅταν τοὺς ἔρχεται τὸ κέφι, παρὰ ὅταν τοὺς δίνουν οἱ ἄλλοι παράδες.

— Ἐσύχασε, κυρά μου, κ' ὁ λύκος τὴ φωλιά του δὲν τὴ μολύνει ποτέ!... Ἐδῶ ἡ κυρὰ Γιάνναινα, δὲν τῆς ἀρέσουν νὰ παιγνίδια, μήτε τὰ λαλούμενα.

Ἡ Κατερινιώ ἔβαλε τὸ λαγοῦτο πλάγιον ἐπὶ τοῦ στέρνου της, κ' ἔκαμνε τάχα πῶς τὸ παίζει.

— Ἀφησέ το, κυρά μου, μὴ τὸ καταπιάνεσαι! . . . Δὲν εἶναι γιὰ τὰ χεράκια σου . . .

Ὅταν ὁ Βαγγέλης, τὴν νύκτα τῆς ἰδίας ἡμέρας, εὐρέθη ὅτι εἶχε πίνει πολὺ ρακὶ καὶ κρασί, τότε ἐνθυμήθη τὴν προωινὴν μικρὰν σκηνὴν μετὰ τὴν Κατερινιώ, τὴν ζωντοχήραν, καὶ φαίνεται ὅτι ἔδωκεν ἐρμηνεῖαν, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ δώσῃ σύμφωνα μετὰ τοὺς καπνοὺς τῆς ὥρας ἐκείνης.

Ἐπανῆλθε διὰ νὰ κοιμηθῇ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Καθὼς ἐμβῆκεν ἀπὸ τὴν αὐλόπορταν, ἐστάθη παρὰ τὴν δευτέραν θύραν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐγρουτσάνισε δύο ἢ τρεῖς φθόγγους μετὰ τὸ πληκτρον ἐπὶ τοῦ λαγοῦτου, εἶτα μετὰ τοὺς ὄνυχας, ἤρχισε νὰ γρουτσανίζει καὶ τὴν σανίδα τῆς θύρας.

— Ἀνοιξε, Μαριῶ μ', τὴν πόρτα! . . . Ἐ! Κατερινιώ μ'! ἀνοιξε.

Ἡ Κατερινιώ, ἢ ἐκοιμάτο, ἢ ἐξυπνη ἦτο, δὲν ἔδωκεν ἀπάντησιν. Ὁ Βαγγέλης ἤρχισε νὰ μονολογῇ ἔξωθεν τῆς θύρας:

— Ξένοι στὰ ξένα, κυρά μ'! ξενάκια ὅλοι εἴμαστε. «Ποῦ νὰ καθήσω, νὰ ξενυχτίσω;» Ἄχ! εἶνε κακὸς ὁ κόσμος, κυρά μ'! δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς τὸν πόνον του! . . . Σεβντάς, ἄχι, καὶ μὸς, μαράζι, ντέρτι, μεράκι, βάσανο, κυρά μ'! . . . «Σ' ἀφίνω τὴν καλὴ νυχτιά, πέσε γλυκὰ κοιμήσου! καὶ στ' ὄνειρό σου! . . .»

Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόασις. Ὁ Βαγγέλης ἀπεχώρησεν ἤνοιξε τὴν ἰδίαν θύραν του, δύο πόρτες παρα-

πέρα, κ' ἔμεινε ἀγρυπνος, μονολογῶν, μορμουρίζων καὶ σιγοτραγουδῶν, ὡς τὸ προῖ.

Εἶτα ἐκοιμήθη ἕως τὸ μεσημέρι. Ὅταν ἐξύπνησεν ἤκουσε τὴν Κατερινιώ ἀπ' ἔξω νὰ διακωδονίζει πρὸς τὰς ἄλλας γειτονίσσας τὸ συμβὰν τῆς νυκτός, ὡς κωδονοφόρος ἀρετή, εἶδος κροταλίου. Καὶ πάλιν, ἂν ἦτο βεβαία ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν εἶχεν ἀκούσει, εἶνε ἀμφίβολον ἂν θὰ ἔλεγε τίποτε.

Ἄλλ' ἢ ὑπόληψις της, βλέπετε, καὶ τὸ «ὁ κόσμος εἶνε κακός», τὴν ἔκαμνον νὰ θορυβῇ.

Ὁ Βαγγέλης ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του ἤκουε τὴν φωνὴν τῆς Κατερινιώ, ἣτις διεμαρτύρετο λέγουσα:

— Καὶ ποιά εἰμ' ἐγώ! . . . Θάρρεψε πῶς ἤμουν καμιὰ σὰν τὰ μοῦτρά του, ὁ χαμένος! . . . Ἄν δὲν τοῦ σπᾶσω τὸ κεφάλι του, νὰ τὸ κάμω μακρουλὸ καὶ κούφιο καὶ πλακαρό, σὰν τὸ λαγοῦτό του, νὰ μὴ μὲ λένε Κατερινιώ.

Ὁ ὀργανοπαίκτης, αἰσθανόμενος μεγάλην καρῆβαν, συνάμα δὲ καὶ φόβον κ' ἐντροπὴν, δὲν ἐξῆλθεν ὡς τὸ βράδυ. Σὰν ἐνύκτωσε καὶ δὲν ἤκουε πλέον φωνάς, οὔτε πατήματα ἔξωθεν τῆς θύρας του, ἀπετόλησε νὰ ἐξέλθῃ.

Ἡ κυρὰ Γιάνναινα, ἢ ὁποία, φαίνεται, τὸν παρεμόνευε, τὸν σταματᾷ καὶ τοῦ λέγει:

— Αὔριο, τὸ δίχως ἄλλο, νὰ βρῆς κάμερα, νὰ κουβαλιστῆς! . . . Ἄς μὴν ἐτελείωσῃ κ' ὁ μῆνας! . . . καλλίτερα ἔχω νὰ σοῦ δώσω πίσω τὰ λεπτὰ, ὅσα κάνει γιὰ τῆς μέρες τοῦ μηνὸς ποῦ μένουνε. Δὲν θέλω ἐγὼ ἱστορίες μετὰ σπῆτί μου, ἀκοῦς; . . .

— Νὰ βρῶ κάμερα καὶ φεύγω, κυρά!...

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον, καί, πᾶτ, κίουτ! τοῦ ἔρχονται δύο κατακεφαλαιὺς ἐκ τῶν ὄπισθεν. Ἡ Καθερνιώ, μὲ ἐλαφρὸν βῆμα, εἶχε πλησιάσει ἐκ τῶν νότων, κ' ἐννοοῦσε νὰ ἐκδικηθῆ διὰ τὴν προσβολήν.

— Φχαριστῶ, κερά μου... μὴ χειρότερα!

Ἡ Βαγγέλης ἐφυλάχθη, προέτεινε τὸ λαγοῦτο ὡς ἄσπίδα καὶ ἡ ὀργίλη γυνὴ δὲν ἐπρόλαβε νὰ τοῦ καταφέρει ἄλλην.

— Θέλησα νὰ σοῦ κάμω, μιὰ πατινάδα, κυρά μου· μονάχη σου τὸ ἐζήτησες... εἶπες, γιατί νὰ μὴν παίζω ὅταν εἶμαι μονάχος, ὅπως κάνουν οἱ μερακλήδες. — Ἐγὼ σοῦ εἶπα, μὲ τὸ λαγοῦτο νὰ μὴν καταπιάνεσαι.

Ἄπορον πῶς εἶχε τόσῃν ἐτοιμότητα. Ἴσως νὰ εἶχε προμελετήσει τὴν ἀπόκρισιν ταύτην, κατὰ τὰς ὥρας τῆς μοναξίας.

Τὴν νύκτα δὲν ἐπανῆλθεν ὁ Βαγγέλης καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπιούσαν, εἴτε ἠρεῦνα, εἴτε ὄχι διὰ νὰ εὔρη δωμάτιον, δὲν ἐφάνη. Τὴν ἐσπέραν, ἀφοῦ ἐνύκτωσε, παρουσιάζεται ἕξαφνα μία γυνή, ἄγνωστος εἰς τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ, εὐρίσκει τὴν σπιτονοικοκυρὰν καὶ τὴν κόρην τῆς ἐν ὑπαίθρῳ εἰς τὴν αὐλὴν καὶ λέγει «καλησπέρα».

Εἶτα ἐρωτᾷ :

— Ἐδῶ κάθεται ὁ Βαγγέλης, ὁ λαουτιέρης;

Ἡ κυρὰ Γιάνναινα ἀργὰ-ἀργὰ ἀπήντησεν :

— Ἐδῶ κάθεται, μὰ αὔριο θὰ φύγῃ, θὰ κουβαλισθῆ.

— Ἀπόψε θὰ ἔρθῃ;

— Δὲν ξέρω.

— Γιατί; Πῶς γίνεται, νὰ μὴν ἔρθῃ νὰ κοιμηθῆ.

— Δὲν ξέρω, χριστιανή μου· δὲν ἔχω τὴν ἐννοια του.

— Δὲν εἶσαι τοῦ λόου σου, ἡ σπιτονοικοκυρά; Καὶ πῶς γίνεται νὰ μὴν ξέρῃς; Τρέχει, μαθές, τίποτε;

— Κάτι πολλὰ ρωτᾷς, κυρά, μᾶς σκοτίσες· εἶπε λαβοῦσα τὸν λόγον ἡ Δημητροῦλα, ἡ κόρη τῆς Γιάνναινας.

— Σώπα σύ, τὴν ἐπέπληξεν ἡ μάνα της.

— Θέλω νὰ τὸν περιμένω ἐδῶ, ὡς ποῦ νάρθῃ, εἶπεν ἡ ξένη.

Αἱ γυναῖκες δὲν ἀπήντησαν.

— Ἐγὼ εἶμ' ἕξαδέλφη του, προσέθηκεν ἡ νεωστὶ ἐλθοῦσα.

— Δὲν μᾶς μέλει πῶς εἶσαι ξαδέρφη του, ἔμορμούρισεν ἡ Δημητροῦλα.

— Τί εἶπες, κυρά;

— Τίποτε.

— Λοιπόν, σᾶς πειράζει τίποτε, νὰ καθήσω ἐδωδὰ νὰ τὸν περιμένω;

Ἡ Γιάνναινα ἔσεισε τοὺς ὤμους.

— Ποιὰ εἶναι ἡ κάμαρή του, σᾶς παρακαλῶ;

Ἡ Γιάνναινα διὰ χειρονομίας τῆς ἔδειξε τὴν θύραν τοῦ δωματίου τοῦ ὀργανοπαίκτη. Ἡ ξένη ἐλθοῦσα ἐκάθησεν ἐκεῖ εἰς τὸ κατώφλιον.

— Μαμά, πές της νὰ πάῃ ἀπὸ κεῖ ποῦρθε ὑπέλαβεν ἡ Δημητροῦλα εἰς τὴν μητέρα της· ἐμεῖς τὸν ἔχομε

για διώξιμο αὔριο, και θὰ μᾶς κουβαλᾷ ἐδῶ τῆς ξαδέρφες του!...

Ἡ γραῖα ἦτον συλλογισμένη.

— Μὰ δὲν ἐτελείωσε ὁ μῆνας γιὰ νὰ κλείση τὸ νοῦκι... Τί νὰ κάμω, ξέρω κ' ἐγώ;... Θέλεις νὰ τρέχουμε στῆς ἀστυνομίες;.. Ὅποιος ἔχει κάμαραις και νοικιάζει, τὸν μελᾶ του βρίσκει... ἔχει νὰ κάμη μὲ λογιῶν-λογιῶν ἀνθρώπους, κορίτσι μου...

Ἡ νεωστὶ ἐλθοῦσα ἐκράτει μικρὰν δέσμη, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶχεν ἰδεῖ τέως ἢ Γιάνναινα και ἢ κόρη της, ἐπειδὴ ἢ ξένη τὴν εἶχεν ἀποθέσει, κατὰ συγκυρίαν ἴσως και χωρὶς νὰ ξέρη, ἀκριβῶς πλησίον τῆς κλειστῆς θύρας τοῦ Βαγγέλη. Εἶτα, ὅταν ἐκάθισεν εἰς τὸ κατώφλιον ἐτράβηξε τὴν δέσμη ταύτην πλησιέστερον πρὸς ἐαυτήν.

Ἡ Δημητροῦλα εἶδε τὸ κίνημα κ' ἐπιθύρῃσεν εἰς τὴν μητέρα της. Τότε ἢ Γιάνναινα:

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, κυρά, ἐφώνηξε· βλέπω κ' ἔχεις ροῦχα· μὴν εἶσαι γιὰ ξενύχτι ἀπόψε ἐδῶ;... Δὲν ἔχουμε κανένα χάνι ἐμεῖς!... Ἄλλοῦ νὰ κοπιᾶσῃς!... Τὸν ἐξαδέρφό σου, τί τὸν ἔχεις, τὸν ἔχουμε γιὰ ξύσιμο αὔριο...

Ἡ γυνὴ μετὰ τινα σιωπὴν ἀπήντησε:

— Δὲν ξέρω κ' ἐγώ, ἂν θὰ κοιμηθῶ ἀπόψ' ἐδῶ ἢ ὄχι!... Ὁ ἴδιος θὰ μοῦ πῆ... Ἐγὼ τᾶχω ἄλλοῦ τὰ ροῦχά μου... Αὐτὰ ποῦ βλέπεις δὲν εἶνε ροῦχα... Νὰ τὸν ἰδῶ μόνον και μπορεῖ νὰ μὲ ὀδηγήσῃ ἄλλοῦ νὰ φύγω...

— Δὲν εἶνε ροῦχα, ἀμμή, τί εἶνε; ἐφώνησεν ἢ Δημητροῦλα.

Ἡ ξένη δὲν ἀπήντησεν εἰς τοῦτο, μόνον ἐπέφερεν:

— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ σᾶς παραβαρύνω, κυρά· ἐγὼ δὲν εἶμαι κακὴ γυναῖκα. Λυποῦμαι ἂν δὲν τᾶχετε καλὰ μὲ τὸ Βαγγέλη, ἀλλὰ τί φταίω ἐγώ;

Πράγματι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς δέσμη ἦσαν τέσσαρες ἢ πέντε ὄρνιθες και πετεινοὶ δεμένοι ἀπὸ τοὺς πόδας, και τυλιγμένοι εἰς μέγα πλατὺ ράκος. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη ὁ κλωγμὸς τῶν ὀρνίθων.

— Μαμά, κότες ἔχει! εἶπεν ἢ Δημητροῦλα.

— Ἄ! ἦρθες βλέπω, μὲ τῆς κόττες σου κυρά.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐφάνη εἰς τὸ σκότος και εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνταύγεια τοῦ νυσταλέου φανοῦ τοῦ δρομίσκου ἢ σκιερὰ μορφὴ τοῦ Βαγγέλη, εἰσελθόντος ἀπὸ τὴν ἀλλόπορταν.

— Ἄ! καλῶς σὲ ἤῤα, ἐξαδέρφε, ἐφώνησεν ἢ ξένη, πάραυτα ἀναγνωρίσασα αὐτόν.

Ὁ Βαγγέλης μὲ λίαν ταπεινὸν ἦθος και τρόπον ἐξηγήθη δι' ὀλίγων λέξεων ὅτι ἢ ἐλθοῦσα εἶνε πρᾶγματι ἐξαδέλφη του, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ξενοικιάσῃ τὸ δωμάτιον, ὅπου ἐκατοικοῦσεν, ἐπειδὴ εἶνε διὰ ταξίδι, αὔριον ἢ μεθαύριον, και ἢ σπιτονοικοκυρά της εἶχε σπεύσει νὰ τὸ προενοικιάσῃ, ὅτι τὰ ροῦχα της δεμένα τὰ ἔχει ἀφήσει εἰς φιλικὴν οἰκίαν και ὅτι, ἀφοῦ κ' αὐτός, ἅμα εὔρη δωμάτιον θὰ μετοικήσῃ, ἄς ἐπιτρέψῃ ἢ κυρά Γιάνναινα νὰ μένη κ' ἢ ἐξαδέλφη του μίαν νύκτα ἐδῶ· ἐὰν πάλιν ἢ κυρά Γιάνναινα ἐπιμένῃ ὅτι

πρέπει να φύγη αυτός, πριν τελειώσει ο μήνας, αύριο, χωρίς άλλο, θα εύρη δωμάτιον και θα φύγη, κι' αυτός κ' η εξαδέλφη του. Μιά βραδυά είν' αυτή.

Ἡ Γιάνναινα σχεδὸν συνεκινήθη ἀπὸ τὸν ταπεινὸν τρόπον τοῦ Βαγγέλη, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ δείξη ἴσως ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἀρμόζει εἰς μίαν οἰκοκυράν, ὅπου ἔχει σπήτια κ' ἐνοικιάζει, νὰ φαίνεται δεικνύουσα συμπάθειαν πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι «δὲν ἔχουν στὸν ἥλιο μοῖρα», καθὼς κάμνουν ἄλλαι γυναῖκες τοῦ δρόμου

— Τί νὰ κάμουμε, πλέον! . . . εἶπε μὲ στρουφνὸν τρόπον.

Ἄλλ' ὁ τρόπος αὐτὸς δὲν ἤρρεσεν εἰς τὸν Βαγγέλην, ὅθεν οὗτος ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ :

— Ξέρεις, ἀπὸ τὸ νόμο δὲν ἔχεις κανένα δικαίωμα, τὰ γνωρίζω ἐγὼ αὐτά, ἄς εἶμαι καὶ Τουρκομερίτης . . . Ὅσο δικαίωμα ἔχω ἐγὼ νὰ ξεετάζω ποιοὶ καὶ πόσοι ἔρχονται στὸ σπήτι σου καὶ τί τοὺς ἔχεις, ἂν εἶνε γενειά σου ἢ ὄχι, ἄλλο τόσο ἔχεις καὶ σὺ νὰ ξεετάξης ποιὸν μπάζω στήν κάμαρα, ἀφοῦ τὸ νοῖκι σου τῶχω πληρωμένο. Μπορεῖς μόνον ἔξωσι νὰ μοῦ κάμης, μὲ προθεσμία . . . Μὰ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ μὲ τὸ γλυκό, ἐπειδὴ πλειότερο ψομί τρώεται μὲ τὸ μέλι, ποῦ λέει ὁ λόγος, γιὰ νάμαστε ἐξηγημένοι φιλικῶς . . . Κι' ἂν ἐσφάλαμε πάλι κ' ἐμεῖς συμπαθᾶτε μας καὶ Θεὸς σχωρὲς' σας.

Ἡ ξένη, ἡ νεοφερμένη, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν τὴν εἶδεν ἡ Γιάνναινα εἰς τὸ σκότος, εἰς τὴν ἀνταύγειαν

τοῦ φανοῦ τῆς ὁδοῦ, καθὼς ἦτον ἀνοικτὴ ἢ ἀλλόπορτα, δὲν ἦτον, ἦτο βεβαία ἡ Γιάνναινα, ἡ ἴδια μὲ τὴν γυναικοῦλαν ἐκείνην, τὴν μισόγρηαν καὶ σουφρωμένην, ποῦ εἶχεν ἰδεῖ νὰ βγαίνει ἕνα προῖ, μὲ ἀνεμίζον τὸ φουστανάκι τῆς, ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Βαγγέλη. Ἐν τούτοις οὔτε αὐτή, οὔτε ἡ Δημητροῦλα, ἡ κόρη τῆς, οὔτε ἡ δύο νοικάρισσες, ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἐξαδερφοσύνην τῆς.

Ἐγκατεστάθη μέσα εἰς τὸ χαμόγειον τοῦ Βαγγέλη, καὶ δὲν ἔφυγεν οὔτε τὴν ἐπιούσαν, οὔτε τὴν μεθεπομένην, οὔτε τὴν ἄλλην ἡμέραν. Πάντοτε ἔλεγε πῶς θὰ φύγη αὐριον, καὶ τὸ αὐριον δὲν εἶχε ποτὲ τελειωμόν. Ὁμιλοῦσε διὰ τὰ ροῦχά τῆς, διὰ τὰ ἐπιπλά τῆς, τὰ ὅποια εἶχεν ἀκουμβημένα προσωρινῶς εἰς ἕνα σπήτι, καὶ θὰ πάη νὰ τὰ πάρῃ, καὶ ποῦ νὰ τὰ βάλῃ, καὶ ποῦ νὰ τὰ κουβαλᾷ . . . καὶ θὰ φύγη αὐριον διὰ ταξίδι . . . Τὰ ἴδια ἐπεβεβαίωσε καὶ ὁ «ἐξαδέλφος» τῆς ὁ Βαγγέλης.

Ἡ κυρὰ Γιάνναινα καθημερινῶς σχεδὸν τοῦ ὑπενθύμιζεν ὅτι πρέπει νὰ εύρη δωμάτιον νὰ φύγη· ἐτελείωσεν ὁ μήνας, ὁ προπληρωμένος, καὶ σὰν ἤρχισεν ὁ δεύτερος, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ λαγοῦτο ἐδικαιολογεῖτο λέγων ὅτι δὲν πληρώνει, ἐπειδὴ θὰ μετοικίση, καὶ ἐπιφυλάσσεται νὰ πληρώσῃ μόνον τῆς μέρας ὅπου θὰ ἔκαμνον νὰ δίδῃ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ μετακομισθῇ εἰς ἄλλον οἶκημα,

Κατ' εὐτυχίαν τὸ δωμάτιον εἶχεν ἕν μικρὸν ὑπόγειον, πολὺ ρηχόν, μισὸ μπόι τὸ βάθος, μὲ μίαν κλαβανήν. Ἐκεῖ κάτω ἔβαλεν ἡ ξένη τῆς κόττες τῆς, νὰ

κατιάσουν. Είπεν ὅτι ὀνομάζεται κυρὰ Σταυροῦλα. Ἐκεῖθεν κάθε βράδυ, κάθε μεσάνυχτα καὶ κάθε πρωί, σχεδὸν πᾶσαν ὥραν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, ἐλαλοῦσαν βραχνοὶ καὶ μεγαλόστομοι οἱ δύο πετεινοί. Σχεδὸν δὲν ἄφιναν κανέναν νοικάρην νὰ χορτάσῃ τὸν ὕπνον, τόσον δυνατὰ καὶ τόσον συχνὰ ἐλαλοῦσαν. Κ' ἢ κότες ἀνάμεσα ἐκακάριζαν. Κ' οἱ δύο πετεινοὶ μὲ τῆς τρεῖς κότες ἐτρέφοντο κ' ἐπάχυναν καλὰ ἐκεῖ μέσα.

Ἡ κυρὰ Σταυροῦλα δὲν τὰς ἄφινε ποτὲ νὰ ἐξέρχονται εἰς τὴν αὐλήν. Κ' ἢ ἰδίᾳ δὲν ἐξήρχετο ποτὲ νὰ κάμῃ τρία βήματα ὡς τὴν αὐλόπορταν, διὰ νὰ ψωνίσῃ τίποτε ἀπὸ κανένα γυρολόγον ἢ μανάβην, χωρὶς νὰ κλειδώσῃ καλὰ τὴν θύραν, καὶ νὰ βάλῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν τσέπην της.

Αἱ τέσσαρες γυναῖκες, ἢ σπιτονοικοκυρὰ μαζὶ μὲ τὴν κόρην της, ἢ Κατερινὴ ἢ ζωντοχήρα, κ' ἢ κυρὰ Μήτρανα, ἢ μήτηρ τῆς μισηῆς δουζίνας παιδιῶν, ἔκαμαν μέγαν συνασπισμὸν καὶ σταυροφορίαν ἐναντίον τῆς Σταυρούλας. Δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἐξαδερφοσύνην της, τὴν ἐσκυλόβριζαν, τὴν ἔλεγαν ὅτι εἶνε κ' αὐτὴ μιὰ «ἀπὸ κεῖνες». Δὲν τὴν ἄφιναν νὰ προκύψῃ εἰς τὴν θύραν, χωρὶς νὰ ζητήσουν νὰ εὔρουν ἀφορμὴν κανεὶν ἐναντίον της. Τέλος ἀπαιτοῦσαν νὰ ξεκουμπισθῇ, νὰ τοὺς ἀδειάσῃ τὴν γωνιά, νὰ ξεβρωμήσῃ ἀπ' ἐκεῖ αὐτὴ κ' ἢ κότες της.

Ὁ ἐξαδελφός της, πότε ἤρχετο τὴν νύκτα, πότε ἔλειπεν. Αὐτὴ τοῦ ἔκαμνε παράπονα κατὰ τῆς οἰκοκυρᾶς καὶ τῶν γειτονισσῶν

—Τί κόσμος εἶν' αὐτός, καλέ ;

Ὁ Βαγγέλης πότε ἐμορμύριζεν ἐναντίον των, πότε ἐσιώπα. Συνήθως εἶχε τὸ λαγοῦτο ὑποκάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην του, καθὼς ὑποκάτω ἀπὸ τὰ σκέλη του ὁ σκύλλος τὴν οὐράν.

Μίαν ἐσπέραν, ὅτε ἔγεινε ραγδαιοτάτη καὶ διαρκῆς βροχή, ἢ στέγη ὅλων τῶν σαθρῶν χαμογείων διέρρευσε. Τὸ πάτωμα ἔγεινε λίμνη. Ὅλων τὰ ὀδοῦνᾶ ἐβράχησαν. Ὁ Βαγγέλης ἔλειπε τὴν νύκτα. Ἦλθε τὸ πρωί, εὗρίσκει τὸ στρῶμα καὶ τὰ σκεπάσματα τῆς κλίνης ὅλα βρεγμένα, καὶ ἀρχίζει πικρὰν ἐπίπληξιν κατὰ τῆς ἐξαδέλφης του.

—Μήπως καὶ τὰ δικὰ μου δὲν θὰ βράχηκαν τάχα, ἐκεῖ ποῦ βρίσκονται ; εἶπε μεγαλοφώνως, ἴσως διὰ νὰ τὴν ἀκούουν ἔξω, ἢ Σταυροῦλα. Νά, καὶ τὸ παπλωματάκι μου, κύττα, πῶς ἔγε νε !

Εὐρέθη νὰ ἔχῃ πάπλωμα, ἐνῶ ὅταν ἐπρωτοῦρηθε δὲν εἶχεν ἄλλο τίποτε παρὰ τῆς κότες. Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ ἐξαδελφός της τῆς εἶχε φέρει ἀπὸ ἄγνωστον μέρος, ἐν τῷ μεταξύ, αὐτὸ τὸ πάπλωμα.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἤρχισε μεγάλη γοῖνα καὶ φαγοῦρα μεταξύ τοῦ Βαγγέλη καὶ τῆς ἐξαδέλφης του. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὴν παρεκάλεσεν ἀποτόμως νὰ φύγῃ, τέλος πάντων, ἐπειδὴ κ' αὐτὸς θέλει νὰ φέρῃ ἐδῶ «τὴν γυναῖκά του», νὰ ζήσῃ σὰν ἄνθρωπος, νὰ νοικοκυρευθῇ.

Τότε ἢ Σταυροῦλα, παραδόξως, ἐπεκαλέσθη τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἄλλων γυναικῶν, τῶν τέως ἀσπόνδων πολεμίων της. Σὰν ἤκουσαν αἰεῖναι ὅτι τὴν διώχνει,

διὰ νὰ φέρη τὴν «λεγάμενη», (ἢ ὁποία, καθὼς ἐσυμπέρανε μετὰ μεγάλης πιθανότητος ἡ Γιάνναινα, θὰ ἦτον ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδῆ νὰ προβάλλη μίαν προίαν ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ Βαγγέλη), ἔγειναν «τὸ ἓνα τους» μαζί μετὰ τὴν Σταυροῦλαν, κ' ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τοῦ Βαγγέλη καὶ τῶν σχεδίων του. Τώρα διὰ πρώτην φορὰν ἐπηγγέλλοντο ὅτι ἐπίστευον εἰς τὴν συγγένειαν τῆς Σταυρούλας.

— 'Ακοῦς! νὰ διώχνη, ὁ πρόστυχος, τὴν ἑξαδέλφη του, γὰ νὰ μᾶς κουβαλήσῃ ἐδῶ τὴν παληοπατσαβούρα! . . .

Ὅθεν μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὁ λαγουτιέρης, βλέπων ὅτι «οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται», ἐμάζωξε τὰ ροῦχά του, ἐπῆρε τὴν κασσελίτσαν του στὸν ὤμον, τὸ λαγοῦτό του. ὑπὸ τὴν μασχάλην κ' ἐπῆγε νὰ βρῆ, «τὴν γυναικίκα του, νὰ νοικοκυρευθῆ».

Τώρα ἔμεινεν ἡ Σταυροῦλα κυρίαρχος τοῦ δωματίου. Ἡ εἰρήνη ἐφαίνετο πλέον βεβαία ἐντὸς τῆς αὐλῆς. Πλὴν ἀμέσως τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἡ Γιάνναινα κ' ἡ κόρη τῆς, ἡ Μήτραινα, ἡ Κατερινιώ, ὄλαι εὐροῦσαι ὡς πρόφασιν τὸ σκούπισμα τῆς αὐλῆς, τὸ λάλημα τῶν πετεινῶν, ἢ ὅ,τι δῆποτε, ἤρχισαν πάλιν σφοδροτάτην καταφορὰν ἐναντίον τῆς ξένης.

Ποτὲ αὐτὴ δὲν ἤκουσε τ' ὄνομά τῆς. Ὅλα τὰ παρεγκώμα, ὅσα δὲν ὑπῆρχον εἰς κανὲν ἐκδεδομένον λεξικόν, τῆς ἔρριπτον κατάμουτρα.

— Ἡ κοτταροῦ, ἡ κοκοτταροῦ, ἡ κοκκουροῦ! . . . ἡ χωρχαλοῦ, ἡ πετειναροῦ! . . . ἡ μουρλουλοῦ, ἡ ζουρλουλοῦ! . . .

Καὶ ὅλος ὁ ἀτελείωτος ὄρμαθὸς τῶν εἰς «οὔ».

Τὴν παρίστων μόνον ὡς ἀποτυχοῦσαν ἐρωμένην τοῦ λαγουτιέρη, ἡ ὁποία δὲν μπόρεσε νὰ τὸ βαστάξῃ πλησίον τῆς, κ' ἐκείνος τῆς ἔφυγε. . . καὶ καλὰ ποῦ ἔκαμε!

Ἐν τοσοῦτῳ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, φθίνοντος Σεπτεμβρίου ἡ Σταυροῦλα ἄδειασε τὸ δωμάτιον, καὶ φαίνεται ὅτι ἀνεχώρησε πράγματι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὶν φύγη οἱ πετεινοὶ δὲν εἶχον ἀκουσθῆ εἰς τὴν αὐλήν. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν τῆς συναντᾷ ὁ Βαγγέλης πλησίον εἰς τὴν Βλασσαροῦ, ὅπου μετώκησεν, ἓνα ἀπὸ τοὺς νοικάρηδες τῆς κυρὰ Γιάνναινας καὶ τοῦ λέγει:

— Ἡ δασκάλα πῆρε τὸν διορισμό τῆς, καὶ μᾶς ἔφυγε. . . πάει στὰ χωριά τοῦ Βόλου. . . Εἶδες δά, κ' ἐκείνη ἡ Γιάνναινα, κ' ἡ ἄλλαις ἐκεῖ, τί κόσμος! Πῶς τὴν ἐσκυλλόβριζαν ἄδικα τὴν καυμένην.

Τότε μόνον διὰ πρώτην φορὰν ἠκούσθη ὅτι ἡ «πετειναροῦ» ἦτο δασκάλα. Ὁ ἄνθρωπος ἀκούσας εἶπεν ἀφελῶς μέσα τοῖς:

— Ἄ! ἦτον δασκάλα! . . . Γι' αὐτὸ εἶχε τοὺς κοκκούς! Σὲ κανένα Τμηματάρχῃ θὰ τοὺς κουβάλησε.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ Ο ΥΛΙΣΜΟΣ

Συγγραφεύς τις (*) παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὑπόκειται εἰς περιοδικὰς ἐκλείψεις. Εἰς τοιαύτην δὲ ἐκλείψιν ἀποδίδει τὰς ὑφισταμένας σήμερον ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

Ἐκλείπει καὶ ὁ ἥλιος καὶ ὁμοῦς ἀναφαίνεται πάλιν λαμπρότερος. Τὸ φωτοβόλον ἄστρον θέλει ἐξακολουθεῖ, ἐνόσω ὑπάρχει ὁ κόσμος νὰ διατρέχη τὸν ἡμερήσιον δρόμον του, καὶ τῶν θνητῶν ἡ διάνοια θὰ στρέφεται ἀείποτε πρὸς τὸ θεῖον ὡς πρὸς τὴν μόνην αὐτῆς ἀνάπαυσιν ἢ τὸν μόνον ἀγῶνα.

Τι εἶναι ὁ ἥλιος; διὰ τοὺς μὲν αἶνιγμα, διὰ τοὺς δὲ θαῦμα· καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ εἶναι διὰ τοὺς μὲν γριῶς, διὰ τοὺς δὲ λαμπάς.

Ὁ περιώγυμος Λιττρέ, ἀποθανὼν πρὸ δύο μηνῶν ἐν Παρισίοις, καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Αὐγουστος Κόντ «δὲν ἀρνοῦνται τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸν θέτουσι κατὰ μέρος». Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Λιττρέ ἐβαπτίσθη καὶ ἐκοινώνησε τῶν μυστηρίων κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ βίου αὐτοῦ στιγμάς.

Λέγουσιν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν κληρικῶν, τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς του παρέτρειψεν αὐτόν. Τί ἀποδεικνύει τοῦτο; ὅτι ὁ πενιχρὸς οὗτος ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος εἶναι ἀσθενέστερος ἢ ὥστε νὰ ἐπιχειρῇ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ θεῖον.

Πρὸ τῶν σήμερον ὑλιστῶν, δαρβινιστῶν καὶ θετι-

(*) Ὁ Κάρολος Λεβέκ ἐν τῇ «Ἐπιστήμῃ τοῦ Καλοῦ».

μιστῶν ὑπῆρξαν οἱ ἀπαισιόδοξοι, οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ οἱ κριτικισταὶ· ἀλλὰ παρῆλθον· πρὸ αὐτῶν ἦσαν οἱ πανθεῖσταί, ἀλλὰ ἐξέλιπον. Παρέρχονται, κρύπτονται ἐν τῇ σκιᾷ, ἀφανίζονται, ἀφοῦ ἐπὶ βραχὺ τέρφωσι τοὺς φιλοκαίνους καὶ τοὺς φιλαναγνώστας διὰ περιέργου συναυλίας λέξεων καὶ γνωμῶν. Ὁ δὲ Χριστιανισμὸς ἔμεινε καὶ θὰ μένη.

Τὸ ἀρνεῖσθαι τὴν αἰτίαν πράγματός τινος εἶναι τοσοῦτον ἄτοπον, ὅσον καὶ τὸ ἀρνεῖσθαι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἦττον παράλογοι ἦσαν οἱ παραδοξολόγοι ἐκεῖνοι φιλόσοφοι, οἵτινες ἠρνήθησαν ἀπλῶς τὴν ὑπαρξιν κόσμου. Ὁ Ἀναξαγόρας ὁμοῦς, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τόσον ἀστείαν ἰδέαν, εἶπε πρὸ δισχιλίων ἐτῶν, ὅτι νοῦς ἐδημιούργησε τὰ πάντα. Ὁ δὲ Σωκράτης, ὅτε ἠρμήνευε πρὸς τὸν Ἀριστοδήμον τὴν θαυμαστὴν σκοπιμότητα τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, οὐδὲν ἄλλο ἔπραττε ἢ ἔθετε τὰς βάσεις τῆς ἐν τῇ νῦν χριστιανικῇ ἐπιστήμῃ λεγομένης **τελεολογικῆς ἀποδείξεως** τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

Πνεῦμα εὐθύ, διάνοια ὑψηλὴ καὶ εὐρεῖα, ὁ ὄντως ἐκεῖνος φιλόσοφος ἀνεκάλυπτε φῶς, ὅπου οἱ πολλοὶ εὐρίσκουσι σκότος. Μετεῖχε τῆς οὐσίας τοῦ ἀληθοῦς καὶ μετέδιδον αὐτῆς πρὸς πάντας. Ὁ πόθος τῆς μωρᾶς ἐπιδείξεως, ἡ μαγία τοῦ κενὰ ἐκάστοτε λέγειν, ἡ δοκησιοσοφία, ὁ τῦφος καὶ ἡ οἴησις ἄγουσιν εἰς τὰς συγχρόνους ἀθεϊστικὰς θεωρίας, ἀφ' ὧν τοῦναντίον ἀπάγει ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἀκραιφνὴς φιλοσοφικὴ ζήτησις τῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κειμένης ἀληθείας.

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΚΟΥΤΣΟΥΡΑ

Σοβαρὸς καὶ ἀρχαϊκός, γαλανὸς καὶ ἀνοιχτοπρόσωπος ὁ κύριος Δημητράκης τ' Ἀγάλλου, μὲ τὰς πλατείας χειρίδας, τὴν κεντητὴν ζώνην, καὶ τὰ στιλπνὰ πανωβράκια του, ἐσύχναζε καθ' ἑκάστην εἰς τὸ Κιόσι . . . ἐντὸς τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ Κάστρου, καὶ ἀντικρὺ εἰς τὸ μικρὸν τζαμί, τὸ ὁποῖον εὗρισκετο διὰ τὸν τύπον ἐκεῖ, τάχα διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ μοναδικοῦ Ἀγᾶ, ὅστις εὗρισκετο ὡς σημεῖον συνδέσμου καὶ ὑποταγῆς ἐφ' ὅλης τῆς νήσου. Ἐκεῖ ἐσυναθροίζοντο ὅλοι οἱ προεστοί, πρόκριτοι καὶ δημογέροντες τοῦ τόπου, διὰ νὰ καπνίζουν τὸ μακρὸν τσιμποῦκι, νὰ πίνουν τὸ σερμπέτι, καὶ νὰ συζητοῦν ὡς μεγάλα κεφάλια, τὰ συμφέροντα ὅλης τῆς κοινότητος. Ἐσχάτως μόνον τὸ σερμπέτι ἤρχισε ν' ἀντικαθιστᾶ ὁ καφές, τὸν ὁποῖον ἐκόμισε πρῶτος, ἐπιστρέψας ἄρτι ἐκ τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ κύριος Ἀλεξανδράκης ὁ Λογοθέτης, μεγαλέμπορος καὶ πρῶτος προεστὸς τοῦ Κάστρου.

Συνήθως οἱ προεστοὶ ἦσαν βραχύλογοι. Ἐσφ γγον τὰ χεῖλη, καὶ δυσκόλως ἔφευγε λόγος τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων των. Ἐμεναν πάντοτε ἀμφίροσοι, καὶ δὲν ἐξεφράζοντο ποτὲ ἀρκετὰ σαφῶς διὰ πᾶν ζήτημα. Ὁ κύριος Δημητράκης τ' Ἀγάλλου ἔλεγε μόνος του εἰς μίαν ἡμέραν τόσα λόγια, ὅσα δὲν ἔλεγαν εἰς δέκα συνεδριά-

σεις ὅλοι ὁμοῦ οἱ προεστοί. Πλήν, μὲ ὄλην τὴν στωμίλιαν ταύτην, κανὲν ὑποκείμενον δὲν ἐσαφηνίζετο. Οὔτε ὁ λέγων ἐφαίνετο νὰ ἠξεύρη ἀκριβῶς τι ἔλεγεν οὔτε οἱ ἀκροαταὶ του ἐνόουν εὐκρινῶς τι ἠθελεν ὁ ἀγορητὴς νὰ εἴπῃ.

Ἐκεῖνο τὸ Σάββατον, ὅπου ὁ κύριος Δημητράκης ἐπέστρεφεν οἴκαδε περὶ τὴν μεσημβρίαν, σοβαρὸς καὶ γαλήνιος, σκεπτικὸς εἰς ὅλον τὸν δρόμον, εἶχε συζητηθῆ θέματα πολὺ εὐγενῆ εἰς τὸ Κιόσι, εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν προεστῶν. Ἐπρόκειτο περὶ παίδων ἀγωγῆς, καὶ μάλιστα περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἐφήβων καὶ νεανίσκων, ἐκείνου τοῦ καιροῦ, μεσοῦντος τοῦ ἸΗ' αἰῶνος. Δύο ἢ τρεῖς νέοι, τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἀπὸ καλῆς οἰκίας ὀπωσοῦν, εἶχον ἐκτραπῆ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ εἶχον ἐξωκείλει εἰς θορυβώδεις κώμους τὴν νύκτα, μὲ βιολιὰ καὶ μὲ λαγοῦτα, καὶ μὲ λίαν ζωηρὰ καὶ ἔανοιχτὰ ἄσματα. Μίαν λέξιν εἶχεν εἰπεῖ μετὰ γενικότητος ὁ κύριος Ἀλέξανδρος ὁ Κονόμος.

— Δὲν πᾶμε καλά.

— Ἐωκείλαμε, ἐπρόσθεσεν ὁ κύριος Φραγκούλης τοῦ Φραγκούλη.

— Μπατάραμε — πέσαμ' ὄξου, ἐπέφερην ὁ καπετὰν Πέτρος ὁ Μαυρογιαλῆς.

— Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἔλειψε, συνεπέρανεν ὁ Σακελλάριος, ὁ παπᾶ - Ζαχαρίας.

Καὶ ὁ κύριος Δημητράκης ἤρχισε στωμύλος ν' ἀναπτύσσει τὸ ζήτημα.

— Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἤρχισε μὲ ὕφος σχεδὸν καλογηρικόν, πρέπει νὰ ξέρουμε πῶς ὅλοι ἡμεῖς εἴμα-

στε σὰ μιὰ οἰκογένεια ἀγαπημένη ἀπὸ πατέρα κ' ἀπὸ μάνα, ὅλοι ἀδέρφια εἴμαστε. Πατέρας μας εἶνε ὁ Θεός, μάνας μας εἶν' ἡ γῆς. Καὶ λοιπόν, ἐπειδὴς εἴμαστε ὅλοι ἀδέρφια, μὲ τὸ νὰ ἔχουμε ὅλοι ἓνα πατέρα, τὸν Θεόν, καὶ μίαν μητέρα τὴν γῆς, πρέπει νὰ εἴμεθα ἀγαπημένοι καὶ τιμημένοι, ὡσὰν μίαν οἰκογένεια ποῦ εἴμαστε. Τὶ λέγει τὸ ἱερὸ Βγαγγέλιο; ἀγαπήσης τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐπειδὴς ὁ πλησίος, ὁ γείτονας σου, εἶνε ἀδελφός, μὲ τὸ νὰ ἔχη ἓνα πατέρα, τὸν Θεόν, καὶ μία μάνα, τὴν γῆς, ἤγουν θὰ πῆ πῶς εἶναι σὰν ἀδερφός σου σωστός ἀδερφός σου. Καὶ τὶ λέγει πάλιν. Ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρων μὴ ποιήσεις. Ἐταῖρος μοῦ ἔλεγε ὁ Λογιώτατος ὁ γυιός μου, ἑταῖρος θὰ πῆ σύντροφος, φίλος. Πῶς μπορεῖς νὰ κάμῃς κακὸ στὸν ἀδερφό σου, στὸν σύντροφό σου, στὸ φίλο σου; Ἦγουν, διὰ νὰ καταλάβετε καλά, πατέρες, τί λέγω, θέλεις ἐσὺ νὰρχῶνται νὰ κάνουν πατινάδες ἀποκάτω στὰ παράθυρά σου τὴν νύκτα;

— Δὲν τὰ λὲς καὶ τόσο βαθειὰ ἑλληνικά, καταλάβαμε, εἶπεν ὁ πρῶτος λαλήσας, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Κονόμος.

— Ἀγκαλιά, κῦρ Δημητράκη, κ' ὁ γυιός σου, καθὼς ἔμαθα, ὁ Ἀγάλλος ἦταν ἀπὸ διαβάτ' κ' αὐτός, εἶπεν ὁ Καπετὰν Πέρορος, ἦταν μαζί μὲ τὸ τσοῦρμο.

— Ποιὸ τσοῦρμο καπετὰν Πέρορο; στὸ καράβι εἶν' ὁ νοῦ σ' ;

— Μαζί μ' αὐτοὺς ποῦ ἔκαναν τὴν πατινάδα, ἠρμήνευσεν ὁ παπᾶ - Ζαχαρίας. Κ' γὰρ τ' ἄκουσα, κῦρ Δημητράκη.

— Τί λὲς, παπᾶ;

— Τὸ νάι, νάι, καὶ τὸ οὔ, οὔ, ἐπέμεινεν ὁ παπᾶς. Καλλίτερα νὰ τὰ λέμε μπροστά, κῦρ Δημητράκη. Νὰ μὴ γνέφη τινὰς *ὀφθαλμῶ μετὰ δόλου*, λέγει ὁ σοφὸς Σολομών. *Ὁ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ*.

— Ἐγὼ τώρα τ' ἀκούω αὐτό, ἐπανελάβε κατηφῆς ὁ κῦρ Δημητράκης.

— Γιατὶ στερνὰ τὰ μαθαίνει ὅλα κεῖνος ὁποῦ ἔπρεπε πρῶτος νὰ τὰ ξέρη, εἶπεν ὁ παπᾶς. Καὶ *ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι*.

— Ἐ! καὶ τὶ νὰ κάμῃ, σὰ σᾶς ἀκούω καὶ σᾶς! ἔκραζεν ἀνυπόμονος ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Κονόμος. Μπορεῖ νὰ μνουχίση τὸν γυιό του;

Κ' ἐκάγχασεν ὀλίγον φορτικῶς [προπετῶς].

— Καλλίτερα νὰ τὸν πανδρέψη, εἶπεν ὁ παπᾶς. Ἐχουμε κορίτσια στὸ χωριό. Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἀνηψιά μου, ἡ Οὐρανίτσα τοῦ Θωμᾶ Κουμπῆ;

— Καλὴ καὶ ἄξι, εἶπεν ὁ καπετὰν Πέρορος.

— Καλὰ θὰ τὸν πανδρέψω, εἶπεν ἀποφασιστικῶς ὁ κῦρ Δημητράκης. Σοῦ δίνω τὸν λόγον μου, παπᾶ μου.

Ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἱερέα. Εἶτα ἐπῆρε τὸ τσιμποῦκι, καὶ ἀπῆλθεν ὀρμητικῶς.

Ἄκουσε τί σοῦ λέει ὁ ἀφέντης σου ἔλεγεν ἡ γοητὰ Ἀρετὴ, ἡ Δημητράκινα, πρὸς τὸν υἱὸν τῆς, τὸν πρῶτότοκον Ἀγάλλον.

— Ἐδῶκα τὸν λόγο μου στὸν παπᾶ - Ζαχαρία, ἐπανελάβε πολλάκις ὁ κῦρ Δημητράκης.

—Κ' ἐγὼ εἶχα ρίξει τὸ μάτι μου στὴν κόρη τῆς Γκλεζίτσας, στὴ Σκόπελο, ἐπέμενε ἀκαμπτος ὁ Ἀγάλλος.

Ὁ Ἀγάλλος ἦτο 22 ἐτῶν, ὑψηλὸς καὶ εὐμορφος, γαλανός, ὅπως ὁ πατὴρ του. Εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τριῶν ἐτῶν νὰ κάμνη ταξείδια ἐπάνω στὸν Ποταμόν, εἰς τὴν Βλαχίαν, κ' ἐκεῖθεν εἶχεν ἐπανακάψει πρὸ ὀλίγων μηνῶν, φέρων ὀλίγας ἑκατοντάδας φλωρίων, ὡς πρό- τόλεια, εἰς τοὺς γονεῖς τόν. Εἶχε κρατήσει πεντ' ἕξ διὰ τὴν εὐθυμίῃσιν μὲ τοὺς φίλους του.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ Κάστρον, εἶχε ξεμβαρκάσῃ κατ' ἀνατολὰς εἰς τὴν ἀντικρουνὴν νῆσον, κ' ἐκεῖ εἶχεν ἰδεῖ τὴν ὠραίαν, λεπτοφυῆ, ὠχράν, λευκὴν καὶ σχεδὸν με- ταξωτὴν, εἰς συγγενικὴν οἰκίαν, διότι εἶχε πρωτεξα- δέλφους ἕξ ἀγχιστείας, καθότι ἐγίνοντο τότε συχναὶ ἀγχιστεῖαι μεταξὺ τῶν ἐγκρίτων οἰκογενειῶν τῶν δύο νήσων. Καὶ ὁ Ἀγάλλος εἶχεν ἐρωτευθῆ τὴν γαλαζοαί- ματην, τὴν κυτρίνην καὶ σχεδὸν διαφανῆ κόρην.

Ὁ κύριος Δημητράκης ἤρχισε νὰ διηγῆται μακρὸν συναξάρι περὶ ὑπακοῆς καὶ ἀπειθείας τέκνων καὶ ὅτι «εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων». Ὁ Ἀγάλλος μόλις ἤκουεν. Ἡ γορὰ Ἀρετὴ πρόχνη καθημένη, περιβάλλουσα μὲ συμπεπλεγμένας χεῖρας τὰ δυὸ γό- νατα, ἔσειεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ἐπέθετεν ὀξείας καὶ περισπωμένας εἰς τὸ λεπτικὸν τοῦ συζύγου της.

Τέλος ὁ κύριος Δημητράκης εἶπε :

—Θέλεις νάχης τὴν κατάρα μου;

—Ὅχι, ἀφέντη, εἶπεν ὁ νέος.

—Σοῦ λέω ἔδωκα τὸν λόγο μου.

—Κ' ἐγὼ ἔδωκα τὴν καρδιά μου.

—Ἄκουσε τί σοῦ λέει ὁ κύριός σου, παιδί μ' Ἀγάλλο μ', εἶπεν ἡ Ἀρετὴ.

—Τὸν ἀκούω, μάννα! μὰ, ἂν δὲν εἶνε θέλημα Θεοῦ, δὲν θὰ γείνη.

—Δὲν σοῦ εἶπα, *εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι*... παιδί μου; ἐπανελάβε δευτέραν φορὰν ὁ γέρος.

—Μοῦ τὸ εἶπες, ἀφέντη! μὰ λέει κ' αὐτό: «Πατέ- ρες μερίζουσιν οἴκους καὶ ὑπαρξιν τέκνοις· παρὰ δὲ Κυρίου ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή».

Ἄν καὶ δὲν ἦτο τόσον σοφὸς ὅσον ὁ Λογιώτατος, ἤξευρε ρητά.

—Θὰ σὲ ἀποκληρώσω.

Παρήλθον ὀλίγα ἡμέραι. Εἶχεν ἐμβῆ ἡ Μεγάλῃ Σαρακοστή, ἐπανάρχετο ἡ ἄνοιξις, κ' ὁ Ἀγάλλος ἠτοιμάζετο νὰ πλεύσῃ διὰ τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Βόσπορον, κ' ἐκεῖθεν διὰ τὸν Δούναβιν. Ὅταν ἐζήτησε, τὴν πατρικὴν εὐλογίαν, ὁ κύριος Δημητράκης τοῦ εἶπεν:

—Ἄς εἶναι, παιδί μου! ἐσὺ θὰ μὲ γεροκομήσης.

Καὶ ὅταν ἐφίλησε τὴν δεξιὰν τῆς μητρὸς του, ἡ Ἀρετὴ τοῦ εἶπε:

—Τὰ χεράκια σου θὰ μὲ θάψουνε.

Διέτριψε μίαν ἐβδομάδα καὶ πλέον εἰς τὴν ἀνικρου- νὴν νῆσον, ὅπου ἐπῆγε νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν μεταξωτὴν κόρην τὴν γαλαζοαίματην, τὴν Γκλεζώ, θυγατέρα τῆς Γκλεζίτσας, καταγομένης ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ Τσιρωνεῖ- κον, ἕξ εὐγενῶν Βενετῶν φυγάδων.

Τὴν ἐπαύριον, ἀφοῦ ἐμίσειεν ὁ Ἀγάλλος, ὁ κὺρ Δημητράκης, ὅταν ἐπῆγεν, ὡς συνήθως, εἰς τὸ Κιόσκι, εἰς τὸ μέσον τῶν προεστῶν, ἐστράφη πρὸς τὸν παπᾶ-Ζαχαρίαν τὸν Σακελλάριον καὶ τοῦ εἶπε:

—Σοῦ δίνω, παπᾶ, στὴν ἀνεψιά σου τὴν Οὐρανίτσα τὸν Λογιώτατον, ἐπειδὴ ὁ Ἀγάλλος δὲν ἠθέλησε νὰ μ' ἀκούσῃ.

—Καλά, κὺρ Δημητράκη· ὡς ἐπίτροπος τῆς κόρης, σοῦ λέγω ὅτι εἶνε δεκτόν.

Ὁ Ἐπιφάνιος ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Δημητράκη, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ἐπονομάσει Λογιώτατον, καὶ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ἐκόλλησεν ἐπάνω του καὶ τοῦ ἔμεινεν.

Ὁ νέος εἶχε σπουδάσει στ' Ἀμπελάκια, στὰ Γιάννενα καὶ κάπου ἄλλοῦ, ὅπου τὸν εἶχε στείλει ὁ πατήρ του. Φαίνεται ὅτι ἦτο καλὸς ἑλληγιστής, καὶ πονήματά τινα κατέλιπεν, ἔμμετρα καὶ πεζά, ἐξ ὧν ἓν μόνον φυλλάδιον εἶχε τυπωθῆ ἔν Βενετία, ζῶντος τοῦ συγγραφέως.

Ἐκεῖνας τὰ ἡμέρας ἔγεινεν ἡ μνηστεία, καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν ὁ γάμος. Ὁ Ἐπιφάνιος ἐπῆρε τὴν γυναῖκά του, κ' ἐπῆγεν ὡς διδάσκαλος εἰς τὴν Ὑδραν, ὅπου διέτριψεν ἔτη πολλά, μεταξὺ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διδάσκων, τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Ὑπέγραφε δὲ συνήθως Στέφανος (ἀντὶ τοῦ Ἐπιφάνιος) Δημητριάδης.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀγάλλος διέμεινεν ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς Βλαχίαν, κ' ἔγραφεν ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, εἰς τὴν νῆσον. Πότε τὰ γράμματα

παρέπιπτον κ' ἐχάνοντο, πότε ἔφθανον εἰς χεῖρας τοῦ πατρός του. Ὁ Δημητράκης, σηνήθως, οὔτε ἔστελλεν ἀπάντησιν, καὶ διότι εἶχε γογγύσει ἡ καρδιά του κατὰ τοῦ Ἀγάλλου, καὶ διότι δὲν εἶχε πλέον γραμματικόν, ὅστις νὰ τοῦ συντάξῃ ἐπιστολήν. Ὁ Λογιώτατος ἔλειπε χρονικῶς εἰς τὴν Ὑδραν. Εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν Λογιώτατον δὲν ἔστελλε γράμματα, ἀλλὰ μόνον στοματικὰ χαιρείσματα, ὅπως οὖν συχνά—διὰ μέσου ἀλιέων καὶ σπογοδηρῶν πλεόντων ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ εἰς τὰς βορεινὰς νήσους, καὶ τὰνάπαλιν κάποτε καὶ διὰ μοναχῶν ταξιδιωτῶν, ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἐρχομένων, οἵτινες, ἀφοῦ ἐπεσκέπτοντο τὰ ἐπὶ τῆς νήσου Μονύδρια, τὴν Παναγίτσαν τῆς Κεχειᾶς τὴν θαυματουργόν, τὴν Καστριώτισσαν, τὸν Πρόδρομον τὸν Κρυφόν, τὸν ἄλλον τὸν Ἀσέληνον, κτλ., κατηυθύνοντο εἰς τὴν Ὑδραν, διὰ νὰ ἴδωσι τὰς ἐκεῖ μονὰς καὶ τοὺς μονάζοντας, καὶ εἶτα ἔφθανον μέχρι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ τῆς Ἁγίας Λαύρας, εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τοῦ Μορέως.

Ὅταν εἰς τὸ τέλος τῶν πέντε ἐτῶν ὁ Ἀγάλλος ἐκίνησεν ἀπὸ τὸν Ποταμὸν διὰ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἐξέλθῃ εἰς τὴν Ἀσπρην Θάλασσαν, ἠγνοεῖ πολλά ἄλλα πράγματα ἔν τῷ μεταξὺ ἐπισυμβάντα, ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον τοῦ Ἐπιφάνιου μετὰ τῆς Οὐρανίτσας. Καὶ ὁμοῦ ἐκ φήμης εἶχεν ἀκούσει ὅτι εἰς Λογιώτατος καλούμενος, νέος ἀπὸ βορεινὴν νῆσον προερχόμενος, ἦτο διδάσκαλος εἰς τὴν Ὑδραν· ἀλλ' ἡ φήμη δὲν ἦτο ἀρκετὰ φωτισμένη, ὥστε νὰ τὸν πληροφορήσῃ ἂν ὁ Λογιώτατος ἐκεῖνος εἶχε γυναῖκα, καὶ

ποίαν και πόθεν. Ὁ Ἀγάλλος ἔφερε μαζί του ὄχι ὀλίγας ἑκατοντάδας φλωρίων αὐτὴν τὴν φορὰν.

Μετὰ ἓνα μῆνα ἀπὸ τὸν μισεμμόν του ἐκ τῆς Βλαχίας ἔφθασεν εἰς τὸν ὠραῖον τόπον, εἰς τὴν πατριίδα τῆς φαροφουρίνης Γκλεζῶς· ἐμελέτα νὰ μείνῃ αὐτόθι ὀλίγας ἡμέρας, εἶτα νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν πατριίδα του ἀντυκρού, νὰ ἐξευμενίσῃ τοὺς γονεῖς του μὲ πᾶσαν θυσίαν, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἐλθοῦν εἰς τὸν γάμον [του] καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ ἄγων αὐτοὺς πλησίον τῆς μνηστῆς του. Ὁ γάμος θὰ ἐτελεῖτο πανηγυρικῶς, μὲ τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, δώδεκα παπάδων, ἀπὸ δώδεκα ἐνοριακὰς ἐκκλησίας, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῆς πενθερᾶς του τῆς Γκλεζίτσας, καὶ τόσων ἄλλων παρανύμφων, κηδεστῶν, ἀγγιστέων καὶ φίλων.

Ὅταν ἀπεβιβάσθη ὁ Ἀγάλλος, κ' ἐπάτησε τὸν πόδα εἰς τὴν ξυλίνην ἀποβάθραν τῆς ἀνόρουμο ἐσθχῆς [ἀγκάλης] τοῦ αἰγιαλοῦ—τὴν κατεσκευάζον [τὴν ἀποβάθραν] ξυλίνην ἐπειδὴ κατὰ χειμῶνα τὰ κύματα τοῦ βοροῦ τὴν κατέστρεφον, καὶ πᾶσαν ἀνοιξὶν τὴν ἀνεκαίνιζον πάλιν—ἀόριστον νέφος λύπης καὶ κατηφείας (τοῦ ἐφάνη ὅτι) ἐπεπόλαζεν (ἐπλανᾶτο) εἰς ὄλην τὴν παραθαλάσσιον. Τὰ πρόσωπα, ὅσα ἄλλοτε ἔτρεχον μετὰ χαρᾶς νὰ τὸν ὑποδεχθῶσι καὶ νὰ τὸν χαιρετήσωσι, σκαιὰ καὶ ψυχρά, δὲν ἔτρεχον μετὰ προθυμίας εἰς συνάντησίν του. Δύο ἢ τρεῖς γνώριμοι, φίλοι, ἢ συγγενεῖς τῆς μνηστῆς του, τοῦ εἶπον «καλῶς ὤρισες» μὲ μελαγχολικόν τινα τρόπον, ὡς νὰ τὸν ᾤκτειρον. Ἐφείνοντο ὅτι εἰς πέντε ἔτη ὅλοι οἱ νέοι εἶχον γηράσει, ὡς

νὰ εἶχε παρέλθει εἰκοσαετία, καὶ ὅλοι οἱ ὠρίμου ἡλικίας εἶχον γείνει ψυχροὶ καὶ δύσκαμπτοι, ὡς παγωμένα σκέλεδρα.

Ὁ Ἀγάλλος ὑποπτεύθη ὅτι ἡ μνηστὴ του τὸν εἶχεν ἀρνηθῆ, καὶ εἶχε προτιμήσει ἄλλον. Ἡσθάνθη εἰς τὸ στήθος του αἰφνίδιον πληγμὰ ὡς δικόπου μαχαίρας· ἡ μία ἀκωκὴ τὸν ἔπληττεν εἰς τὸ αἶσθημα, ἡ ἄλλη—ἥτις πιθανὸν νὰ ἦτο καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν φιλαυτίαν του.

— Τί γίνεται τὸ Γκλεζῶ, καλὰ εἶνε ; ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κύρ Φόλην, ἓνα θεῖον τῆς κόρης, ὅστις ἦτο συγχρόνως καὶ τοῦ ἰδίου συγγενῆς, ἀπὸ τὴν παλαιότεραν ἀγγιστείαν, ἥτις προὔπηρχε μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των.

— Ἐ, ὑπομονή, κουράγιο· τί νὰ κάμουμε· εἶπεν εἰς ἀπάντησιν ὁ γέρο-Φόλης.

— Τί ὑπομονή, κουράγιο ; ἐπανελάβεν ἐν ἀπορίᾳ ὁ Ἀγάλλος

— Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος, ἀπήντησεν ὁ Φόλης.

— Τὸ ξέρω, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος· μόνο πές μου τί τρέχει ;

— Ζωὴ σὲ λόγου σου, εἶπε πάλιν ὁ ἄλλος.

— Πέθανε ἡ Γκλεζῶ ;

— Δὲν ἀπέθανε ἀκόμα· πεθαίνει.

— Τῶ ὄντι ἡ νεᾶνις ἔπνεε τὰ λείσθια. Ὁχρά, διαφανῆς, μεταξωτή, εἶχε κρουολογήσει εἰς τὴν ἐξοχὴν τὸ περασμένον φθινόπωρον, ὅπου ἐπῆγε κ' ἔμεινε δύο-τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸ ἰδιόκτητον καλύβι τῆς οἰκογενείας, ἐκ φιλοτιμίας βοηθοῦσα τὰς ἐργατίνας εἰς τὸ μάζεμμα τῶν ἐλαιῶν, ἀκόμα καὶ ὑπηρετοῦσα εἰς τὴν ἐκθλιψιν

τοῦ ἐλαίου, εἰς τὸ πατητήρι, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὸ κατώγι τῆς μικρᾶς ἐπαύλεως. Δὲν ἤκουσε τὰς νουθεσίας τῆς μητρὸς τῆς, ἣτις τὴν εἶχεν ἀκριβῆν καὶ πολυζήτητον. Εἶχεν ἀκούσει ὅτι, εἰς τὴν ἄλλην νῆσον, εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ τῆς, δὲν τὸ εἶχαν εἰς ἐντροπὴν αἱ γυναῖκες τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν νὰ βοηθῶσιν εἰς τοιαύτας ἐργασίας, κ' ἐφιλοτιμεῖτο νὰ τὰς μιμηθῆ, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὴν πενθερὰν καὶ τὰς ἀνδραδέλφους τῆς, ὅταν ἔμελλε νὰ πλεύσῃ μὲ τὸν Ἀγάλλον ἀντικρῦ, στὸ Κάστρον, ὅτι αὐτὴ ἄς ἦτον καὶ γαλαζοαίματη, ἐπεθύμει νὰ εἶνε χρήσιμος καὶ ἐργατικὴ, ὅπως ἐκεῖναι. Τέλος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν ἀρρωστη. Ἡ μήτηρ τῆς, ἀνήσυχος, τὴν ἐπεμελήθη τρυφερά. Ὅλαι αἱ γιάτρισσαι τῆς πόλεως μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὰ ματζούνια ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ἄλλ' ἢ φύσις δὲν ἐβοήθει, καὶ ἡ κόρη ἐχειροτέρευε. Παρῆλθεν ὁ χειμὼν, καὶ ἤλπιζεν ἡ Γκλεζίτσα ὅτι μὲ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἀνοιξέως (ἐτρῶθη τὸ φθινόπωρον, εἰσέβαλεν ὁ χειμὼν) θὰ ἐδυνάμωνεν ἢ μεταξωτὴ κόρη. Εἰς μάτην. Ἡ γλυκεῖα νεᾶνις ἐχειροτέρευεν, ἀπῆρχετο τὸ περίβλημα, κ' ἐγίνετο ψυχὴ. Καὶ τέλος, τὸν Ἀπρίλιον, ὀλίγον μετὰ τὸ Πάσχα, ὅταν ἔφθασεν ὁ Ἀγάλλος, τὸ ἄνθος ἐφυλλορρόησε, κ' ἔγειρε, κ' ἐμαράνθη.

Ἀφοῦ ἔκλαυσεν ὡς παιδίον, κ' ἐθρήνησεν ὡς γυνὴ ὁ Ἀγάλλος, κ' ἔβρεξε μὲ δάκρυα τὸ χῶμα, δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ταφὴν, συγχρόνως εἶπε μέσα του :

— Δὲν πάω ἐγὼ τώρα ν' ἀρραβωνισθῶ τὴν Οὐ-

ρανίτσα, διὰ νὰ πάρω τὴν εὐχὴ τῶν γονέων μου. Ἴδου φῶς φανερά, καθὼς εἶπεν ὁ πατέρας, δὲν ἠμπόρεσα νὰ θεμελιώσω σπῆτι χωρὶς τὴν εὐχὴ τους

Ὁ γέρο-Φόλης καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς τεθνεώσης τὸν ἐλυπήθησαν, καὶ τοῦ εἶχαν ναυλώσει πέραμα διὰ νὰ τὸν στείλουν πέραν, νὰ ὑπάγῃ νὰ λησιμονήσῃ, νὰ παρηγορηθῆ, καὶ νὰ μὴν ὑγραίνῃ καθημερινῶς τὸ χῶμα τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου. Ὁ Ἀγάλλος τοὺς ἀπεχαιρέτησεν, ἀπεβιβάσθη, καὶ εἰς ὀλίγας ὥρας ἔφθασεν εἰς τὴν γενέθλιον νῆσον. Ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ Ξάνεμον, εἰς ἓνα βορειανατολικὸν λιμένα· ἐβάδισε δύο ὥρας, συνοδευόμενος ἀπὸ δύο ἀγωγιάτας μὲ τὰς ἡμιόνους των, φέροντας τὴν μικρὰν ἀποσκευὴν του, κ' ἔφθασεν εἰς τὸ Κάστρον. Ἡ αὔρα τῆς θαλάσσης ἐφάνη σῶτειρα καὶ ὑγιαντικὴ. Ἐπαρουσιάσθη εἰς τοὺς γονεῖς του, κ' εἶπε :

— Καλὰ μοῦ λέγατε, δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιώσῃ τινὰς ἀπάνω στὴν ἄμμο. Τὸ Γκλεζῶ πέθανε. Λοιπόν, ἀφέντη, εἴμ' ἔτοιμος μὲ τὴν εὐχὴ σου νὰ πάρω τὴν Οὐρανίτσα· ἴδου λάβε τὸ δακτυλίδι νὰ τῆς στείλῃς δι' ἀρραβῶνα.

— Τί λές, παιδί μου; Ἡ Οὐρανίτσα τώρα ἔχει δύο παιδιά, ἀνήψια σου. Βρίσκεται στὴν Ὑδρα μὲ τὸν ἀδερφό σου.

— Τὸν ἀδερφό μου... Τὴν ἐπῆρε ὁ Μπιφάνης γαναῖκα;

— Τί ἤθελες νὰ κάμω; Ἀφοῦ εἶχα δώσει τὸν λόγο μου... Δὲν μὲ ἄκουσες ἐσύ, ὁ Μπιφάνης ἔκαμε ὑπακοή.

Καὶ πάλιν ὁ Ἀγάλλος ἠσθάνθη κρυφίαν ἀνασιό-
την· εἰς τὸ φανερόν, ἐκρέμασε τὸ κεφάλι κ' εἶπε :

— Καλά, τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται.

Ἐξῆλθε νὰ περιπατήσῃ ἀνὰ τὰ στενὰ σοκάκια τοῦ
Κάστρου, διέσχισε κατὰ μῆκος τὰς συνοικίας, ἔφθασεν
ἕως τῆς Ἀναγκιᾶς τὸ κανόνι, εἰς τὴν ὑψηλὴν βορειο-
τέραν ἄκρην, καὶ μέσα του ἐμελετοῦσε κ' ἔλεγε :

— Καλά, ἐγὼ τώρα τί νὰ κάμω ; Ἡ πρέπει νὰ βρῶ
νύφη ἢ νὰ καλογερέψω.

Ἐστάθη πολλὴν ὥραν ἐκεῖ, ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς οὐρᾶς
τοῦ μακροῦ πελωρίου κανονίου, ρεμβάζων, ἀγναν-
τεύων τὸ βαθὺ γαλανὸν πέλαγος, καὶ τὰ ἄσπρα πε-
τρῶδη νησιά, κατοικίας τῶν θαλασσοαετῶν καὶ τῶν
γλάρων, ἀκούων τὸν ῥόγγον τῶν κυμάτων εἰς τοὺς πό-
δας τοῦ Κάστρου, ὅπου εἶνε γιγαντιαῖος μονοκόμμα-
τος βράχος μὲ δέκα σπιθαμὰς χῶμα στρωμένον ἐπὶ
τῆς κορυφῆς καὶ τῆς κυματοειδοῦς πτυχῆς του, ὡς
πεντακοσίας ὀργυῖας ὕψος ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐβλεπε
πλῆθος παιδιὰ νὰ παίζουν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ
χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς ἓν ἐξ αὐτῶν νὰ κυλισθῇ ποτὲ
τὸν κατήφορον. Ἀλλά, ὡς εἶδος παιδικῆς γυμναστι-
κῆς, κατολίσθαινον εἰς τὴν Γλίστρην, ἥτις κατήρχετο
διαγωνίως ἐκεῖ πρὸς χαμηλὸν ἐπίπεδον, σχεδὸν σύρ-
ριζα στὸν κρημνὸν πέτρα πελεκημένη, λεία, ὡς πέντε
ὀργυῖας τὸ μῆκος τὸ κατωφερές. Ἄλλα [πάλιν] προσ-
έπαιζον εἰς τὴν Ἀλτανοῦ, τὴν μυθώδη Σπηλιάν, ἥτις
ἦτο ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς πρώτης νησίδος, ἀποτείνοντα τὰς
εἰθισμένας ταύτας ἐρωτήσεις, καὶ δεχόμενα τῆς Ἠχοῦς
τὰς ἀμυδρὰς καὶ παλμώδεις ἀπαντήσεις :

— Ἀλτανοῦ !

— Οὐ ου οὔ ; (¹)

— Ἐχεις παιδιά ;

— Ἀ α ἄ ! (²)

Ἐκεῖ καθὼς ἔστρεφεν ὁ Ἀγάλλος τὸ βλέμμα, μίαν
[φορὰν] ἔξω πρὸς τὸ πέλαγος καὶ μίαν πρὸς τὰ ἔσω
τοῦ Κάστρου, ἐν παραθύρον ἀπὸ μίαν οἰκίαν, ἀντικρὺ
στὸ κανόνι, ἠνοίχθη μὲ τριγμόν, ὡς ἐξ ἐσκωριασμένων
στροφέων ἐκ τῆς ὑγρασίας τοῦ Βορρᾶ καὶ τῆς ἀνερ-
χομένης διηνεκῶς ἄλμης τῶν κυμάτων εἰς τὴν θαλασ-
σογείτονα ἐκείνην ἀκτὴν, ὅπου διηνεκῶς διεξήγετο ἡ
πάλη τῶν στοιχείων Ὁ Ἀγάλλος ἔστρεψε τὸ βλέμμα,
καὶ εἶδεν ὠραίαν ὄψιν νεαρᾶς γυναικὸς, τῆς ὁποίας
τὸ βλέμμα ἐπὶ στιγμὴν ἔπεσε τυχαίως ἐπάνω του. Ἡ
νεᾶνις ἔστερέωσε ταχέως τὰ παραθυρόφυλλα ἐπὶ τοῦ
τοίχου, μὲ τοὺς συνήθεις σιδηροῦς μύλους (τὰ στη-
ρίγματα τῶν), καὶ ἀπεσύρθη τάχιστα εἰς τὸ ἔσω τῆς
οἰκίας. Δὲν τὴν εἶδε πλέον, ἀν καὶ πολλάκις ἐπανε-
φερε πρὸς τὰ ἐκεῖ τὸ βλέμμα.

Συγχρόνως μία γρηᾷ κυρτὴ ἐπέρασεν ἔμπροσθέν
του, τὸν ἐγνώρισε, καὶ τοῦ εἶπε : « Καλῶς ὤρσες ». Ὁ
Ἀγάλλος τὴν ἐνθυμήθη.

— Δὲν εἶσαι ἡ Μανιά ; τῆς εἶπε. Τὸ Γηραιὸ τῆς
Κατερίνας, ποῦ σὲ λένε κοινῶς Μανιά ;

— Ναί.

(¹) Εἶναι ὡς ἀποκριτικὸν ἐπιφώνημα, κατὰ τὴν διάλε-
κτον τῶν Πηλοπονηστικῶν, ἰσοδυναμεῖ δὲ μὲ τὸ ε εἰ τὸ εἰ-
θισμένον παρ' ἄλλοις.

(²) Τίθεται ἐπὶ καταφάσεως ἀντι τοῦ ναί.

— Δὲν μοῦ λές, Μανιά, ποιὰ εἶν' αὐτὴ ἡ κόρη ποῦ βγήκε τώρα, κι' ἄνοιξε τὸ παραθύρι κείνο;

— Εἶνε ἡ Λ. . . τῆς Μ. . .

— Πανδρεμμένη;

— Ἀρραβωνιασμένη ὀχτὼ χρόνια.

— Πῶς αὐτό;

— Ὁ Γιαννάκης ὁ Δράκος, ὁ πειστικός της, βρίσκεται στὸ Μισήρι· ἐκεῖ εἶνεπραμματευτής.

— Ἄ!

Ὁ Ἀγάλλος διελογίσθη καὶ ἀνεπόλησεν. Ἐνθυμήθη τὸν Γιαννάκη τὸν Δράκον, ἐκεῖνον ποῦ ἔλεγεν ἡ γοητά. Παιδιά ἦσαν συμμαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Δασκαλάκη, ὅπου ἐμάνθανον ὁμοῦ τὰ κολλυβογράμματα, ἐκεῖνος δὲ ἦτο ὡς δυὸ χρόνια πρεσβύτερος αὐτοῦ. Τώρα εἶχε τόσα χρόνια νὰ τὸν ἰδῆ, ὅσα εἶπεν ἡ Μαννία, καὶ σχεδὸν τὸν εἶχε ξεχάσει.

— Καὶ τὴν ἔχει ἀρραβωνιασμένην; Ἐπανέλαβε κάπως ἐνθέρμως ὁ Ἀγάλλος.

— Ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια.

— Καὶ βρίσκεται στὸ Μισήρι;

— Σοῦ εἶπα, στὸ Μισήρι.

— Καὶ δὲν ξανάρθε ἀπὸ τότε ποῦ «ἔδεσαν τῆς πανδριές»;

— Δὲν ξανάρθε, παιδάκι μ'.

— Καὶ δὲν τῆς στέλνει γράμματα;

— Κάποτε τῆς ἔστειλε. Ὑστερα ἔπαυσε. Ἐπαρῶ πῶς ἔχει καιρὸ νὰ λάβῃ γράμμα.

— Κι' αὐτὴ τὸν καρτερεῖ ἀκόμα;

— Τὸν καρτερεῖ.

— Ὡς πότε;

— Ἄχ, παιδάκι μ', μὴ μ' ἐρωτᾷς πολλά. Ἡ ἔπονη ποῦχομε ἡμεῖς ἢ γυναῖκες εἶνε μεγάλο πρᾶμμα.

— Καλά, νὰ μὲ συμπαθῆς, Μανιά, εἶπεν ἐν συναισθήσει ὁ Ἀγάλλος.

Εἶτα μετὰ μίαν στιγμὴν, εὐθύμως τὴν ἠρώτησε:

— Εἶσαι γειτόνισσα ἐδῶ κοντά;

— Εἶμαι, παιδάκι μ'. Τὸ σπίτι ἐκεῖνο, ποῦ βλέπεις δίπλα εἶνε τὸ δικό μου. Παραθύρι μὲ παραθύρι σμίζουμε. Ἄνδρας μπορεῖ νὰ πηδήσῃ τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὰ δυὸ παράθυρα.

Βεβαίως τυχαίως τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἡ Μαννία. Ἄλλ' ἦτο ὡς νὰ ἐρριπτε προσανάμματα εἰς τὴν σκέψιν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νέου, Ὁ Ἀγάλλος ἀπεχαιρέτισε τὴν γοητὰν καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν πατρικὸν οἰκίαν του, εἰς τὴν χαμηλὴν πτυχὴν τοῦ ἐδάφους, ἀνάμεσα εἰς τὸν Χριστόν, τὴν Παναγίαν τὴν Πρέκλαν, καὶ τὸν Ἄϊ-Νικόλαν, ὅπου ἦσαν ὅλα τὰ ἀρχοντόσπιτα.

Τὴν ἐπαύριον διωργάνωσε μικρὸν κῶμον ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν συνοικίαν τῆς Ἀναγκιάς, ὅπου αὐτοσχεδίασε ὀλίγα δίστιχα, καὶ τὰ ἔμαθεν εἰς τοὺς συγκωμαστάς του νὰ τὰ τραγοῦδῆσουν ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Λ. . .

Ἀπὸ τὸ Κάατρο ὡς τὴ Βλαχιά

στῆς Ἀναγκιάς τὸ τόπι

δὲν εἶνε χῶρες καὶ χωριά,

ὄρη, βουνὰ καὶ τόποι.

Γιὰ σὲ πονεῖ ἡ καρδοῦλα μου,

καὶ στὸ Μισήρι μὴ διαβῆς,

κι' ὁ νοῦς σ' ἐδῶ νὰ μένῃ,

ψυχὴ λησμονημένη.

Handwritten signature and date:
 1947

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐσχεδίασεν ἐκδρομὴν, μετὰ δύο ἢ τριῶν φίλων του, εἰς τὰ ἔξω, πρὸς τ' ἀνατολικά μέρη τῆς νήσου. Ἐκεῖ ἀφοῦ ἐλειτουργήθησαν εἰς τὸν Πύργον, ὅπου ἦτο παλαιὸν σεβάσιμον παρεκκλήσι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐστρώθησαν εἰς τὴν βρούσιν τῆς Ἀβρακῆς, ὀλίγον ἀνήφορον ὑψηλότερα, εἰς τ' ἄνω τοῦ ρεύματος, κ' ἔφαγαν ἐκεῖ ἓνα πετεινὸν ψημένον στὴν σούβλαν, κ' ἤρχισαν νὰ λέγουν τὸ ἕσμα. Ἐκεῖ κατὰ περίεργον σύμπτωσιν παρουσιάζεται ἡ γορηὰ Μανιά. Φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπάγει, ἐν συνοδείᾳ μὲ ἄλλας γυναῖκας ἐκεῖ, διὰ ν' ἀνάψουν τὰ κανδήλια καὶ διὰ νὰ ἴδουν τὰ ἐκεῖ κτήματα, χωράφια ἔρημα, ὅπου τὰ κατεπάτουν ἐν ἀκολασίᾳ οἱ γείτονες Α ἢ Β.

— Ὡρα καλὴ σας παιδάκια μ'. Πετεινὸ φάγατε; Εὐχομαι, Ἀγάλλο ἀρχοντόπουλό μου, γλήγορα νὰ τὸν φᾶς κ' ἀγκαλιαστὸν μὲ τὴν κόττα.

Τοῦτο ἐσήμαινε εὐχὴν περὶ προσεχοῦς ἀρραβῶνος ἢ γάμου.

— Ἀπ' τὸ στόμα σ' κῆ σ' Θεοῦ τ' αὐτί, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος, ἐπειδὴ ἐμβῆκεν ἀμέσως στὸ νόημα.

Ἡ γραῖα ἔπαιξε τὰ μάτια της, ἔνευε δὲ πονηρῶς ὅτι κάτι ἤθελε νὰ τοῦ πῆ, Ὁ Ἀγάλλος εὗρε πρόφασιν, καὶ ἀπεμακρύνθη δεκαπέντε βήματα ἀπὸ τὴν συντροφίαν του, ἔφθασε δὲ εἰς πυκνὴν λόχμην δίπλα εἰς μικρὸν ρυάκιον, τὸ ὁποῖον ἔσκαζεν ἐπὶ τοῦ ὄχθου εἰς τοὺς πόδας τοῦ βράχου, κ' ἐκεῖ ἐκάθισεν ἐν ρεμβασμῷ, τάχα διὰ νὰ εὕρη δροσιὰν καὶ πρόσκαιρον μοναξίαν.

Ἡ γορηὰ Μανιά, ὅπου ἤξευρε καλῶς τὰ μονοπάτια, ἐπῆγεν ἀπὸ ἄλλον δρομίσκον καὶ τὸν ἐντάμωσε.

— Καλῶς σ' ἦρα, γιόκα μ'. Τὰ εἶπα τῆς Α....

— Τί τῆς εἶπες;

— Τὰ ὅσα μοῦπες.

— Δὲν σοῦ εἶπα νὰ τῆς πῆς τίποτε.

— Κ' ἐγὼ δὲν τῆς εἶπα τίποτε παραπάνω. Τὸ πῶς ἀρρωτοῦσες γι' αὐτὴν καὶ τὸν πειστικόν της, καὶ πῶς τὸν καρτερεῖ δέκα χρόνια, πότε ν' ἄρθη.

— Καὶ τί ἄλλο θὰ τῆς πῆς, γορηὰ Γηραιῶ;

— Τὸ πῶς ὁ Ἀγάλλος εἶναι καλὸς ἀπ' τοὺς καλοὺς, πρῶτο σοῖ. Καὶ τί μαντάτα ἔχει ἀπ' τὸν Δράκον, ποῦ τὸν ἀπαντέχει χρόνους καὶ καιροῦς.

— Τί μαντάτα; ἠρώτησεν ὁ Ἀγάλλος, παρανοήσας τὴν φράσιν τῆς γοραίας

— Τί διάφορο ἔχει μαθές. Φωτιά π' τὸν ἔ!.. Πέτρα ἔριξε πίσω, ἀγυρσιὰ του γείνηκε, τόσα χρόνια, μήτε γράμματα μήτ' ἀπηλογιά.

Τὴν νύκτα, ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Κάστρο οἱ εὐφημοῦντες φίλοι, πατινάδα ἠκούσθη πάλιν περὶ τὴν συνοικίαν τῆς Ἀναγκιᾶς. Μεταξὺ τῶν ψαλέντων ἁσμάτων ὁ Ἀγάλλος αὐτοσχεδίασε τὸ ἑξῆς:

Στὴν Ἀφρικὴ εἶν' ἓνα νερό,
καινούργιο συντριβάνι
ποιὸς ἔχει ἀγάπη στὴν καρδιά
ἄς πᾶ νὰ πιῇ νὰ γιάνη

Τὴν πρωίαν εἰς τὸ Κιόσκι μακρὸς λόγος ἔγεινεν εἰς τὸ σὺνήθες συμβούλιον τῶν προεστῶν, σχετικῶς

μὲ τὴν διαγωγὴν τῆς νεολαίας, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἄρτι παλινοστήσαντος υἱοῦ τοῦ κυρ Δημητράκη.

— Ἀκούστε νὰ σᾶς πῶ, ἄρχοντες, εἶπεν ὁ κυρ Φραγκούλης τοῦ Φραγκούλη, οἱ νέοι τούτου τοῦ καιροῦ ἄλλαξαν πλέον τὰ φερσίματά τους καὶ τὴν διαγωγὴν τους. Ὅσοι μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τῆς Βλαχίας, κ' ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἔμαθαν ἐκεῖ ἄλλα καμώματα, κ' ἄλλους τρόπους, κ' αὐτὰ τὰ καμώματα τὰ μαθαίνουν καὶ στοὺς ἄλλους συνομιλήκους τους, τοὺς ἐδῶ. Τί τὰ θέλετε; Αὐτὸ εἶνε πρᾶμμα ποῦ κολλάει σὰν ψώρα. Μιὰ ψιλὴ σκέπη, μιὰ τσίπα, εἶνε ὅλη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ντροπή. Ἄμα πάη ἡ τσίπα, πάει πλέον ἡθικὴ καὶ γνώση. Οἱ νέοι μας ἀθετοῦν τὴν Διαθήκην, καθὼς λέει ὁ σοφὸς Σολομών. Εἶνε ἀσύνθετοι καὶ ἄσπονδοι.

— Ἔτσ' εἶνε, κυρ Φραγκούλη, εἶπεν ὁ καπετὰν Πέτρος ὁ Μαυρογιαλῆς. Μπάττ' ἀποδῶς, μπάττ' ἀποκεῖ, τὸ καράβι πέφτει ὄρτσα λαμπάντα. Ἐνα παγαίνιδι χρειάζεται μοναχά, γιὰ νὰ τὸ καϊνατίση.

— Καὶ τί θὰ πῆ ἀσύνθετοι καὶ ἄσπονδοι, κυρ Φραγκούλη; ἠρώτησεν ὁ παπᾶ-Ζαχαρίας. Βαθειὰ ἑλληνικὰ μᾶς εἶπες σήμερα. Κι' ὁ Λογιώτατος, ὁ γιὸς τοῦ συμπεδέρου ἐδῶ (δείξας τὸν κυρ Δημητράκην), βρῖσκεται στὴν Ὑδρα, δὲν εἶν' ἐδῶ γιὰ νὰ μᾶς τῆ ἐξηγήση.

— Ἀσύνθετοι εἶνε κεῖνοι ποῦ δὲν στέκουν στὸν λόγον τους, παπᾶ-Ζαχαρία; καὶ ἄσπονδοι εἶν' ἐκεῖνοι ποῦ δὲν θέλουν νὰ παραδεχθοῦν ὄρκους καὶ συμφωνίες. Κι' ἂν θέλης νὰ ξέρης, παπᾶ μου, ἄκουσε τί λέει ὁ Ἐκκλησιαστής: «Τὸν καθαιροῦντα φραγμὸν

δήξεται αὐτὸν ὄφρις»· ὅποιος χαλνᾷ φράχτη τὸ φίδι θὰ τὸν φάη.

— Καὶ ποιὸν φράχτη, σὲ παρακαλῶ, κυρ Φραγκούλη, χάλασ' ὁ γιὸς μου;—ἠρώτησε μὲ πείσμα ὁ κυρ Δημητράκης—γιατὶ ἐνόησα καλὰ, μὴ μοῦ τὸ ἀρνεῖσαι, πῶς τάχεις μὲ τὸ γιὸ μου.

— Ἐνας ἀρραβῶνας μᾶς κόρης εἶνε φράχτης, εἶπεν ὁ Φραγκούλης. Ἡ Λ... εἶνε ἀρραβωνιασμένη μὲ τὸν Γιαννάκη τὸν Δράκο, ὁ γιὸς σου πάει καὶ τῆς κάνει πατινάδα, ἀπέναντ' ἀπ' τὰ παραθύρια της, καὶ λοιπὸν θέλει νὰ χαλάση τὸν φράχτη.

— Λοιπὸν ἀκούσατε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐπῆρε δρόμον νὰ εἶπη ὁ κυρ Δημητράκης, ὁ γιὸς μου ὁ Ἀγάλλος παγαινάμενος εἰς τὴν Βλαχία, δὲν ἠθέλησε νὰ πάρη 'κείνην ποῦ τοῦ ἔλεγα, θυμᾶσθε· ἐγὼ πάλι ὡς καλὸς γονιὸς τῆς ἔδωκα τὸν γιὸ μου τὸν Λογιώτατο. Ἐπιστρέφοντας ὁ γιὸς ὁ μέγας ἀπὸ τὴν Βλαχία, καὶ πηγαινάμενος στὴν Σκόπελο, ἦρε 'κείνην ποῦ ἠθελε νὰ πάρη τοῦ κεφαλιοῦ του πεθαμμένη, κ' ἦλθεν ἐδῶ μὲ πένθος μεγάλο καὶ μὲ λύπησι, κ' ἐπειδὴ τὸν ἔτυπεν ἡ συνειδήσις του, ἠθελε νὰ κάμη τὸν λόγο μου, νὰ πάρη τὴν Οὐρανίτσα, μὴ ξεύροντας πῶς ἐγὼ τὴν εἶχα δώσει τοῦ γιου μου τοῦ Λογιωτάτου. Καὶ τότε ὁ Ἀγάλλος γιὰ νὰ ξεχάση τὸν καῦμόν του, ὡς νέος ποῦ εἶνε, ἔκαμε ζέφκι, ὄξ' ἀπ' τὸ Κάστρο, μὲ τοὺς φίλους του, καὶ πηγαινάμενοι στὴν Ἀβρακὴ ἔφαγαν κ' ἤπιαν, καὶ στὸ γυρισμὸ τους θὰ εἶπαν κᾶν' δύο τραγούδια μέσ' τὸ χωριὸ τὴν νύκτα. Τώρα, ἂν τὰ τραγούδια τὰ εἶπαν ἀποκάτ' ἀπ' τὰ παραθύρια καποια-

νῆς, ἐλπίζω ὅτι θὰ πέρασαν κάτω ἀπὸ πολλὰ παραθύρια κ' ἑτααγούδησαν.

— Κ' ἔπειτα ἐκεῖ στῆς Ἀναγκιάς, ἐπρόσθεσεν ὡς καλὸς ἐμβαλωματῆς καὶ ὡς ἰσοπεδικὸν ἐργαλεῖον (μιστρί) ὁ παπᾶ-Ζαχαρίας, ἐκεῖ πάνω εἶνε ψηλά, ξέφαντο τὸ μέρος. Βέβαια ἐκεῖ θὰ ἑσταμάτησαν διὰ ν' ἀναψυχθοῦν καὶ ἀναπνεύσουν πελαγίσον ἀέρα.

— Γιά σου, παπᾶ-Σακελλάριε, εἶσαι βλέπω καλὸ μιστρί, εἶπεν ὁ κύρ Πέτρος. Ἀκόμα καὶ γιὰ μαλαχτάρι νὰ σ' εἶχα θὰ μοῦ ἔκανες, ἂν εἶχα γιὰ πιλάγωμα τὸ καράβι, στὸ καρινάγιο.

— Ὡς τόσον, ἐγὼ σὰς ὑποσκέβομαι ἀνίσως κ' ἔγεινε παρατιμονία, ὅπως θὰ ἔλεες τοῦ λόου σου, καπετὰν Μαυρογιαλῆ, πῶς δὲν θὰ ξαναγεῖνη.

Τὸ δειλινόν, ὅταν εἶδεν ὁ Δημητράκης τὸν υἱόν του, τοῦ εἶπε :

— Ἀκουσα, κύρ Ἀγάλλο, πῶς πῆγες κατ' ἀπ' τὰ παράθυρα καποιανῆς, κ' ἔκαμες πατινάδα. Τώρα δὲν εἶσαι μικρός, εἶσαι μεγαλείτερος ἀπ' τὸν ἀδερφό σου τὸν νο κοκυρεμμένο. Κοντεύεις νὰ τριανταρίσης.

— Ἀλήθεια, ἀφέντη, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος.

Καὶ ὅταν ἐνύχτωσε, διηυθύνθη διὰ πλαγίου θρομίσκου πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀναγκιάς. Ἐκεῖ ἤυρε μίαν θύραν ἀνοιχτὴν καὶ εἰσῆλθεν. Ἦτο μικρὰ οἰκία ἀνώγειος, ὅπου ἐκατοίκει τὸ Γηρακὸ τῆς Κατερίνας, ἡ λεγομένη Μανιά. Ἦτο χήρα καὶ ἀτεκνωμένη, κ' ἐνδιεφέρετο δι' ὅλας τὰς ἀλλοτρίας ὑποθέσεις, καὶ μάλιστα διὰ πανδρολογήματα, προξενιές, κ' ἐνίοτε ἀνδρογυνοχωρισιές.

— Καλὴ σπέρα, Μανιά.

— Καλῶς τὸ παιδί μου.

— Αὐτὸ εἶνε τὸ παραθυράκι ποῦ ἔλεγες ;

— Ναί.

— Ὅποῦ μπορεῖ ἓνας ἄνδρας νὰ πηδήσῃ ;

— Αὐτό.

— Ὁ πατέρας μου τώρα μοῦ εἶπε πῶς «πῆγα ἀπὸ κάτ' ἀπ' τὰ παράθυρα καποιανῆς», καὶ δὲν ξέρω πῶς, μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ αὐτὸ τὸ παραθυράκι, ποῦ μοῦ εἶπες τὴν πρώτη βραδεῖά ποῦ ἐνταμωθήκαμε. Μπορεῖ, λές, νὰ τὸ πηδήσῃ ἓνας ἄνδρας ;

— Μπορεῖ.

Ὁ Ἀγάλλος ἔδωκεν ἐν νόμισμα εἰς τὴν γραῖαν. Ἐκεῖνη ἐπῆγε ν' ἀγοράσῃ τροφίμα ἀπὸ τὸ πλησιέστερον καπηλεῖον. Εἰς τὸ διάστημα ὅποῦ ἔλειπεν ἡ Μανιά, ἐπὶ δέκα λεπτά, ὁ ἀποφασιστικὸς νέος περιεργάσθη μὲ βαθεῖαν προσοχὴν τὸ ἀντικρυνὸν παράθυρον, διαγωνίως κείμενον, καθότι αἱ δύο οἰκίαι ἔσμιγον καν' ὀξεῖαν γωνίαν. Ἀλλ' ὅμως ἦτο κλειστόν. Ἐσχεδίασε πῶς ἦτο δυνατὸν ν' ἀνοίξῃ. Διὰ βίας, ἡ διὰ δόλου. Διὰ ρήξεως ἢ κάλλιον δι' ἀπάτης : λόγου χάριν, ἂν ἡ γραῖα ἔκραζε μὲ κλαυθμηρὰν φωνὴν τὴν νεαράν τῆς γειτόνισσαν, καὶ τὴν παρεκάλει ν' ἀνοίξῃ διὰ νὰ τῆς ζητήσῃ, ὡς ἐν ὄρῃ ἀνάγκης, κάτι, οἷον ἐν πυρεῖον διὰ ν' ἀνάψῃ τὸ σβυσμένον κανδήλι, ἐπειδὴ ἦτο παράωρα, κ' εἶχε λησμονήσει ν' ἀγοράσῃ ἔνωρίς. Ἡ Μανιά ἐπέστρεψε, φέρουσα τὰ ὀψώνια. Ὁ νέος ἐδειπνήσῃ μαζί τῆς, κ' ἔμειν' ἐκεῖ μέχρι πρώτου λίσματος τοῦ πετεινοῦ.

Ἔλα τ' ἀνωτέρω ὑποδειχθέντα, τὰ εἶχε σκεφθῆ ἢ γραῖα πολὺ προσιμώτερα καὶ λογικώτερα ἢ ὁ Ἀγάλλος. Ἡ Λ... εἰς τὰς πρώτας ἐξηγήσεις τῆς Μανιάς εἶχεν ἀπαντήσῃ πολὺ ψυχρά, εἶπε δηλαδὴ ρητῶς ὅτι αὐτὴ ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀρραβωνιστικὸν τῆς καὶ ποτὲ δὲν θὰ ἔπαιρνε ἄλλον, ἂν ἐκεῖνος τὴν ἐγκατέλειπεν.

Ἡ Μανιά ἐξύπνησε τὴν γειτόνισσάν τῆς πρόωρα, μὲ ἐπικλήσεις καὶ φωνὰς πόνου. Ἐκείνη ἐξύπνησε, τὴν ἔλυπῆθη, καὶ ἤνοιξε τὸ παράθυρόν τῆς. Ἡ γραῖα τῆς ἐζήτησε μὲ κοιμένην φωνὴν «ἓνα κόμπο ρακί» νὰ βάλῃ στὸ στόμα τῆς, διὰ «νὰ πιασθῆ ἢ ψυχὴ τῆς», ἐπειδὴ τῆς εἶχε «λυθῆ ὁ ἀφαλός τῆς» ἀπὸ ἓνα «σφάχτην», δριμὺν πόνον ποῦ τὴν ἔπιασεν ἑξαφνα σ' ὅλα τὰ σωθικά τῆς, ἀπὸ τὸ «χουλιάρικ» τῆς καὶ κάτω. Ἦξευρε καλῶς ὅτι τῆς εὐρίσκετο ρακί. Εἶχε διὰ πούλημα στὸ σπίτι, ἐπειδὴ ἔκαμνε πολὺ ρακί ἀπ' τ' ἀμπέλι τῆς. Ἐξῆ μοναχὴ, μὲ τὴν παραλυτικὴν μητέρα τῆς, ἥτις δὲν τῆς ἐχρησίμευεν εἰμὴ διὰ συντροφίαν, καὶ διὰ νὰ ἔχῃ ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον νὰ ὑπηρετῆ, διότι ἄλλως ἢ ζωὴ τῆς θὰ ἦτο κακὴ καὶ ἔρημος.

Τὴν προΐαν ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἠκούσθη εἰς ὅλον τὸ χωρίον, ὅτι ὁ Ἀγάλλος εἶχε «χαλάσει τὸν φράχτην», ὅπως ἔλεγεν ὁ Φραγκούλης. Ὁ φράχτης ἦτο τὸ παράθυρον, τὸ ὁποῖον διεσκέλισε καὶ ὑπερπήδησεν. Ὁλον τὸ Κάστρον ἐβόησε κατὰ τοῦ τολμητίου.

Ὁ νέος τὸ εἶχε πράξει μὲ «καλὴν προαίρεσιν», καθὼς τὸν ἐδικαιολόγει εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Κιο-

σκίου, αὐθημερόν, ὁ πατὴρ του. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐκθέσῃ ὅπως οὖν εἰς τὰ ὄμματα καὶ τὰ στόματα τοῦ κόσμου, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ ὀψέποτε αὐτὴ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀκαρπὸν μνηστῆρα, ὅστις ἐμπορεύετο εἰς τὴν Αἴγυπτον καιροὺς καὶ χρόνια, καὶ εἶχε ρίξει «πέτραν ὀπίσω του», ὅπως ἔλεγεν ἡ γορὰ τὸ Γηρακί, ἡ Μανιά, καὶ εἶχε γείνει ἀγυρισά του—φωτὰ π' τὸν ἔ!—καὶ δὲν τῆς ἔστελλε «γράμμα μὴτ' ἀπηλογία». Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἤρκει νὰ ἔλεγεν ἡ κόρη τὸ Ναί, αὐτὸς θὰ τὴν ἐστεφανώνετο «ἀποκάτω ἀπ' τὰ στέφανα τῶν Προφητῶν, καταμεσῆς στὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, ἐν ποιπῇ καὶ παρατάξει».

Καὶ οὕτως θὰ ἐμελλε βεβαίως νὰ γείνη, εἰάν ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ὠκονόμει ἄλλως τὰ πράγματα. Τὴν προΐαν τῆς ἄλλης ἡμέρας ἐξημέρωνε Κυριακὴν, καὶ ἔκπαγλος εἶδης ἠκούσθη ἀνὰ τὸ χωρίον. Ὁ Γιαννάκης ὁ Δράκος, [ὁ ξενητευμένος ἀρραβωνιαστικὸς τῆς Λ..., ἔφθασε κάτω εἰς τὸν μεσημβρινὸν λιμένα, εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς νήσου, ὅπου ἦτο ἐπίνειον, μὲ ὀλίγα νεώρια καὶ μαγαζεῖα. Τὴν εἶδῃν ἔφεραν ἐκεῖθεν ἐλθόντες κάτοικοι τοῦ Κάστρου, ὅπου εἶχον καταβῆ διὰ νὰ πουλήσουν κηπουρικὰ προϊόντα, τρεῖς ὄρας δρόμον, ἀπὸ τὰ Μποστάνια, τὰ κείμενα κατὰ τὴν δυτικὴν πλαγιάν, ἀριστερόθεν τοῦ Κάστρου.

Πῶς ὁ Γιαννάκης δὲν ἦλθε μίαν ἡμέραν πρῖν, προτοῦ νὰ πηδήσῃ ὁ Ἀγάλλος τὸ παράθυρον; Καὶ πῶς δὲν ἔφθισε μίαν ἡμέραν ὕστερον ἀφοῦ τὴν Κυριακὴν ἠτοιμάζετο νὰ στεφανωθῆ ὁ Ἀγάλλος ἐν ποιπῇ καὶ παρατάξει ἀποκάτω ἀπὸ τὸ στεφάνι τῶν προφη-

τῶν, καταμεσῆς στὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ; Γράφει [λοιπὸν] ὁ Θεὸς δράματα;

Ὁ Ἀγάλλος τὸ ἔμαθε, κ' ἔμεινε ἐμβρόντητος ἐπ' ὀλίγας στιγμᾶς. Ταχέως ὅμως συνῆλθε, κ' ἔτρεξε νὰ εὔρη τὸν παπᾶ-Ζαχαρίαν, τὸν Σακελλάριον. Ὁ σκοπὸς του ἦτο νὰ κατορθώσῃ νὰ τελεσθῇ ὁ γάμος πρὶν φθάσῃ ἢ εἴδησις διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Δράκου εἰς τὰ ὄτια τῆς Λ... καὶ πρὶν αὐτὸς φθάσῃ στὸ Κάστρον. Τοῦτο θὰ ἦτο ἀπληπισμένον καὶ σπασμωδικὸν διάβημα, καὶ ἂν δὲν εἶχε μάθῃ ἢ κόρη τὸν ἐρχομὸν τοῦ μνηστῆρος. Ἀλλ' ὅμως, καὶ τοῦτο οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἢ Λ... εἶχε μάθει τὴν εἴδησιν ἀκριβῶς δέκα λεπτὰ πρὶν τὴν μάθῃ ὁ Ἀγάλλος.

Διότι δὲν ὑπῆρχε μόνη ἡ Μανιὰ γραῖα εἰς τὸ χωριόν. Ἦτο ἡ γοητὴ Κομνιανάκαινα, κατοικοῦσα εἰς μικρὰν καλύβην ἀμέσως ἐντὸς τῆς πύλης τοῦ φρουρίου. Αὐτὴ πρώτη ἤκουσε τὸ μαντᾶτον ἀπὸ τοὺς δύο παραγυιοὺς τοῦ κηπουροῦ, τοῦ Κωνσταντῆ τοῦ Ἀγγοῦρα, ὁποῦ ἐμβῆκαν τὸ βράδυ στὸ Κάστρον. Ὅχι ὅτι εἰς αὐτὴν πρώτην τὸ εἶπαν, ἀλλ' αὐτὴ πρώτη τὸ ἤκουσε, πρὶν καταλάβῃ καλὰ ὁ πορτάρης τῆς σιδηρᾶς πύλης, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ εἶπαν. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο τελείως κωφή, ἤκουε καλὰ ἀπὸ τὸ ἐν ὄτιον. Εἶχε πάρει τὴν ρόκα τῆς, καθὼς ἐβασίλειψεν ἀντικρὺ στὰ κυανὰ καὶ τὰ ρόδινα τοῦ Πηλίου ὁ ἥλιος τῆς Κυριακῆς, ὅπου ἔπαυε πλέον ἡ κανονισμένη ἀργία, κ' ἐκάθησε κάτω ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ταράτσα, ἐκεῖ ὅπου εἶχαν τὸ σύνθηδες χάσμα [ὀπήν] ἄνω τῆς φλιᾶς τῆς σιδερόπορτας, διὰ νὰ ζεματίζουν τοὺς κλέφτας, καὶ ἐμάζευε δροσιὰν

ἀπὸ τὸν βουνὸν εἰς τὸν κόλπον τῆς κ' ἀπὸ τοὺς γυαλοῦς, καὶ διήκουσε τὸ νέον, τὸ ὁποῖον ἐν σπουδῇ καὶ ἀκρατῆτως μετέδωκαν τὰ δύο κοπέλλια τοῦ κηπουροῦ εἰς τὸν γέρο-Κώσταν τὸν πυλωρόν.

— Καλὰ, τρεχάτε νὰ πάρετε τὰ σαράκια, ἀπάνω στῆς Ἀναγκιᾶς, νὰ τὸ πῆτε τῆς Χ... καὶ τῆς κόρης τῆς, εἶπεν ὁ πορτάρης, ἀφοῦ οἱ δύο ἀγροδίατοι νέοι εἶπαν καὶ ξαναεἶπαν τὴν εἴδησιν, καὶ αὐτὸς μόλις ἐκατάλαβε τί ἤθελον νὰ εἶπουν.

Ἡ γοητὴ Κομνιανάκαινα εἶχε χώσει τὴν ρόκα ὑπὸ τὴν τραχηλιάν τῆς, κ' ἐποδάρωσε κ' ἔτρεξεν ἀπνευστί πρὸς τὴν ἐπάνω συνοικίαν. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἔφθασε πετάμενη, ὡς κουροῦνα, κ' ἐφώναξε κάτω ἀπὸ τὸ μικρὸν πρόστοον τῆς οἰκίας τῆς Λ...

— Τὰ σαράκια, Λ... ἦρθε ὁ ἀρραβωνιαστικὸς σου ὁ Γιαννάκης ὁ Δράκος ἔφθασε.

Ἡ Λ... δὲν ἐπίστευε τὰ ὄτια τῆς, ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν ἔμεινε ὡς ἀπολιθωμένη.

Τὴν πρωίαν ἔφθασεν εἰς τὸ Κάστρον ὁ μνηστὴρ ὁ ξενητευμένος. Ὁ Γιαννάκης δὲν ἔφερε καμμίαν δυσκολίαν, ὡς ἔμαθε τὰ συμβάντα. Ἐρριψε τὰ βάρη ὄλα στὸν Ἀγάλλον, κ' εἶπεν ὅτι ἤξευρε τὴν ἀρραβωνιακὴν του ὡς πιστὴν καὶ ἀφρωσιωμένην, καὶ ὅτι, ἂν ἔπαισε τίποτε ἐκείνη, αὐτὸς τὸ ἀναλαμβάνει ὡς ἴδιον πταισμά του.

Ὁ Γιαννάκης εἶχε φέρει, ὡς ἔλεγαν, δύο χιλιάδες τάλληρα, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ἀνθρώπος προαμματευτῆς, τόσον εὐπορος, δὲν ἔπρεπε νὰ λεπτολογῇ διὰ μι-

κρὰ πράγματα. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τὴν Πέμπτην, συνέπιπτεν ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως, περὶ τὰ τέλη Μαΐου, ἦτο δὲ ἀκριβῶς νέα σελήνη καὶ ὁ γάμος ἐτελέσθη τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης (τοῦ Γιαννάκη Δράκου καὶ τῆς Λ...) ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, καταμεσῆς στὸν Χριστόν, ἀποκάτω ἀπ' τὸ στεφάνι τοῦ μεγάλου πολυελαίου, πρὶν φύγη ἀκόμη ὁ Ἀγάλλος διὰ τὸ Ὅρος.

Μετὰ πολλοὺς χρόνους, ὅταν ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος τὰ μὲν ἀπῆλθον, τὰ δὲ ἐγήρασαν — μετὰ εἴκοσι περίπου ἔτη — ἐπανέκαμψεν ἀπὸ τὸ Ὅρος ὁ Ἀλύπας ἱερομόναχος καὶ πνευματικός. Εἶχεν ἀσκητέυσει τόσα χρόνια εἰς τὰ Κατουνάκια, κατὰ τὰς δυτικομεσημβρινὰς ὑπορείας τοῦ Ἄθωνος. Εἶτα εἶχεν ἀποθάνει ὁ γέροντάς του, αὐτὸς δὲ ἐπώλησε τὴν ἀσκητικὴν καλύβην, κ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέθλιον νῆσόν του.

Τὸ γηραιὸν ἀνδρόγυνον ἐπέζη ἀκόμη, ὁ κὺρ Δημητράκης τ' Ἀγάλλου κ' ἡ γραῖα Ἀρετή. Ὁ παπᾶ-Ἀλύπας ἐπῆγε κ' ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς εἰς τὸ νεόκτιστον σιανροπηγιακὸν καὶ πατριαρχικὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἐξελέγη τέταρτος ἡγούμενος μετὰ τὸν Νήφωνα καὶ τὸν Γρηγόριον τοὺς κτήτορας ὁ δεύτερος ἦτο ἐντόπιος καὶ μακρυνὸς συγγενὴς του, υἱὸς τοῦ ἀρχοντος Χατζησταμάτη), οἵτινες εἶχον ποθάνει πρὸ τοῦ 1821, καὶ μετὰ τὸν Φλαβιανόν, ἀπελθόντα πρὸς καιρὸν ἐκ τῆς Μονῆς ἕνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν περι-

στάσεων. Ὡς ἡγούμενος διέπρεψε, κ' ἐφημίσθη μάλιστα τὸ Ἀλυπιακὸν μοσχᾶτον, ὅπου αὐτὸς περιτέχνως τὸ κατεσκεύαζεν. Ἦτο φερωνύμως κατάλληλον διὰ ν' ἀνακουφίζη τὰς λύπας, τοὺς καῦμους καὶ τὰ βάσανα τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ γραῖα Ἀρετὴ ἀπέθανε, καὶ ὁ γυιὸς τῆς ὁ Ἀλύπας τὴν ἔθαψε «μὲ τὰ χερσάκιά του» ὡς ἱερεὺς καὶ ὡς υἱός, ὅπως αὐτὴ ἠυχίθη. Ὁ κὺρ Δημητράκης, ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ πανωπροίκια εἰς τὰς θυγατέρας του τὰς ὑπάνδρους, ἔδωκεν ἱκανὰ κ' εἰς τὸν Ἐπιφάνιον, ὅστις εἶχεν ἔλθῃ ἐκ τῆς Ὑδρας πρὸ πολλοῦ, καὶ μετήρχετο τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα εἰς τὸν τόπον, ἐμοίρασε δὲ καὶ τινα εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐκράτησεν ἀκόμη ὀλίγα διὰ τὸν ἑαυτὸν του, κ' ἐπῆγε κ' ἐκοινοβίασεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, διὰ νὰ γηροκομηθῇ πλησίον τοῦ υἱοῦ του Ἀγάλλου, ὅπως πάλαι εἶχε προείπη. Ἐκάθη, καὶ ὠνομάσθη Δαυίδ.

Μετὰ χρόνους ὑστέρων ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἐπιφανίου, τοῦ Λογιωτάτου, Δημήτριος, ἀφοῦ ἔμεινε ὀλίγα ἔτη εἰς τὸ Ρωσικὸν μοναστήρι, εἰς τὸν Ἄθωνα, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Οὗτος ἔμελλέ ποτε νὰ φημισθῇ ἀργότερα ὡς Διονύσιος ὁ Γέροντας καὶ ὡς πνευματικός. Πλὴν τότε, ὅταν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν θεῖόν του Ἀλύπαν, μόλις εἰκοσιπενταετής, ἐκαλεῖτο Δαμιῆλ ἱεροδιάκονος, μοναχός.

Ὅταν τὸν εἶδεν ἔξαφνα ὁ θεῖός του, μὲ λύπην καὶ πόνον ἀνέκραξε :

— Μαῦρο κούτσουρο ἐγώ, μαῦρο κούτσουρο ἐσύ.

Τ' ΑΓΓΕΛΙΑΣΜΑ

Ἀνέβαιναν ἀσθμαίνων τὸν ἀνήφορον ὁ καπετὰν Γεωργιάκης ὁ Μ., ἂν καὶ ἦτο καβάλλα ἐπάνω εἰς μέγαλον ἰσχυρὸν ἡμίονον δυνάμενον νὰ σηκώσῃ ὑπὲρ τὰς 120 ὀκάδας. Ἦσθμαιεν αὐτός, ἦσθμαιε καὶ τὸ ζῶον. Ἦτον πρωὶ ἀκόμη, ἀρχαὶ Ἰουνίου, ἔβαινε πρὸς τὰ δυτικοβόρεια τῆς ἐξοχῆς, κ' εἶχε τὸν ἥλιον ὀπίσω του. Καὶ μὲ πλατὺ κόκκινο μανδῆλι ἀδιαλείπτως ἐσπόγγιζε τὸν ἰδρωτὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του. Κ' ἦτον ἄρρωστος ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη, κ' εἶχε σωθῆ καὶ ἀναλύσει ὅλος ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἰσχνότητα, κ' εἶχεν ἀκόμη τὸ διπλάσιον βάρος συνήθους ἀνθρώπου.

Ἐφθασε στὸν Ἄϊ-Λιά ὡς δύο ὥρας πρὸ τῆς μεσημβρίας. Τὰ πελώρια πλατάνια ἐφυσῶντο κ' ἐσειόντο κυρτὰ ἐπὶ τῆς πλατείας, σκεπάζοντα ὅλην τὴν ἔκτασιν, νανουρίζοντα τὴν μεγάλην δίκρηνον βρύσιν. Εἰς τὸ ἐν τούτων ἐσώζετο ἀκόμη τὸ τελευταῖον κλῆμα ἀνώρειον περιπλέκον καὶ σμίγον τὰ φύλλα του εἰς ὅλους τοὺς κλάδους καὶ τοὺς ἀκρέμονας καὶ κρεμῶν τοὺς πρὸ πολλοῦ δεμένους βότρους του ἀνάμεσα στοὺς κλώνας κ' εἰς τὸ κενόν. Εἰς τὸν μακρὸν τεράστιον κορμόν του ἀνέβαινον ἡ μάγκες καὶ τὰ νυκοκυρόπουλα, κ' ἐκτυποῦντο καὶ ἐλικνίζοντο, μέχρῃς οὐ καταστρέψωσι κ' αὐτὸ τὸ σωζόμενον κλῆμα, ὅπως εἶχον καταστρέψει καὶ τ' ἄλλα γείτονα ἀδέλφια του. Εἰς

τὴν κρήνην ἐποτίζοντο ἐν κοπάδι πρόβατα, τοῦ Γιώργη τοῦ Πολύχρονου, καὶ ἐν ἀπόλυον, τοῦ Κώστα τοῦ Βαβήλα, ἐγκαρδιακοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐπιάνοντο σχεδὸν καθημερινῶς, ὅταν ἤρχοντο νὰ ποτίσουν τὰ κοπάδια των, οἱ δύο γνήσιοι ἀδελφοί, ἐξ ὧν ὁ νεώτερος εἶχε χάσει ὀπισθεν ἑνὸς λαϊκοῦ παρεγκωμίου τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομά του. Ὁ Γιώργης κατέβροσεν ὅλους τοὺς ξένους ἀγρούς, ὅσοι ἐγειτόνευον μὲ τὰ σύνορα τῆς νομῆς του, ὁ Κώστας κατεπάτει τὰ σύνορα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἅμα κατεμαρτύρει εἰς τοὺς ἰδιοκτητάς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὅταν ἤρχετο τις οἰκοκύρης νὰ παραπονεθῆ καὶ νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ, ὁ μπάριμα-Γιώργης εἶχε τόσον γλυκεῖαν γλωσσάν, ὥστε ὁ ἀνθρώπος σχεδὸν ἐπέειθετο ὅτι ὁ βοσκὸς δὲν τὸν εἶχεν ἀδικήσει, καὶ εἶχε γίνει λάθος. Ἄμα ἔστρεφεν ὅμως ἐκεῖνος τὰ νῶτα ν' ἀπέλθῃ, ὁ Πολύχρονος ἐσήκωνε τὰ χέρια καὶ τὸν ἐμουτζώνε ὀπίσω του, γογγύζων, ὑβρίζων καὶ βλασφημῶν. Ὁ Κώστας, καθὰ διηγοῦντο, εἶχε γίνει ποτὲ ἀράπης μελανωμένος τὴν νύκτα, διὰ νὰ ἐνεδρεύσῃ καὶ δεῖρῃ ἓνα κάποιον Γούμενον, ὅστις εἶχεν ἔλθει στὸ μοναστήρι μεταπομπαῖος ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, ἐπειδὴ ὁ ξένος καλόγηρος διεμαρτύρετο κατὰ τοῦ Βαβήλα διὰ τὴν καταβόσκησιν τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς.

Ὅταν συνηγνῶντο εἰς τὴν βρύσιν τοῦ Ἄϊ-Λιά.

— Τῶκαμες πάλι τὸ θᾶμμά σου, πουλί παραδεμένο, ἄρχιζεν ὁ Γιώργης. Πῆες καὶ μ' ἐγκάλεισες.

— Καλὰ σ' ἔκαμα ἀπεκρίνετο ὁ Κώστας· γιατί ἐσὺ εἶσαι σκυλὶ κρυφοδάγκωτο, ποῦ πρέπει νὰ σὲ ἔχη κανεὶς ἔννοια.

— Τί γανγίξης, βρέ; ποῦ νὰ λυσσάξης! μὲ τὴν κακία ἐσὺ θὰ μείνης κακόμοιρε.

— Τί οὐρλιάσματα καὶ ἀφροὺς βγάξεις ἀπ' τὸ στόμα σου; θὰ φῶς τὰ λιακά σου, γιατί δὲν ἀφίνεις διαβάτη ποῦ νὰ μὴν τὸν δαγκάσης.

— Ἄχ! σκυλί ἀγαρηνό, ἄπιστο!

— Τρομάρα σου! βρωμόσκυλο, κοπρόσκυλο, ψωριασμένο.

Ἐσήκωνεν ὁ Γιώργης τὴν στραβολέκαν, ὕψωνε καὶ ὁ Κώστας τὴν στραβολέκαν, ἀντήλλασσον δύο ἀδελφικὰς ξυλιές, ἐωσότου ἤρχετο εἰς γηραιὸς ἀγροφύλαξ σοβαρός, ἢ γείτων κηπουρὸς γελῶν, καὶ ἐχώριζε τοὺς δύο σκυλοαδελφοὺς (τὰ δύο σκυλαδέλφια).

Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἐπέξευσε, ἐχαίρετησε τοὺς βοσκούς, ὅσοι ἀνεψύχοντο ἐκεῖ μὲ τὰ ποιμνιά των, ἔπινε δροσερὸν νερόν, ἀφῆκε βαθὺν στεναγμὸν καὶ ἐστράφη πρὸς μακρὸν ἀνώγειον οἰκοδόμημα, πρὸ τῆς θύρας τοῦ ὁποίου εἶχε περάσει πρὸ πέντε λεπτῶν. Ὁ ἀγωγιότης του πῆρε τὸ ζῶον καὶ τὸ ἔδεσε διὰ νὰ βόσκη, χωρὶς νὰ τὸ ἐλαφρώσῃ πρὸ τὸ φόρτωμα.

— Μπορεῖ νὰ κάμω ὡς μισὴν ὥρα, τοῦ εἶπεν ὁ καπετὰν Γεωργάκης· περίμενέ με. Ἐβάδισε μὲ κόπον, ἴσως διότι ἦτο αἰμωδιασμένος ἀπὸ τὴν καβάλλα. Εἶτα πάλιν ἐστράφη πρὸς τὸν ἡμιονηλάτην:

— Ἀλήθεια, ξέχασα· φέρε τὴ λειτουργιά, τὸ κηρί, καὶ τὸ λιβάνι ἀπάνω, στὸν πάτερ-Γερεμῖα.

Ὁ ἄνθρωπος ὑπήκουσεν. Ἐλάβεν ἀπὸ ἓν ζεμπῆλι κρεμᾶμενον εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ σαμαρίου, προσό-

ψιον λευκὸν τυλιγμένον, ὅπου ἦσαν τὰ θρησκευτικὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὀνομάσει ὁ καπετὰν Γεωργάκης καὶ τὸν ἠκολούθησεν.

Ἐπήγαιεν ὁ καπετὰν Γεωργάκης νὰ ξαγορευθῆ στὸν πνευματικόν, ὅστις ἐμόναζεν ἐκεῖ ἐρημικὸς καὶ ἀνεξάρτητος (ἀπὸ δεκαετίας, χωρὶς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν πόλιν). Εἶχε τόσα χρόνια ἀνεξαγόρευτος, ὅλας τὰς ἁμαρτίας τῆς νεότητός του τὰς εἶχεν ἀκόμη φορτωμένας εἰς τὴν συνείδησίν του—τὰ σαρκικὰ πάθη καὶ ὅλα τὰ λοιπά. Ἦτο μόλις σαρανταπέντε ἐτῶν, καὶ εἶχε προκόψει [ἐπιτύχει] εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις [του]. Μεγαλοπλοῖαρχος, μὲ μπάρακα καὶ μὲ τρικάρτα δυὸ τρία, εἶχεν ἀνοίξει τὸν δρόμον, καὶ ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ εὐπορήσουν καὶ ἄλλοι ἐμποροπλοῖαρχοι, καὶ εἶχε φέρε δευτέραν πρόσκαιρον ἀκμὴν εἰς τὴν φθίνουσαν ναυτιλίαν τοῦ ἰστίου. Εἰκοσαετῆς εἶχε κληρονομήσει παρὰ τοῦ πατρὸς του μικρὸν καραβάκι χροασμένον, ἐπλοίαρχοι ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη, καὶ εἶχε κατορθώσει ἐν τῷ μεταξὺ ὅλα τὰ θαύματα αὐτά!

Ἦτο γίγας σωματικῶς καὶ καρδιακῶς. Ἐδούλευε διὰ πέντε ἀνθρώπους, καὶ ἔτρωγε καὶ ἔπινε δι' ἄλλους τόσους. Εἶχεν ἀρρωστήσει σ' ἓνα ταξεῖδι πρὸ δύο ἐτῶν καὶ πλέον, καὶ οἱ ἰατροὶ τῆς Σμύρνης, εἶτα καὶ οἱ καθηγηταὶ τῶν Ἀθηνῶν, τῷ εἶχον ἐπιβάλλει δίαιταν. Ἰσως εἶχε ψαμμίασιν, ἢ μᾶλλον διαβήτην ἐπιπλεγμένον μὲ ἄσθμα. Πῶς νὰ τρέφετα αὐτὸς μὲ γάλα, καὶ νὰ πίνῃ πιτσάνην, ἢ ὀλίγον χλιαρὸν νερόν; Αὐτὸς ἔβλεπε τὸ μπαρμπουνοκέφαλο καὶ τοῦ ἤρχετο νὰ

τὸ ἀρπάξῃ ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ ναύτου ἢ τοῦ ὁμοτραπέζου του. Ὁρφούς, συναγρίδας, ὄστρεῖδια, καλόγγωμες, ἀστακούς καὶ χέλια, πῶς νὰ τὰ ξεχάσῃ; Πῶς νὰ μὴ τρώγῃ κοκορέτσι, κεφτέδες, σπληνάντερο, ἢ ροσπίφ μὲ μακαρονάδα; Εἶνε ζωὴ αὐτή; Ἡ πῶς νὰ μὴ πίνῃ τὸ θαυμάσιον μπρούσικο μαῦρον τοῦ τόπου, ἢ καὶ τὸ μοσχάτο, καὶ τὸν ροδίτην, καὶ νὰ στερηθῇ ἀκόμη καὶ τὸ τσίπουρο; Εἶνε ζωὴ αὐτή;

Ἐβαλεν ἓνα ἐξάδελφόν του πλοίαρχον εἰς τὸ ἓνα μπάρο, ὅστις δὲν εὔρε δουλειῆς νὰ δουλεύσῃ καὶ «τὸν ἔβαλε μέσα»· τὸ ἄλλο τὸ ἐξεχώρησε «χορωλυτικῶς» εἰς ἓνα παλαιὸν φίλον του θαλασσινόν, ὅστις τὸ ἔφαγε σκάφη κ' ἄρμενα καὶ καρφιά, κ' αὐτὸς ἔμενεν ὡς ἔγγιστα δύο ἔτη εἰς τὴν γενέθλιον νῆσον. Πάλιν φόβον διὰ νὰ πτωχεύσῃ δὲν εἶχε, καθότι εἶχεν ἀποκτήσει κτήματα εἰς τὴν πατρίδα ἀξίας 70 χιλιάδων δραχμῶν, κ' εἶχε βαλμένα στὴν Τράπεζαν, εἰς τὰς Ἀθήνας, μετρητὰ περὶ τὰς πενήντα χιλιάδας.

— Γιὰ νὰ βροῦν τὰ κουτσούβελα νὰ τρώνε, ἂν μοῦ συμβῇ τίποτε, εἶχεν εἰπεῖ εἰς ἓνα πατριώτην του εἰς Ἀθήνας.

Ἐννοοῦσε τὰ τρία παιδιὰ, δύο ἀγόρια κ' ἓνα κορίτσι, τοῦ εἶχε.

Τὸν εἶχεν εὔρει ὁ φίλος ἐκεῖνος εἰς ἓνα ξενῶνα, τῆς «Πελοποννήσου», πάσχοντα ἤδη, πλαγιασμένον ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ δίπλα, ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἦτο ἓν ρεβόλβερον ὀλογέμιστον, καὶ τὸ εἰρημένον ποσόν, μέρος εἰς λίρας καὶ μέρος εἰς χαρτονόμισμα, ὑπὸ τὸ προσ-

κέφαλόν του, διὰ νὰ τὸ καταθέσῃ τὴν αὔριον εἰς τὴν Ἐθνικὴν.

Εἶτα, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα, ἔτρωγε γαλατερὰ κ' ἔπινε δι' ἀναφυκτικὸν βυσσινάδα, κατὰ συγκατάβασιν, δι' ὅλου τοῦ θέρους. Ὅχι ἀπαξ παρέβαινε τὸν αὐστηρὸν ἰατρικὸν κανόνα. Κατεβρόχθιζε μπριζόλαν, ψητὸν τῆς σούβλας, ἐκεῖνο ποῦ τρελαίνει τοὺς φράγκους, «Ροτὶ ἀλλὰ παλλικάρ», κ' εἶνε ἢ ἀπόλαυσις καὶ τὸ καύχημα ὅλων τῶν Ἑλλήνων, γενικὴ πανήγυρις καὶ ἀνοιξὶς καὶ πρωτομαγιά! Ἄλλ' εὐθὺς ὕστερον ἐπήρχετο πάλιν βαρεῖα ἢ ὑπόμνησις τοῦ σκυθρωποῦ ἀσκληπιάδου—ἀνθρώπου ὅστις θέλει νὰ διδαχθῇ «τὴν κεραμεῖαν ἐν τῷ πίθῳ, ἢ νὰ μάθῃ τὴν κουρευτικὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ φαλακροῦ»—κ' ἠναγκάζετο νὰ γείνη πάλιν «γαλακτοφάγος», ὅποιοι ἦσαν οἱ παλαιοὶ Α. . . κ' ὁ Ρότσιλδ, ἔβραϊὸς χιλιεκατομμυριοῦχος εἰς τὰ Παρίσια, καὶ τόσοι ἄλλοι δυστυχεῖς.

Τέλος, ἡ υἱεῖα του δὲν ἐβελτιώθη, κ' εἶχεν ἀπομείνει ὁ μισός, κ' ἤξιζεν ἀκόμη διὰ δύο καὶ ἦτο ἀσθενής, καὶ μεγαλοπρεπής, σοβαρὸς καὶ κάτισχνος. Καὶ τὴν πρωίαν ἐκείνην, τὸ Σάββατον, πρὶν ἐπιβῆ τῆς ἡμιόνου διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μέγα κτήμά του, εἰς τὴν Κεχειάν, ὅπου εἶχεν ἔπαυλιν καὶ ἀγροτικὴν οἰκίαν, διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα, κ' ὁ δρόμος του ἦτο νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Προφήτου Ἡλία, ὅπου ἔφθασε λίαν πρωί, εἶχεν ἀνοίξει τὸ συρτάρι καὶ εἶχε βγάλει ἐν πλῆθος ὁμόλογα, ἄλλα συμβόλαια, ἄλλα ἐπὶ χαρτοσήμου καὶ τ' ἄλλα ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου,

κ' εἶχε στείλει νὰ καλέσῃ πέντ' ἕξ πτωχοὺς γέροντας, παλαιοὺς ναύτας, ἀποζῶντας μὲ 12 δραχμῶν σύνταξιν ἀπὸ τὸ Ἀπομαχικόν, καὶ δέκα ἢ δώδεκα χήρας, καὶ ἄλλα τόσα ὄρφανὰ κοράσια, κ' ἔδειξε τὰ ὁμόλογα, καὶ τὰ ἔσχισεν ἐπὶ παρουσίᾳ των, κ' εἶπε :

—Νὰ παρακαλῆτε γιὰ τὴν ψυχὴ μου, ἂν πεθάνω.

Αἱ χῆραι μὲ δάκρυα καὶ μὲ σείσματα [νεύματα] κεφαλῆς τὸν εὐχαρίστησαν, αἱ ὄρφανὰ ψιθυρίζουσαι ἐχαμήλωσαν τὰς κεφαλὰς, καὶ εἷς ἐκ τῶν γερόντων θαλασσινοῶν τὸν εὐχίθη :

—Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἀξιώσῃ, καπετὰν Γεωργάκη, νὰ χαρίσῃς ἀκόμη πολλὰ.

—Ἀμὴν ! εἶπεν ὁ καπετὰν Γεωργάκης, ἐννοήσας ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε : «νὰ ἀποκτήσῃς πολλὰ, διὰ νὰ χαρίσῃς ἀναλόγως».

Ἀκολούθως ἵππευσεν ἐπὶ τοῦ μεγαλοσώμου ζώου, καὶ ἀνέβη τὸν ἀνήφορον, διὰ τὸν Ἄϊ-Λιᾶν. Εἶτα ἐπῆγεν εἰς τοῦ παπᾶ-Γεωργίου, ἐξωμολογήθη, καὶ δὲν ἄφησε τίποτα ποῦ νὰ μὴν τοῦ τὸ εἶπῃ, ἐκτὸς ἂν ξέχασε μερικά !

Κατόπιν ἐπέβη τοῦ ἡμιόνου, καὶ ξεκίνησε διὰ τὸ κτήμᾳ του. Εἶχε ἄλλον τόσον δρόμον νὰ βαδίσῃ, μίαν ὥραν περίπου ἐπίπεδον καὶ κατήφορον πλαγιόν. Ὁ ἥλιος ἐψηλώνει, ἔκαιε τὰ νῶτα τοῦ ἀναβάτου, καὶ ἦτο ἤδη ἑνδεκάτη καὶ ἡμίσεια, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ κτήμᾳ του ὁ καπετὰν Γεωργάκης.

Ἐκεῖτο ἀνάμεσα στὸ Πυργὶ καὶ στὴν Κεχειάν, κ' εἶχεν ἀντικρὺ τὸ μέγα δάσος τῶν δρυῶν, τὸν Ἀραδιᾶν, πρὸς μεσημβρίαν, καὶ δεξιὰ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς

βράχους τοῦ βορεινοῦ Κάστρου, καὶ τὸ θεσπέσιον πέλαγος τὸ καὶ φρίσσον καὶ ἀβυσσαλέον καὶ γλαυκόν. Ὅλον τὸ χωράφι, ἀγύριστον, περιεῖχεν ὑπὲρ τὰ χίλια δένδρα, ἐλαίας, μυγδαλέας, ἀπιδέας καὶ συκέας, ἦτο κατήφορος καὶ κρημνός. Διὰ νὰ κατέλθῃ τις ἐκ τῶν ἄνω, ὅπου ἦτο κτισμένη ἡ μικρὰ καλῶς περιποιημένη ἔπουλις, κ' ὅπου ὁ Κώστας ὁ Σκαρλάτος ἔβροσκε τὰς πέντε ἢ ἕξ αἶγας καὶ τὰ πρόβατά του μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ φυλάγῃ τὰς ἀμυγδαλέας καὶ τ' ἄλλα ὀπωροφόρα, μέχρι τῶν κάτω, ὅπου πλατάνια καὶ καρυδιές καὶ δρυές ἐστολίζον μέσα στὸ ρέμα τὴν κρυφὴν πηγὴν τοῦ νεροῦ, ἔπρεπε νὰ ὀλισθήσῃ τρις ἐπάνω στὰ χόρτα, νὰ πέσῃ, νὰ πιασθῇ ἀπὸ σχοῖνον ἢ κορμὸν δένδρου, νὰ βαρέσῃ τὴν πλάτην του, ν' ἀνασηκωθῇ, νὰ ξαναπέσῃ, καὶ τέλος νὰ κυλισθῇ ἕως κάτω εἰς τὴν βαθεῖαν ἐσχατιάν, εἰς τὸ κράσπεδον τοῦ κρημοῦ. Εἶτα ἡ συντροφιά, ὡς εἶχε γλυστρήσει τρις καὶ τετράεις, μὲ γέλοια καὶ εὐθυμίαν, θὰ ἐστρώνετο ὑπὸ τὰ πλατάνια, σιμὰ στὴν βρύσιν, ὅπου ὁ Χρῆστος ὁ Καλογιάννης θὰ ἐλιάνιζε τὸ κοκορέτσι καὶ ὁ Φραγκούλης τοῦ Πάνου θὰ ἐσοῦβλιζε τὸ μποῦτι, κ' ἡ Κρατῆρα ἡ Σκαρλάταινα θὰ ἔφερενε ζεστὰ ἀχνιστὰ τὰ τυροπ'τάρια, μὲ χλωρὸν τυρί, καὶ μὲ δωδεκάδα αὐγῶν κατασκευασμένα, καὶ ψημένα στὸν φούρνον τοῦ καλυβιοῦ της, ἀντικρὺ στὴν ράχη τοῦ βουνοῦ. Ἀλλὰ ποῦ τώρα σπληνάντερα καὶ κοκορέτσι, καὶ ποῦ τὰ τυροπ'τάρια;

Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἐπέλεξε, καὶ ἐκάθισεν ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλης ἐλαίας τῆς μικρᾶς ἐπαύλεως. Ὁ

ἀγωγιάτης ἀπέθεσε τὰ πράγματα ἐντὸς τοῦ καλυβιοῦ, κ' πῆγε νὰ δέσῃ τὸ ζῶον. (Ὁ πάτερ-Γερεμίας τοῦ εἶχε δώσει ὡς συνοδείαν τὸν γέρο-Πέτρον, λέγων:— Ἄς ἔλθῃ ὁ ἀδελφὸς νὰ σὲ συντροφεύσῃ ὡς κάτω, νὰ σοῦ ᾿πῆ καὶ κανένα λόγον πνευματικόν.— Ὁ καπετὰν Γεωργάκης δὲν εἶχε προσλάβει συνοδίτην ἀπὸ τὸ χωρίον, ἐν μελαγχολία καὶ παραξενιᾷ. Εἶχεν εἰπῆ εἰς τὴν γυναῖκα ὅτι θὰ ὑπάγῃ ὀλίγας ἡμέρας ν' ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα στὸ καλύβι καὶ ὅτι δὲν θέλει κανένα μαζί του. Τὴν ἀπεχαιρέτισεν, ἐφίλησε τὰ τέκνα του—τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν τριῶν ἦτο δέκα ἐτῶν καὶ ἀπῆλθεν. Δὲν ἠθέλησε νὰ παραβῆ τὸν λόγον τοῦ πνευματικοῦ, κ' ἐδέχθη τὸν γέρο-Πέτρον ὡς συνοδίτην. Ὁ Γέρο-Πέτρος, μοναχὸς μὲ πενιχρὰ ράσα, ἔλεγεν ὅτι ἦτο 98 ἐτῶν. Ἴσως ἔπεφτε ὄρτσα καμμίαν δεκάδα. Ἦτο ἀκμαῖος, ἠλιοκαῖς, μὲ σφικτὸν κόκκαλον, ἠλιοκαῖς καὶ σκυτοδεμένος. Ἦτο βραχύς, μὲ πενιχρὰ ράσα κ' εἶχε δέκα ἕως δεκαπέντε τρίχας ὑπὸ τὸ χεῖλος καὶ τὸν πώγωνα. Εἶχεν ὑπηρετήσῃ, ὡς διηγεῖτο ὁ ἴδιος, στρατιώτης ἐν Τουρκίᾳ, ἦτο δὲ καὶ βουλγαρικῆς καταγωγῆς).

Τὸ καλύβι ἦτο καλοκτισμένον, περιποιημένον, μὲ πολλὰ σκευὴ κ' ἐργαλεῖα γεωργικά, μὲ ἀχυρῶνα καὶ σταῦλον μικρὰ ἔπαυλις. Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἐκάθησεν ὑπὸ τὴν ἐλαίαν, δέκα βήματα κάτω τοῦ δυτικομεσημβρινοῦ τοίχου, ἐπὶ ὄχθου τινὸς τοῦ κατωφεροῦς ἐδάφους. Ὁ γέρο-Πέτρος ἐκάθησεν ἀριστερᾷ του, τρεῖς σπιθαμὰς παρακάτω, μὲ τὸν ἀριστερὸν ὄμων καὶ τὴν κατατομὴν τοῦ προσώπου πρὸς αὐτὸν νεύουσαν. Οὗτος ἐδοκίμασε ν' ἀρχίσῃ ὁμιλίαν.

— Συνηθίζει καὶ λέγει ὁ Γέροντας, καπετὰν Γεωργάκη, ὅπως λέει ὁ προφήτης Ἡσαΐας: «Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδιά εἰς λύπην». Ὡστε δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος στὸν κόσμον ποῦ νὰ μὴ πονέσῃ καὶ νὰ μὴ πικρανθῆ, εἴτε ἀπ' τὴν καρδιά, εἴτε ἀπ' τὸ κεφάλι. Κι' ὁ Δαυὶδ λέει: «Ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου οἴνου ἀκράτου. . . πίνονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς». Ὅθεν δὲν μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπ' τὸ κατακάθι τοῦ ποτηρίου τῆς «ὀργῆς τοῦ Θεοῦ».

Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἤκουεν, ἀλλὰ δὲν ἐνόει καλῶς, καὶ δὲν ἀπῆντησεν. Ὁ γέρον μοναχὸς ἐξηκολούθησε μὲ ἔξαρσιν:

«Χρεμέτισον τὴν φωνὴν σου, ἢ θυγάτηρ Γαλλίμ». «Καὶ συντριβῆι Κύριος τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφανείας σου, ὅτι τὸ στρῆνός σου, ἀνέβη εἰς τοὺς μυκτῆράς σου, καὶ τὸ κέρας σου συντριβήσῃ». Ὅπου κ' ἂν χρεμετίσῃ τινὰς τὴν φωνὴν του, κ' ἂν ψηλώσῃ τὸ κέρας του, τὸ κέρατό του θὰ συντριφθῆ, κ' ἡ φωνὴ του θὰ λουφάξῃ.

— Αὐτὸ εἶνε κοντὰ στὸν νοῦ, ἀπῆντησε τυχαίως ὁ καπετὰν Γεωργάκης.

— Κ' ἔπειτα νὰ σοῦ πῶ, ἐπανέλαβε μὲ περισσότερον θάρρος ὁ γέρο-Πέτρος, δὲν βλέπεις τί κακομοιριά, τί ἀπροκοιριά, τί ἀναχορταγὰ μᾶς ἐκυρίεψε ὄλους, εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐσχάτους χρόνους; Λέει ὁ προφήτης: «Ἴνα τί τιμᾶσθε ἀργυρίου ἐν οὐκ ἄρτοις, καὶ ὁ μόχθος ὑμῶν οὐκ εἰς πλησμονήν;» Ἄνίσως δὲν στείλῃ ὁ Θεὸς βροχὴ καὶ χιόνι, καὶ πάχνη, κ' ἥλιο, καὶ ζέ-

στη, καὶ δροσιά, ποίαν σημασίαν ἔχουν τὰ ἀργύρια Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν καρβέλια, πῶς θ' ἀγοράσωμε ψωμιά; Ἀφοῦ δὲν χορταίνωμεν ἀπ' τὸν κόπον καὶ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου μας, πῶς θὰ χορτάσωμε ἀπ' τὴν ἀδικία καὶ πλεονεξία;

Ἔως ἐδῶ εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀρελῆ διδαχὴν τοῦ ὁ γέρο-Πέτρος. Αἴφνης τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ καπετὰν Γεωργιάκης ἀνεσκήρτησεν, ἀνεσηκώθη ἀποτόμως καὶ ἤρπασε τὴν χονδρὴν ράβδον, ἀγριελαιίνην ράβδον τοῦ γέροντος μοναχοῦ. Ὁ γέρο-Πέτρος ἔστρεψε βλέμμα πρὸς αὐτόν, καὶ τὸν εἶδεν ἔντρομος. Εἶχον ἔσογκωθῆ βλοσυρὰ τὰ ὄμματά του, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐφρυξιάσαν, καὶ ἀρῆκεν ἀλλόκοτον φωνήν;

— Τί ἦρθες ἐδῶ;

Συγχρόνως ἐσφενδόνισε τὴν ράβδον πρὸς τὰ κάτω, ἥτις στρουφοδονίσασα ἐπῆγε τριάντα βήματα μακρὰν τὸν κατήφορον καὶ πεσοῦσα ἐκτύπησε τὴν ρίζαν μιᾶς νεοφύτου ἐλαίας.

— Τί τρέχει, ἀδελφέ; εἶπεν ὁ γέρο-Πέτρος.

— Νά τος! νά τος! ἔκραξεν ἔξαλλος ὁ καπετὰν Γεωργιάκης, δεικνύων ἀριστερώτερα ὀλίγον τοῦ μέρους, ὅπου εἶχε πέσει ἡ ράβδος.

Ὁ γέρο-Πέτρος ἐσηκώθη καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του.

— Δὲν βλέπω τίποτε, ἀδελφέ μου! Ἠσύχασε.

— Εἶνε ψηλός, λάμπει τὸ μάτι του, καὶ κρατεῖ γυμνὸ σπαθί. Ἠρθε νὰ μὲ κόψη. Φορεῖ κοντὴ φουστανέλλα χωρὶς λόξαις καὶ κόκκινη χλαῖνα, καὶ ὀλόχρυσο θώρακα. Νά τος! φεύγει. . . ἔκαμε κατακεῖ. . . θ' ἄρθη πάλι.

Ὁ γέρο-Πέτρος δὲν ἔβλεπε τίποτε. Ἐκαμε πολλοὺς σταυρούς, καὶ ἐπροσπάθει νὰ καταπραῖνῃ τὸν ἄνθρωπον. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, ὁ καπετὰν Γεωργιάκης κατεβλήθη, ἔκλεισε τὰ ὄμματα, καὶ ἔπεσε σχεδὸν ἀνάσθητος ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου.

Τὴν ἐπαύριον, τὸ δειλινόν, εἶχε πλεύσει μεγάλη σκαμπαβία μὲ ἕξ κουπιὰ κάτω εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς Κεχειῶς. Οἱ πέντε κωπηλάται ἀνῆλθον μισῆς ὥρας δρόμον εἰς τὸ κτήμα τοῦ καπετὰν Γεωργιάκη. Ὁ ἕκτος εἶχε μείνει κάτω στὸν ὄρμον, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν βάρκαν. Ἄλλοι τόσοι ἔξωμερῖται καὶ βοσκοί, ὁ Σκαρλάτος καὶ οἱ γείτονες συνηθροίσθησαν εἰς τὴν μικρὰν ἐπαυλιαν.

Ὁ καπετὰν Γεωργιάκης εἶχε ἀποθάνει τὴν προλαβοῦσαν νύκτα. Ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον εἶχεν ἰδεῖ τὸ μεσημέρι, ὁ ἀγγελος ἢ ὁ χάρος, εἶχεν ξαναέλθει περὶ τὰ μεσάνυκτα, καθὼς προεῖπεν ὁ καπετὰν Γεωργιάκης, καὶ τὸν «έκοψε».

Ὁ γέρο-Πέτρος, ἄγρυπνος ὄλην τὴν νύκτα, τοῦ ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ ἐδιάβασεν ὅσους ψαλμοὺς ἤξευρον ἐκ μνήμης. Ἡ πενθερὰ τοῦ Σκαρλάτου ἡ γηραιὰ ἦλθε διὰ νὰ συστειλῇ [σαβανώσῃ] προχείρως τὸν νεκρόν.

Οἱ ἄνδρες κατεσκευάσαν πρόχειρον φορεῖον μὲ κλάδους καὶ μὲ φυλλάδας δένδρων. Ἠπλωσαν ἐπ' αὐτοῦ τὸν γίγαντα νεκρόν, καὶ τὸν κατεβίβασαν καὶ τὸν ἐκόμισαν (μὲ τέσσαρας ἢ πέντε σταθμοὺς)— πῶς νὰ τὸν βαστάσουν;— εἰς τρεῖς ὥρας τὸν κατήφορον καὶ τὴν κατοπιάν, μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ κάτω καὶ τὸν ἐπεβίβασαν.

Ἡ σκαμπαβία ἀπέπλευσε μὲ δύναμιν κωπίων.

Ἡ κηδεῖα ἐτελέσθη πανηγυρικῶς τὸ δειλινόν εἰς τὴν πόλιν.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Μὲ εἶχε καλέσει ὁ γενναῖος φίλος μου, ὁ κὺρ Στέφανος Μ. εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, διὰ νὰ συμπάγωμεν τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος περὶ τὰς δέκα, ἀπὸ συγκατάβασιν καὶ εὐσπλαγχνίαν, διὰ νὰ κάμω κ' ἐγὼ μετὰ τόσα χρόνια Πάσχα οἰκιακά, ὡς ἔρημος καὶ ξένος στὰ ξένα. Εὐχαρι καὶ θαλπερὸν ἦτο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐστίας, ἀφοῦ διῆλθον τὴν εὐρεΐαν αὐλήν μετὰ τὴν διάπλατον πύλην, καὶ τοὺς σταύλους τῶν ἀλόγων, τὴν πρασινάδα, καὶ τὰς γάστρας τῶν ἀνθέων. Ἡ οἰκογένειά του, ἡ γραῖα Μαρία ἡ συμβία του, ἀφελῆς καὶ ἀρχαϊκή, ὁ υἱὸς τοῦ ἀμόρφωτος καὶ ἀπλαστος καλὸς ἀμαξηλάτης, κ' ὁ ἀδελφὸς του στιβαρὸς, γεροντοπαλλήκαρον, τραχὺς καὶ φιλαλήθης. Τέλος ἡ κόρη του ἡ Ρηνοῦλα, τελεία ἀντιπρόσωπος τῆς νέας γενεᾶς, κεντήτρια, ζωγραφίνα καὶ θεατρίνα. Πλὴν ὅμως καὶ αὐτὴ ἀφελῆς καὶ ἀπλῆ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς τρόπους. Εἶχε μίαν παιδίσκην ἑπτὰ ἐτῶν, τὴν Μαρίαν, πάντοτε μειδιῶσαν καὶ ἀνοικτόκαρδον, καὶ ἐν χαριτωμένον ξενικὸν πλάσμα, τὴν Τοτώ, ξανθὴν, γαλανόμορφον καὶ ἀγγελοθωροῦσαν. Ἡ μικρὰ κόρη δὲν ἤξεύρω ἀκριβῶς πῶς εἶχε πέσει εἰς τὰς χεῖράς της καὶ ἀπετέλει μέλος τῆς οἰκογενείας. Φαίνεται ὅτι κάποια ξένη Γαλλίς, παιδαγωγὸς ἢ διδασκάλισσα, εἶχεν ἐμπέσει εἰς τὰ δίκτυα κανενὸς ἐπιχρηστού καὶ εἶχε συλλάβει τὸ μαγικὸν τοῦτο χρυσό-

ψαρον τῆς δεξαμενῆς, γιὰ νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ πέλαγος τοῦ ἀγνώστου, ἐὰν δὲν ἔμελλέ ποτε νὰ περοφυσῆσθῃ εἰς τὸν αἰθέρα τοῦ ἀχανοῦς. Εἶτα τὴν φερέοικον μητέρα, ὅπου δὲν εἶχε κτίσει τὴν φωλεάν της ποτέ, τὴν ἐπῆραν ἄλλαι πνοαὶ καὶ μετεκόμισαν, τίς οἶδε ποῦ, εἰς ἄλλα κλίματα. Εὗρε θέσιν καλλιτέραν ἄλλου, κ' ἐταξείδευσε, κ' ἐνεπιστεύθη τὸ ἔμψυχον κειμήλιον αὐτὸ εἰς χεῖρας τῆς Ρηνοῦλας, ὅπως τὴν εἶχεν ἐγκαταλίπει κ' αὐτὴν ὁ πλανητῆς, ὅστις τὴν ἐστεφανώθη, καὶ ἀνέθρεψε [ἐκείνη] τὸ τέκνον της, κ' ἔμεινε ζωντοχηροῦσα, κ' ἐδέχθη ὡς ἔρμαιον τὸ ξένον βρέφος αὐτό, ἵσως ἐπειδὴ ἠσθιάνετο μικρὸν θησαυρὸν φιλοστοργίας εἰς τὰ στήθη της.

Πόση εἶνε ἡ δύναμις τῆς ἐπιρροῆς, καὶ ἂν Ρηνοῦλα εἶχε γοητείαν καὶ ὄμμα ἐπιβάλλον διὰ νὰ ἀνατρέφῃ παιδία, τὸ ἠσθιάνθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦ Πάσχα, ὅταν ἡ μικρὰ Τοτώ, ἡλικίας τριάντα μηνῶν περίπου, ἤρχισεν αἶφνης νὰ κλαυθμουρίζῃ ἐκεῖ ποῦ τὴν εἶχαν βάλει νὰ φάγῃ, διὰ μίαν μικρὰν παραλείψιν. Ἡ Ρηνοῦλα ἐστράφη πρὸς τὴν μικρὰν καὶ τῆς εἶπεν ἀπλῶς μετὰ τὸν τρόπον καὶ μετὰ τὸ βλέμμα ποῦ αὐτὴ ἤξευρε:

— Faut pas pleurer! Δὲν πρέπει νὰ κλαῖς.

Κ' ἡ μικρὰ ἐλούφαξεν ὡς ἐκ θαύματος.

Ὅταν ἀπεφάγαμεν, κ' ἐσυγκρίσαμεν τὸ κόκκιν' αὐγὸ, καὶ εἶχαμεν κενώσει τὰ τρία τέταρτα τῆς χιλιάρης— ἦτο ὠραῖον ρετινᾶτο, ὅλον ἄρωμα καὶ πτῆσις καὶ ἀφρὸς— ἀφοῦ ἔψαλλεν ὁ γέρον Φίλιππος τὸ **Χριστός ἀνέστη** (ὁ κὺρ Στέφανος δὲν ἤξευρεν ἄλλο νὰ ψάλλῃ εἰμὴ τὸ «Ψῆσου γίδα ψῆσου, καὶ ροδοκοκκινή-

σου»), ἠθέλησα κ' ἐγὼ νὰ εἶπω τὸ **Ἀναστάσεως ἡμέρα** τὸ ἀλλέγρο τὸν πρῶτον δηλαδὴ εἰρμόν τοῦ Κανόνος τῆς ἡμέρας, ὄχι τὸ τελευταῖον τὸ δοξαστικόν, τὸ ἀργόν. Μόλις ἄνοιξα τὸ στόμα μου κ' ἐπρόφερα:

Ἀναστάσεως ἡμέρα,
Λαμπρυνθῶμεν λαοί.
Πάσχα Κυρίου, Πάσχα. . .

Ἡ μικρὰ Τοτῶ, βλέπουσα ἀτενῶς πρὸς με, ἀφῆκεν ἀκράτητον ἐπιφώνημα χαρᾶς, κ' ἔλαμψε τὸ προσωπάκι της, τὸ στόμα της, τὰ μάγουλά της ὅλα ἐμόρφασαν κ' ἐμειδίασαν ἄρορητον μειδίαμα ἀγαλλιάσεως. Τὸ πρῶγμα μου ἐπροξένησεν αἴσθησιν. Φαίνεται τρῶντι ὅτι ἔχουν ἄφατον ἄρωμα καὶ κάλλος, μαρτυρούμενον «ἐκ στόματος νηπίων θηλαζόντων», αὐτὰ τὰ ἐμπνευσμένα ἄσματα τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας μας. Συγχρόνως ἡ Μαρία μὲ παιδικὴν χαρὰν κ' αὐτῇ, ἀνέκορξεν:

- Αὐτὰ δὲν εἶνε τροπάρια τοῦ ψαίλντετε, κύριε.
- Ἀλλὰ τί εἶνε, κορίτσι μου; ἠρώτησα.
- Αὐτὰ εἶνε σὰν γλυκὰ γλυκὰ τραγουδάκια.

Τοῦτο μου ἐνθύμισε μίαν ἄλλην μικρὰν κορασίδα, τὴν Κούλαν (Ἀγγελικὴν) τοῦ φίλου μου Νικόλα τοῦ Μπούκη. Ἀπλοῦς μανάβης, ἡ ὀπωροπώλης ἦτον ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶχε λάβει θεόθεν διὰ τὴν φιλοξενίαν του τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ. Ἡ μικρὰ οἰκία ἦτο ξενῶν διὰ τοὺς φίλους καὶ τοὺς διαβατικούς, διὰ τοὺς τυχόντας. Εἶχεν ἀπολύσει ἡ λειτουργία μετὰ τὴν παν-

νυχίδα εἰς τὸ παρεκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἀντιδώρου, ἡ γυνὴ τοῦ Μπούκη τοῦ φίλου μου, ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην της τὴν Ἀγγελικουῖαν, μ' ἐπλησίασεν εἰς τὸ στασίδι, διὰ νὰ μοῦ ὑπομνήσῃ, ὡς συνήθως, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα. Τότε ἡ μικρὰ παιδίσιχη (ἦτο ὡς ἔννεα ἔτων, ροδίνη καὶ καστανή, καὶ τὴν εἶχαν υἰοθετήσει ἀπὸ τὸ βρεφοκομεῖον, ὡς ἄτεκνον ὁποῦ ἦτο τὸ ἀνδρόγυνον ἀλλ' αὐτὴ τὸ ἠγνόει), μ' ἐχαιρέτισε, καὶ καὶ μοῦ λέγει:

— Ἐσύ, μπάριμ' Ἀλέξανδρε, ψαίλνεις τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Τραγούδια τοῦ Θεοῦ! Ἐκτοτε ἡ μικρὰ μὲ ἤκουε νὰ ψάλλω συνεχῶς «Τραγούδια τοῦ Θεοῦ», εἰς τὸν πενιχρὸν ναῖσκον, ὅπου ἐσύχναζε τακτικὰ μὲ τὴν μητέρα της. Ἐκοιμᾶτο μέσ' στὸ στασίδι, καὶ τὸν γυναικωνίτην, τὴν ὥραν τῶν ἀποστίχων, ἐξύπνα μετὰ δύο ὥρας εἰς τὸν Πολυέλεον, κ' ἔκτοτε δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθῇ πλέον. Ἦτο μία μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἦτο 8η Σεπτεμβρίου, εἶχα ψάλλει τὸ «Χαῖρε σεμνὴ, μήτηρ καὶ δούλη Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ». Μετὰ ἕξ ἡμέρας μὲ ἤκουσεν ἡ μικρὰ νὰ ψάλλω τὸ «Ἀγαλλιάσθω τὰ δοῦμοῦ ξύλα σύμπαντα». Καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Θεολόγου ἔψαλα τὸ «Φίλε μουσικέ, Χριστοῦ ἐπιστήδιε». Καὶ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ἐμελψα τὸ «Δεῦρο μάρτυς Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς». Καὶ τῶν Εἰσοδίων ἔψαλα τὸ «Δεομένους τῶν χαρισμάτων». Καὶ τοῦ Ἁγ. Νικολάου ἔψαλα «Τὴν

ζωοδόχον πηγὴν τὴν ἀένναον», καὶ «Τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἄνθη περιπτύμενος». Καὶ τὰ Χριστοῦγεννα ἔψαλα τὸ «Θεὸς ὢν εἰρήνης». Καὶ τοῦ Ἁγ. Βασιλείου τὸ «Δεῦτε τοῦ Δεσπότη τοῦ ἐνδοξα Χριστοῦ ὀνομαστήρια» καὶ τὸ «Σοῦ τὴν φωνὴν ἤδη παρῆναι, Βασίλειε». Καὶ τῶν Φώτων ἔψαλα τὸ «Ἰησοῦς ὁ ζωῆς ἀρχηγός». Καὶ τῆς Ὑπαπαντῆς ἔψαλα τὸ «Χερσὶν ἐβαπτίσθη». Καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ «Ὡς ἐμψύχω Θεοῦ κιβωτῶ». Καὶ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τὸ «Ἀνέτειλε τὸ Ἔαρ». Καὶ τῆς Ἀναλήψεως τὸ «Θεῶ καλυφθεῖς». Καὶ τῆς Πεντηκοστῆς τὸ «Παράδοξα σήμερον». Καὶ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων ἔψαλα τὸ «Σὲ τὴν ὑπερένδοξον νύμφην», καὶ τὸ «Ὁ Χριστοκῆρυξ Σταυροῦ καύχημα φέρων, σὲ τὴν πολυέραστον θεῖαν ἠγάπησεν». Καὶ τῆς Μεταμορφώσεως ἔψαλα τὸ «Πρὸ τοῦ Σταυροῦ σου, Κύριε, ὄρος οὐρανὸν ἐμμεῖτο». Καὶ εἰς μνήμην τῆς Παναγίας ἔψαλα τὰ θεσπέσια ἐκεῖνα κελαδήματα, τὸ «Πεποικιλμένη» καὶ τὸ «Νενίκηνται», καὶ τὸ «Συνέστειλε χορὸς τῶν Ἀποστόλων τὸ θεοδόχον σῶμά σου εἰς οὐρανίους θαλάμους πρὸς τὸν υἱὸν χαιρετῶσα». Καὶ εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου ἔψαλα τὸ «Φρίττουσι πάθη τῶν βροτῶν» καὶ τόσα ἄλλα. Κ' ἡ μικρὰ κόρη τὸ ἠσθάνετο, καὶ τὰ ἐπόθει καὶ τὰ ἐχαράκτῆριζε μὲ ἀγγελικὸν αἶσθημα, ὡς τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἀπουσίασα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Εἶχα ἐνθυμηθῆ τοὺς πτωχοὺς οἰκείους [μένοντας] εἰς τὴν μικρὰν πατριίδα μου, μακρὰν τῆς ὁποίας εἶχα ζήσει, ἐκ μικρῶν

διαλειμμάτων, ὑπὲρ τὸ ἡμῖσι τῆς ζωῆς μου. Ὅταν τέλος μὲ εἶχαν βαρυνθῆ κ' ἐκεῖ, ἐτόλμησα μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐγενόμην πάλιν βαρετὸς εἰς τοὺς φίλους μου.

Ἄφου ἐκρύβην ἐπὶ ἐβομάδα εἰς κοινόν τινα ξενῶνα, ἐπῆγα λάθρα μίαν προῖταν νὰ ἐνταμώσω τὸν φίλον μου Νικόλαον τὸν Μπούκην. Φεῦ! τί ἔμαθα; Ἡ μικρὰ Κούλα, ἥτις ἦγε τώρα τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἦτο ἄρρωστη βαρεῖα. Εἶχε δέκα ἡμέρας στὸ κρεβάτι, καὶ ὁ ἰατρὸς εἶπεν ὅτι ἦτο κακὸς πυρετός, ἴσως τυφοειδοῦς φύσεως.

Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ ὄπωροπωλεῖον, ὅπως μὲ προέτρεψεν ὁ Νικόλας, διὰ νὰ βοηθήσω μὲ λόγια, καὶ ἐνθαρρύνω τὴν μητέρα. Ἡ πτωχή, ἥτις τὴν ἠγάπα ὡς νὰ ἦτο γέννημα τῶν σπλάγγνων της, ἴσως καὶ περισσότερο, μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην, καὶ ἡ μικρὰ Κούλα (ἐχάρη ἅμα μὲ εἶδεν, εἶτα μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην) ἦτο ἰσχνή, κάτωχρος, πυρέσσουσα, κ' ἐκεῖτο σχεδὸν ἀνάσθητη ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶπα εἰς τὴν μητέρα τὰ συνήθη λόγια τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως ἔμεινα δύο ὥρας ἐκεῖ. Εἶτα ἐπανῆλθα πάλιν τὸ δειλινόν, καὶ τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἄλλην προῖταν. Ἡ Κούλα ἐβaine χειρότερα. Εἶτα τὴν τρίτην ἡμέραν ἐφάνη νὰ εἶχε βελτιωθῆ κάπως [ἡ ὑγεία της], καὶ ἠσθάνετο. Ἡ μητέρα της μοῦ εἶπε νὰ πλησιάσω καὶ νὰ τῆς ὀμιλήσω.

— Περσαστικά, Κούλα. Δὲν ἔχεις τίποτα κορίτσι μου.

— Ἄ! Μπάρμπ' Ἀλέξανδρε, ἐπέλλισεν ἀσθενῶς.

Πότε θὰ μοῦ πῆς πάλι τὰ θεῖα... τραγούδια;

Ἡ Χολεριασμένη

— Ὅποτε θέλεις Κούλα μου. Ἄμα γείνη ἄγρου-
πνία εἰς τὸν Ἅγιον Ἐλισσαῖον νὰ ἔλθης νὰ σοῦ τὰ πῶ.

— Νὰ μοῦ τὰ πῆς. Μὰ θὰ τ' ἀκούσω ;

— Ἄμα προσέχης, θὰ τ' ἀκούσης . . .

— Ὦχ !

Ἐστέναξεν, ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ δὲν μοῦ ὠμί-
λησε πλέον. Ἐφαίνετο ὅτι εἶχε πολὺ κουρασθῆ (ἔφε-
ρεν ἀσθενῶς τὴν ἰσχνὴν χεῖρα πρὸς τὸ οὖς ἐνῶ ἐστέ-
ναξε. Φαίνεται ὅτι εἶχε πάθει βαρικοῖαν ἕνεκα τῆς
νόσου). Τῆς ἔφεραν χρίσμα, ἔλαιον ἀπὸ τὴν κανδύ-
λαν. Αὐτὴ ἀνέλαβε πρὸς στιγμὴν τὰς αἰσθήσεις της,
κ' ἐψιθύρισε :

— Μοσχοβολᾷ ἡ ψυχὴ μου. Λάδι, γαλήνη, ἡρεμία.
Μὰ πλέψω καλά.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν προεπέμπομεν εἰς τὸν τά-
φον. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ ἱερεῖς κ' οἱ ψάλται ἔψαλλον
τὰ κατὰ συνθήκην, ἀπὸ τὴν Ἄμωμον ὁδὸν ἕως τὸν
τελευταῖον ἀσπασμόν. Μόνος ὁ παπᾶ-Νικόλας ἀπ' τὸν
Ἄϊ-Γιάννη τοῦ Ἀγροῦ, ὁ Ναξιώτης, ἐφαίνετο ὅτι
ἔπιανε χωριστὴν ἀκολουθίαν, ἐμουρμούριζε μέσα του,
καὶ τὰ ὄμματά του ἐφαίνοντο δακρυσμένα.

— Τί μουρμούρίζεις, παπᾶ ; τοῦ εἶπα ἀπὸ τὰ ὄπι-
σθεν τοῦ στασιδίου, ὅπου εἶχεν ἀκουμβήσει.

— Λέγω τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων μέσα μου,
εἶπεν ὁ ποπᾶ-Νικόλας. Εἰς αὐτὸ τὸ ἄνακον ἀρμόζει
ἡ κηδεῖα τῶν νηπίων.

Τρόντι καὶ ἐγὼ μὲ ὄλον τὸν πόνον καὶ τὰ δάκρυά
μου, εἶχα ἀναλογισθῆ ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἀκο-

λουθίαν τῶν νηπίων, καὶ ἀκουσίως ἔλεγα μέσα μου
τὰ τραγοῦδια τοῦ Θεοῦ «τῶν τοῦ κόσμου ἡδονῶν,
ἀναρπασθὲν ἄγευστον, . . .», καὶ «ὡς καθαρὸν, Δέσποτα
στρουθίον πρὸς καλιὰς ἐπουρανίους ἔσωσας», καὶ
«τοῦ Ἀβραάμ ἐν κόλποις σε, ἐν τόποις ἀνέσεως, ἔνθα
τὸ ὕδωρ ἐστὶ τὸ ζῶν . . . Χριστὸς ὁ δι' ἡμᾶς νηπιᾶ-
σας» καὶ «οἷς ἀριθμοῖς τὸ πλάσμα σου νήπιον
τανῦν πρὸς σέ».

Καὶ ἀντὶ τοῦ Δεῦτε τελευταῖον, «ὦ, τίς μὴ θρηνη-
σει, τέκνον μου ; Ὅτι βρέφος ἄωρον ἐκ μητρικῶν
ἀγκαλιῶν νῦν, ὡσπερ στρουθίον τάχος ἐπέτασας». Καὶ
ἀκροτελεύτιον, ὕστερον ἀπὸ τόσα καὶ τόσα τραγοῦδια
τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχε προφη-
τεύσει ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τ' ἀκούσῃ, τὸ «Ἄλλος
τῶ Ἀδάμ ἐχρημάτισεν, ἢ τοῦ φύλλου ἀπόστασις πύ-
λας ἐν Ἐδέμ, ὅτε ὄφρις ἰὸν ἐξηρεύξατο». Ἄλλὰ τὰ
ἤκουε τάχα ἡ ἀγνή ψυχὴ, ἃν ὁ ἄγγελός της τῆς ἐπέ-
τρεπε ν' ἀκούῃ ἐκεῖ γύρω ;

ΤΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΣΤΟΝ ΜΥΛΟ

Ἐκείνην τὴν βραδειὰν εἶχε μείνει διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ κορίτσια τὴν νύκτα, ὁποῦ εἶνε πάντοτε μυστήριον καὶ ἀβεβαιότης, ὁ μπάρπα Σταμάτης ὁ Καρδοπάκης. Ἦτο φαιδρὸς καὶ πρόθυμος γέρον μυχρόσωμος, «παρηγοριὰ» τοῦ χωριοῦ. Ἦξευρεν ἐκάστοτε νὰ λέγῃ στὰ κορίτσια χίλια τραγούδια, ὄνειρα, παραμῦθια. Παντοῦ τὸν εὔρισκες, παντοῦ ἦτο παρῶν, στὰ σπήτια, στὰ μαγαζιά, στὰ ξωκλήσια, στὰ καλύβια. Ἔπινε ραὶ ὁποῦ τοῦ ἔδιδες καὶ ποτὲ δὲν «χαλνοῦσε τὸ χιτῆρι» νὰ πάῃ μιὰ ὥρα δρόμον, διὰ θέλημα. Ἐκεῖνο τὸ δειλινόν, καθὼς ἀνέβαινε τὸ βουνὸν πρὸς τὰ ἐπάνω, εἶχε περᾶσει ἀπὸ τὸν μύλον τοῦ Ἀντώνη τῆς Σάββαινας, κάτω στὰ Βουρλίδια, εἰς τὴν βαθειὰν κοιλάδα τὴν σύσκιον καὶ ὑγρὰν δι' ὄλου τοῦ ἔτους. Κ' ἐκεῖ κάτι εἶχεν ἰδεῖ καὶ ἀκούσει. Ὅταν ἔφθασε, εἶπε τὰ μαντάτα στὰ δυὸ κορίτσια, στὴν Σοφίαν τὴν νεαρὰν χήραν, καὶ τὴν Λουκρητίαν τὴν νεαρὰν ἀδελφὴν τῆς· κ' αἱ δύο χαριτωμέναι κόραι τὸν ἐκράτησαν διὰ συντροφίαν, νὰ κοιμηθῆ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, εἰς τὸν μύλον μαζί τους, διὰ συντροφίαν καὶ παρηγορίαν. Ἀπὸ μύλον εἰς μύλον εἶχεν ἐκδουλεύσεις ὁ Σταμάτης. Ἡ Σοφία εἶχεν ὑπανδρευθῆ μόλις πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὅταν ἦτο δεκαοκτὼ χρόνων. Ἦσαν ὀρφαναί, καὶ εἶχον ἀνατραφῆ εἰς ἄλλον τόπον, ἂν καὶ κατῆ-

γοντο ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος. Εὐρέθησαν χωρὶς προστάτην, καὶ ὅταν ἐπαρουσιάθη διὰ τὴν Σοφίαν ἀνέλπιστος γαμβρός, παραπάνω ἀπὸ ἐξῆντα χρόνων, καλοκαμωμένος καὶ ἀκμαῖος, ὁ Μανώλης τοῦ Ἀγάλλου, αὐτὴ τὸν ἐπῆρεν, ἂν καὶ δὲν τὸν ἠθελε. Τί νὰ κάμη; Φτώχεια, ὀρφανία, ἐρημία. Ὁ Μανώλης εἶχε σύνταξιν ἀπὸ Γαλλίαν (ὅπου εἶχε ζήσει 30 χρόνια ὡς λεμβούχος) καταθέσεις εἰς τὸ Κρεντὶ Λυονναί, καὶ προσέτι, ὅταν μετὰ τόσα χρόνια ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, εὔρεν ἀρκετὰ πατριὰ του κτήματα χερσωμένα καὶ καταπατημένα, κ' ἐξώδευσε πολλὰ διὰ νὰ τὰ διεκδικήσῃ καὶ τὰ καλλιεργήσῃ. Τὸν ἐφώτισεν ὁ Θεός, ὅταν ἐνυμφεύθη τὴν Σοφίαν, καὶ τῆς τὰ «ἔκαμεν ὅλα ἐπάνω τῆς». Οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐγόγγυσαν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τί τοὺς ἔπταιεν ἡ πτωχὴ Σοφία; Ἄς μὴν ἐγύρευεν ὁ Ἀγάλλος πανδρεία.

Ὁ Μανώλης ἔζησε δύο χρόνια καὶ ἀπέθανεν. Ἡ Σοφία τὰ ἐκληρονόμησεν ὅλα, μαζί μὲ τὸν μύλον αὐτόν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνακαινίσει ὁ μακαρίτης. Ἐκεῖ ἔμειναν ἐπὶ ἐβδομάδας τὸ φθινόπωρον ἐκεῖνο, αἱ δύο ἀδελφαί. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχον συντροφίαν, διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι νερόμυλοι εἰς τὸ ρέμμα τῆς Κεχριάς. Ἐκεῖ εἰς τὸν κατήφορον ἦτο ὁ μύλος τῆς Μοσχαδῶς τῆς χήρας, ὁ μύλος τοῦ Δήμου τοῦ Μανιάτη. Ἄλλ' αἱ ἐργασίαι ὀλιγόστευσαν, κ' οἱ γείτονες ἔφυγαν. Ἐλείπαν τὸν περισσότερον καιρὸν, καὶ τὰ «δύο κορίτσια», ἐξηκολούθουν νὰ μένουν πάντοτε ἐκεῖ, μὴ ἔχουσαι ἄλλοῦ νὰ κλίνουν τὴν κεφαλὴν, διότι οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἀγάλλου εἶχον ἀποπειραθῆ μετὰ τὴν

κηδείαν νὰ καταλάβωσι τὴν οἰκίαν, κ' ἐνήργησαν νὰ σφραγισθῆ ἡ θύρα καὶ ἡ ὑπόθεσις εἰς χεῖρας τῶν δικολάβων καὶ τῶν δωροφάγων, ἔμενον ἀκόμη «ἐγκρημῆς». Ἐκεῖ λοιπὸν εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ κλεισθοῦν εἰς τὸν μύλον.

Ἐκεῖ τὰς ἡῶρεν ὁ Σταμάτης ὁ Καρδοπάκης καὶ ἀφοῦ ταῖς εἶπε τι εἶχε μάθει, τὸν ἐκράτησαν νὰ κοιμηθῆ ἐκεῖ. Ἀφοῦ ἐσταμάτησαν τὸν μύλον, κ' ἐπῆραν τὸ «ἔξάγι» ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἄλεσμα τῆς ἡμέρας, ἐκάθησαν νὰ δειπνήσουν ἐληές, τυρὶ καὶ πλαθόπητταν ὀπτῆν, τὴν ὁποίαν εἶχε ψῆσει εἰς ὀλίγα λεπτά, ἀνάψασα φωτιὰν ἐν ὑπαίθρῳ, ὡς εἶδος ἐστίας ἢ καμίνου κατὰ τὸ πρόθυρον τοῦ κτιρίου, ἢ Λουκρητία. Κατόπιν ὁ μικρὸς γέρον ἤρχισε νὰ διηγῆται παραμύθια χειμερινά, καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ αἰσθηματικὰ δίστιχα. Αἱ δύο κόραι, μὲ τὸ πλέξιμόν τους εἰς τὸ στέρον, τὸν ἤκουον μὲ τὸ ἐν αὐτῇ κ' ἐγέλων χωρὶς ὄρεξιν. Ὁ Σταμάτης ἔψαλλε καὶ τραγοῦδια ἀνάμεσα, διὰ νὰ τὰς κάμῃ νὰ διασκεδάσουν καὶ ἀποσπάσῃ τὸν νοῦν των ἀπὸ τὴν τυραννοῦσαν σκέψιν. Διότι ἦτο διωγμὸς ἐναντίον των ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου, καὶ ἄλλαι ἀκόμη σκευωραὶ καὶ ραδιουργίαι. Τέλος ὁ γέρο-Σταμάτης ἐνύσταξεν· αἱ δύο ἀδελφαὶ ἂν καὶ δὲν εἶχον ὕπνον, ἐσηκώθησαν κ' ἔκαμαν τὴν προσευχὴν των ἐμπρὸς εἰς τὸ Τριμόρφι (εἰκόνα φέρουσαν τὸν Χριστόν, τὴν Παναγίαν καὶ τὸν Πρόδρομον) ὑπὸ τὸ ἀναμμένον κανδηλί, ὅπου ἔφεγγε γλυκὰ ἐκεῖ εἰς τὴν ἐρημικὴν φωλεάν των.

Ἔστρωσαν σινδόνια καὶ βελέντζαν διὰ τὸν Σταμά-

τὴν, ἐπὶ τοῦ μικροῦ σανιδώματος, ἄνω τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων βαθμίδων τοῦ μικροῦ πατώματος. Αὐτὰ ἐπλάγιασαν ἐντεῦθεν τῆς θύρας, τῆς μὴ ἐχούσης θυροφύλλα ἐπὶ τοῦ ἰδίου δαπέδου. Ὁ γέρο-Σταμάτης ἦτο καλὰ ἐκεῖ, διὰ νὰ εἶνε πλησιέστερα εἰς τὴν ἔξω θύραν, καὶ ν' ἀκούσῃ πάντα τυχὸν κρότον μέλλοντα ν' ἀκουσθῆ ἔξω. Ἐπειδὴ ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο ἄγρυνος ντοτε καὶ τὸν εἶχον ἐπονομάσει τινὲς «φύλακα τῶν κοριτσιῶν». Δίπλα εἰς τὸ μικρὸ πάτωμα ἦτο ἡ καθαυτὸ μηχανή, ὁ κύριος μύλος, Ὑποκάτω τοῦ πατώματος ἦτο ἡ διεξόδος τοῦ νερομύλου πρὸς τὸν κατήφορον, δυτικά, εἰς τὸ ρεῦμα.

Ὁ Καρδοπάκης εἶχεν ἀποκοιμηθῆ, καὶ ἀντὶ ν' ἀκούῃ αὐτὸς τοὺς κρότους τοὺς ἔξω, ἤκουον αἱ δύο κόραι τὸν ροχαλισμόν του. Ἐξω ἐφύσα λεπτὴ αὔρα, κ' ἠκούετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ θροῦς τῶν φύλλων. Ὁ μικρὸς χείμαρρος κατήρχετο μελαγχολικῶς ἀπὸ τὴν δροσερὰν σπηλιάν, παραπλεύρως καὶ ὀλίγον χαμηλότερα τοῦ παλαιοῦ Ἐρημοῦ μοναστηρίου τῆς Κεχριᾶς, κ' ἐκελάρυζε τὴν νύκτα ἀνάμεσα εἰς τοὺς βράχους καὶ τοὺς θάμνους, καὶ πότε ἐπιπτεν εἰς μικροὺς κατσορράκτας μὲ ὄρμην, πότε ἐστρώνετο εἰς μαλακὸν ρεῖθρον ὡς ἔλαιον ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ τῶν χαλίκων. Καβούρια καὶ χέλια μικρὰ θὰ ἠδύνατο νὰ ψαρεύσῃ ἐκεῖ τὴν ἡμέραν εὐκαιρῶν ἄνθρωπος. Τὰ δένδρα ἔσμιγον εἰς τρυφερὰς περιπτύξεις ἐκεῖ τὴν νύκτα, καὶ ὁ κισσὸς καὶ τὸ κληῖμα ἀνερορχῶντο εἰς τὰ ὕψη τῶν κλάδων, καὶ καρποὶ μελαμβριθεῖς ἐκρέμαντο εἰς τὰ ἀκροκλώνια, διὰ νὰ δίδεται τροφή εἰς ὅλα τὰ πτερωτὰ καὶ

τὰ ὄρνεα, τὰ ἐπικαλούμενα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Καὶ θνητὸς ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο ν' ἀναβῆ ἢ οὐδὲ νὰ καταβῆ, ἐκτὸς ἂν ἦτον οὐρανοπετής. «Οὐδέ κεν ἀμβραῖη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη». Καὶ τ' ἄστρα τριγύρω ἐφύσων ὡς κινύραι τῆς νυκτὸς εἰς τὸ σκότος, κ' ἡ ἠχώ ἔμελεπε τοὺς στρυφνοὺς διαφορομένους χρησμούς της. «Ἐθέλω εἰπεῖν **τί—τί;** — Λέξον ὡς **ἐρῶ—ἐρῶ**»*. Καὶ τὰ ἄστρα κατέφεγγον ὅλην τὴν κοιλάδα, ὡς ἀφιερωμένα, καὶ . . . ὁ γαλαξίας, κ' ἡ Πήχη, καὶ ἡ Πούλια, καὶ τ' Ἀμάξι, καὶ οἱ δύο Ἀδελφοί, ὁποῦ τελευταῖοι ἐβασίλευον πέραν ἐκεῖ εἰς τὰ καταμέλανα βουνὰ τῆς Στερεᾶς, εἰς τὸ ἀνάβαθρον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ Πήλιον. Μόνον μία νεράιδα ἐρημικῶς βαθυπλόκαμος ἀπετόλμα τὴν νύκτα καὶ κατήρχετο εἰς τὸ ρεῦμα, κ' ἐμπιστευομένη εἰς τὸ ἐχέμυθον τῆς νυκτὸς ἀπέβαλλε τὸν πέπλον, κ' ἐλούετο εἰς τὰ κρύα νερὰ τοῦ λάκκου, τῆς στέρας, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μύλου, ἐπάνω τῆς στέγης. Καὶ δυὸ δειλὰ ὄμματά σατύρων, νεόπλαστοι βλαστοὶ τῆς αἰπολικῆς γενεᾶς, προέκλυπον διὰ μέσου τῶν κλάδων, ὑψηλὰ εἰς τὰ δένδρα, καὶ ἠγωνίζοντο ν' ἀνακαλύψωσι τὸ μυστήριον τῆς καλλονῆς ἐκεῖ εἰς τὸ σκότος. Καὶ τότε ἡ ἠχώ θὰ ἠδύνατο καθὼς τὸ πάλαι, εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ Ἑρῶντος, νὰ ἐπαναλάβῃ : Ἑρῶ, ἐρῶ.

Ὁ Σταμάτης ὁ Καρδοπάκης δὲν εἶχε χορτάσει τὸν ὕπνον. Θὰ ἦτο μία μετὰ τὰ μεσάνυχτα καὶ ἡ Σο-

* Ἡ ἔννοια τοῦ ἀρχαίου ἐπιγράμματος εἶνε : Εἶπε ὅτι τὴν ἀγαπῶ—θὰ τὸ πῶ.

φία δὲν εἶχεν ἀποκοιμηθῆ ἀκόμη—τόσον νέα (εἶχε λάβει) πικρὰν πείραν τοῦ κόσμου. Ἡ μικρὴ Λουκρητία εἶχε κλείσει τὰ ὄμματα, διότι ἦτο μόλις δεκαεπτὰ ἐτῶν καὶ δὲν εἶχε γνωρίσει ἀκόμη τὰ πάθη καὶ τὰ βάσανα. Εἰς τὰς ὥρας ἐκείνας τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς σιγῆς, ὅταν ἡ αὔρα ἢ ἑσπερινὴ εἶχεν ἀποκάμει νὰ πνέῃ καὶ ἄνεμος ὄρθριος δὲν ἐφύσα, καὶ ἦτο ζέστη φθινοπωρινή, διώκτρια τοῦ ὕπνου—καὶ τὰ ἄστρα, ὡς μαγευμένα, τρέμοντα ἔφευγον ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ ἄπειρον—τότε ἠκούσθη θροῦς, κρότος μαλακός, ἐπαισθητὸς εἰς τὰ ὦτα τῆς Σοφίας. Ἠκούσθησαν ἀόριστοι ψιθυρισμοί, ἀμυδροὶ ἦχοι, ὡς ὀμιλίας ἀνθρώπων ἐν ὄνειρῳ. Ἡ νέα ἀνεσηκώθη ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου της, στηρίζουσα εἰς τὸν βραχίονα τὴν παρειὰν καὶ ἠκροάσθη. Οἱ ψιθυροὶ, ἂν καὶ πολὺ ἤρεμοι, τῆς ἐφάνηκαν πράγματι ὑπαρκτοί, καὶ δὲν τὴν ἐπλάνα ἢ φαντασία, οὔτε τὴν ἐγέλων τὰ ὦτά της.

Ἄνελογίσθη τότε τί τῆς εἶχεν εἰπεῖ ὁ γέρο-Καρδοπάκης, ὅταν ἔφθασε τὸ δειλινὸν εἰς τὸν μύλον. Εἰς τὰ Βουρλίδια, ἐκεῖ κάτω, ὄχι μακρὰν τοῦ χωρίου, ὅπου ἀπεῖχε μᾶς καὶ πλέον ὥρας δρόμον ἀπεδῶ, ἐκεῖ ἦτο καταφύγιον καὶ τόπος συναντήσεως διὰ τοὺς (γύρω στὸν μύλον τῆς Σάββαινας) νέους κυνηγούς, διὰ μερικὸς νεαροὺς βοσκούς τῆς νέας γενεᾶς, ὁποῦ ἐφύσων αὐλὸν καὶ ἔφαλλον κινύραν, ἀκόμη καὶ διὰ ξεπεσμένα ἀρχοντόπουλα τῆς μικρᾶς πολίχνης, ὁποῦ ἠσχολοῦντο εἰς «ἐργολαβίας» καὶ ἐπιχειρήσεις ἐρωτικᾶς. Ὁ γέρο-Σταμάτης, ἂν δὲν ἠπατήθη, ἢ δὲν ἠθέλε νὰ «πουλῆσῃ δούλεψιν», εἶχεν ἀκούσει, εἰς τὸ πέρα-

σμά του, σχέδια και μηχανογραφίας μελετωμένας μεταξύ τῶν νέων αὐτῶν, ἔξ ὧν εὗρε πέντε ἢ ἕξι συνηθροισμένους εἰς τὴν δροσερὰν κοιλάδα τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Φαίνεται ὅτι ἐπρόκειτο, καθὼς ὑπώπτευσεν ἐκ τῶν ὅσα ἤκουσεν ὁ εὐθυμος γέρον, «γιὰ νὰ κλέψουν ἢ τὴν Σοφίᾶ ἢ τὴ Λουκρητία». Ἐγίνοντο δηλαδὴ μελέται περὶ ἀπαγωγῆς τῆς μιᾶς τῶν ἀδελφῶν ὑπὸ τῶν ἐρωτύλων ἢ τῶν «κυνηγῶν» ἐκείνων. Καὶ εἰς τὰ συμβούλια ταῦτα ἦτο παρὼν, ὡς ἔμαρτύρει ὁ Καρδοπάκης, καὶ εἰς τῶν νεωτέρων συγγενῶν τοῦ μακαρίτου Ἀγάλλου, ἀνεψιός του ἔξ ἀδελφοῦ. Ἦτο μᾶλλον θετὸς υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ τόσον χειρότερα. Διότι καὶ χρηματικῶς καὶ ἐρωτικῶς ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐνδιεφέρετο εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Οἱ συγγενεῖς λοιπὸν τοῦ Ἀγάλλου, ὡς ἔλεγεν ὁ γέρο-Σταμάτης «εἶχον τὴν οὐρά τους μέσα σ' αὐτὴ τὴ βρωμοδουλειά». Εἶχον διπλοῦν συμφέρον, νὰ δυσφημισθῇ ἢ νεαρὰ χήρα, διὰ νὰ καταφάγουν αὐτοὶ τὴν κληρονομίαν.

Ἡ Σοφία ἔτεινεν ἰσχυρῶς τὰ ὄτα, καὶ οἱ ψίδυροι ἐγίνοντο εὐκρινέστεροι. Τότε ἐσηκώθη σιγά, ἐπάτησε μὲ τοὺς πόδας γυμνοὺς δύο βήματα, καὶ ἤνοιξεν ἔν μικρὸν συρτάρι εἰς χαμηλὸν σαμνοτράπεζον παρὰ τὸν τοῖχον.

Τὴν στιγμὴν ποῦ ἤνοιξε τὸ συρτάρι ἐνθυμήθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰ θεῖα. Ἐστράφη, κ' ἔκαμε τρεῖς σταυροὺς πρὸς τὸ εἰκόνημα ὑπὸ τὸ τρέμον γλυκὺ φῶς τοῦ κανδηλίου, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ὄνειρον αἱ τρεῖς διαλάμπουσαι μορφαί. Εἶτα ἐπανεστράφη πρὸς τὸ

ἐπιπλον, ἐβύθισε τὴν χεῖρα, κ' ἔλαβεν ἐκεῖθεν ἔν ρεβόλβερ.

Ἦτο τὸ περιστροφον τοῦ μακαρίτου τοῦ ἀνδρός της, ὅστις τὴν εἶχε νυμφευθῆ ἀπὸ ὄψιμον ἔρωτα, κ' ἐφάνη τόσον καλὸς πρὸς αὐτήν. Ἡ Σοφία τὸ ἐζύγισεν εἰς τὴν χεῖρα, ἐβεβαιώθη, ἂν καὶ τὸ ἤξευρεν, ὅτι ἦτο γεματὸν, ἐστάθη μίαν σιγμὴν, διὰ νὰ ἀκροασθῇ ἀκόμη. Δὲν ἀπεφάσισε νὰ ξυπνήσῃ τὴν ἀδελφήν της, ἣτις εἶχεν ἀποκοιμηθῆ πρὸ μικροῦ.

Ἐβάδισε τρία βήματα πρὸς τὴν θύραν τὴν ἀνευ παραθύρου, ὅπισθεν τῆς ὁποίας ἔρρεγγεν ὁ γέρο-Σταμάτης. Ἐκυψε, τοῦ ἔθιξε τὸν ὄμον, τὸν ἔσεισεν. Ὁ γέρον ἔβλεπε νεανικὰ ὄνειρα εἰς τὸν ὕπνον του. Μόλις ἠσθάνθη τὸ σείσιμον, ἐγύρισε νὰ στραφῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρόν, κ' ἐμορμύρησε μὲ θρηνώδη φωνήν:

— Τί μὲ πικραίνεις, Κατερίνα, Κατερινάκι μου; . . Γονάτισα, μοιρολόησα ἀπάνω στὸν τάφο σου, σὰ γυναῖκα. . . σοῦ εἶπα τόσα λυπητερὰ τραγούδια.

Ἐνθυμεῖτο τὴν μακαρίτισσα τὴν γυναῖκά του. ὅπου τὴν εἶχε θάψει πρὸ ἑπτὰ ἔτων καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε παρηγορηθῆ διὰ τὴν στέρησίν της.

— Μπάρμπα Σταμάτη, σήκω! ἦρθαν κείνοι ποῦλεγες. . . Μᾶς περικύκλωσαν ἀπόξω.

Καὶ πάλι τὸν ἔσεισε σφοδρότερον εἰς τὸν ὄμον. Ὁ γέρο-Σταμάτης ἔτριψε τὰ ὄμματα, ἔκαμε ν' ἀνασηκωθῇ, καὶ πάλιν ἔπεσεν εἰς τὸ πενιχρόν, σκληρὸν προσκεφάλαιον ἢ κεφαλὴ του. Ἐν τοσοῦτῳ τὴν ἀνεγνώρισε.

— Τί μολογᾷς, Σοφία; τῆς εἶπε. Γλυκὸς ὁ ὕπνος τὴν αὐγή.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη αὐγή, μπάρομπα-Σταμάτη, εἶπεν ἀγωνιώσα ἡ Σοφία, μὰ εἶνε ἀπόξω, εἶνε... ποῦ τὸ μάτι τους νὰ βγῆ!

— Καὶ τί θὰ καταλάβῃς νὰ τοὺς βγῆ τὸ μάτι, Σοφία; εἶπεν ἐμπνεόμενος εἰς ἀντιλογίαν, μὲ ὄλην τὴν νύσταν του, ὁ Καρδοπάκης. Μήπως θ' ἀποχτήσης ποτέ σου ἐστὶν τρία μάτια; Πάντα μὲ δύο μάτια θάσῃ,

— "Αχ! χρειάζονται τέσσαρα μάτια τὴν ὥραν αὐτὴν, ἀπήντησε μὲ πάθος ἡ Σοφία.

Ἐκράτησε τὸν γέρον ἀπὸ τῶν δύο ὤμων, καὶ τοῦ εἶπε μὲ τόσον ἀπαλήν, ἀλλὰ καὶ λεπτὴν φωνήν, ὥστε καὶ κωφὸς θὰ ἤκουε:

— Ἀκούς, γέρο;... ἦρθαν ἐκεῖνοι, νὰ μᾶς κλέψουν τὴν Λουκρητία, ἢ νὰ μᾶς πάρουν τὸν μύλο καὶ τὰ κτήματα... Ἔχω ἐδῶ τὸ ρεβόλβερο... Σήκω, νὰ ἰδοῦμε τί θὰ κάμωμε... μὴ μᾶς σπάσουν τὴν πόρτα, γέρο-Σταμάτη.

Ὁ γέρον ἔτριψε τὸ μέτωπον, τὴν κεφαλήν, καὶ τοὺς κροτάφους του, καὶ εἶπε:

— Τότε, σιωπή. Μὴ μᾶς ἀκούσουν... Τσιμουδιά μὴ βγάλῃς... γιὰ νὰ νομίζουν πῶς δὲν εἶν' ἐδῶ κανεῖς.

— "Α! ὅσο γι' αὐτό, εἶπεν ἡ Σοφία, θὰ μπορούσαμε νὰ κάμωμε τὸν ψάφιο, μπάρομπα-Σταμάτη. Τί σὲ θέλαμε σένα;... Μπάρομπα, νὰ φύγῃς. Νὰ φερθοῦμε...

Ἄμέσως! ἀλέστα! βάρ' τα! χάλασ' τα! ἔκραξε τότε ὁ Καρδοπάκης καὶ ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὴν στρώμνην του.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐξυπνήσει κ' ἡ Λουκρητία, ὡς νὰ τῆς ὠμίλησέ τις καθ' ὕπνον εἰς τὸ ὠτίον καὶ νὰ τῆς εἶπε: Σήκω. Ἐσηκώθη, ἔτριψε τὰ μάτια της. κ' εἶπε:

— Τί τρέχει;

Οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἔλθει πράγματι ἔξωθεν τοῦ μύλου, κ' ἡ Σοφία δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ εἰς τὴν ἀϋπνίαν της. Ἦσαν τρεῖς νέοι κρατοῦντες τουφέκια, ὁ Κῶτσος ὁ Κ., ὁ Ἀντώνης ὁ Β. καὶ ὁ Ἀλέκος ὁ Π., δημοδιδάσκαλος «ἀριστοβάθμιος» τῆς νέας ἐποχῆς. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος ἴσως εἶχε μέσα του σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν, τῇ βοηθείᾳ τῶν φίλων του, τοὺς ὁποίους εἶχε κατηχήσει, ν' ἀρπάσῃ τὴν Λουκρητίαν, νὰ τὴν στεφανωθῆ λάθρα καὶ νὰ λάβῃ τὴν προικὰ της διὰ ψυχολογικῆς βίας ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τῆς Σοφίας ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου. Ὁ δεύτερος, ὅστις ἦτο συγγενῆς τοῦ ἀποθανόντος, μὲ ἀπροθυμίαν ἐφαίνετο νὰ ἐπινεύσῃ εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο μὲ τὴν πλαγίαν σκέψιν νὰ στενοχωρήσῃ τὴν Σοφίαν, διὰ νὰ τὸ «κάμη χειρότερα», ὡς ἔλεγεν. Ὁ τρίτος ἤρχετο ἀπλῶς διὰ «ρομάντζα», ὅπως λάβῃ πείραν πῶς κλέπτονται τὰ κορίτσια.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅταν εἶχε σηκωθῆ ἡ Λουκρητία, ἠκούσθη βραδὺς καὶ μελετημένος κτύπος εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε κρούσει τὴν θύραν, ἐφαίνετο ὅτι ἐκτύπα ἄλλο τόσον ἢ καρδιά του, καὶ δὲν ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν κτύπον δευτέραν καὶ τρίτην φορὰν. Ἐν τούτοις μετὰ δύο λεπτὰ δευτέρου κτύπος ἠκούσθη, ἀκόμη μαλακώτερος.

Εἰς τὸν κτύπον τοῦτον ἀπήντησεν ἄλλος κρότος, γνώριμος εἰς ὅλας τὰς ἀκοάς. Ἡ Σοφία ἔσυρε τὴν σκανδάλην τοῦ πιστολίου τῆς καὶ ἀνεσήκωσε τὸν λύκον.

Συγχρόνως ἠκούσθησαν ψιθυρισμοὶ ἔξωθεν, ὡς νὰ συνεννοοῦντο μεταξύ των οἱ πολιορκηταί. Κάτωθεν τοῦ μικροῦ πατώματος πρὸς τὸν τοῖχον ἤχησεν ἀλλόκοτος, ἀσυνήθης κρότος.

Ἡ Σοφία ἔβαλε τὸν δάκτυλον στὸ στόμα καὶ ἀκουσίως ἐγέλασε.

— Τὴν φτερωτή... Τὴν φτερωτή σπάζουν· γιὰ νὰ μποῦν ἀπ' τὴ μυλότρυπα.

— Ἐκεῖ εἶνε διαβολότρυπα, εἶπεν ὁ γέρον Σταμάτης.

Καὶ συγχρόνως χωρὶς νὰ συμβουλευθῆ τὰς δύο κόρας, ἔβαλεν ἀγρίαν φωνήν:

— Μωρέ, τί κόσμος εἶν' ἐδῶ; Στοιχειὰ ἦρθαν ἀπόξου, νὰ μᾶς φοβερίζουν; Ξορκίζω σε, Σατανᾶ... Δός μου τὸ τουφέκι νὰ ρίξω. Ἄνοιξε τὸ παράθυρο, ψηλά, ψηλά, ἀπ' τὸν φεγγίτη ἐκεῖ!...

Ἡ θεατρικὴ αὕτη κραυγὴ ἔσχε τὸ ἀποτελέσμα της. Πρῶτος ὁ δημοδιδάσκαλος ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀποχωρήσεως. Δεύτερος τὸν ἐμιμήθη ὁ συγγενὴς τοῦ μακκρίτου καὶ τελευταῖος ἔφυγεν, ἅμα εἶδεν ὅτι ἀπεμονώθη, ὁ Κ., ὁ ἐπιχειρηματίας καὶ ἔραστής τῆς Λουκρητίας. Καὶ οὕτως ἐφηρμόσθη καὶ ἐδῶ, ὅπως πάντοτε, τὸ Εὐαγγελικόν: **Καὶ ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.**

ΤΑ ΒΕΝΕΤΙΚΑ

Ἡ ἐκκλησία ἐδιάβαζε, Κυριακὴν πρωΐ, κ' ἡμεῖς οἱ δύο, ὁ Νικολὸς τοῦ Ἀγιώτη κ' ἐγώ, ἐπήραμεν, ἐκεῖνος τὸ ζεμπίλι στὸν ὄμον—εἶχε βάλει μέσα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μικρὰ ὀψώνια διὰ τὸ ἔξοχικὸν γεῦμα μας, καὶ τὸ σίδηρον τῆς σκαπάνης—ἐγὼ δὲ ἐκράτουν ἐπίδέξια, τάχα ὡς ραβδίον ὁδοιπορίας, τὸ ξύλον ἢ τὸ στυλιάρι τῆς τσάπας αὐτῆς, κ' ἐκινήσαμεν εἰς μελετημένην ἐκδρομὴν.

Εἶχε κάμει ταξίδια ὁ Νικολὸς ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον, μετὰ τὴν γολέτταν τοῦ πατρός του, εἰς κύκλους τριῶν ἐνιαυτῶν, καὶ τώρα, τὸ φθινόπωρον τοῦ 187..., ὁ γέρον Ἀγιώτης εἶχε δέσει τὴν σκούναν του, ἀπὸ τὴν Κολώναν τῆς ἀγορᾶς, ὅπως ἐσυνήθιζον οἱ καραβοκύριοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου, εἰς τὸν μικρὸν λιμένα, κ' ἐκάθισε νὰ διαχειμάσῃ εἰς τὴν ἐστίαν του. Ὁ ὀμήλικος φίλος μου, ὁ Νικολός, εἶχε μβαρκάρι τὸ πρῶτον πρὸ τριῶν χρόνων, κατὰ Μάρτιον, ἀφήσας μισὰ τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου, κ' ἡμᾶς τοὺς συμμαθητάς του ὀρφανούς. Κατὰ πᾶν φθινόπωρον ὁ Νικολός ἐπανήρχετο σφοδρότερος ἀπὸ τὰ ταξίδια. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ποῦ εἶχεν ἀρμενίσει διηγείτο εἰς ἡμᾶς τοὺς στασίμους, τὰ ὀστρεΐδια τοῦ βράχου, ὅπως μᾶς ὠνόμαζεν, ὅλα τὰ θαύματα ὅσα εἶδεν· εἰς τὸ ὄρος Ἄθω, ὅπου εἶχον μετακομίσει ἀπὸ τὰ μετόχια τῶν ἐσοδίων τῆς χρονιάς

εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων, τὸ Χιλιαντάρι, ὅπου εἶχε μάθει καὶ ἄλλας σλαβωνικὰς λέξεις, καὶ τὸν στίχον τοῦτον :

Χιλιαντάρα μοναστήρα
ντόμπρα ντόμπρα κουκουλίτσα.

Εἶχεν ἀκούσει προσέτι καὶ τὸ *Ἄξιόν ἐστιν* εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην: «Ντόστονο ἔστ γιακοβῶ, ἰστίνο μπλαζίτιτρα Μπρογορόδιτς...» Εἰς τὴν Σαλονίκην πάλιν εἶχεν ἐκμελετήσῃ τὰ ἦθη τῶν Ἑβραίων, καὶ διηγείτο πῶς ἓνα χωριατόπουλο, πρώτην φορὰν ἐλθόν, καὶ ἰδὼν Ἑβραῖον μὲ μακρὰ ροῦχα καὶ γένεια τὸν ἐξέλαβεν ὡς παπᾶν, κ' ἔσπευσε νὰ βάλῃ μετάνοιαις τότε πλῆθος Ἰουδαίων ἐλθόντες ἐνέπαιζον τὴν ἀκακίαν τοῦ παιδίου, ἀπαιτοῦντες ὅλοι τὴν ἰδίαν χριστιανικὴν ὑπόκρισιν, καὶ λέγοντες: «Κάμε καὶ τοῦτο τὸ παπᾶ, μετάνοια, κουζούμ' κάμε καὶ τ' ἄλλο τὸ παπᾶ μετάνοια...». Εἰς τὴν Σμύρνην πάλιν εἶχεν ἀκούσει τόσες περιπαθεῖς πατινάδες εἰς τὸν Φραγκομαχαλᾶν, καὶ εἶχεν ἀπολαύσει εἰς τὴν Ἁγίαν Φωτεινὴν τὴν ψαλμοδίαν τοῦ «Νικολάου Σμύρνης».

Τὴν χρονίαν ἐκείνην, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα, θὰ ἦτο τότε ὡς δεκαννέα ἐτῶν, ἐγὼ δὲ ἦμην σχεδὸν δύο ἔτη νεώτερος, τρέφων φιλίαν πρὸς ἐμέ, μοῦ ἐνεπιστεύθη τότε (μοῦ διηγῆθη)—ὅπως δὲν ἦσαν σπάνια αἱ διηγῆσεις αὐταὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους· λ.χ., ὁ δεῖνα παλαιὸς κλέφτης, κ' ἀγωνιστής, ξενιτευμένος τόσα χρόνια, ἐξόριστος εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἢ καὶ πρῶην ληστής, φυγόποινος ἢ δραπέτης, ἔτυχε νὰ

συναντηθῆ μ' ἓνα «καραβᾶν», καταγόμενον ἀπὸ μίαν τινὰ νῆσον τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἅμα τῇ γνωριμίᾳ, κ' ἐπάνω εἰς τὸ κέρασμα ἄρχισε νὰ τοῦ διηγῆται πῶς εἰς τὰ 23 ἢ τὰ 25, ὅταν ἦτον λιάνης, στρατιώτης τοῦ Καρατάσου, εἶχε ζήσει μακρὸν χρόνον εἰς τὴν νῆσον ἐκείνου τοῦ караβᾶ· μὲ χαμηλὴν φωνήν, καὶ μ' ἐμπιστευτικὸν τρόπον τοῦ ἀπεκάλυπτε πῶς εἰς ἓνα ξωκκλήσι, ἀντικρὺ στὸ Κάστρο τοῦ Βοριά, ἐκεῖ ποῦ ἀγορεύει καὶ πλήττει τοὺς βράχους τὸ κύμα, ὅπου βοῖζουν ἢ ρεμματιῆς καὶ ἀντιλαλοῦν τὰ σπήλαια, καὶ ὁ χεῖμαρος κατέρχεται δρομαῖος κατὰ τὸ ρέμμα καὶ τοὺς βράχους καὶ τῆς ἀμμουδῆς τῆς βαθειῆς, ἐκεῖ στὸ ἐρημοκκλήσι, ὅπου τὸ λένε Παναγία Ντομᾶν, ἀντίκρου στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησιᾶς εἶνε χωμένα γρόσια, φλωριά βενέτικα. Τὴν ὥρα ποῦ βγαίνει ὁ ἥλιος, καθὼς θὰ κτυπήσῃ τὴν κορυφὴν τοῦ σουβλεροῦ βράχου, — τὸν λέγουν Μύτικα, — ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου πέφτει ὁ ἴσκιος τῆς κορυφῆς τοῦ Μύτικα, ἐκεῖ νὰ σκάσουν — ἄχ! νὰ μποροῦσε ὁ γέρο - λεβέντης, ὅπου τᾶλεγε, νὰ κάμῃ φτερά, νὰ βροθῆ ἓνα πρῶι στὸ μέρος ἐκεῖνο· πλὴν τὰ φτερά του ἦσαν κομμένα τώρα — καὶ θὰ εὔρουν ἄλλοι τὰ γρόσια.

Ἐνα τοιοῦτον γέρο - λύκον παλαιὸν εἶχε συναντήσει, φαίνεται, ὁ νεαρὸς Νικολὸς εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς τὰ παραλία, ὅπου εἶχε προσεγγίσει ἢ γολέττα, καὶ τοιαύτην ἱστορίαν ἐκεῖνος τοῦ εἶχε διηγῆθῃ. Καὶ ἅμα ἦλθεν ὁ φίλος μου ἔσπευσε νὰ μὲ κάμῃ κοινωνὸν τοῦ μυστικοῦ, ἢ μέτοχον τῆς ἐπιχειρήσεως. Χάριν μεγαλύτερου κύρους, ὡς περιεργος καὶ μνήμων ὅπου ἦτο,

μοῦ διηγείτο πολλά καὶ ἄλλα ἐγχώρια θρυλήματα.

— Ξέρεις πόσοι καὶ πόσοι ἔχουν εὐρῆ γρόσια στὰ παλαιὰ χρόνια! . . . Ὁ παπποῦς σου, ὁ γέρο-Μωραΐτης ὁ Ἀλέξανδρος, ποῦ ἔχεις καὶ τὸ ὄνομά του, δὲν ἤρθε τὸν μαμιτῶ (δηλαδή μακρὸν ὑπόδημα ἢ μπότταν) μὲ τὰ βενέτικα, στὴν ἀγκωνὴ τοῦ κατωγειοῦ, στὸ σπῆτι μὲ τὴν αὐλὴν τὴν μεγάλη, ποῦ τὸ ἔχει τώρα ὁ γυιὸς του ὁ Δήμαρχος, ὁ μπάριμπας σου; . . . Ὁ γέρο-Χατζηραφτάκης, ποῦ ζῆ ἀκόμα—δὲν πᾶς νὰ τὸν ἐρωτήσης, ἀγκαλιά. . . δὲν θὰ σοῦ τὸ πῆ—δὲν ἤρθε μίαν τζάρα (ἢ πιδαράκι) γεμάτη φλουριά, στὴν πεζούλα τῆς ἀδελφῆς του, ποῦ τὴν ἐχάλασε γιὰ νὰ τὴν ξαναφτιάσῃ; . . . Τὴν γρηὰ τὸ Μπραϊνὸ τσ' Ἀλεφάντους δὲν τὴν ὠνείρεψε νὰ πάῃ νὰ σκάψῃ στὸ Ἔρμο-Κάστρο, μὲ ἄλλες δυὸ μαζί—τὴ γρηὰ Καλοεδίτσα καὶ τὴ Σεβαστάκαινα—κ' ἐπῆγαν κ' ἤρσαν τὰ γρόσια; Νὰ τῆς ἐρωτήσης, δὲν τὸ μαρτυροῦν, μὰ τὰ ἤρσαν. . . Τὸ πλειὸ παράξενο ἀπ' ὅλα ἦτον τὸ συμβὰν τοῦ γέρο-Σκοινᾶ. Ἀπὸ ποῦ, θαρρεῖς, ἔγαινε καπετάνιος, μὲ δυὸ καράβια, ὁ Γιάννης ὁ Σκοινᾶς; Εἶχε ἐργάτες στὸ χωράφι, κάτω ἀπ' τὴν Ἀραδιά, κατὰ τὸ γυαλό, κοντὰ στὸ ρέμμα. Ἦτον Σάββατον βράδυ. Ὅλη μέρα ξεσκάλωναν, βοτάνιζαν, ἔσκαβαν. Κατὰ τὸ δειλινὸ, σὰν ἄρχισε νὰ γέρονῃ ὁ ἥλιος, ὁ ἕνας ὁ ἐργάτης, ἐκεῖ ποῦ ἔσκυφτε στὴ δουλειά του, κ' ὁ Γιάννης, μὲ τὸ τσιμποῦκί του ἀναμμένο, ἐκάθητο σ' ἕνα μεγάλο κούτσουρο, καὶ τὸν ἐκύτταζε πῶς δουλεύει, δύο-τρία βήματα παρέκει, ἐκεῖ ὁ ἐργάτης βρίσκει κάτω στὴ γῆς ἕνα τάλλαρο, κολι ν-νᾶτο. Καὶ νὰ ἤθελε νὰ τὸ κρύψῃ δὲν θὰ μπορούσε,

γιατὶ ὁ γέρος ἦτον καταμπροστά του. «Ἀφεντικό, τοῦ λέει, κύτταξε τί ἤρσα. Μὴ σοῦ ἔπαισε;» Ὁ Γιάννης ἔκαμε πῶς ἔψαχνε στὴν τσέπη του, κ' εἶπε: Τρόντι, ἐμένα μῶπεσε». Καὶ ἔλεγε σὰν ἀλήθεια, γιατί **τοῦ ἔπαισε** πράγματι τὸν λαχνό. . . «Καλά, εἶπε, θὰ σοῦ δώσω τὰ βρεθίκια». Τᾶρπαξε, καὶ τῶβαλε στὴν τσέπη. Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ, καὶ μὲ μάτια τέσσερα, ὁ Σκοινᾶς, γιὰ νὰ μὴν τὸν καταλάβῃ ὁ ἐργάτης—ἀπᾶν' ἀπ' τὸ κεφάλι τους ἦταν ἕνας πεῦκος, μεγάλο δένδρον· ὁ μεροκαματιάρος ἀνθρωπος, καθὼς ἔσκυφτε κ' ἔσκαβε, δὲν ἔβαλε ὁ νοῦς του νὰ κυττάξῃ καταπάνω. Θὰ πῆς, γιατί; Δὲν ἦτο κισμέτι, τόσο ἦτον τὸ ριζικό του, ἢ μοῖρᾶ του ἦτο νὰ σκύφτῃ καὶ νὰ σαάβῃ. Ὁ γέρο-Σκοινᾶς ὅμως, καθὼς ἐκάθητο ἀναπαντικά μὲ τὸ τσιμποῦκί του, πολὺ βολικὰ τοῦ ἤρχετο νὰ κυττάξῃ καταπάνω, στὸν πεῦκο. Καὶ τί βλέπει; ἕνα δισάκι παμπάλαιο, πέτσινο, καταμουχλιασμένο, ἐκρέματο ἀνάμεσα στὰ πικνὰ κλωνάρια τοῦ παλαιοῦ δένδρου. Πέρασε μισὴ ὥρα. Ὁ ἥλιος ἔγεινε, καὶ κατέβαινε γιὰ νὰ κρυφθῆ στὸ βουνό, στὴ μεγάλη στεριά τὴν ἀντικρυνή. Τότε γυρίζει ὁ γέρο-Σκοινᾶς, καὶ λέει στοὺς τρεῖς ἢ τέσσερες νομάτους ὁποῦ εἶχε γιὰ νὰ τοῦ ξανοίξουν τὸ χωράφι: «Ἐπειδὴς ξημερώνει Κυριακὴ αὔριο, παιδιά, ἄς σχολάσουμε νωρίτερα, δὲν πειράζει. Βάλτε το γιὰ τὸ χωριό, κ' ἐγὼ θὰ μείνω παραπίσω· θέλω νὰ κατεβῶ ὡς τὸ γυαλό, νὰ πλύνω τὰ ποδάρια μου—καὶ μπορεῖ νὰ σᾶς φτάσω στὸν δρόμο· ἄλλοιῶς περνᾶτε ἀπ' τὸ σπῆτι, ν' ἀφήστε τὰ σύνεργα, νὰ σᾶς κεράσῃ ἢ κυρὰ καὶ τὸ σουρούπωμα σᾶς βρίσκω κάτω στὴν πιάτσα,

καὶ σὰς δίνω τὰ μεροκάματα». — «Καλό, ἀφέντη». Ἐκείνοι ἔκαμαν κατὰ τὴν ῥάχη, καὶ ὁ γέρο-Σκοινᾶς κατὰ τὸ ρέμμα. Κεῖνοι ἐτράβηξαν τὸν ἀνήφορο, καὶ αὐτὸς ἐκρύφθη μέσ' τὸ δρομάνι. Κεῖνοι ἐκύτταζαν τὸν δρόμους, καὶ αὐτὸς εἶχε τὸ μάτι κολλημένο στὸν πεῦκο. Σὰν ἀλαργάρισαν ἐκεῖνοι, αὐτὸς ἐζύγωσε, καὶ ἀνέβη ἀλαφρὸς στὸ δένδρο, καὶ ἔκαβαλλίκεψε στοὺς κλώνους, καὶ ἔξεκρέμασε ἐκεῖνο ποῦ ἐφαίνεται σὰν δισάκι ἀραχνιασμένο, μὰ χαρά, καὶ τὸ δισάκι σάπιο ἔρρηξε ὅλο, καὶ τὰ κολοννάτα πετάχθηκαν σωρὸς, κάτω στὸ χῶμα. Κ' ἔτσι μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ ἔχτισε ὁ γέρο-Σκοινᾶς ἀνώγεια καὶ κατώγεια, καὶ ἔσκάρωσε σκάφες, καὶ ἀρμάτωσε ἄρμενα. Καὶ θαρρῶ πῶς θὰ ξέχασε νὰ δώσῃ καὶ τοῦ φτωχοῦ ἐργάτη τὰ βρεθίδια ποῦ τοῦ ἔταξε.

Ὁ Νικολὸς ἦτον στοχαστὴς πολὺ, καὶ εἶχεν ἐκλέξει καλῶς τὴν ὥραν. Οὐδὲ πιθανὸν ἦτο νὰ συναντήσωμεν ἄνθρωπον καθ' ὁδὸν τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς Κυριακῆς, πλὴν ἂν μακρόθεν ἐφαίνεται ὡς σκιὰ κανὲν κρυπτόμενον εἰς τὴν διάβασίν μας βοσκόπουλον ἢ ἂν διεκρίνομεν ὀπισθεν τῶν πυκνῶν θάμνων κάπου τὸ ἴνδαλμα παιδίσκης τινὸς βοσκοπούλας, ποῦ νὰ ἐξαφνίζετο καὶ νὰ ἐφάνταζε κάπου ὡς ζωντανὸν σκιάχτρον. Κ' ἐγὼ ἐκράτουν τὸ πέλεκον τῆς σκαπάνης ὡς ράβδον καὶ ἐκεῖνος εἶχε τὸ σίδηρον μέσα στὴν σπειρίδα τὴν πλεκτήν. Καὶ μοῦ ξανάλεγε στὸν δρόμον πῶς ὁ γέρο κλέφτης ὁ παλαιός, μὲ τὰ μουστάκια του, ἀγκίστρια δεμένα ὀπισθεν τῶν ὠτων, τοῦ εἶχε διηγηθῆ τὴν ἱστορίαν.

Βέβαια μὲ τὸν Καρατάσον ἦτον παλλικάρη καὶ αὐτὸς. Λοιπὸν ὁ θησαυρὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, χιλιάδες φλωρία, ὅλο βενέτικα, ἦτο θαμμένος σιμὰ εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Κεχριάς, ἀπ' ὀπίσω ἀπ' τὸ παλαιὸν μοναστηράκι, κατὰ τὴν μικρὴν πόρταν, σύρριζα εἰς τὴν νοτιανατολικήν, ὅπου ἦτον ὅλη κατηρειπωμένη τώρα, καὶ τὸ μονύδριον ἔρημον ἀπὸ πολλοῦ. Καὶ ἀντικρὺ εἰς ἓνα μέγαλον βράχον, πάντοτε τὴν ὥραν ποῦ θὰ ἐπήλωνεν ὁ ἥλιος δυὸ κοντάρια, ἢ τρεῖς καλαμιές — δι' ὅλα εἶχε προνοήσει ὁ Νικολὸς, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισε νὰ πάρομεν μαζί μας κανὲν τοιοῦτον μέτρον, διὰ νὰ εὔρωμεν τὸ ὕψος τοῦ ἡλίου — ἐκτὸς ἂν θὰ μᾶς ἐχορήσιμεν πρὸς τοῦτο τὸ στηλιάρι τῆς τσάπας ὅπου ἐκράτουν ἐγὼ — ἐκτὸς πάλιν ἂν τὸ ξύλον τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσῃ διὰ μέτρομα τῶν ἰδίων πλευρῶν μας, οἵτινες ἐπιθυμοῦντες χορήματα λέγει ὁ Λαυῖδ: *ἐπιθυμία ἀμαρτωλοῦ ἀπωλεῖται*, καὶ ὁ Σόλομων λέγει: *ἐπιθυμῖαι ἀνδρας κτείνουσι* δὲν ἐβλέπαμεν ἐμπρὸς μας τὴν πρὸς τοῦτο ἄγουσαν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι, καὶ πλεῖστοι Γραικοί, γνωρίζουσι, ἐργασία, οἰκονομία κατ' ἀρχάς, εἶτα ἀσπλαγχνία, τοκογλυφία, ἐκμετάλλευσις ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων — ἐκεῖ ἄρα ὅπου ἔμελλε ν' ἀπλωθῆ τὴν ὥραν ἐκείνην ἢ σκιά, ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ σκάψωμεν, διὰ νὰ εὔρωμεν τὸν θησαυρόν, ὅλο βενέτικα.

Σιμὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, εἰς τὸν Ἄϊ-Κωνσταντῖνον, ἐκεῖ ἦσαν τὰ πλατάνια, ὠραῖα δένδρα, καὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν τῶν ἀνέβλυζε δροσερὰ πηγὴ. Ἐστάθημεν πρὸς στιγμὴν διὰ ν' ἀναψύξωμεν. Ἐκεῖθεν

ἔπρεπε νὰ κατέλθωμεν τὸν κατήφορον, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Κεχειάν, μισὴν ὥραν δρόμον ἀκόμα. Ὁ Νικολὸς ἐφορτώθη πάλιν τὸ ζεμπίλι, ἐγὼ ἔλαβα τὸ εἶδος τοῦ ροπάλου μου, κ' αἴφνης ἀκούομεν δρομαῖον βῆμα, καὶ εἰς τὰ ὠτά μας ἀντηγεῖ γνώριμος φωνή:

— Ἐδῶ εἴσθε;...καλὰ ποῦ...σᾶς ἦρα.

Ἦσθμαιεν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον. Ἦτον ὁ ἐξάδελφός μου Γιαννιὸς, ἄνθρωπος πλέον ἢ σαράντα ἐτῶν, ὀπαδὸς τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ἔχων δύο βάρκες, τὴν «Θεοῦ Σοφίαν» καὶ τὴν «Ἐπτάλοφον».

— Μὴ φοβᾶστε...Καλά. Θὰ τὰ βροῦμε σίγουρα.

«Ἐς ἄρτι φανερὸν γέγονε τὸ ρῆμα τοῦτο», εἶπέ ποτε ἐν ἀπορίᾳ ὁ Μέγας Μωϋσῆς. Εἶχε φονεύσει τὸν Αἰγύπτιον πρὸς χάριν τῶν ἀδελφῶν του, καὶ οἱ ἀδελφοί του τὸν ἐφοβέριζον καὶ τὸν ἐπότιζον πικρίας.

— Πῶς τὸ ἔμαθες; ποιὸς σοῦ τὸ εἶπεν; ἠρώτησεν ἀπορῶν ὁ Νικολός.

— Μὴν τὰ ρωτᾶς... Θὰ τὰ βροῦμε, σᾶς λέω.

Ἀφότου εἶχε παύσει νὰ ταξιδεύῃ μὲ τὰ καράβια εἰς μακρονὰ πέλαγα, ἐψάρευε κατ' ἀρχὰς γύρω εἰς τὴν νῆσον, κ' ἐγιάλευεν εἰς τὸν λιμένα. Ὑστερον ἠγόραζεν ἀπ' ἄλλοῦ σιτάρια, τὰ ἄλεθεν εἰς τοὺς μύλους πέραν, ἐφόρτωνε τῆς δύο βάρκες, κ' ἤρχετο καὶ τὰ ἐπώλει εἰς τὸν τόπον. Εἶχε μανίαν ν' ἀποκτήσῃ θησαυρούς, διὰ νὰ σώσῃ τὸ Γένος. Τότε τοῦ ἐκόλλησεν εἰς φοβερός ἀλήτης, ὁ Μαλάκας λεγόμενος, ὅστις ἐξεμεταλλεύθη τὴν ἀδυναμίαν του αὐτὴν, καὶ τοῦ ὑπε-

δείκνυεν ἀμυθήτους θησαυρούς, εἰς διαφόρους αἰγιαλοὺς εἰς πολλὰς ἀκτὰς καὶ ἄλλας τοποθεσίας. Τὸν ἐπῆρε σύντροφον εἰς τὴν «Ἐπτάλοφον», ἀλλ' αὐτὸς εἰς ὀλίγον καιρὸν τοῦ ἐγεινεν ἀφέντης. Ὁ Γιαννιὸς ἐδούλευε δι' αὐτόν. Ἐκαλοπερνοῦσε ὁ Μαλάκας, κόττα-πήττα, ἐφόρσεσε πανωβράκια καὶ Τουνέζικα φέσια δι' ἐξόδων τοῦ Γιαννιοῦ, ἐκάπνιζεν ἀναοιθμήτους ναργιλέδες ἔξω στὰ καφενεδάκια, ἀκόμα καὶ στὴν βάρκα μέσα. Ἐπινε τσαΐα, ἔτρωγε κοττόπουλα. Καὶ καθ' ἐβδομάδα ἔκαμναν τρία ταξίδια, καὶ στὸ γύρισμα ἐπλησίαζαν εἰς διαφόρους γιालούς, κ' ἔσκαφταν, ἔσκαφταν. Εἰς τὴν Χονδροῖν Ἄμμον, εἰς τὸ Ἐλαφοκλήσι, εἰς τὸ Τουρκομνήμα, κ' εἰς τὸ Μακρουκατάλυμα. Ὁ θησαυρὸς δὲν ἔμενε ποτὲ ἐντὸς τῆς θήκης, σύμφωνα μὲ τὴν ἐτυμολογίαν του, ἀλλ' ἔκαμνε ποδάρια, ἔφευγε, ἄλλαζε θέσιν, ἔτρεχεν ὡς τροχὸς κατὰ τὸ σχῆμα τὸ κυκλικὸν ὅπου ἔχει πειρασμικά, τελώνια, ἀπὸ φθόνον τὸν ἔκρυφταν τὸν ἐμάγευεν ὁ Ἀράτης, ὅπου τὸν ἔβοσκε, κ' ἔτρεχαν τὰ βενέτικα ὡς ἐμψυχοὶ τροχοὶ μαγευμένοι. Ἀλλὰ δὲν θὰ τοὺς ἔφευγεν ὅμως. Ποῦ θὰ πάη; Ὅπου καὶ ἂν ἔφευγε, θὰ τὸν ἔπιαναν μίαν ἡμέραν.

Τέλος ὑπέδειξεν ὁ Μαλάκας εἰς τὸν καπετὰν Γιαννιὸν ὅτι, ἀφοῦ ἐκεῖνος τώρα ἐπέρασεν ἡ ἡλικία του, καὶ δὲν ἐμβῆκεν εἰς τὸν κόσμον—καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ νυμφευθῆ, διότι ἡ ἰδέα ποῦ ἔτρεφε νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ νὰ πλουτίσῃ τὸ Ἔθνος δὲν ἐπέτρεπε τὸν γάμον—ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ φροντίσῃ νὰ νοικοκυρῆσῃ αὐτόν, τὸν Μαλάκιαν, νὰ τὸν στεφανώσῃ καὶ τὸν κου-

κουλώση, νὰ τὸν προικίσῃ καὶ τὸν ἀποκαταστήσῃ οὕτω πῶς θὰ εἶχε κ' αὐτὸς ὁ Γιαννιὸς καταφύγιον καὶ θάλαμνον εἰς τὸ γῆρας του· διότι δὲν ἐσύμφερε νὰ μείνουν κ' οἱ δύο ἄγαμοι. Καὶ ποῦ θὰ ἀπέθετον τὸν θησαυρόν, ἂν τὸν εὔρισκον, ὅπως ἔμελλον ἀσφαλῶς νὰ τὸν εὔρουν; Εἰς χήρας ἢ ὑπάνδρους ἀδελφὰς τοῦ Γιαννιοῦ, κ' εἰς ἓνα σωρὸν ἀνειψιάς του, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθοῦν. Αὐτὸς δὲν ἦτο ξένος εἰς τὸν τόπον, καὶ δὲν εἶχεν ἄλλην κατοικίαν εἰμὴ τὴν «Ἐπτάλοφον». Ἐνῶ, ἂν ἔπαιρνε προικῶν οἰκίαν, κατὰ τὸ ἔθος τοῦ τόπου ἐκεῖ ἀσφαλῶς θὰ ἔκρυπτον τὸν θησαυρόν. Ὅλον τὸ κατῶγι, ὅσον εὐρὸν καὶ ἂν ἦτο, μόλις θὰ ἤρκει διὰ νὰ τὰ χωρέσῃ, τόσον ἀμέτροτον πλῆθος βενέτικα.

Τοῦτον ὁ Γιαννιὸς κατόρθωσε νὰ τὸν προξενέψῃ καὶ τὸν ἀρραβόνισσε μὲ μίαν ὀρφανὴν κόρην, τὸ Κουμπῶ τοῦ Καλκάνη. Μέγας θρίαμβος διὰ τὸν Μαλάκιαν. Ζαχαρομηλιά, μπακλαβάδες, πετεινάκια, φραγγοκοττόπουλα ἀγκαλιαστά, μοσχάτο κρασὶ ταμτζάνες. Ἐκαμε δὲ αἰσθησὶν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ μικρὸν χωρίον, καὶ εἰς αὐτοσχέδιος ποιητῆς, ὁ Μιτζέλης Δήμου Μιτζέλα, εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀρραβόνων ἐκόλλησε τὸ ἑξῆς τετραστίχον:

.....

Τέλος, ὅταν τὸ κακὸν ἐπαράγεινε, ὁ τότε δήμαρχος τοῦ τόπου Κωνσταντῖνος Μωραΐτης, ἄνθρωπος ὅστις

ἐξήσκει πολλάκις ἐπ' ἀγαθῶ τὴν αὐθαιρεσίαν, κατὰ παρώκλησιν τῶν συγγενῶν τοῦ Γιαννιοῦ. τὸ ἔκαμε «σουροῦν» τὸν Μαλάκιαν, τὸν ἐξώρισε δηλαδὴ ἄπλῶς καὶ καθαρῶς ἀπὸ τὸν τόπον, καὶ οὕτως ἐγλύτωσε τὸ Κουμπῶ τοῦ Καλκάνη, ἔσωσε δὲ καὶ τὸν καπετὰν Γιαννιόν, τὸν πάλαι ποτὲ ἰδιοκτήτην τῆς «Ἐπταλόφου» καὶ τῆς «Θεοῦ Σοφίας» (διότι ἐν τῷ μεταξὺ τὰ εἶχε φάγει ὁ Μαλάκιος ὅλα, καὶ ἡ μία βάρκα εἶχε πωληθῆ, ἢ ἄλλη ἦτον ὑπέγγυος) ἀπὸ τὴν Ἄτην τὴν *σθενερὴν* καὶ *ἀριίποδα*, ἧτις *πάντας ἀνθρώπους* ἀάται, ὥστε μόνον τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς νὰ μένῃ «ἀάατον».

Αὐτὰ συνέβησαν ὕστερον, μετὰ δέκα χρόνους. Ὅταν δὲ μᾶς συνήντησεν ὁ ἐξᾶδελφός μου ὁ Γιαννιός, ἐπάνω στὴν Βρούσιν, στὰ Πλατανάκια, ἔμβρονον ἦτον ἀκόμη εἰς τὰς φρένας του ἡ μανία τοῦ θησαυροῦ, πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Γένους, καὶ ὁ Μαλάκιος τὸ ἐμφύχον τερατῶδες ἄγαλμα τῆς λατρείας ταύτης. Ἀφοῦ δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ λάθωμεν τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν τοῦ πλοιάρχου τῆς «Ἐπταλόφου»—διότι ἐνδιεφέρετο σφόδρα διὰ πᾶσαν ἱστορίαν θησαυροῦ, καὶ δὲν ἠδύνατο τίποτε νὰ τοῦ διαφύγῃ—εἶναι ἄπορον, πῶς δὲν ἔγεινα ἐγὼ ὑποπτος εἰς τὸν Νικολόν· πλὴν ὁ φίλος δὲν ἠθέλε νὰ μὲ ἀδικήσῃ διὰ τοιαύτης ὑπονοίας. Καὶ ἕως σήμερον ἀκόμη δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ εἶπα εἰς κανένα διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ θησαυροῦ τῆς Κεχραιᾶς, νομίζω δὲ ὅτι πολὺ δὲν ἐπίστευα μέσα μου, ἂν καὶ τόσον νέος, εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ θησαυροῦ τοῦ-

του. Ὁ Νικολός δὲν ἐλυπήθη καὶ πολὺ διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Γιαννιοῦ, ἦτον δὲ πρόθυμος, ὡς λίαν ἀνοικτόκαρδος, νὰ μοιράσῃ τὰ γρόσια, τὰ ὅποια θὰ εὔρισκε, καὶ μὲ αὐτόν, καὶ μὲ πάντα ἄλλον.

Ἐπῆραμεν τὸν κατήφορον, καὶ ἀφοῦ διήλθομεν τρία ρέμματα, ἐπεράσαμεν πολλὰ πλάγια καὶ ρεβένια καὶ ἐχώθημεν τέσσαρας φορὰς εἰς τὴν λάσπην. Εἶχε βρέξει πρὸ τριῶν ἡμερῶν καὶ ἡ ὑγρασία τῆς γῆς θὰ διηκόλυνε μέγਾਲως τὴν ἐσκαφήν τοῦ θησαυροῦ μας. Ἐλεγε δὲ ὁ Νικολός, ὡς εὐσεβῆς νέος ὁποῦ ἦτον, ὅτι ἡ λειτουργία τῆς Κυριακῆς τὴν ὥρα ἐκείνην ἦτον ἀγαθὴ συγκυρία, διότι πᾶσα καλὴ ἐργασία, δέησις, εὐχὴ καὶ τάξιμον κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας ἐκτελεῖται. Ὅπως λ. χ. τὴν πρωτὴν τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τὴν ὥραν ὁποῦ διαβάζεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Λειτουργίας, χύνει ὁ χρυσοχὸς τὸ δακτυλίδι ἢ τὸ φλωρί, τὸ ὅποion ἔταξεν ἡ χαροκαμμένη μάνα (τῆς ὁποίας ἔχουν ἀποθάνῃ τὰ πρῶτά της παιδιὰ) διὰ νὰ τῆς στερεωθῇ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας, καὶ τῆς χάριση ὁ Θεὸς τὸ κατόπιν τέκνον της.

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἔρημο μοναστηράκι τῆς Κεχροῦς. Ὁ ναῖσκος, παλαιός, μὲ ζωντὰς τοιχογραφίας, μὲ τὸν τροῦλλον καὶ τὰς χιβάδας του ἐώρταζε τὴν Μετάστασιν, ἢ τὰ Ἐννεάημερα τῆς Παναγίας. Εἰσῆλθομεν, ἐπροσκυνήσαμεν τὰς εἰκόνας, καὶ ὁ Νικολός ἦναψεν εὐλαβῶς τὰ κανδήλια. Μέσα εἰς τὸ ζεμπῆλι του, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῶ ἐγώ, εἶχε βάλει καὶ ἓν μολύβδινον παγοῦρι μὲ ἔλαιον.

Ἐξήλθομεν καὶ ἐκυττάξαμεν γύρω-γύρω τὸν τόπον. Ὅλοι οἱ λόφοι, αἱ κλιτύες καὶ τὰ πλάγια, ἐλαιοφυτευμένα, γλαυκὰ, δροσερὰ, εὐώδη. Τὴν χροιάν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχε καρπὸς ἐλαίας, διότι αἱ ἑλαῖαι ἐκαρποφοροῦσαν «δεύτεροχροιά». Ἄλλως, ὡς ἦτο καὶ Κυριακὴ, ἐξάπαντος θὰ εὔρισκομεν ἴχνη ἀνθρώπου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Κάτω πρὸς τὸν αἰγιαλόν, εἰς τὸ βαθὺ ρέμμα, ὑπῆρχον, ἢ μᾶλλον ἐσώζοντο ἀπὸ παλαιοῦ καιροῦ, ὀλίγοι νερόμυλοι, ἐφθαρμένοι, σχεδὸν ἐρεῖπια. Ἴσως δύο ἐξ αὐτῶν ἐδουλεύοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Πλὴν δὲν ἠκούσαμεν κρότον, οὐδὲ ψυχὴν εἶδομεν.

— Σήμερα Κυριακὴ, δὲν δουλεύουν, εἶπεν ὁ Γιαννιός.

— Ἐέρω πῶς δὲν δουλεύουν, μὰ μορεῖ νὰ βρίσκονται, εἶπεν ὁ Νικολός, ὅστις ἂν καὶ τόσον νεώτερός του, ἐφαίνετο νὰ γνωρίζῃ καλὰ τὰ μέρη.

— Καὶ λὲς νὰ εἶναι κανέναν ἐδῶ;

— Ἡ γοργὰ τὸ Μουσαδῶ μὲ τὰ κορίτσια της, ἢ συμπεθέρα της ἢ Ἀγάλλαϊνα, καὶ τόσες ἄλλες, ἐδῶ βρίσκονται τὸν περισσότερον καιρό. Ἀποδῶ ἀραδίζουν, πηγαίνουν, ἔρχονται. Τὴν νύχτα βλέπουν καὶ στοιχεῖα κάποτε ἐδῶ στὸ ρέμμα.

— Καὶ σὰν τί στοιχεῖα; εἶπα ἐγώ.

— Λέω τὴν νύχτα, ἐπέφερον ὁ Νικολός, ἀκόμη καὶ τὴν ἡμέρα. Νεραΐδες, νεραΐδες εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους νὰ χορεύουν, ἐδῶ κάτω στὸ ρέμμα, σιμὰ στὴν βρύσι. Νεραΐδες ζωντανές, ἀσπροφορεμένες, ποῦ ἔσερναν τὸν χορό, καὶ ἐτραγουδοῦσαν, μέρα μεσημέρι:

«Ἡμεῖς παίρνομε τῆς μυλιές, ἡμεῖς καλές κυράδες». Καὶ κὰ-κὰ-κὰ τὰ γέλοια, κὰ-κὰ-κὰ τὰ γέλοια.

Ἐγὼ ἤκουα μετὰ προσοχῆς, κ' ἐκύτταζα γύρω γύρω, ὡς νὰ ἤλπιζα νὰ ἰδῶ κάποιον ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ κλαδιά, κάτω στὸ ρέμμα, τῆς «καλές κυράδες» ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Νικολός. Ἐξήλθομεν πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ παλαιοῦ μονυδρίου, καὶ οἱ δύο ἤρχισαν νὰ ἐπιθεωροῦν ἐπιμελῶς τὴν τοποθεσίαν.

— Νὰ ὁ μέγας βράχος, εἶπεν ὁ Νικολός, αὐτὸς θὰ εἶναι. Νὰ ὁ ἥλιος, τώρα πρέπει νὰ εἶναι δυὸ κοντάρια ψηλά. Νὰ κ' ὁ ἴσκιος, ὡς ποῦ φθάνει.

Ἐσημείωσε τὸ μέρος μετὰ τὸν πόδα, ἔλαβε τὸ σίδηρον ἀπὸ τὴν σπειρίδα του, τὸ προσήρμοσεν εἰς τὸ στηλιάρι, ἔκαμε τὸν σταυρό του, κ' ἄρχισε νὰ σκάπτῃ. Ἐσκαψεν μισὴν ὥραν, ἔκαμε ρηχὸν πλατὺν λάκκον. Εἶτα ἐστάθη.

— Ἐλα, μπάρομπα Γιαννιέ, τώρα, ἀράδα σου εἶναι.

Ὁ Γιαννιὸς ἔλαβε τὴν σκαπάνην καὶ τὸν διεδέχθη. Ἐσκαψεν ἄλλην τόσην ὥραν, ἐπλάτυνε τὸν λάκκον καὶ τὸν ἐβάθυνεν.

Ἐπὶ δύο τοεῖς ὥρας ἐνηλλάσσοντο. Ἐδοξίμασα κ' ἐγὼ ἅπαξ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐργασθῶ πλέον τῶν δέκα λεπτῶν.

— Δὲν ξέρεις νὰ σκάψῃς, μοῦ εἶπεν ὁ Νικολός.

— Δὲν εἶναι γιὰ τὰ χερσάκιά σου, εἶπεν ὁ Γιαννιός.

Ἐγὼ ἐν τούτοις τὴν περισσοτέραν ὥραν ἐκαθήμην μόνος μακρὰν ἀπὸ τὴν γινομένην σκαφήν, πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῆς πλευρᾶς τοῦ μοναστηρίου, ὀλίγα βήματα παραπάνω ἀπὸ τὸ μονοπάτι, τὸ φέρον

κάτω πρὸς τὸ ρέμμα. Ἐκεῖ *ἐβίγλιζα*, ἦτοι ἡμῖν *καραουλί*· εἶχα δηλαδὴ σκοπιάν, μήπως φανῇ που ἐρχομένη ψυχὴ ἀνθρωπίνη, διαβάτου ἢ γείτονος, ὥστε νὰ τοὺς δώσω ἐγκαίρως εἶδησιν νὰ παύσουν, καὶ νὰ ἔλθουν εὐπρόσωποι πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐκαθήμην.

Ἐκόντευε μεσημέρι, καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη μισὸ μπόι βάθος ὁ λάκκος. Ὁ ἰδρὼς περιέρρηε τὰ μέτωπα καὶ τοὺς λαιμούς των.

Ἐζήτησε νὰ πῆ νερὸν ὁ Νικολός, ἀλλ' ἐστάθη.

Τὸ νερό μας ἔκοψε, δὲν πίνεται... Κάθεσθε, νὰ πάω ὡς τὴν βρούσι, νὰ φέρω νερό; Ἐρχεσαι, εἶπε πρὸς ἐμέ, μαζί μου;

— Ὁχι, κάθησε σύ, εἶπεν ὁ Γιαννιός, ποῦ εἶσαι πολὺ ἀποσταμένος, καὶ πάω ἐγὼ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον.

— Δὲν πᾶμε καλύτερα καὶ οἱ τοεῖς μας; εἶπα ἐγώ... Δὲν θὰ φᾶμε κ' ὄλα, κάτω στὴν βρούσι;

— Ἐγὼ τὸ ξέχασα πῶς τρῶνε, εἶπεν ὁ Νικολός. Μὰ πῶς θὰ τ' ἀφήσωμε αὐτὰ ἐδῶ;

— Ὁ λάκκος ἐδῶ ποῦ εἶνε, εἶπεν ὁ Γιαννιός, δὲν θὰ φαίνεται ἀπ' τὸ μονοπάτι κάτω. Ποιὸς θ' ἀνεβῆ ἐδῶ ἐπάνω νὰ κυττάξῃ; Κρύψε τὴν τσάπα μέσ' τὰ χώματα, φέρε τὸ ζιμπίλι σου ἐδῶ, καὶ πᾶμε στὴ βρούσι νὰ κολατσίσουμε.

Κατήλθομεν ὡς πεντακόσια βήματα κάτω, εἰς τὸ ρέμμα, ὅπου ἠκούετο νὰ κελαρίζῃ τὸ νερόν. Ἀνάμεσα εἰς πλατάνους βαθυφύλλους, ὁποῦ δὲν εἶχεν ἀρχίσῃ ἀκόμη νὰ πίπτῃ τὸ φύλλωμά των, εἰς τὸν ὑγρὸν κόλπον τῆς κοιλάδος, ὁποῦ ἐχορτομανοῦσε, κ' ἐδροσοβολοῦσε ἀπὸ δρόσον φθινοπωρινήν, ἀπ' τοὺς λαγό-

νας ἑνὸς βράχου ἀμαυροῦ, ἀνέβλυζεν ἡ πηγὴ. Ἐκεῖ σιμὰ ἐκαθήσαμεν, κ' ἐστρώσαμεν τὸ γεῦμά μας. Ὁ Νικολὸς ἐκαθάριζε τῆς σαροδέλλες, ἐγὼ ἔσπαζα τὰ σφιχτοβρασμένα αὐγά, κ' ὁ Γιαννιὸς ἀπὸ ἓν κλειστοπίνακον, τὸ ὁποῖον εἶχε τυλιγμένον μὲ λευκὸν ράκος μέσα στὴν τσέπην τοῦ ναυτικοῦ χιτωνίου του, ἔβγαλε τρεῖς ἢ τέσσαρες πέρκες τηγανητές καὶ πέντε ἢ ἕξ κροφτέδες. Μόλις ἐκάμαμεν τὸν σταυρόν μας κ' ἐβάλαμεν δύο ψωμοὺς στὸ στόμα, κ' ἐπαρουσιάσθη κατὶ ὡσάν ὀπτασία εἰς τὰ ὄμματά μας. Τρία μικρὰ πλάσματα λευκοφορεμένα ἤρχοντο πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὴν βρύσιν, ὅπου ἡμεῖς ἐκαθήμεθα. Ἐφαίνοντο νὰ ἔρχονται ἀπὸ τὸ κάτω ρέμμα, τὸ γεῖτον τοῦ αἰγιαλοῦ, ἴσως ἀπὸ τοὺς μύλους, ὅπου ἔλεγεν ὁ Νικολός: — Νὰ ἢ Νεραΐδες!

Ἐγὼ ἔβαλα τὴν φωνήν, καὶ σχεδὸν θὰ ἠυχόμην νὰ ἦσαν, ἀλλ' ὁ Νικολός μὲ ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν πλάνην.

— Αὐτὲς πρέπει νὰ εἶνε ἢ ἐγγονὲς τῆς Ἀγάλλαινας καὶ τῆς συμπεθέρας τῆς, τῆς Μουσιακῶς. Εἶνε Κυριακὴ, καὶ γι' αὐτὸ φοροῦν ἄσπρα φουστανάκια. Εἶνε ὅλες καλοκαμωμένα κορίτσια, ὁμορφο σόϊ, ἐλέφερην ὁ Νικολός.

Ἄμα μᾶς εἶδαν, αἱ τρεῖς κορασίδες ἐκοντοστάθηκαν καὶ δὲν ἐβάδιζαν οὔτ' ἔμπρὸς οὔτ' ὀπίσω. Ἐκρατοῦσαν κανατάκια εἰς τὰς χεῖράς των. Ὁ Γιαννιὸς ἔκραξε μὲ πραεῖαν φωνήν:

— Μὴ φοβῆσθε κορίτσια, δὲν εἶμαστε στοιχειά. Κ' ἔπειτα σεῖς ἀπὸ στοιχεῖα θὰ εἰσθε μαθημένες νὰ βλέ-

πετε ἔδῳ κάτω. Τὰ τρία κοράσια ἐγέλασαν δὲν ἀργυρόηχον γέλωτα, ὅπως γελοῦν ἢ Νεραΐδες.

— Ἐδῶ ἔρχεσθε καὶ παίρνετε νερό; εἶπεν ὁ Νικολός. Δὲν ἔχει νερὸ κάτω στὸ μύλο;

— Ἐχει, μᾶς δὲν τῆς ἀρέσει τῆς μαννοῦς μας, εἶπεν ἡ μία, ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τῶν τριῶν. Δὲν εἶνε σὰν αὐτὸ ἐδῶ.

— Ἐκεῖ κάτω εἶνε ἡ μαννοῦ σου;

— Ἐκεῖ εἶνε.

— Χαιρετίσματα νὰ τῆς πῆτε πολλά, ἀπ' τὸν Νικολὸ τ' Ἀγώτη εἶμαστε γενιά. — Μετὰ χαρᾶς

Ἐγέμισον τὰ κανατάκια των κ' ἔφυγαν τρέχουσαι. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν, ἡ λαλήσασα, ἐφαίνετο νὰ εἶνε ὡς δεκαπέντε ἐτῶν· αἱ ἄλλαι, ἀδελφαὶ ἢ ἐξαδέλφαι τῆς, θὰ ἦσαν ἕως δώδεκα ἢ δεκατριῶν. Καὶ αἱ τρεῖς εἶχον ἤδη τοὺς κόλπους «ὡς νεβροὺς δορκάδος κοιμωμένους ἐν μέσῳ κρίνων». Ἡ δὲ χροιά τοῦ προσώπου των ἐρορόδιζεν ὡς λευκὸν τριαντάφυλλον.

— Καλὰ ποῦ ἦρθαμε καὶ τὸ στρώσαμ' ἐδῶ, εἶπεν ὁ Νικολός· ἐὰν κανέν' ἀπ' αὐτὰ τὰ κοριτσάκια τώρα ἐξεθάρορευε ν' ἀνεβῆ παραπάνω, ἢ ἂν ταῖς ἤρχετο νὰ πᾶν νὰ προσκυνήσουν ὡς τὴν ἐκκλησιὰ—ἢ ἂν ταῖς εἶχε δώσει παραγγελία ἡ μαννοῦ τους ν' ἀνάψουν τὰ καντήλια—ποῦ προλάβαμε ἡμεῖς καὶ τ' ἀνάψαμε—βέβαια θὰ μᾶς ἔβλεπαν νὰ σκάβουμε 'κεῖ ἀπάνω.

Ἐάν, τώρα, ὁ Νικολός εἶχε προτείνει αὐτὸς τὴν γνώμην, ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ κατέλθωμεν στὴν βρύσιν νὰ γευματίσωμεν, θὰ ἔλεγε: «Καλὰ σᾶς τὸ εἶπα ἐγώ». Ἐπειδὴ ὁμως ἄλλος τὴν ἐπρότεινε, δὲν ἔλεγε: «Καλὰ

μᾶς τὸ εἶπε ὁ Ἀλέξανδρος». Καὶ ταῦτα ἐνῶ ἦτο φίλος μου καὶ μετ' ἡγάπα. **Μάταιοι οἱ νιοὶ τῶν ἀνθρώπων.**

Ἀφοῦ ἐφάγαμεν, μετὰ μίαν ὥραν ἀκόμη, ἐπανήλθομεν εἰς τὴν ἐργασίαν. Τώρα ὁ ἥλιος ἐπιπτε, καθὼς ἔκλινε πρὸς δυσμάς, εἰς τὸ μέρος τοῦ λάκκου, καὶ ἔκαιε πολὺ. Ἡ ἀγγαρεία ἐγένετο δυσκολωτέρα. Ἐν τοσοῦτῳ ἔσκαψαν ἀκόμη ὡς δύο ὥρας, πότε ὁ Νικολὸς πότε ὁ Γιαννιὸς. Πτυάριον δὲν ὑπῆρχε, καὶ ἀνεβίβαζον τὸ χῶμα μετὰ τὰς δράκας. Ἡ γῆ ἐγένετο σκληροτέρα, πετρώδης, ἢ σχιστολιθοειδής. Ἦτο κόπος καὶ πόνος.

Τοὺς ὄντιονα, καὶ ἠθελα νὰ σκάψω. Ἀλλ' ἤμην ἀδέξιός.

Ἐκεῖ καθὼς ἔκαιεν ὁ ἥλιος, καὶ ἔσιζον ἀπὸ ἐλαφρῶν πνοιῶν τὰ φύλλα τῶν δένδρων, μικρὸς κρότος ἠκούσθη ἄνωθεν, ἀπ' τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ μοναστηρίου· μέσα ἀπὸ τὴν βαθεῖαν λόχμην καὶ τοὺς πυκνοὺς θάμνους ἐπρόβαλεν ἓν πρόσωπον. Γηραλέος ἄνθρωπος, μεγαλόσωμος, μετ' ἑνὸς εἰς τὸν ὄμον, βέρογαν εἰς τὴν χεῖρα, καὶ δύο πιστόλια εἰς τὸ σελάχι περὶ τὴν μέσην του.

— Καλῶς σᾶς ἦρα· γειά σας, παιδιά.

Ὁ Νικολὸς καὶ ὁ Γιαννιὸς ἔμειναν μετὰ τὸ στόμα ἀνοιχτόν. Ἐγὼ σχεδὸν ἐχάρην μέσα μου. «Θὰ λάβῃ τέλος», εἶπα.

Ἦτον ὁ Τριαντάφυλλος ὁ Τσολοβίτικος, ὁ ἀγροφύλαξ τοῦ Δήμου. Ἀπὸ νηπιόθεν τὸν ἐνθυμούμην μετὰ τὸν χιτῶνά του ὡς τὰ γόνατα, μετὰ τὴν κουμποῦρες καὶ

μετὰ τὰ χαρμπιά του στὴν μέσην, καὶ σχεδὸν εἰς πᾶσαν ἐκλογὴν ἀγροφυλάκων ἐπροτιμᾶτο, αὐτὸς καὶ ὁ γέρο-Στάμιος, ὁ ἄνδρας τῆς Τζενεΐνας, χήρας τοῦ Τζενεοῦ.

Ἐμειδία, καὶ ἦτο εὐμενής.—Τί σᾶς ἦρθε, βρὲ παιδιά, κυριακάτικα καὶ δὲ μ' ἀφήσατε δυὸ ὥρες τώρα νὰ χαρῶ τὸν μεσημεριάτικο τὸν ὕπνο μου, ντάπ, ντούπ, ντούπ, ντούπ, δυὸ ὥρες; Κ' ἐγὼ τὸ εἶχα πάρει δίπλα ἀνάμεσα στὴς κουμαριές, στὸν ἴσκιο ἐνὸς ὄρνου, καὶ ἔλεγα νὰ χορτάσω τὸν ὕπνο.

— Τίποτα, μπάρμπα Τριαντάφυλλε, τίποτα, εἶπεν ἐν ἀμνηχανίᾳ ὁ Νικολός.

— Θὰ βρῆτε γρόσια, λέτε; μὴ σᾶς ὠνεῖρεψε; Ἄχ, παιδιά μου, θὰ βρῆτε καὶ σεῖς γρόσια, ὅσα ἦρθεν ὁ Δημήτρης ὁ Στόγιος, καὶ ὁ Ντοῦσκο, καὶ ὁ Γιάννης ὁ Σπίης, καὶ ὁ Τσιμτσιός, καὶ ὁ Λεγαντῆς, καὶ τόσοι ἄλλοι, καὶ ὁ Ἀποστόλης ὁ Κακόμης, καὶ ὁ Γιάννης τῆς Μυλωνοῦς. Ἦμουν νέος καὶ ἐγέγρασα, ποῦ δὲν ἔπαψαν νὰ ψάχουν γιὰ γρόσια, στὸ Ἐρμο Κάστρο, καὶ στὴν Παναγιὰ τὴν Ντομάν, καὶ στ' Ἀχειλᾶ τὸ ρέμμα, καὶ σὲ κάθε ξωκλήσι, καὶ σὲ κάθε βράχο, καὶ σὲ κάθε σπηλιά, καὶ στὰ Πέντ' Ἀδέρφια, καὶ στὴν Καμμένη Πέτρα, καὶ στὸ Καρόρρεμμα.

Καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπέφερον:

— Ἄχ, παιδί μου, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ κανεὶς γρόσια, ἄλλος τρόπος δὲν εἶνε, πρέπει νὰ ἔχῃ μεγάλη τύχη, νὰ εὖρη στραβὸν κόσμον, καὶ νὰ εἶνε αὐτὸς μ' ἕνα μάτι, δὲν τοῦ χρειάζονται δυὸ. Πρέπει νὰ φάῃ σπιτία, νὰ καταπιῇ χωράφια, νὰ βουλιᾶξῃ καράβια, μετὰ τριανταεὶς τὰ ἑκατό, θαλασσοδάνεια, τὸ διάφορο κα-

φάλι. "Όπως και ο γέρο-Μαμουῦκος, ὅς ἔχη ζωή, ποῦ μᾶς ἔβγαλε καὶ κάλπη γιὰ νὰ γίνῃ δήμαρχος. Τᾶκους :

Ἐφαίνεται ν' ἀπευθύνεται κατὰ προτίμησιν εἰς τὸν Νικολόν.

— Τ' ἀκούω, καὶ θαροῶ πῶς ἔχεις δίκηο, μπάρμπα Τριαντάφυλλε.

— Ἡμεῖς ἴσα ἴσα, εἶπε λαβὼν τὸν λόγον ὁ Γιαννιὸς ὁ ἐξάδελφός μου, ζητοῦμε τὰ γρόσια, ἂν θέλῃς νὰ ξέρῃς, μπάρμπα Τριαντάφυλλε, γιὰ νὰ ἐλευθερώσουμε τὸν κόσμον ἀπ' αὐτοὺς τοὺς αἱματοφάγους ποῦ λές.

— Κι' ἂν θέλῃ ὁ Θεός, δὲν τοὺς ἐλευθερώνει; Εἶνε ἢ ἁμαρτίες, παιδί μου, ποῦ τοὺς σκλαβώνουνε.

Ἄσ' εἶνε ὡστόσο· ἀφοῦ τὸ θέλετε, ψάξτε, σκάβετε, σκάβετε· κάτι θὰ βρῆτε· ἢ κόκκαλα, ἢ κοχύλια, ἢ λαλαρίδια.— Εἶπε, κι' ἐπῆρε δρόμον κατὰ τὸ ρέμμα.

Ἡμεῖς ἐμαζέψαμεν τὰ σύνεργά μας κ' ἐπήραμεν τὸν ἀνήφορον, ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ χωρίον.

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ

"Όπως τὸ διηγοῦνται, ὅσοι τὸ ἔφθασαν, ἐν ἡλικίᾳ ὄντες εἰς Ἀθήνας τῷ 1870, ὁ νεκρὸς τοῦ ἑνὸς τῶν ληστῶν τοῦ Δηλεσίου, κοιμισθέντων εἰς Ἀθήνας κατὰ Μάιον, εἶχε τὸ πρόσωπον παραδόξως φαιδρὸν καὶ γελαστόν. Τὴν ὥραν ποῦ τοὺς ἐτουφεκοβολοῦσαν τ' ἀποσπάσματα, ἐλλοχεῦον ὀπισθεν πυκνῶν θάμνων καὶ βράχων τὸ παλληκάρι ἐκεῖνο τῆς Ρούμελης, ἴσως διότι τὸ ταμποῦρί του τοῦ ἐφαίνεται πολὺ ἀσφαλές, τίς οἶδε τί εἶχε σκεφθῆ, ἢ τί σοβαρὸν εἶδεν, ἢ τί ἀστεῖον ἤκουσε παρά τινος γείτονος συντρόφου του, κ' ἐγέλασεν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι γελοῦν. Συγχρόνως, ἐν ἀκαρεῖ, τοῦ ἦλθε τὸ βόλι. Τὸν ἤρε καίριον εἰς τὸν λαιμόν, καὶ τὸν ἀφῆκεν εἰς τὸν τόπον.

Μετὰ δυὸ ἡμέρας οἱ σκοτωμένοι, πέντε ἢ ἕξ τὸν ἀριθμὸν, ἐκομίζοντο εἰς Ἀθήνας. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου ἐκεῖνου ὅλοι οἱ φρικώδεις περίεργοι εἶδον ἐντυπωμένον, πιστωμένον τὸν γέλωτα. Οὔτ' ἐπρόφθασεν, ὁ εὐτυχὴς ἄνθρωπος, νὰ αἰσθανθῆ τὴν πικρίαν τοῦ βέλους, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἦλθε μυστηριώδης, γλυκὺς, πρὸ τῆς ἀλγηδόνης.

Ἄσ' εἶνε ὡστόσο· ἀφοῦ τὸ θέλετε, ψάξτε, σκάβετε, σκάβετε· κάτι θὰ βρῆτε· ἢ κόκκαλα, ἢ κοχύλια, ἢ λαλαρίδια.— Εἶπε, κι' ἐπῆρε δρόμον κατὰ τὸ ρέμμα. Ἡμεῖς ἐμαζέψαμεν τὰ σύνεργά μας κ' ἐπήραμεν τὸν ἀνήφορον, ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ χωρίον.

"Ο Γιάννης τοῦ Λέκα, νέος εἰκοσαετής, ἐφαίνεται ὅτι ἔχει μετὰ μεγάλην χαρὰν σφόδρα, ὅταν τοῦ ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔρχετο ἐκεῖνον τὸν χρόνον, διὰ νὰ τὸν πάρῃ στρατιώτην, τὸ περιοδεῦον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον. "Αρχι-

ζεν ἀμέσως νὰ κάμνη βήματα, προφέρον: ἔν γυό, ἔν γυό, κ' ἦταν ὄλος γέλοια καὶ χαρά. Πλὴν, ὅταν ἤλθε πράγματι ἡ Στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ, πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ Δημάρχου, καὶ κατέλυσαν ἄλλοι εἰς τὴν Δημοσίαν, ἄλλοι στὸ οἶονεὶ ξενοδοχεῖον, κ' ἄλλοι στὰ σπίτια μερικῶν, ὁ Γιάννης, χωρὶς νὰ παύσῃ τὰ γέλοια, ἢ ἐνδόμυχος εὐθυμιά καὶ τὸ θάρρος τοῦ ἔφυγαν. κ' ἠρνήθη ἀποτόμως νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐστήλωνε τὰ πόδια του, ἀντεστήλωνε τὸ κορμί του, ἔκλαιε, κ' ἐφώναζε: «δὲν πάω». Ὅταν δὲ ὁ ὑπίατρος ὠδηγήθη στὸ σπιτάκι τῆς Λέκαινας, κ' ἐδοκίμασε νὰ ἰδῇ καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὸν κληροῦχον, ὁ Γιάννης ἔπεσεν εἰς μίαν γωνίαν, ἐμάζωχθη, ἐκουβαριάσθη, ἐσταύρωσε σφιχτὰ τὰ χέρια του, ἔσφιξε τὸν ἀφαλὸν του, ἔκαμψε τοὺς πόδας του μὲ τὰ γόνατα ἕως τὸν ἀφαλὸν, καὶ ἠρνήθη νὰ ὑποστῇ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἱατροῦ. Τέλος ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε νὰ τὸν κηρύξῃ «βλάκα», καὶ τὸν ἀπήλλαξε πάσης περαιτέρω ἐνοχλήσεως.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Γιάννης δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπὸ καμμίαν ἀγρυπνίαν εἰς τὰ ἐξωκλήσια, ὅταν ἐπηγάναμεν στὰ πανηγύρια, ἀρχόμενος ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἔαρος ἕως τὸ βασίλειμα τοῦ θέρους, κ' ἕως τὴν στρωσιν τοῦ φθινοπώρου, καὶ πρὶν εἰσβάλλῃ ὁ χειμῶν. Πρῶτον εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Ἀγαλλιανοῦς, ὅπου ἡ ψυχὴ μας ἐμοσχοβολοῦσε ἴα καὶ ναρκίσσοις καὶ λευκὰ ἄνθη τῆς ἀγραμπελιάς. Εἶτα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν, ὅπου ἔτρεχε μὲ μόρμυρον καὶ ρόχθον τὸ ρεῦμα τῆς Ζωοδόχου, κάτω εἰς τοὺς μυστηριώδεις

καταρράκτας μὲ κρεμάμενα πολυτίχια καὶ τοὺς ἀνέροντας κισσοὺς ἀνὰ τοὺς ὑγροὺς βράχους εἰς τὰ κυρτὰ ὑλομανοῦντα δένδρα. Καὶ στὸν Ἄϊ-Γεώργην, ὅπου αἱ τόσαι νύμφαι τοῦ χωρίου ἐλιτάνευον στολισμένα μὲ τὰ πεποικιλμένα μανίκια, τὰς μεταξωτὰς ποδιάς καὶ τὰ χρυσὰ ποδογύρια των, ἐρχόμεναι ἄλλαι μὲ τῆς βάρκες καὶ ἄλλαι διὰ ξηρᾶς. Καὶ εἰς τὰ Πέντ' Ἀδέλφια, ὅπου τὰ ἀγκαλιασμένα γηραιὰ δένδρα καλύπτουν τὴν βρούσιν καὶ στεγάζουν τὸν πενιχρὸν ναὸν μὲ τὸ θεσπέσιον ἄλσος των. Κ' εἰς τὸν Ἄϊ-Γιάννην τὸν *Μυρωδίτην*, ὅπου τὰ τελευταῖα ἀηδόνια ἐκαλοῦσαν εἰς διαδοχὴν τὰ κοσσεῖα ἀνὰ τὸ ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν ἕως τὸν γιάλον καὶ τὸ κελαρύζον νερὸν τοῦ βαθέως ἀνερχομένου Δασκαλιοῦ ἀνέβλυζεν ἀπὸ τὴν εἶζαν τῆς γηραιᾶς δουρὸς, ὅπου μὲ τὰ κυμβαλίζοντα πέταλα τῶν *φυλλομανοῦντων* κλώνων τῆς διηγεῖτο τὰς ἀναμνήσεις τῶν αἰώνων. Πόσαι οἰκογενεακαὶ θάλλαι εἶχον τελεσθῇ τὸ πάλαι ὑπὸ τοὺς βαθυτύλλους κλάδους τῆς, πόσα ἄκακα ἐρωτικά ζεύγη εἶχον εὔρει ποτὲ καταφύγιον εἰς τὴν σκιάν τῆς. Καὶ εἶτα εἰς τὸν Ἄγ. Ἡλίαν καὶ εἰς τὸν Ἄγ. Παντελεήμονα, κ' εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Πρέκλαν, κ' εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Καρδάση κ' εἰς τὴν ἄλλην Παναγίαν τοῦ Ἀραδιᾶ, κ' εἰς τὸν Ἄϊ-Γιάννην τοῦ Κάστρου, κ' εἰς τὸν ἄλλον Ἄϊ-Γιάννην τοῦ Μετοchioῦ, κ' εἰς τὸν Ἄϊ-Δημήτριον, κ' εἰς τὸν Ἄϊ-Ἀσώματον τ' Ἀγγελῆ, καὶ τέλος εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Καστριώτισσαν, ὅπου πᾶσα σεμνό-

της καὶ πᾶσα χάρις ἐν γαλήνῃ συνηντοῦντο, καὶ πᾶν γόνυ ἐκλινεν ἐνώπιον τῆς θείας (ἐν γαλήνῃ) Πολιούχου: «Διανέμοις τῶν χαρισμάτων τὴν σὴν γαλήνην, Θεοτόκε, τῇ ψυχῇ μου».

Ὅλα εὐωδιάζον ἀνοιξιν καὶ ἀπλότητα καὶ χαράν. Ὁ Γιάννης ἔμβαιεν εἰς τὸ παρεκκλήσι γελῶν, τὸν ὠδηγοῦσεν ἡ μάννα του, χήρα ἔχουσα αὐτὸν ὡς μοναχογιόν, νὰ «χαιρείσῃ», δηλ. νὰ ἀσπασθῇ τὴν εἰκόνα στὸ προσκυνητάρι, τὴν ἠσπάζετο γελῶν, εἶτα ἐπήγαγε στ' ἀριστερὰ τοῦ χοροῦ, κ' ἔστειλε δίπλα εἰς τὸ ἄκρον ἀνατολικὸν στασίδι, δύο βήματα ἀπὸ τὴν βορείαν πύλην, ὅπου αἱ γυναῖκες ἔφερον τυλιγμένας μὲ προσόψια τὰς προσφορὰς, καὶ ἔγραφαν τὰ ὀνόματα, δηλ. τὰ ἔγραφεν ὁ παπᾶς καθ' ὑπαγόρευσιν ἰστάμενος εἰς τὸ χάσμα τῆς θύρας, μὲ τὸ μοιυβδοκόνδυλον, κρατῶν φύλλα διπλωμένα χάρτου ἐπὶ τοῦ βιβλίου τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν Ψαλτηρίων: «Γεωργό, Γεωργό καὶ τοῦ πλι» (δηλ. τὸ πλοῖον) μετὰ τῶν συμπλεόντων αὐτῷ, Νικολάκη, πάλι Νικολάκη (ὁ παπᾶς ἔγραφε Ν. Ν.), Κυρατσούλα, Σειραῖνα, ἄλλη Σειραῖνω (Κυρ. Σειρ.), Κωνσταντῇ Κωνσταντῇ (Κ. Κ.), συμβίας, τέκνων, γονέων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν».

Ἐκεῖ ἔστειλεν ὁ Γιάννης, καὶ ἤκουε γελῶν τὰ ὑπαγορεύματα τῶν γυναικῶν, τὰς ἀπηχίσεις καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς τοῦ παπᾶ. Τέλος, ὅταν ἤρχιζεν ἡ ψαλμοψαλμία, ὁ Γιάννης ἐξηκολούθει νὰ γελᾷ πρὸς τὰς ἀντιφωνίας τῶν διαφόρων νεαρῶν ψαλτῶν καὶ τὰς ὀξυφωνίας τοῦ παπᾶ. Συνήθως ἀντεῖχεν ὄρθιος ἐπὶ ὥρας,

εἶτα ἐκάθητο εἰς τὸ σκαλοπάτι τοῦ βήματος κάτωθεν τῆς τελευταίας ἀριστερᾶ εἰκόνας (ἣτις ἦτο συνήθως τοῦ Ἁγίου τοῦ ναοῦ). Ἡ μάννα του, ἐπειδὴ τὸν εἶχε μονογενῆ, συχνὰ ἔταζε καὶ παρεκάλει τοὺς Ἁγίους «νὰ τὸν κάμουν καλά». Πλὴν φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀρετὰ καλά, σχεδὸν καλύτερα ἀπὸ πλείστους ἄλλους, καὶ οἱ Ἁγιοὶ δὲν ἔκρινον ὅτι ἐσύμφερε νὰ τοῦ δώσουν ἐκεῖνο τὸ ὄποϊον ἡ μάννα του ὠνόμαζε «τὴν ὑγεία του», δηλ. τὴν ἐλευθερίαν νὰ κακουργῇ ἐν γνώσει.

Ἡ ψαλμοψαλμία ἐξηκολούθει δι' ὅλης τῆς νυκτός. Πενήντα ἢ ἑκατὸν ἄνδρες καὶ παιδιὰ — συνήθως εἶχον παραφάγει καὶ παραπίει — ἐκοιμῶντο ἔξω, ἀνάμεσα στοὺς σχοίνους, καὶ ὀκτὼ ἢ δώδεκα γυναῖκες, καὶ τρεῖς γέροι, εἰς τὰ στασίδια ἢ σιὰς πλάκας τοῦ ναοῦ ἐκοιμῶντο καθήμενοι. Ἐνίοτε ἠκούετο τὸ ρογχάλισμα τοῦ ἱερέως μέσα ἀπ' τὸ Ἀϊ-Βῆμα. Ὁ ψάλτης ὑπενύσταζε καὶ ἔκαμε «μετάνοιες» ὄρθιος στὸ στασίδι, κ' ὁ γέρο-Δημητρός, ὁ πρόφην νεωκόρος κ' ἐπίτροπος ἐπὶ τῶν ἐξωκκλησίων, χωρὶς ὁ νοῦς του ν' ἀποσπάται ἀπ' τὸ παγκάρι καὶ τὰ κηρία, ἔπαιρνε «δύο τροπάρια» καθιστὸς στὸ στασίδι. Ὁ Γιάννης ἄγρυπνος δὲν ἔπαυε νὰ γελᾷ.

Κάτω εἰς τὴν πολίχνην, ὅπου ὁ Γιάννης ἦτο εὐθυμία καὶ χαρὰ τῶν σπιτιῶν, ὁ ἴδιος ἐγέλα θεορυβδέστερον ὅταν συνήντα ἓνα ἀπὸ τοὺς περιπλανωμένους τοῦ χωριοῦ, σχεδὸν ὁμοιοπαθῆ του, ἢ τὸν Ζαχαρίαν τὸν Κοῦκον, ἢ τὸν Τάσον τὸν Νικολῆν, ἢ τὸν Ματῶ

ἀπ' τὸν Ἀπάνω Μαχαλᾶν. Τότε ἄνοιγε πρῶτα ἡ καρδιά του. Ἐγέλα ἀκρατήτως, καὶ δὲν ἠμποροῦσε «νὰ μαζώξῃ τὸ στόμα του». Ἦτο ὡς νὰ ἔλεγε: Χαίρομαι, ἀδελφέ μου, ποῦ σὲ βλέπω τέτοιον· οἱ ἄλλοι ποῦ μᾶς γελοῦν εἶνε πολὺ χειρότεροι».

Κ' εἰς τὰ ξωκλήσια, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀγρουπνίας, συνήθως ἤρχετο μετὰ τὰ μεσάνυκτα πάντοτε ὁ γέρο-Δημήτρης ὁ Ἠπειρώτης ὁ νυχτοβάτης, ἢ ὁ πάτερ· Ἰωακείμ, ὁ ἄστεγος μοναχός, συνήθως ξυπόλυτος καὶ ξεσκουφωτός. Ὅταν τὸν ἔβλεπεν ὁ Γιάννης, τότε ἠσθάνετο ἄκραν εὐθυμίαν, κ' ἐνετύφει εἰς τὴν θείαν του. Ὁ Ἰωακείμ ἴστατο εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τοῦ Τέμλου δεξιᾷ καὶ συνήθως τοῦ ἔδιδον οἱ ψάλται νὰ διαβάσῃ τὸ ψαλτῆρι. Ὁ Γιάννης δὲν ἐχόρτανε νὰ τὸν κυττάξῃ, κ' ἐγέλα, ἐγέλα μὲ ἠδονὴν ἄορητον.

Καὶ ὅταν δὲν ἦτο πανηγύρι ὁ Γιάννης μὲ τὸ γαῖδουράκι ἔτρεχε συνήθως εἰς τὴν ἐξοχὴν. Εἶχεν ἢ μάννα του μικροὺς ἐλιωῶνας καὶ χωραφάκια, κ' ὁ πτωχὸς νέος φαίνεται ὅτι κατὰ ἔκαστον εἰς γεωργικὰς ἀγγορείας καὶ βοηθητικὰ ἔργα, μὲ ὄλην τὴν ἀδυναμίαν του. Ἀλλὰ καὶ τότε, ὅταν ἐπέρνα ἀπὸ ἐξωκλήσι, ἐπέξενεν, ἔδενεν εἰς τὴν οἶζαν θύμον τὸ γαῖδοῦρι, καὶ εἰσήρχετο εἰς τὸν ναῖσκον. Ἐκεῖ ἔβγαζεν ἀτάκτους φωνάς, θέλων νὰ μιμηθῇ τοὺς ψάλτας, καὶ κάποτε ἔβαλλε χεῖρα εἰς εἰκονίσματα καὶ τὰ κατεβίβαζε κάτω διὰ νὰ τὰ ξεσκονίσῃ, ὅπως ἐφρόνει· ἄλλοτε ἔβγαζε τὰ θυρόφυλλα τῆς Ἀγίας Πύλης, κ' ἄρχιζε νὰ τὰ πελεκᾷ μὲ τὸ μικρὸν κλαδευτῆρι ποῦ εἶχε. Πότε

τὰ ἐπανεφέρεν εἰς τὴν θέσιν των, καὶ πότε τ' ἄφινε κάτω εἰς τὸ ἔδαφος, ὅπου ἔτυχε.

Ἡ Μαλαμιῶ τοῦ μάρμαρα Δημητροῦ, συμβία τοῦ Γιῶργη τοῦ Πολύζου, ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν θρησκευτικὴν εὐλάβειαν. Ἄλλη δὲν ἦτον ὡς αὐτὴ νὰ τρέχῃ διαρκῶς σ' ὅλα τὰ ξωκλήσια, νὰ τ' ἀσβεστώνῃ, νὰ τὰ καλλωπίξῃ, ν' ἀνάφτῃ τὰ κανδήλια, πότε μὲ λάδι δικό της, πότε ἐκ μέρους ἄλλων γυναικῶν εὐπορωτέρον της.

Εἶχε μετακομίσει στῆς πλάτες της πέντε ἢ ἕξ παληοσάνιδα, τὰ ὁποῖα τῆς ἔδωκαν, διὰ νὰ ἐπισκευάσῃ τὴν στέγην τοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοῦ στὸ Κάστρον. Ἡ Μαλαμιῶ, χάριν εὐκολίας, τὰ ἀπέθεσε προσωρινῶς ἔξωθεν τοῦ Κάστρου, πρὸ φοβεροῦ χάσματος τῆς παλαιᾶς γεφύρας, κ' εἰς τὴν κάτω βαθμίδα τῆς ἱλιγγιῶδους, μεγαλοβάθρου, κυκλοτεροῦς καὶ πλατείας σκάλας. Ἦτο μεσοβδόμαδα. Ἡ Μαλαμιῶ ἔλεγε μέσα της «Χριστιανὸς δὲ θὰ βρεθῇ νὰ τὰ κλέψῃ». Καὶ ὅμως εὐρέθη. Ὑψηλὰ ἀπὸ τὸ μικρὸν σαθρὸν καλύβι, ὅπου ἦτο ἐν παληοχώρῳ ἀνάμεσα εἰς τὰ δομάνια, ὅπου ἔβασκε πέντε ἢ ἕξ ψωραλέας αἰγας ὁ Νικολὸς ὁ Μπασιόλης, μακρόθεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐτηλεσκοπεῖ τὴν Μαλαμιῶ, ὥστε εἶχε ἀποκάμει στὰ μάτια νὰ τὴν κυττάξῃ, κ' ἐμορμύριζε μεγαλοφώνως μεσ' τὰ δόντια του: «Ποῦ τὰ πάει αὐτὴ, τρομάρα της, τὰ παληοσάνιδα;»

Τὴν ὑστεραίαν ἡ Μαλαμιῶ εἶχε δουλειὰ στὸ σπίτι της, κάτω στὸ χωρίον, τρεῖς ὥρας δρόμον. Τὴν τρίτην ἡμέραν δὲν εὐκαιροῦσεν ὁ σύζυγός της, ὅπου ἦτο ὀλί-

γον κτίστης, ἀλλὰ καὶ ἀγωγιάτης καὶ γεωργός. Τὴν ἄλλην ἦτο Σάββατον, κ' ἡ Μαλαμῶ ἐκατάφερε τὸν σύζυγόν της νὰ ὑπάγουν μαζί καὶ τὸ μουλάρι, νὰ κουβαλήσῃ αὐτὸς ἄμμον κ' ἀσβέστην ἀπὸ μίαν ἀνεμιαίαν ἔπαυλιν, ὄχι πολὺ μακρὰν τοῦ Κάστρου, νὰ εἰσέλθουν φέροντες καὶ τὰ σανίδια τ' ἀποτεθειμένα ἔξω, νὰ φθάσουν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος, κ' αὐτὴ ν' ἀσβετώσῃ, κ' ἐκεῖνος ν' ἀνεβῆ στὸν τοῖχον, πατῶν ὡς εἰς σκαλωσιῆς εἰς τὰ λιποπετροῦντα τοιχία τὰ πλαγινά, νὰ καρφώσῃ τὰ σανίδια εἰς τὸ ἑλλιπὲς μέρος τῆς στέγης, νὰ τὰ ἐπιχρίσῃ μὲ τὴν κονίαν ποῦ θὰ ἐξύμωνε μὲ τὰ ὑλικά ποῦ ἔμελλε νὰ μετακομίσῃ.

Φθάνουν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Κάστρου, κάτω εἰς τὸ βαραιοῦδες τοῦ χάσματος, κιντάζει ἡ Μαλαμῶ. Τὰ σανίδια ἔλειπαν. Ἔκαμε πολλοὺς σταυρούς, ἠπόρησεν, ἠγανάκτησε.

— Τὸ λοιπόν, ποῦ τάχεις βάλει τὰ σανίδια; ἠρώτησεν ὁ Πολύζος.

— Ἐδῶ τὰ εἶχα βαλμένα, στὸ κάτω σκαλοπάτι τ' ἀκούμπησα.

— Ποῦ εἶνε τα, λοιπόν;

— Ποῦν' τα; Νὰ κοπῆ τὸ χεράκι του ὅποιος τὰ πῆρε.

— Δὲν σοῦπα ἐγώ, βλοημένη, νὰ μὴν κάμῃς μισὲς δουλειές; Ἡ νὰ καρτερέσῃς ἔπρεπε ν' ἀδειάσω, νὰ τὰ κουβαλήσω μὲ τὸ μουλάρι, ἢ, ἀφοῦ τάφερες νάκινες ἀκόμα ἕναν κόπον νὰ τὰ πᾶς ὡς μέσα στὴν Ἐκκλησιά.

— Καὶ ποὺς ξέρει, ἂν δὲν θὰ τὰ βροῦμε μέσ' στὴν Ἐκκλησιά, εἶπε τὸ Μαλαμῶ μὲ εὐκόλον θάρρος καὶ

πρὸς ἰδίαν της παρηγορίαν. Ἔλα, Χριστέ μου, καμμὰ καλὴ Χριστιανὴ θὰ ἦρθε χτές-προχτές ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια, καὶ τὴν ἐφώτισ' ὁ Θεὸς καὶ τὰ κουβάλησε.

Ἄμποτε!

Ὁ Πολύζος ἐξεφόρτωσε τὰ ὑλικά ἀπὸ τὸ ζῶον, ἔδεσε τὸ ζῶόν του, ἀνέβασε μὲ πολὺν κόπον πρῶτον τὸν σάκκον τῆς ἄμμου, εἶτα τὴν κοπάνα μὲ τὸν ἀσβέστην ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν φοβερὰν σκάλαν, ἡ γυνὴ ἀπῆλθε μὲ τὸ καλαθάκι της, ὅπου εἶχε λάδι, κηρία, ὡς καὶ μικρὰν προμήθειαν τροφίμων. Εἶτα ἐφορτώθη αὐτὴ τὸν ἀσβέστην, ὁ ἀνὴρ της ἐπῆρε τὴν ἄμμον καὶ τὸ καλαθάκι, ὑπερέβησαν τὴν σιδηρὰν πύλην, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ παλαιὸν ἔρημον χωρίον. Μετὰ δέκα λεπτά ἔφθασαν πρὸ τοῦ ναοῦ. Ἐξεφορτώθησαν, ἐκάθισαν νὰ ξαποστάσουν. Τῆς ἐφάνη τῆς Μαλαμῶς ὅτι ἦκουε κάτω ὡς χαλαρὰν καὶ ἄρρυθμον ψαλμοῦδιον ἔσωθεν τοῦ ναοῦ. Δὲν ἐπίστευσε τ' αὐτιά της. Ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν, τὴν ὤθησεν. Ἡ θύρα ἦτο κλεισμένη ἐνδοθεν. Ἤκούοντο τώρα εὐκρινέστερον αἱ ἄμουσοι ψαλμοῦδια.

— Ὦχ, Θεέ μου, τί νὰ εἶνε, εἶπε τὸ Μαλαμῶ. Ἔλα, Πολύζο, νὰ ἰδῆς καὶ ν' ἀκούσῃς. Ἡ πόρτα εἶνε κλειδωμένη ἀπὸ μέσα.

Ἐπλησίασεν ὁ ἄνθρωπος, ἔκρουσεν ὤθησεν ἰσχυρῶς. Εἰς μιάτην. Ἡ θύρα ἦτο πράγματι μανδαλωμένη.

— Τί πειρασμὸς εἶνε αὐτός, ἔκραξε τὸ Μαλαμῶ, συνάπτουσα τὰς χεῖρας. Τὰ σανίδια λείπουν ἀπ' ἔξω, ἡ πόρτα τῆς Ἐκκλησίας κλειδωμένη, κ' οὐρλιάσματα

ἄχαρα ἀκούονται μέσα. Τί νᾶν' αὐτό; Μπαίνουν τάχα καὶ στῆς Ἐκκλησιᾶς πειρασμικὰ πράγματα;

Ἄπ' ὄλον τὸν ἀκατάληπτον βόμβον τοῦ ἤχου τοῦ ἀκουομένου ἢ ἀκοή των αἴφνης διέκρινε δις ἢ τοῖς τὰς λέξεις: «Χριστὸς Ἀνέστη».

— Χριστὸς Ἀνέστη, ἐπανέλαβε τὸ Μαλαμμώ. Κι' ἀκόμα τώρα δὲν πέρασε τὸ μεσοσαράκωστο.

Ἦτο τῶντι σάββατον τῆς Δ' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

— Μὴν πηαίνη ἀλὰ φράγκα αὐτὸς ποῦ εἶνε μέσα; εἶπεν ὁ Πολύζος.

— Στοιχειὸ θὰ εἶνε· ξωρκισμένος ὄξαποδῶ, ἀπήντησεν ἡ Μαλαμμώ.

— Κανένας μουρλὸς θὰ εἶνε, εἶπεν ὁ Πολύζος. Ἄς ἴδοῦμε. Μὴν εἶν' ἐκεῖνος ὁ Γιάννης τῆς Λέκαινας;

Ἐκρουσε πάλιν δυνατώτερα τὴν θύραν. Εἶτα ἀνέβλεψεν ἀνὰ τὸν τοῖχον, κ' ἔδειξεν εἰς ὕψος δύο ὀργυιῶν σχεδὸν τὸν μικρὸν φεγγίτην μετὰ τὴν χρωματιστὴν ὕαλον, ποῦ ἔφεγγε τὸν ναὸν ἀπὸ τὴν δεξιὰν πλευράν.

— Νὰ μποροῦσα ν' ἀνεβῶ κεῖ ἐπάνω, εἶπεν. Ἔλα, βοήθη, Μαλαμμώ, νὰ σωρέψουμε πέτρες πολλές, νὰ τῆς στερεώσουμε, γὰρ ν' ἀνεβῶ ὡς ἐκεῖ.

— Δὲν φωνάζουμε πιά, εἶπε τὸ Μαλαμμώ; Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε φωνὴ καὶ ἀκρόασις.

Ἦρχισαν ν' ἀποκόπτουν λίθους ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν οἰκῶν ἐδῶθεν κ' ἐκεῖθεν. Ὅταν συνέλεξαν λίθους ἀρκετούς, ἤρχισεν ὁ Πολύζος νὰ τοὺς

στοιβάξῃ εἰς σωρὸν. Πλὴν τότε παρ' ἐλπίδα ἠκούσθη κρότος μανδάλου ἢ μοχλίου ἀποσυρομένου καὶ ὄξυς γέλως ἤχησεν εἰς τὸ χάσμα τῆς διανοιγείσης θύρας.

Ἦτο τῶντι ὁ Γιάννης τοῦ Λέκα. Ὑπεδέχτο μετὰ παιδικοὺς καγχασμοὺς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα τῆς.

— Ἄ! Ἐσύ 'σαι λοχεμμένε! εἶπε ἡ Μαλαμμώ· γιατί δὲν ἀκοῦς τόσην ὄρα ποῦ σὲ φωνάζουμε;

Ὁ Γιάννης ἀπήντησε διὰ νέου καγχασμοῦ. Ἐστράφησαν πρὸς τὴν θύραν καὶ εἶδον τὰ ἐντός.

Ὁ Γιάννης εἶχεν ἀνάψει διὰ μαναλίου ὄλα τ' ἀπόκηρα, ὅσα εἶχεν εὐρεῖ ἐκεῖ, εἶχε χύσει τὸ λάδι ἀπὸ τὰ κανδήλια, εἶχε κενώσει ὄλον τὸ λαδικόν, ποῦ εὗρεν εἰς τὸ ἐρμάρι τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας, καὶ εἶχε κατορθώσει νὰ τ' ἀνάψῃ, ὡς πυροφάνι, μόνον δύο κανδήλια ἐκ τῶν ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ τῶν πρὸ τοῦ Τέμπλου καὶ τοῦ προσκυνητηρίου, καὶ ἠνφραίνετο ψάλλον τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», ὅπως αὐτὸς ἤξευρεν. Εἶχε βαρεθῆ τὴν σαρακοστήν, ἐπόθει τὸ Πάσχα, καὶ ἤρχισε νὰ τὸ προεορτάξῃ.

Ἀφοῦ ἐγέλασεν ἀρκετά, ἡ Μαλαμμώ ἔσβυσε τ' ἀπόκηρα, ἐπροσπάθησε νὰ σκουπίσῃ τὰ χυμένα λάδια, καὶ εἶτα ἐμελέτα ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀσβέστωμα. Ἐλησμόνει ἤδη τὰ χαμένα σανίδια. Ἀλλ' ὁ Πολύζος εἶπε:

— Καὶ ποῦν' τὰ σανίδια, Μαλαμμώ;

— Ποῦν' τα, μαθές, ἐπανέλαβεν ἡ γυνή.

Τυχαίως καὶ στὸν βρόντον ἡ γυνὴ ἐστράφη πρὸς τὸν πτωχὸν νέον, καὶ τὸν ἠρώτησε:

— Μὴν εἶδες, Γιάννη, τὰ σανίδια πουθενά;

Ὁ ἄκακος νέος ἀπήντησε μόνον:

— Κουβάλας.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τῶντι εἶχε συναντήσει τὸν Γιάννην κατὰ τὴν προχθές, τὴν ὥραν ὅπου ἐκουβάλα τὰ κλοπιμαῖα. Τοῦ ἔδωκε δύο ξυλιές ὡς ἀρραβῶνα, καὶ τὸν ἐφοβέρισε νὰ μὴ μαρτυρήσῃ τίποτε. Ὁ Γιάννης ἀπήντησε μὲ τὸ παγωμένον γέλιοιο του.

Εἶχε ξεχάσει τῆς ξυλιές, ὡς καὶ τὴν φοβέραν. Τὴν ἐπαύριον ἀνεῦρε τὰ κλοπιμαῖα ἢ Μαλαμμώ.

Η ΑΠΟΣΩΣΤΡΑ

Ὅτ' εἶχε βασιλέψ' ὁ ἥλιος. Κατεβαίναμε τὸ στενὸν καλδερίμι, τὸν κατήφορο. Ζερβά μεριά, σὶτὸ κάτω σκαλοπάτι τοῦ παληοῦ σπιτιοῦ τοῦ Γιάννου τ' Ἀγιώτη (μὰ φορὰ ἦταν τοῦ Γιάννου τ' Ἀγιώτη, ὅταν ὁ μακαρίτης ἐξοῦσε κ' ἐμεθοῦσε ἀκόμα· τώρα δὲν ξέρω πλὴν τίνος εἶνε, γιατί πέρασαν τόσα χρόνια!) καθόταν ἢ Μορισώ, τὸ Γαληνάκι, μὲ τὴν ρόκα της, μὲ τὰδραχμὴ της, μαζί μὲ δυὸ ἄλλες, κ' ἄλεθε ἢ γλώσσά της. Τὴν στιγμή ποῦ περνοῦσα, ἄκουσα νὰ πέσῃ μιὰ παροιμία ἀπ' τὸ στόμα της.

— Τρεῖς ὄπ' σ' ἔχω, ἄντρα, καὶ τρεῖς ὄπ' μ' ἔχεις ἐξῆ· καὶ τρεῖς τοῦ παιδιοῦ, ἐννιά. . .

Ἐκεῖνο τὸ δειλινὸ εἶχε σπαργανίσει, καθὼς ἐμαθόν, μία νεόνυφη, ἢ γυναῖκα τοῦ Κώστα τοῦ Μπουλτογιάννη. Ἐξ ἑπτὰ μῆνες εἶχαν περάσει ἀπ' τὸ γάμο. Ἡ θεῖα Μορισώ ἐσκολίαζε, τώρα, κατὰ τὸν δικὸν της τρόπο, τὸ ἴφταμηνίτικο ἢ τὸ προιμάδι, ποῦ εἶχεν ἔρθει στὸν κόσμον αὐτόν.

Ὅλα τὰ συμβάντα τοῦ μικροῦ χωριοῦ, τὰ ὅσα γίνονταν, καὶ τὰ ὅσα δὲν εἶχαν γείνει ἀκόμα, ἔτσι τὰ ἐσκολίαζε. Δὲν ἄφινε καμμιά κουβέντα, κανένα μαντάτο, κανένα «λακριντί», ποῦ νὰ μὴν τ' ἀποσώσῃ. Μ' αὐτά, καὶ μὲ τὴν ρόκα της, περνοῦσε τὴν ὥρα της, κ' ἔκανε νὰ περάσουν καὶ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἢ ὄρες.

Ἄλλοιως, τί θὰ γινότανε, ἔς αὐτὸν τὸν παληόκοσμο ;
 Παραπονεμένη, πολύπαθη γυναῖκα ! Ὁ σχωρεμένος
 ὁ ἄντρας της, πέθανε, ὁ ἀδιαφόρετος, καὶ τῆς ἄφησε
 τρία παιδιά. Ὁ γυιὸς της ὁ μέγας, ἀπὸ τριάντα χρό-
 νια τώρα, εἶχε πάρει μαῦρα πέλαγα. Ἄμορος εἶχε
 γείνει, καὶ δὲν ἀκούστηκε πλιά. Ὁ ἄλλος, ὁ μικρός,
 ἀκουγόταν ἀκόμα κάποτε ἦτον στὴν Ἀμέρκα χρόνια,
 τῆς ἔγραφε πὼς θάρθη, καὶ δὲν ἐρχότανε. Τὴν κόρη
 της, τὴν εἶχε καλοπαντρέψει, μὰ δὲν εἶχε τύχη νὰ ζήσει·
 πέθανε στὴ γέννα, καὶ τὸ παιδί ἔζησε ὡς ποῦ ν' ἀπο-
 κτήσει τὸ δικαίωμα ὁ πατεριασμένος του νὰ κληρονο-
 μήσει τὰ προικιά, κ' ὕστερα, στοὺς πέντε μῆνες, ξανα-
 παντρεύτηκε· αὐτὸς ἦταν ὁ μεγαλιέτερος καὶ μὸς τῆς
 θειά - Μορισίνας !

Γιὰ νὰ μαλακώσει, ἢ ταλαίπωρη, τὸν πόνο της,
 ἔκαμε στὴν ἀρχὴ νὰ πέση στὰ θεῖα καὶ σὲ ἀγαθοεργ-
 γίες. Θέλησε νὰ πάρη ψυχοκόριτσο ἐν' ὄρφανό, ποῦ
 κανεὶς δὲν ἤξερε τὸν πατέρα του. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτον
 πολὺ ἀράθυμη, καὶ ὅταν θὰ θύμωνε, θὰ φώναζε τὸ
 κορίτσι «μπαστάρδικο !», γιὰ νὰ μὴν κολάζη τὴν ψυχὴ
 της, ἔκαμε καλύτερα νὰ τὸ διώξη, ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς ἡμέ-
 ρες ἀφοῦ τὸ πῆρε στὸ σπίτι της.

Καμπόσες φορὲς εἶχε κάμει κόλλυβα καὶ λειτουρ-
 γίες γιὰ τοὺς πεθαμένους. Ὑστερ' ἀπ' ὀλίγο, τὰ
 ἔφερε ὁ διάολος νὰ μαλλώσει μὲ τὸν ἕνα, ἔπειτα μὲ
 τὸν ἄλλον παπᾶ τῆς Ἐκκλησιᾶς· τότε κ' αὐτὴ, γιὰ νὰ
 μὴν τοὺς τὰ χαραμίζη, καὶ κολάζη τὴν ψυχὴ της, ἔπαψε
 τῆς προσφορὲς καὶ τὰ μνημόσυνα.

Μόνο ἐπήγαυε ἀκόμα στὴν Ἐκκλησιά, κ' ἐκολλοῦσε
 κεριάκια στοὺς Ἁγίους. Ὑστερα, ἐπειδὴ μέφτηκε τὸν
 ἐπίτροπο, πὼς ἔκλεψε τάχα ἀπ' τὸ παγκάρι, ἔπαψε
 ν' ἀγοράζη ἀπ' τὴν Ἐκκλησιά, κ' ἔπαιρνε ἀπ' τὸν
 μπακάλη. Ἐπειτα ὁ παπᾶς, ὁποῦ δὲν τᾶξε ἀκόμα
 καλὰ μαζί της, τῆς εἶπε νὰ μὴ φέρη νοθεμμένα κε-
 ριά, μόνε νὰ φωνίζη ἀπ' τὸ παγκάρι. Τότε κ' αὐτὴ
 ἔπαψε νὰ κολλᾷ κεριά.

Ὡστόσο, ἐπήγαυε ἀκόμα στὴν Ἐκκλησιά. Ὑστερα,
 ἐπειδὴ ἔβλεπε καμπόσες γυναῖκες, ὁποῦ αὐτὴ τῆς ἴχε
 γιὰ κλεφτρίνες καὶ γιὰ «παστροκιές», νὰ ἔρχονται
 κοντὰ στὸ στασίδι ποῦ ἀκουμποῦσε, καὶ νὰ κάνουν
 μακρινούς σταυροὺς καὶ στρωτὲς μετάνοιες, σκανδαλί-
 σθηκε, καὶ δὲν ἐπατοῦσε πλιά στὴν Ἐκκλησιά, γιὰ κάμ-
 ποσον καιρό.

Τόσο κακότυχη ποῦ ἔμεινε, γιὰ νὰ ἔχη μιὰ παρη-
 γοριὰ στὴ μονοτονία τῆς ζωῆς της, ἀπεφάσισε καὶ δεύ-
 τερη φορὰ νὰ πάρη ἕνα ψυχοπαῖδι, ποῦ νὰ εἶνε ἀπὸ
 μάννα καὶ κατέρα, γιὰ νὰ μὴν τὴν βάζη ὁ πειρασμός,
 στὸ θυμὸ της ἀπάνω, νὰ τὸ φωνάζη μπάσταρδο.
 Ἡῦρε, ἀλήθεια, ἕνα ὄρφανό, ποῦ ἦτον κ' ἀπὸ μα-
 κρινὴ γενιά της. Τὸ πῆρε, τὸ ἀνάθρεψε, τὸ μεγάλωσε.
 Καῖνο βγῆκε πολὺ θεληματάρικο, ἀπαιτοῦσε πάντοτε
 «τὸ δικό του νὰ γένη.» Αὐτὴ ἦτον πολὺ ἀψίθυμη, καὶ
 δὲν ἔκαναν καλὸ χωριὸ οἱ δύο τους. Τέλος, τὸ παιδί
 μπαρκάρησε, «πῆρε τὰ μάτια του κ' ἔφυγε», καὶ τὸν
 δεῦτερο χρόνο ἐπνίγη μ' ἕνα καῖκι ποῦ ἀρμένιζε. Καὶ
 πάλι ἡ θεῖα Μορισίνα ἀπέμεινε ἔρημη καὶ μοναχὴ.

Καὶ τώρα ἐγῆραζε, κ' ἐδιψοῦσε γιὰ συντροφιά, μέσα στοὺς τέσσερες τοίχους τοῦ σπιτιοῦ της. Αὐτὴν τὴν φορὰ, τὴν ὀρμήνεψαν νὰ μὴν πάρῃ πατριωτάκι, μὲ ξένο, γιὰ νὰ μὴ λάβῃ θάρρος μαζί της. Ἐπῆρ' ἓνα κορίτσι ἀπὸ ξένα μέρη, ἀπ' τὴ στεριά τὴν ἀντικρινή, φτωχό, ἔρομο καὶ σκοτεινό. Τὸ ἀνάστησε, τὸ πόνεσε, τὸ μεγάλωσε. Αὐτό, σὰν ἔγεινε δεκαπέντε χρόνων, ἀγάπησ' ἓνα νέον στὴ γειτονιά καὶ μιὰ βραδεία, τὴ σαρακοστή, ὅταν ἡ ψυχομάννα της ἦτον στὴν Ἐκκλησία (γιατὶ εἶχε ξαναρχίσει, φυσικά, νὰ πηγαίνει, ἐπειδὴ δὲν ὑπόφερνε νὰ τήνε λένε «ξεχωρισμένη» κ' «ἀλιβάνιστη») ἔμπασε τὸν ἀγαπητικὸ στὸ σπίτι, κ' ἔκαμε ἀραβῶνα μαζί του. «Ἡ θὰ μὲ πάρῃς, ἢ θὰ χαθῶ».

Ἡ ψυχομάννα λύσσαζε, σκύλιασε, ἀπ' τὸ κακό της. Τῆς ἤρθεν, εὐθύς, νὰ τὴν πετάξῃ ὄξω, ἀφοῦ τὴν γδύσῃ, καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ μὲ τὸ πουκάμισο. Ἐδῶ «τὰ ἦρε σκοῦρα». Οἱ δικολάβοι, ὁποῦ δὲν λείπουν ἀπὸ κανένα μικρὸ χωριό, ὑπερασπίστηκαν τὴ νέα, καὶ τὴν ἐσυμβούλεψαν νὰ μὴν κουνήθῃ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἡ θειά τὸ Γιαλινάκι ἐπῆγε 'ς ἓνα ξάδερφό της, ποῦ ἦτον κάπως μεγάλος καὶ τρανός, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Γκουβέρνου, κ' αὐτὸς τὴν ὀρμήνεψε νὰ βάλῃ μαστόρους νὰ ξεσκεπάσουν τὸ σπίτι, γιὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ πεθάνῃ ἀπ' τὸ κρύο, κ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ τοῦ κάμῃ τὸ σπίτι ἀπάνω του, *οἰκονομικά*, καθὼς τὸ ξανάλεγε ὕστερα ἡ θειά Μορισίνα. Ἀληθινά, χωρὶς νὰ τὸ καλοσυλλογιστῇ, μὲ βία, ἐπῆγε καὶ τοῦ ἔκαμε τὸ ἔγγραφο τὸ «οἰκονομικό», κ' ἔβαλε δύο μαστροχαλα-

στῆδες μισομεθυμένους, ἓνα κοντόγορτο, κ' ἄρχισαν νὰ κατεβάζουν τὰ κεραμίδια . . .

Τότε, ἔξαφνα, τὴν ἐπῆρε τὸ παράπονο, κόπηκε ἡ καρδιά της, κ' ἄρχισε νὰ χύνη τόσα δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια της, ὡς νὰ εἶχε μέσα της ὀλίγη στέφρα βουλωμένη, ποῦ δὲν εἶχε δουλευτῆ ποτέ, καὶ τώρα μόνο ἄρχισε νὰ ξεχειλίξῃ. Λοιπόν, τὸ μετανόησε, ἔτρεξε στὸν ξάδερφό της, καὶ τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ τῆς χαλάσῃ τὸ ἔγγραφο τὸ «οἰκονομικό». Ὁ ξάδερφος ὁμοῦ δὲν φαίνεται νὰ εἶχε πολλὰ ὑγρὰ μέσα του ἀρνήθηκε, σκληρύνθηκε, κ' εἶπε πῶς τὸ σπίτι ἦτον δικό του . . .

Ἀφοῦ εἶδε κ' ἀποεἶδε, ἡ γοητὰ Μορισίνα, ὅτι καμμιὰ δουλειά, κανένα ἔργο, ὅ,τι κ' ἂν εἶχε καταπιστῆ, δὲν τῆς ἐβγήκε σὲ καλὸ τέλος, στὰ ὕστερά της βάλθηκε κ' ἀπὸ τὴν ἀποσώνη τῆς κουβέντες, τὰ μαντάτα, καὶ τῆς δουλειῆς τῶν ἄλλων. Κ' ἐπέφρασε τὸν καιρὸ της νὰ κρέν, καὶ νὰ ξεστομίξῃ σκόλια γιὰ κάθε τι. Ἡ μεγαλύτερη δουλειά της ἦτον νὰ λήη τραγουδάκια, νὰ βγάξῃ παραγόμενα γιὰ τὸν καθένα.

Ἄμα ἔβγαине τὸ ἰουρνὸ ἀπ' τὴν Ἐκκλησιά, ἀπὸ τὴν στερνὴ φορὰ ποῦ εἶχε ξαναρχίσει νὰ πηγαίνει, τὸ ἔστρωσ' ἐκεῖ στὰ σιαλοπατάκια, ὄχι μακριά, ἀπ' τὸ σπίτι της, κ' ἔπιανε λακρινιτὶ μὲ τῆς γειτόνισσες. Τῆς καθημερινῆς ἔκανε καὶ τὴ ρόκα της, ἐδούλευε κ' ἡ γλῶσσά της, σὰν νὰ ἔκαναν ζευγάρι τὰ δυό. Τῆς Κυριακῆς, ποῦ ἔβλεπε καὶ πλειότερον κόσμον (γιατὶ τὸ στερνὸ κατηφορικὸ καλδερῖμι ἦτον πρῶτο σοκάκι κατὰ

τὸ γυαλό, δίπλα στήν πιάτσα) ἄλλεθε τὸ διπλὸ ἢ γλῶσσά της.

Ἄν ἔβλεπε κανένα μαραγκὸν τοῦ ταρσανᾶ στολισμένον, μὲ γαλάζια γυαλιστερὴ βράκα, μὲ τὸ φέσι κατακόκκινο, καὶ μακριὰ φούντα, ἔλεγε: «Κόρδα καὶ φούντα, καὶ τᾶσπρα, ποῦν' τα;»

Ἄν ἐπερνοῦσε καμμιὰ νειόνυφη, μὲ δλόχρουσα κεντρήματα καὶ ποδογύρια, ποῦ ἢ κορμωστασιά της δὲν τῆς ἐφαίνονταν τόσο νόστιμη: «Τί τέμπλα, τί ἀνέμη, θὰ πῶ; κουρμαντέλα, νὰ μὴν ἀβασκαθῆ, τὸ κορμί της!..»

Ἄν ἦτον κοντὴ καὶ χωρὶς μέση: «Τί κουβάρι εἶν' τοῦτο, μαθές; πῶς δὲν τὴν ἐξεδίπλωσε ἡ μάννα της;...»

Ἄν ἦταν καμμιὰ ψηλὴ καὶ ἄγαρμπη: «Δὲ σᾶς φαίνεται σὰ μανάκι μὲ τὴ λαμπάδα σπασμένη... ποῦ τὸ πάει ὁ μπάρομπ' Ἄναγνώστης μπροστὰ ἀπ' τὸν παπᾶ, ποῦ θὰ πῆ τὸ «Σοφία, ὀρθοί»;

Ἄν ἔβλεπε κανένα κορίτσι πολὺ μαυρειδερό: «Τὴν ἐπάτησε στήν μπογιὰ τοῦ Ἄραμ 'ς» (παραγκῶμι ἑνὸς βαφιᾶ τοῦ τόπου).

Ἄν ἐπερνοῦσε κανένα ψηλὸ ὑποκείμενο: «Νύχτωσε, καὶ δὲν πρόφτασε νὰ χτίση ἄλλο μισό. Χρειαίξεται σκαλωσιὰ νὰ βάλῃ ὁ Ἄριφὸς (παρατσουῦκλι τοῦ πρωτομάστορη, ποῦ σιάρωνε τὰ καράβια).

Καμπόσων ἀνθρώπων τὴ ζωὴ καὶ τὰ πάδια τᾶπερνε «κουτουριάρικα», καὶ τᾶχε σχεδὸν μονοπώλιο, ἢ γιὰ Μορισίνα. Ἐκεῖν' ἢ παροιμία ποῦ ἀκούσαμε ἀπ' τὸ στόμα της: «Τρεῖς ὀπ' σ'ἔχω... κλπ.», ἦτον μόνο συνεχία χωρὶς τέλος. Ἐνα χρόνον πρίν, ὅταν εἶχε γείνει ὁ ἄρρεβῶνας τοῦ ἴδιου ἀντρούγουνου, εἶχε πεῖ: «Τὰ

ὄρνια παντρεύονται, καὶ τὰ στοιχεῖα βλογοῦνται...»

Μιὰ βραδεῖά, πρὸ χρόνων, ὅταν εἶχε βγῆ περίπατο ἓνα ζευγάρι ἀρρεβωνιασμένων, ὁποῦ ἢ μανάδες καὶ τῶν δυὸ κάτι παλιὰ ψεγάδια εἶχαν, φαίνεται στήν ὑπόληψί τους, ἢ γιὰ ἕξαφνα εἶχε ξεφωνήσει:

— Τί ταιριασμένο ἀντρούγουνο, νὰ σ' πῶ!

— Σε τί εἶνε ταιριασμένο, θεῖα Μορισίω; τὴν ἐρώτησαν.

— Νά, πλειὰ π...ς γυιός, καὶ π...ς θυγατέρα' ἀπήνησεν ἡ γερόντισσα.

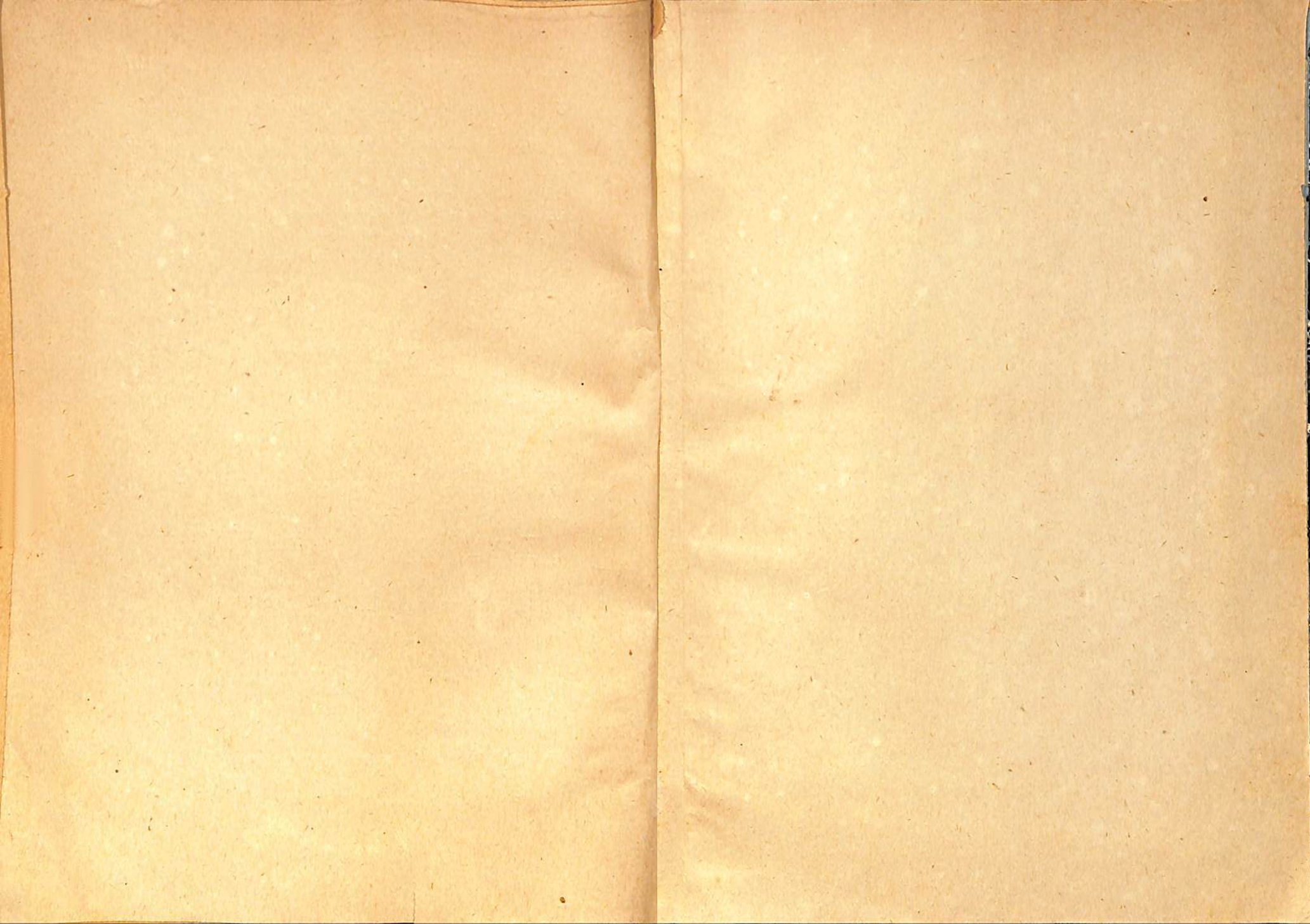
Μιὰ χροονιά, εἶνε τώρα πολὺς καιρὸς, ὁ καινούριος δήμαρχος ποῦ εἶχε γείνει στὸ χωριό, θέλοντας νὰ νεωτερίσῃ, ξώδεψε ὀλίγες χιλιάδες τοῦ Δήμου τοῦ φτωχοῦ, γιὰ νὰ κάμῃ, λέει, «ἀρτεσιανὰ φρεᾶτα.»

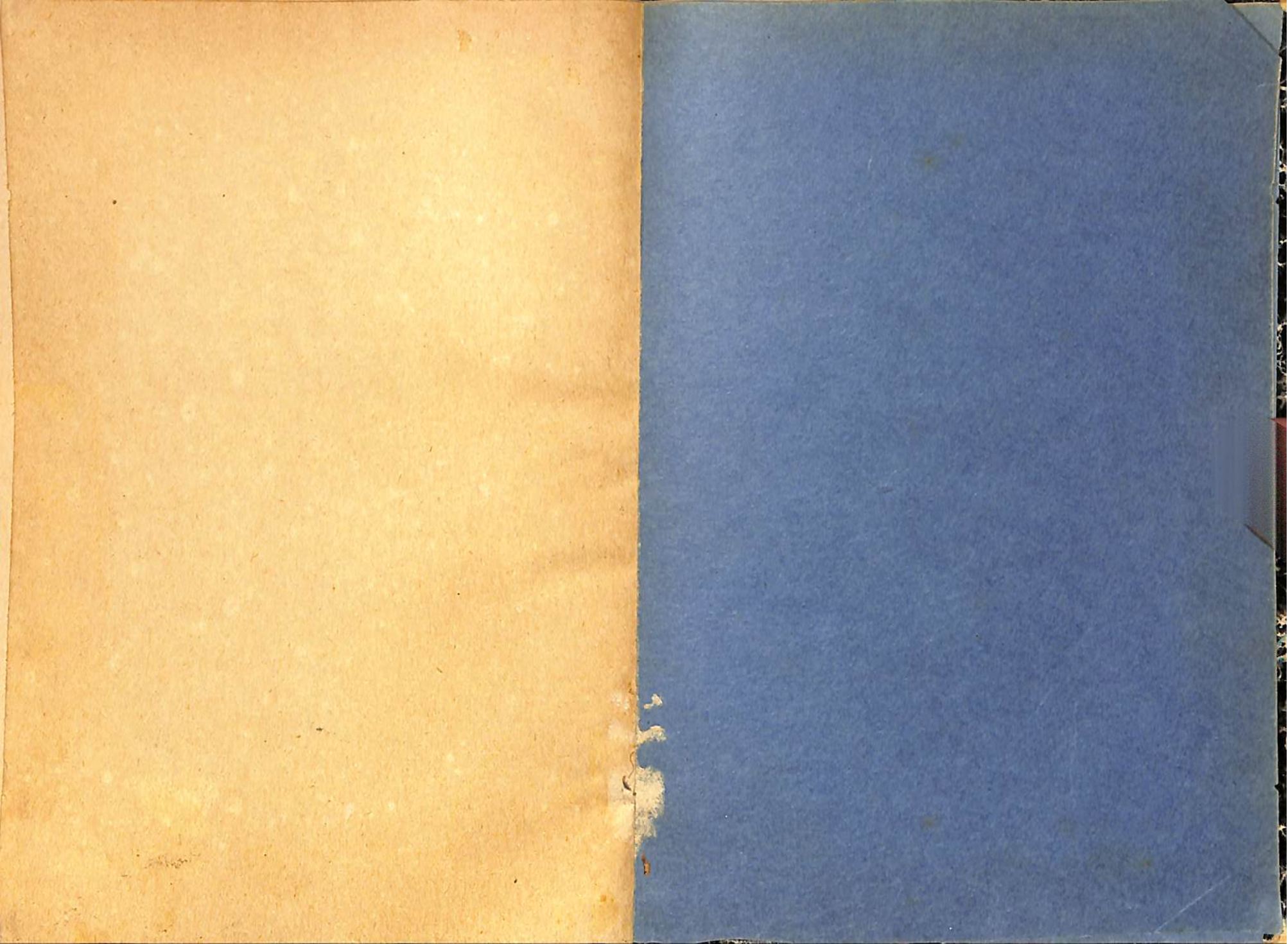
Ἔστερ' ἀπ' ὀλίγους μῆνες, τὰ ψευτοπήγαδα χάλασαν, καὶ ἔγειναν ἄχορηστα. Ἡ θεῖα Μορισίνα πῆγ' ἓνα βράδυ νὰ γεμίσῃ τὸ κανατάκι της 'ς ἔν' ἀπ' αὐτά, καὶ δὲν ἦρε νερὸ στάλα.

— Παλαβώσανε καὶ τὰ φτιάσανε, παλαβώσανε καὶ τὰ χαλάσανε, εἶπε.

Θαρρῶ πῶς αὐτὸ ἦτον τὸ ἀπόφθεγμα τῆς τὸ τελευταῖο. Ἔστερ' ἀπ' ὀλίγο σχωρέθηκε.

Τ Ε Λ Ο Σ

2

